

Ο. ΣΤΑΥΡΟΥ - Φ. ΒΟΥΣΒΟΥΝΗ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Οργανισμός Εκδοσεως Σχολικων Βιβλιων
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1950

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

17153

Θ. ΣΤΑΥΡΟΥ - Φ. ΒΟΥΣΒΟΥΝΗ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ
ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

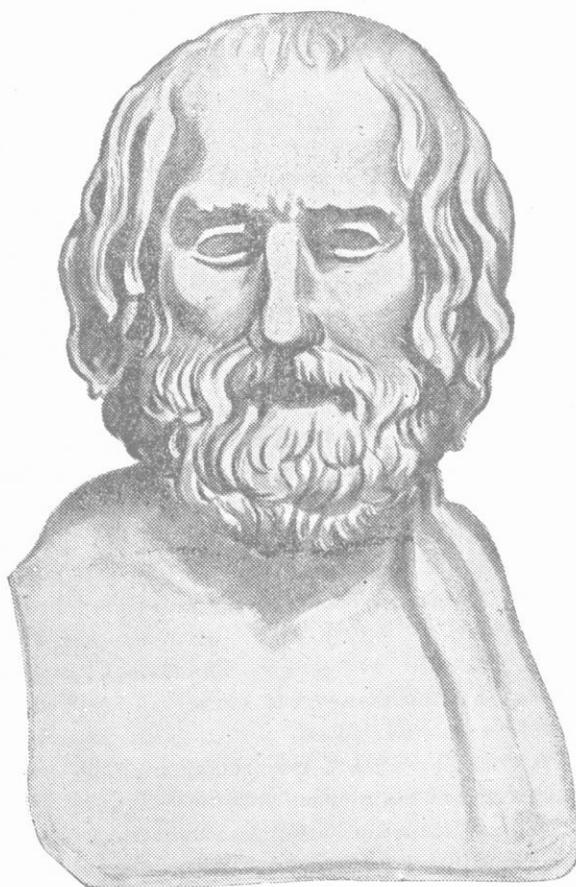

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1950

17153

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ *

Τὸ δρᾶμα καὶ τὰ εἰδη του. Τὸ δρᾶμα εἶναι ἐν τῶν τριῶν μεγάλων εἰδῶν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ ποιητικοῦ λόγου. Τὰ ἄλλα δύο εἴναι τὸ ἔπος καὶ ἡ λυρικὴ ποίησις.

Ἐργον θεατρικόν, πρωτόσημένον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς του πάντοτε διὰ παράστασιν καὶ ὅχι δι' ἀπλῆν ἀνάγνωσιν, τὸ δρᾶμα ἦτο καλλιτέχνημα σύνθετον, διότι ἐκτὸς τοῦ λόγου, ὅστις ἦτο τὸ κύριον ὅργανον τῆς καλλιτεχνικῆς του ἐκφράσεως, ἦτο ἀπαραίτητος εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ἐκτέλεσίν του ἡ συνδρομὴ καὶ ἄλλων τεχνῶν, τῆς μουσικῆς καὶ τῆς δραχήσεως. Ὡρισμένα μέρη του ἐμελοποιοῦντο ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καὶ ὥδοντο ὑπὸ προσώπων ἀποτελούντων Χορόν, συνωδεύοντο δὲ καὶ ὑπὸ ἔνθιμικῶν κινήσεων ἢ καὶ πραγματικῆς δραχήσεως.

Πάντως δῆμος κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον τὸ δρᾶμα ἦτο ἔργον ποιητικόν, δηλαδὴ λογοτεχνικόν. Οἱ ἀρχαῖοι ἐν τούτοις τὸ ὀνόμασαν δρᾶμα (ἐκ τοῦ δράματος - δράμα = πράττω), διότι δι' αὐτοὺς ἦτο κυρίως κάτι τὸ δράματος πράξις, καὶ δή, δπως θὰ ἰδωμεν κατατέρῳ, ἱεροπραξία, ἱεροτελεστία.

Εἰς ὥρισμένας ἱεροτελεστίας, π.χ. εἰς τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, οἱ παριστάμενοι, ἐκτὸς τοῦ ἕκανον τὰ λεγόμενα καὶ τὰ ἀδόμενα, ἔβλεπον καὶ ἱερὰς συμβολικὰς πράξεις, τὰς δποίας ὠνόμαζον δράματα, δηλαδὴ καὶ ἐλεύθερα καλλιτεχνικὰ δημιουργήματα, ἀπ' ἐναρτίας μάλιστα θὰ κατεβάλλετο προσπάθεια νὰ ἐκτελῶνται ἑκάστοτε πιστῶς κατὰ ὥρισμένον τυπικόν, διότι ἐπιστεύετο δι τοῦ οὕτω δι θρησκευτικὸς σκοπός, διὰ τὸν δποῖον ἐγίνοντο, θὰ ἐπραγματοποιεῖτο εὐκολώτερον· πάντως δῆμος ἀναλογία τις μεταξὺ τῶν δρωμέων τούτων καὶ τοῦ γεννωμένου δράματος ἐπῆρχε καὶ ἡ δμοιότης αὗτη θὰ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καθιερωθῇ τὸ δρᾶμα δρᾶμα διὰ τὸ νέον τοῦτο ποιητικὸν εἶδος.

Τοῦ ἔπους ὑπόθεσις ἦσαν τὰ καὶ λέα ἀν δράμα ν, δηλ. καὶ ἐκεῖ

* Τοῦ κ. Θ. Σταύρου.

δρᾶσις κυρίως⁷ τὸ λυρικὸν ποίημα ἐκφράζει συντασθήματα, ἀλλ᾽ οὐχὶ σπανίως ἔξυμνεῖ ἥ ἀφργεῖται — ἀντὶ καὶ κατὰ τρόπον διάφορον τοῦ ἔπους — πράξεις. Τὴν δρᾶσιν ὅμως αὐτίνη, τὰς πράξεις αὐτάς, οἱ ἀκροαταὶ τοῦ ἐπικοῦ ἥ λυρικοῦ ἔργου δὲν τὰς βλέποντιν ἐνώπιόν των⁸ βλέποντιν καὶ ἀκούοντιν τὸν ποιητὴν ἥ τὸν ὁραφόδον ἀπαγγέλλοντα, ἀφηγούμενον, βλέποντιν καὶ ἀκούοντιν τὸν ἐκτελεστὴν τοῦ λυρικοῦ ἄσματος, ἥ τοὺς ἐκτελεστάς, τὸν Χορὸν — ἀντὶ πρόκειται περὶ λυρικοῦ ποιήματος χορικοῦ — ἄδοντας καὶ ἔξυμνοντας πράξεις.⁹ Αυτιθέτως κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ δράματος ὁ θεατὴς εἶχεν ἐνώπιόν του πρόσωπα — τοὺς ὑποκριτὰς (δηλ. τοὺς ἡθοποιοὺς) καὶ τοὺς χορευτὰς — τὰ δοῦπα παρουσιάζονται ὡς οἱ ἥρωες τοῦ ἔργου, ὑποδύονται δηλ. ἄλλα πρόσωπα καὶ ὡς τοιαῦτα ἐνεργοῦν δυμιλοῦνται καὶ δρῶντα. Εἰς τὸ δρᾶμα λοιπὸν ἥ δρᾶσις παρουσιάζεται ὡς ζωντανὴ πραγματικότης καὶ ὅχι ὡς θέμα ἀφηγήσεως.

⁷ Υπῆρχον δὲ εἰς τὴν δρχαιότητα τριῶν εἰδῶν δράματα: ἥ τραγῳδία, τὸ σατύρον καὶ ἡ κωμῳδία.

⁸ Η τραγωδία εἶναι τὸ σοβαρόν, σεμνὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς δρᾶμα. Οἱ ποιηταὶ τῆς ἡντλουν τὰ θέματά των ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς τῶν λαϊκῶν μύθων — σπανιώτατα ἀπὸ ἄλλας πηγὰς — καὶ ἐπραγματεύοντο αὐτὰ κατὰ τρόπον γεννῶντα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν εὑγενῆ καὶ ὑψηλὰ συντασθήματα¹⁰ κυρίως προεκάλοντιν τὴν μέχρι δακρύων πολλάκις συμπάθειάν των πρὸς τὰ δρῶντα πρόσωπα καὶ τὴν ἀνησυχίαν, τὴν ἀγωνίαν, διὰ τοὺς ἀπειλοῦντας αὐτὰ κινδύνους, τὸν ἐλεόν καὶ τὸν φόρον, ὅπως ἔλεγεν δὲ Ἀριστοτέλης.

Κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἡ ποίησις ἐν γέρει εἶναι μίμησις. Τὴν μίμησιν ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωμεν ὡς πιστὴν καὶ δουλικὴν ἀντιγραφὴν τῆς πραγματικότητος, ἀλλ᾽ ὡς ἔλευθέραν δημιουργίαν καὶ σύνθεσιν τῶν στοιχείων τῆς πραγματικότητος μὲ τάσιν πρὸς ἔξιδανίκευσιν. Εἰδικώτερον ἡ τραγωδία εἶναι μίμησις πράξεως σοβαρᾶς, ἔχοντος ἀρχήν, μέσον καὶ τέλος, καὶ κάποιαν ἔκτασιν, μέγεθος εὐσύνοπτον. Η μίμησις γίνεται διὰ λόγου ἥ δινος μέρους, ἔχοντος δηλαδὴ ὁνθμόν, δρομούντα καὶ μελωδίαν. Τὰ ἥδούματα ταῦτα δὲν ἔγκατασπείρονται πάντα δμοῦ εἰς δλόκηρον τὸ ἔργον, ἀλλὰ κοσμοῦν τὰ διάφορα μέρη τῆς τραγωδίας, ὅπου ἔκαστον εἴναιμοστεῖ. Η τραγωδία διεγείρει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν θεατῶν τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον¹¹ ὁ θεατὴς βλέπων πάσχοντα τὸν ἥρωα — δοτις συνήθως ἔχει ὑψηλὰ καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα καὶ τείνει πρὸς ἀνώτερα ἀγαθά, ἀλλὰ πίπτει διὰ σφάλμα της ἥ ἀμαρτίαν —

αἰσθάνεται ζωηρὰν συμπάθειαν πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνησυχίαν διὰ τὴν τύχην του. Ἔν τέλει δμως ἐπέρχεται ἥ καὶ ὁ αριστερός ποιητῆς μὲ τὴν τέχνην του δίδει τοιαύτην τροπήν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ μύθου καὶ ἐπειτα τοιαύτην λύσιν εἰς τὸ δρᾶμα, ὥστε ὁ ἡρως πίπτει ἀξιοπρεπῶς καὶ ὑποκύπτει εἰς τοὺς νόμους τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἡθικῆς τάξεως. Ἡ ψυχὴ τοῦ θεατοῦ, ἥ δοιά εἶχε συγκλονισθῆ ἀπὸ τὸν ἔλεον καὶ τὸν φόβον, καὶ αὐτὸς εἰς τὰ παθήματα ταῦτα διὰ τῆς δοκιμασίας, ἀπὸ τὴν δοπίαν ἐπέρχασεν, ἀνακονφίζεται καὶ καταπραγνύεται.

Τὰ γνωρίσματα ταῦτα τῆς τραγῳδίας, τὰ δοπία ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν της, περιέλαβεν δὲ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ποιητικῇ του εἰς ἓντα περίφημον δρισμόν, ὃστις ἔχει ἐπὶ λέξει ὡς ἐξῆς : "Εστιν οὖν τραγῳδία μίμησις πράξεως σπουδαίας καὶ τελείας, μέγεθος ἔχοντος, ἡδυσμένω φόρῳ, χωρὶς ἐκάστω τῶν εἰδῶν ἐν τοῖς μορίοις, δρῶντων καὶ οὐδὲ ἀπαγγελίας, διὸ ἔλεον καὶ φόβον περαίνοντα τὴν τῶν τοιούτων παθήματων κάθαρσιν.

Οἱ ποιηταὶ τῶν τραγῳδῶν ἔγραφον καὶ τὰ σατυρικὰ δράματα. Ἔδιον εἰς αὐτὰ ἔξιτεροικὴν μορφὴν δμοίαν πρὸς τὴν τῆς τραγῳδίας καὶ ἥντιον καὶ διὰ αὐτὰ τὰ θέματά των ἀπὸ τοὺς μύθους, τοὺς δοπίους δμως ἔβλεπον τώρα ὑπὸ τὴν φαιδράν των ὅψιν. Τὸ σατυρικὸν δρᾶμα, ζωηρὸν καὶ εὐθυμον, προεκάλει τὸν γέλωτα· ἀλλὰ δὲν ἐκαντηρίαζε, δὲν διεκωμάδει, δὲν ἐσατίζει*. Τὸ σατυρικὸν δρᾶμα ὀνομάσθη οὕτω, διότι τὸν Χορόν του ἀπειλούν πάντοτε Σάτυροι ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς ὡς κορυφαῖον ἔνα γέροντα Σειληνόν· οἱ ἀρχαῖοι τὸ ὀνόματον ἐνίστε καὶ δρᾶμα σειληνόν.

Αἱ κωμῳδίαι συνετίθεντο ὑπὸ εἰδικῶν ποιητῶν, τῶν κωμικῶν ποιητῶν ἥ κωμῳδοποιῶν. Οὗτοι ἔλαμβανον τὰ θέματά των ἀπὸ τὴν σύγχρονον καθημερινὴν ζωὴν ἥ ἀπὸ κόσμους φαντασικούς. Ἡ κωμῳδία προεκάλει καὶ αὐτὴ τὸν γέλωτα, ἀλλὰ συγχρόνως —τονδλάχιστον ὑπὸ τὴν παλαιάν της μορφῆν, ἦτοι μέχρι τοῦ 390 περίπου π.Χ.— ἐσκαπτε καὶ ἐκαντηρίαζε καὶ μάλιστα πολλάκις κατὰ τρόπον αὐστηρὸν καὶ ἀμελικτον πρόσωπα καὶ πράγματα, καταστάσεις πολιτικὰς καὶ κοινωνικὰς καὶ ἰδέας, τὰς δοπίας οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ ἐθεώρουν πεπλανημένας καὶ ἐπικινδύνους.

* Οὕτε καὶ ἔχει σχέσιν τινὰ ἥ λέξις σατυρόν καὶ τὸν πρὸς τὴν σάτυρον, λέξιν λατινικήν, ἀπὸ τὴν δοπίαν ἐσχηματίσαμεν τὸ ὄχημα σατυρόν.

[‘]Η τραγῳδία. Τὰ συστατικά της στοιχεῖα καὶ τὰ κύρια γνωρίσματά της. [‘]Η ἀρχαία τραγῳδία — δπως καὶ τὰ ἄλλα εἰδή τοῦ δράματος — ἥτο, ὡς εἰπομεν, καλλιτέχνημα σύνθετον τὰ μέσα τῆς ἐνφράσεώς της ἥσαν δὲ λόγος, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ὁρχησις. Εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἔκάστης τραγῳδίας ἐλάμβανε μέρος ἀπαραίτητως Χορός, ἥτοι διαιλογία προσώπων — 12 παλαιότερον, 15 ἀπὸ τοῦ Σοφοκλέους — δὲ διποῖς ἥδεν δῆλος συγχρόνως ἥ κατὰ ἡμιχρόια καὶ ἔξετέλει ἑνθυμιατὰς κινήσεις καὶ πραγματικὴν ὁρχησιν, μιμητικὴν πράξεων καὶ ἐκφραστικὴν ψυχικῶν καταστάσεων. [‘]Αμα τῇ παρόδῳ του, ἥτοι τῇ εἰσόδῳ του εἰς τὸν τόπον τῶν παραστάσεων, τὴν δὲ χήρα στροφὴν, ἥδεν ἐν ἄσμα, τὸ διποῖον ἐκαλεῖτο καὶ αὐτὸν πάροδος. [‘]Ἐπειτα δέ, κατὰ τὰ διαιλείμματα τῶν διαιλογικῶν μερῶν, τὰ δποῖα ἀπηγγέλλοντο, ἥδεν ἄλλα ἄσματα, τὰ λεγόμενα στάσιμα. Τὰ χορικὰ ταῦτα ἄσματα ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον μὲν ἥσαν κατὰ κανόνα ἐμπινευσμένα ἀπὸ τὸ προηγθὲν διαιλογικὸν μέρος, ὡς πρὸς δὲ τὴν μορφὴν ἥσαν ὅμοια πρὸς τὰ ἄλλα χορικὰ ἄσματα, τὰ δποῖα συνετίθεντο καὶ ἥδοντο καὶ πρὸ τῆς γενέσεως τῆς τραγῳδίας ἥσαν πεποιημένα εἰς ποικίλα μέτρα, δημοφυντο εἰς στροφὰς καὶ ἀντιστροφάς, ἀγτιστοιχούσας πρὸς τὰς στροφὰς κατὰ τὸ μέτρον καὶ τὴν μελῳδίαν, καὶ εἰς ἐπωδούς, ἐγράφοντο δὲ δπως καὶ ἐκεῖνα εἰς διάλεκτον δωρικὴν ἥ τοντλάχιστον ἀνάμειπτον μὲ πολλὰ δωρικὰ στοιχεῖα. [‘]Εκτὸς τῶν ἄσμάτων τούτων παρενεβάλλοντο ἐνίστε καὶ ἐντὸς τῶν διαιλογικῶν μερῶν ἄλλα συντομώτερα ἄσματα ἀδόμενα ἥ ὑπὸ τοῦ Χοροῦ καὶ ἐνὸς ἥ δύο ἡθοποιῶν ἐναλλάξ (κομμοὶ) ἥ ὑπὸ ἐνὸς ἡθοποιοῦ (μορφία) ἥ ὑπὸ δύο ἡθοποιῶν (δυωφία). [‘]Η πάροδος, τὰ στάσιμα καὶ τὰ διλύγα ἄλλα ἄσματα τὰ παρεμβαλλόμενα ἐντὸς τῶν διαιλογικῶν μερῶν ἀποτελοῦν τὸ λυρικὸν στοιχεῖον τῆς τραγῳδίας.

Φορεῖς τῆς ἔξελίξεως τῆς ὑποθέσεως ἥσαν : α') διπόδολογος, τοι πρὸ τῆς παρόδου τοῦ Χοροῦ μέρος, τὸ διποῖον ὅμως δὲν ἥτο ἀπαραίτητον, διότι ἐνίστε ἥ τραγῳδία ἥρχιζεν ἀμέσως μὲ τὴν πάροδον, β') τὰ ἐπεισόδια διπόδια, ἔκαστον τῶν δποίων ἥκολονθεῖτο ὑπὸ ἐνὸς στάσιμου, καὶ γ') ἥ ἔξι διπόδιος, ἥτοι τὸ μετὰ τὸ τελευταῖον στάσιμον τμῆμα τῆς τραγῳδίας. [‘]Ο πρόλογος, τὰ ἐπεισόδια καὶ ἥ ἔξιδος ἐγράφοντο εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀττικὴν διάλεκτον καὶ πάντοτε εἰς στίχους — πεζὸν δρᾶμα εἰς τὴν ἀρχαίτητη δὲν ὑπῆρχεν — ἄλλα στίχους ἀπαγγελλομένους καὶ δχι ἀδομένους (κατὰ κανόνα τὸ ἴαμβικὸν τρίμετρον, ἐνίστε τὸ τροχαϊκὸν τετράμετρον), ἔξετελοῦντο δὲ ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν (τῶν ἡθοποιῶν)· εἰς

τὸν διάλογον ἐλάμβανε πολλάκις μέρος καὶ ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ. Τὰ διαλογικὰ καὶ ἀφηγηματικὰ μέρη τῆς τραγῳδίας ἀποτελοῦν τὸ ἐπικὸν στοιχεῖον αὐτῆς.

⁷Ἐνῷ οἱ ὄραψιδοι τοῦ ἔπους καὶ οἱ ἐκτελεστὰ τῶν λυρικῶν ποιημάτων ἀφηγοῦνται καὶ ἃδονν ἐξ ὀνόματός των, οἱ ὑποκριταὶ καὶ οἱ χορευταὶ τοῦ δράματος ἐξίστανται, ἐξέρχονται δηλ. ἀπὸ τὴν προσωπικότητά των καὶ ὑποδύνονται ἀλλὰ πρόσωπα, τὸν ἥρωας τοῦ ἔργου, τῶν δποίων μετενσαρκώνον τρόπον τινὰ τὰ διανοήματα, τὰ συναισθήματα καὶ τὸν δλον χαρακτῆρα. ⁸Η ἐκ στασισ αινη, οὐσιῶδες γνώσιμα τοῦ δράματος, ἐξεδηλοῦντο διὰ τῆς μεταμορφώσεως τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν χορευτῶν, οἱ δποῖοι δὲν μετημφιέννυντο μόνον — ὅπως⁹ γίνεται καὶ εἰς τὸ νεώτερον θέατρον — ἀλλ᾽ ἐφερον ἀπαραιτήτως καὶ κατάλληλον προσωπίδα ἀνάλογον πρὸς τὸ πρόσωπον, τὸ δποῖον ὑπεδύνοντο κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τῆς παραστάσεως ἥλιασσον προσωπεῖον, ἐφ¹⁰ δσον τοῦτο ἦτο ἀναγκαῖον.

Οὐσιῶδες γνώσιμα τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας ἦτο ὁ θρησκευτικὸς αὐτῆς χαρακτήρ¹¹. ¹²Η τραγῳδία δὲν παριστάνετο δπουδήποτε καὶ δποτεδήποτε. Παριστάνετο, ἐδιδάσκεται, δποιειται, δπως ἐλεγον οἱ ἀρχαῖοι, μόνον καὶ ὀρισμένας ἔορτάς τοῦ Διονύσου καὶ ἐντὸς χώρου ἀφιερωμένου εἰς αὐτόν. ¹³Η ἐκτέλεσί της ἦτο ἰεροτελεστία, μέρος τοῦ προγράμματος τῶν ἔορτῶν, αἱ δποῖαι ἐτελοῦντο πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἐντάσσεται ἀνάγκη, πρὸν ἐξετάσωμεν πόθεν προηλθεν ἡ τραγῳδία, νὰ γνωρίζωμέν τυνα περὶ τῆς διονυσιακῆς λατρείας.

Η διονυσιακὴ λατρεία. ¹⁴Οἱ Διόνυσοι ἦτο κυρίως ὁ θεὸς τῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ οἴνου, ἀλλὰ γενικώτερον ἐπροσωποποιεῖ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς βλάστησιν καὶ πάσας τὰς μυστηριώδεις παραγωγικὰς δυνάμεις τῆς φύσεως. ¹⁵Η λατρεία του ἥλιθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Αυδίαν καὶ τὴν Φρυγίαν διὰ τῆς Θράκης. Κατ¹⁶ ἀρχὰς οἱ πιστοί του ἥσαν δλίγοι καὶ ὁ Διόνυσος ἐθεωρεῖτο κατώτερος θεὸς ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν Ὁμηρικοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου, μὲ τὴν πάροδον δμως τοῦ χρόνου καὶ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀμπελουργίας ἡ λατρεία του διεδίδετο δλονὲν περισσότερον, βαθείας δὲ ὁίζας ἔρριψε καὶ εἰς εὐρέα στρώματα τοῦ λαοῦ ἐξηπλώθη κατὰ τὸν 7. καὶ τὸν 6. αἰῶνα π. Χ. ¹⁷Αξιο σημείωτον εἶναι, διτ τὴν διάδοσιν τῆς νέας λατρείας ηννόησαν καὶ ἐπροστάτευσαν οἱ τύραννοι τῶν διαφόρων πόλεων, δ Περίανδρος εἰς τὴν

Κόρινθον, δέ Κλεισθένης εἰς τὴν Σικυῶνα, δέ Πεισίστρατος εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἐλέγετο νίδιος τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Κάδμου. Οἱ μῦθοι διηγοῦντο πολλὰς περιπτετείας του, ὃις ἔπεσεν εἰς χεῖρας ληστῶν, ὃις κατεδιώχθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Θρακῶν Λυκούργου, καὶ ἄλλα παθήματά του, ἄλλα καὶ θριάμβους του. Άι περιπέτεια αὕται συμβολίζουν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰς ἐναλλαγὰς τῶν φυσικῶν φαινομένων, π.χ. τὴν βλάστησιν καὶ τὸν μαρασμόν, τὰ δποῖα ἐπροσωποποίει διάνυσσος, ἀφ' ἐτέρου δὲ τοὺς σκληροὺς καὶ μακροχρονίους ἀγῶνας, οἱ δποῖοι ἀπληγήμησαν διὰ τὴν διάδοσιν τῆς λατρείας του ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀμπελουργίας.

Οἱ δπαδοὶ τοῦ Διονύσου ἐλάτιρενοι αὐτὸν ἐν ἰερῷ μανίᾳ καὶ ἐν ἔξαλλῳ ἐνθουσιασμῷ, ζωηρὰ δὲ καὶ παράφορα ἡσαν καὶ τὰ ἕσματα, τὰ δποῖα συνέθετον καὶ γῆδος πρὸς τιμήν του. "Επινοι βεβαίως καὶ ἄφθονον οἶνον, τὸ ἰερὸν δῶρον τοῦ θεοῦ.

Οὐσιώδες γνώσιμα τῆς διονυσιακῆς λατρείας ἦτο ἡ ἔκστασις, μέθη συναισθηματική, ἡ δποία ἀνύψωση τὸν πιστὸν ἐπάνω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ τὸν ἔκανεν τὰ αἰσθάνεται τὸν ἔαυτόν του ἄλλο πρόσωπον, ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ λατρευομένου θεοῦ κατεχόμενον.

Η μεταμφίεσις ἦτο κατὰ τὰς διονυσιακὰς τελετὰς ἀπαραίτητος· οἱ πιστοὶ περιεβάλλοντο δέρματα ζῷων, ἔχοιον τὸ πρόσωπόν των μὲ τρυγίαν (κατακάθι οἴνον) ἢ ἐκάλυπτον αὐτὸν διὰ φύλλων ἢ φλοιῶν δέρδων καὶ ἔφερον στέφανον κισσοῦν, ἰεροῦ καὶ αὐτοῦ, ὡς τὸ κλῆμα, φυτοῦ τοῦ Διονύσου.

"Η γένεσις τῆς τραγωδίας. *"Ηδη τίθεται τὸ πρόβλημα: πῶς ἐγεννήθη ἡ τραγωδία;*

Τὰ συστατικά της στοιχεῖα, τὸ ἐπικόν, τὸ λυρικόν, ἡ ὅρχησις, ὑπῆρχον πολὺ πρὸ τῆς ἐμφανίσεώς της, ἀλλ' ἡ σύνθεσίς των δὲν εἶναι πρᾶγμα τύσον αὐτορόγότου. "Ολα σχεδὸν τὰ ἔθνη ἐδημιούργησαν ἐπικὰ καὶ λυρικὰ ποιήματα· ἐπίσης πανταχοῦ ἀνεπιύχθη ἡ ὅρχησις, πολλοὶ δὲ περιηγηταὶ ἐπισκεφθέντες φυλὰς ἴθαγενῶν τῶν διαφόρων ἥπειρων παρετίθησαν καὶ ἐμελέτησαν παρ' αὐτοῖς πολυπλόκους μιμητικοὺς χοροὺς μετημφιεσμένων· ἡ ἔκστασις, ἡ ζωοποιὸς αὕτη δύναμις τῆς τραγωδίας, εἶναι κοινὴ εἰς πολλὰ θρησκεύματα, εὐρύτατα δὲ διαδεδο-

μέρη εἶναι καὶ ἡ χρῆσις τῆς προσωπίδος, προσωπίδος μὲ μαγικὸν χαρακτῆρα, ἡ δύοις κατὰ τὴν πίσιν τῶν πρωτογόνων λαῶν μεταβιβάζει εἰς τὸν φέροντα αὐτὴν τὴν δύναμιν καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ εἰκονιζούμενου θεοῦ. Ἐν τούτοις παρ’ οὐδεὶν ἄλλῳ λαῷ καὶ εἰς οὐδεμίᾳν ἄλλην ἐποχὴν τὰ στοιχεῖα ταῦτα συνετέθησαν ὥστε νὰ ἀπαρτίσουν τραγῳδίαν. Τὸ ποιητικὸν τοῦτο εἶδος εἶναι αὐτοφυὲς μόνον ἐπὶ ἐλληνικοῦ ἐδάφους, εἶναι ἀποκλειστικὸν δημιούργημα τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος.

Μέχρι τῶν μέσων περίπου τοῦ 6. αἰώνος π. Χ. δύο εἴδη ποιήσεως ἀπῆρχον εἰς τὴν Ἑλλάδα: τὸ ἔπος καὶ ἡ λυρικὴ ποίησις.

Ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ ἔπους εἶχε βεβαίως παρέλθει· τὰ μέγιστα καὶ ἀνυπέρβλητα ἐπικὰ ἀριστονοργήματα, ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, εἶναι, ὡς γνωστόν, πολὺ παλαιότερα· ἐν τούτοις τὸ εἶδος ἐξηκολούθει καλλιεργούμενον ὑπὸ τῶν ποιητῶν τοῦ λεγομένου ἐπικοῦ κύκλου.

Ἡ λυρικὴ ποίησις ἥδη ἀπὸ 150 ἑταῖρον εὑρίσκετο εἰς δῆλη της τὴν ἀκμήν. Ὄλα τὰ εἴδη της εἶχον καλλιεργηθῆναι καὶ ἐκαλλιεργοῦντο ἀκόμηται λαμπρῶς. Ὁ Καλλίνος, δι Τυριαῖος, δ Μίμυρεμος καὶ ἄλλοι εἶχον συνθέει θαυμαίας ἐλεγείας. Τῷ 560 ἔτη ἀκόμη δ Ἀθηναῖος νομοθέτης Σόλων, δ δροῖος ἥτο καὶ ἔξοχος ἐλεγειοποιός. Σκωπικοὺς λάμβοντας εἶχον γράψει δ μέγας ποιητὴς Ἀρχίλοχος καὶ ἄλλοι. Τὰ περὶ τὸ 600 π. Χ. ἔτη εἶναι ἡ ἐποχὴ τῆς μεγάλης ἀκμῆς τοῦ αἰολικοῦ μέλους, εἰς τὸ δροῖον διέπρεψαν δ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφώ.

Εἶδος τῆς λυρικῆς ποιήσεως εἶναι καὶ ἡ ποίησις ἡ χορική. Τὸ χορικὸν ἄσμα, τὸ δροῖον ἐξέφραζε συναισθήματα περισσότερον διμαδικὰ παρὰ ἀτομικὰ καὶ τὸ δροῖον ἦδεν δύμας προσώπων, δ Χορός, ἀνεπτύχθη καὶ ἀρχάς εἰς τὰς δωρικὰς χώρας, διόν τὸ διμαδικὸν πνεῦμα ἥτο ζωηρότερον. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγράφετο πάντοτε εἰς δωρικὴν ἡ τούλαχιστον δωριζούσαν διάλεκτον, ἀκόμη καὶ ὑπὸ τῶν μὴ Δωριέων ποιητῶν. Οἱ μέγιστοι ἀντιρρόσωποι τῆς χορικῆς ποιήσεως, δ Σιμωνίδης, δ Βακχυλίδης, δ Πίνδαρος, ἀνεφάνησαν μετὰ τὰ μέσα τοῦ 6. αἰώνος. Ἡδη δμως πρὸ τῶν χρόνων τούτων εἶχον συνθέσει χορικὰ ἄσματα ἄλλοι σπουδαῖοι ποιηταί. Εἰς τούτων ἥτο δ Ἀρίων, δ δροῖος διεκδίητη εἰς τὸν δι ύρα μ β ο ν.

Ο διθύραμβος ἥτο ὕμνος εἰς τὸν Διόνυσον. Αὐτὸν εἶναι τὸ ἄσμα, τὸ δροῖον οἱ θιασῶται τοῦ θεοῦ ἔρδον — μὲ συνοδείαν αὐλοῦ — κατὰ τὰς ἔορτὰς αὐτοῦ κατεχόμενοι ἀπὸ ἐνθεον μανίαν καὶ ἐξαλλον ἐνθουσια-

σμόν. Κατ' ἀρχὰς θὰ ἥτο βεβαίως αὐτοσχέδιος καὶ ἀτεχγος· θὰ ἥδετο ὑπὸ δλίγων προσώπων, οἱ δὲ ἄλλοι θιασῶται θὰ συνάδενον τὸ ἄσμα ἐκβάλλοντες τὴν ἐνθουσιώδη βακχικὴν ἵαχην ἵω Βάκχε, εἰ ὁ οὗ.

Τεχνικὴν μορφὴν ἔδωσεν εἰς τὸν διθύραμβον δ' Ἀρίων. Οὗτος ἥτο Αἰολεύς, ἐκ Μηθύμνης τῆς Λέσβου, ἔζη δμως, περὶ τὰ 600 π.Χ., εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Περιάνδρου, τιράννου τῆς Κορίνθου, πόλεως, ὡς γνωστόν, δωρικῆς.⁶ Οἱ Ἀρίων συνέθετεν ἐπιμελῶς τοὺς στίχους καὶ τὴν μελῳδίαν τῶν διθύραμβων του, ἐξετέλει δὲ αὐτοὺς κύκλιος χορὸς 50 ἀρδοῦν ἐπ' αὐτοῦ ἀσκούμενος.⁷ Οἱ ποιητὴς οὗτος ἥτο κατὰ τὸν ἀρχαῖον εὐρετῆς τοῦ τραγικοῦ τρόπου τοῦτο καὶ τὴν πιθανωτέραν ἔμμηνείαν σημαίνει ὅτι αὐτὸς πρῶτος παρουσίασε τὸν χορευτὰς τοὺς ἄδοντας τὸν διονυσιακὸν διθύραμβον μετημψιεσμένους εἰς τράγους, δηλαδὴ εἰς Σατύρους. Λιότι οἱ ἀρχαῖοι τὸν Σατύρον ἦσαν Σειληνοὺς τοὺς ἐπωνύμαζον καὶ τράγους*. Οἱ Σάτυροι, δαίμονες τῶν δασῶν, προσωποποίησις τῆς βλαστήσεως καὶ τῆς ἐν τῇ φύσει ἐλευθέρας γενέσεως καὶ ἀναπτύξεως, οὐδεμίᾳ σχέσιν εἶχον ἀρχικῶς μὲ τὸν Διόνυσον.⁸ Ήσαν ἄλλοι τε ἐν Ἑλλάδι πολὺ παλαιότεροι τοῦ Διονύσου, τοῦ δποίου ἥτι λατρεία ἦλθεν, ὅπως εἴδομεν, ἔξωθεν.⁹ Οταν δμως ἥτι λατρεία τοῦ Διονύσου διεδόθη, οἱ Σάτυροι προσεκολλήθησαν εἰς αὐτὸν καὶ ἔγιναν οἱ ἀχώριστοι σύντροφοί του. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἥτι ἔνωσις τοῦ ἐκ Βορρᾶ κατελθόντος Διονύσου καὶ τῶν ἀρκαδικῶν Σατύρων ἔγινε κατὰ πρῶτον εἰς τὴν βρύσειν Πελοπόννησον καὶ οὕτω δ' Ἀρίων εὗρε τὸν λαὸν τῆς Κορίνθου πρόδυμον νὰ δεχθῇ τὸν νεωτερισμόν του, δηλαδὴ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ διονυσιακοῦ διθύραμβου ὑπὸ Χοροῦ Σατύρων, Χοροῦ τραγικοῦ.

¹⁰ Οπασδήποτε, διθύραμβος ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ 600 περίπου π. Χ. τὴν πλήρη διαμόρφωσίν του. Εκτοτε, ἐπὶ πολλὰς δεκαετίας, οἱ ποιηταὶ

*¹¹ Οχι διότι τὸν ἐφαντάζοντο τραγομόρφους. ¹² Εκ τῶν μημείων τέχνης, εἰς τὰ δποία οἱ Σάτυροι εἰκονίζονται μὲ χαρακτηριστικὰ τράγων, οὐδὲν εἶναι ἀρχαίοτερον τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς. Κατὰ τὸν παλαιοτέρους χρόνους τὸν Σατύρον τὸν ἐφαντάζοντο ζωιμόρφους — συνήθως τὸν ἐπωνύμαζον θῆρας — δὲν ἀπέδιδον δμως εἰς αὐτὸν τὰ χαρακτηριστικὰ ἐνὸς ωρισμένου ζῴου. Περισσότερον παρὰ μὲ τράγους ώμοιάζον μὲ πτυνός, τῶν δποίων εἶχον τὰ ώτα, τὰς μακρὰς οὐράς, εἰς ἀρχαίοτερας δὲ παραστάσεις καὶ τὰς δπλάς. ¹³ Επειδὴ δμως τὸν ἐφαντάζοντο μὲ πυκνὸν τρίχωμα, πόδες τούτοις δὲ ζωηρούς, διαρκῶς σκιρτῶντας, εὐθύμους καὶ ἀσυγχρατήτους, διὰ τοῦτο τὸν ἔλεγον καὶ τράγους.

συνέθετον ἔκαστοτε διὰ τὰς διονυσιακὰς τελετὰς νέους διμυράμβους, διμυράμβους τεχνικούς, τοὺς δποίους ἔξετέλουν Χοροὶ ἐπιμελῶς ἥσκημένοι. Τοῦτο ἐγίνετο πλέον εἰς πολλὰς χώρας τῆς Ἑλλάδος, κυρίως εἰς ἐκείνας ὅπου ἐλατρεύετο περισσότερον διόνυσος. Μία τῶν χωρῶν τούτων ἦτο ἡ Ἀττική.

Κάποτε, δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς πότε, πάντως περὶ τὰ μέσα τοῦ 6. αιῶνος ἦ διάγον πρότερον, εἰς ποιητὴς ἐκ τῆς παρὰ τὴν Πεντέλην ἀμπελοφύτου Ἰκαρίας (ὅπου δ σημερινὸς Διόνυσος), δ Θέσπις, εἶχε μίαν ἔμπτευσιν : εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Χοροῦ ἀδόμενον διμύραμβον παρενέβαλε μερικοὺς στίχους εἰς ἄλλο μέτρον, ἄνευ μέλους, καταλλήλους δὲ ἀπαγγελίαν, τοὺς δποίους ἀπήγγειλε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δ ἕδιος ἐμφανισθεὶς ὑπὸ μορφὴν ἀγνωστον τίνος μυθικοῦ προσώπου. Λιὰ τῶν στίχων τούτων ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπενφίνετο (ἀρχ. ὁ πεκτίνης τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ οὗ ὁ ποτὶ τὴν ἡμέραν) τρόπον τινὰ εἰς τὸ προηγηθὲν μέρος τοῦ ἄσματος, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἔδιδε νέαν τροφὴν εἰς αὐτό, καθίστα τὴν συνέχειαν τοῦ ἄσματος πλέον εὐπρόσδεκτον διὰ τοὺς θεατάς, ἐδημιούργει, δπως λέγομεν σήμερον, τὴν κατάλληλον ἀπμόσφαιραν, ὥστε οἱ θεαταὶ νὰ κατανοήσουν καὶ τὰ αἰσθανθόν τὸ ἄσμα πληρέστερον καὶ βαθύτερον.

Ο γεωτερισμὸς ἐκ πρώτης ὅψεως δὲν φαίνεται ἵσως πολὺ σημαντικός· ἐν τούτοις αἱ συνέπειαι του ἔχοντον ἀξίαν ἀνυπολόγιστον· τὴν ἥμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν δποίαν δ Θέσπις σταθεὶς ἐνώπιον τοῦ Χοροῦ συνδιελέχθη τρόπον τινὰ μετ' αὐτοῦ διὰ στίχων ἀπαγγελλομένων, καὶ μὲ τὸ λυρικὸν στοιχεῖον, τὸ δποίον ἐκνυριάζει μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀπολύτως καὶ ἀποκλειστικῶς, ἥνωσε τὸ ἐπικὸν στοιχεῖον τοῦ διαλόγου καὶ τῆς ἀφηγήσεως, ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸν κόσμον ἡ τραγῳδία, ἐν τῶν λαμπροτάτων δημιουργημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Τὴν λυρικὴν καταγωγὴν τῆς τραγῳδίας δεικνύει καὶ τὸ ὄνομά της· ἥτοι καὶ ἀρχὰς τραγῳδίας τραγῳδία, δηλ. ἄσμα Χοροῦ μετημφιεσμένον εἰς Σατύρους.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, κατὰ τὰ δποῖα ἐδημιουργήθη ἡ τραγῳδία, τὰ διαλογικὰ μέρη ἦσαν σύντομα καὶ τὸ κέντρον τοῦ βάροντος ἀπετέλουν τὰ χορικά. Βαθμηδὸν δμως τὰ χορικὰ περιωρίζοντο, δ πρόλογος καὶ τὰ ἐπεισόδια ἐλάμβανον δλονὲν μεγαλυτέραν ἔκτασιν καὶ ἔγιναν αὐτὰ πλέον τὸ κύριον μέρος τῆς τραγῳδίας καὶ οἱ φορεῖς τοῦ μύθου ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου ἐξειλίσσετο ἐντὸς αὐτῶν.

Ο Θέσπις ἀντικατέστησε τὰ παλαιότερα πρόχειρα, ἐκ φύλλων,

φλοιοῦ κ.λπ., προσωπεῖα δι' ἄλλων ἐκ λινοῦ ὑφάσματος ἐπιχριμένου μὲν κονίαμα ἐκ γύψου.

Βραδύτερον, ἐπὶ Αἰσχύλου, προσετέθη καὶ δεύτερος ὑποκριτής, ἐπὶ δὲ Σοφοκλέους καὶ τρίτος. Οἱ τρεῖς οὖτοι ὑποκριταὶ, ὁ πρωταγωνιστής, ὁ δευτεραγωνιστής καὶ ὁ τριταγωνιστής, ὑπεδύοντο δλα τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, τὰ δποῖα βεβαιώς ἡσαν συνήθως περισσότερα τῶν τριῶν.

Οἱ τραγικοὶ ποιηταὶ ἥγιλον τὰς ὑποθέσεις τῶν ἔργων των ἀπὸ τὴν ἀνεξάντλητον πηγὴν τῶν μύθων. Ἐκ τῶν 32 τραγῳδιῶν τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν τῆς ἀρχαιότητος (7 τοῦ Αἰσχύλου, 7 τοῦ Σοφοκλέους καὶ 18 τοῦ Εὐδριπίδου), αἱ δποῖαι περιεσώμησαν μέχρις ἡμᾶς, μόνον μία, οἱ Πέρσαι τοῦ Αἰσχύλου, ἔχει ὑπόθεσιν ἰστορικήν: τὴν ἐν Σαλαμῖνι ἥπταν τῶν βαρβάρων δλων τῶν ἄλλων αἱ ὑποθέσεις εἶναι μυθικαί. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν πάλιν μόνον αἱ Βάκχαι τοῦ Εὐδριπίδου ἔχουν ὑπόθεσιν εἰλημμένην ἀπὸ τοὺς διονυσιακὸν μύθους. Ἐνῷ λοιπὸν εἰς τὴν τραγῳδίαν τὰ πάντα, ἡ καταγωγὴ της, ὁ τόπος ὅπου παριστάνετο, αἱ ἔορταί, εἰς τὸ πρόγοραμμα τῶν δποίων περιελαμβάνετο, ἡσαν διονυσιακά, αἱ ὑποθέσεις κατὰ τὸν κρόνον τῆς ἀκμῆς της ἐλαμβάνοντο κατὰ κανόρα ἀπὸ μύθους ἄλλων θεῶν καὶ κυρίως ἡρώων. Πᾶς καὶ πότε ἔγιναν δεκτοὶ μῆδοι ἀσχετοὶ πρὸς τὸν Διόνυσον εἰς ἔργα προωρισμένα νὰ λαμπρύνονται τὴν ἔορτήν του, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ ἀκόμη καὶ πρὸ τῆς γενέσεως τῆς τραγῳδίας τὸ περιεχόμενον τῶν διμυράμβων εἶχε πάντει νὰ εἶναι ἀποκλειστικῶς διονυσιακόν. Πάντως δμως ἡ χρησιμοποίησις εἰς τὴν τραγῳδίαν μύθων μὴ διονυσιακῶν εἶχε μίαν φυσικὴν καὶ ἀναγκαίαν συνέπειαν: οἱ ποιηταὶ ἀντικατέστησαν τὸν Χορὸν τῶν Σατύρων μὲν Χορὸν ὑποδυόμενον ἄλλα πρόσωπα, διάφορα ἑκάστοτε, διότι μὲ μῆδον ξένον πρὸς τὸν Διόνυσον διορθόδοξος Χορὸς τῶν Σατύρων δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐναρμονισθῇ. Ἐκ σεβασμοῦ δμως πρὸς τὴν παράδοσιν διετήρησαν μέχρι τέλους τοὺς Σατύρους εἰς τὰ σατυρικὰ δράματα, μολονότι καὶ αὐτῶν οἱ μῆδοι ἡσαν πλέον ποικίλης προελεύσεως. Ἐφόρτιζον δὲ κάθε φοράν νὰ δικαιολογοῦν δσον ἦτο δυνατὸν φυσικώτερον τὴν παρουσίαν τοῦ σατυρικοῦ Χοροῦ εἰς ἔργον ἔχον ξένην, μὴ διονυσιακὴν ὑπόθεσιν.

Τὸ θέατρον. Ἡ διδασκαλία τῶν διμυράμβων καὶ τῶν δραμάτων ἔγινετο πάντοτε τὴν ἡμέραν καὶ ἐν ὑπαίθρῳ. Εἰς κυκλικὸς χῶρος, ἢ δρόχη στρατοπέδου, μὲ τὸν βωμὸν (θυμέλην ν) τοῦ Διονύσου εἰς

μέσον, ἥρκει διὰ τὴν ἔκτελεσιν τοῦ διθυράμβου. Ὁ λαὸς παρηκολούθει ἴσταμενος πέριξ τοῦ κύκλου. Ὅταν ὅμως ἐκ τοῦ διθυράμβου ἐγενήθη τὸ δρᾶμα, οἱ ὑποκριταὶ, οἱ δρόποιοι ἔπαιζον καὶ αὐτοὶ ἐντὸς τῆς δράμηστρας, ἐπρεπε νὰ ἔχουν ἐστεγασμένον τοινήμα, διὰ τὰ περιμέρουν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν σειράν των καὶ διὰ τὰ μεταλλάσσον προσωπεῖον καὶ περιβολήν, ἀφοῦ ὑπερχρεοῦτο νὰ ὑποδύωνται διάφορα πρόσωπα. Διὰ τοῦτο παρὰ τὸν κύκλον ἴστηνετο πρόχειρον ξύλινον δρυθογάνιον παράπηγμα, ἡ σκηνή. Οἱ θεαταὶ τότε ἐθεῶντο ἴσταμενοι πέριξ τοῦ ἐλευθέρου ἀπομένοντος τμήματος τοῦ κύκλου. Χάριν αὐτῶν ἐπείτα ἐποποθετοῦντο ξύλινα ἔδωλα εἰς σχῆμα νηματικά καὶ δλονὲν ὑψηλότερα ἐφ' ὅσον ἀπειπακρύνοντο ἀπὸ τὴν δράμηστραν, ὥστε οἱ καθήμενοι εἰς τὰς ὅπισθεν σειρὰς νὰ μὴ ἐνοχλῶνται ἐπὸ τῶν καθημένων πρὸς αὐτῶν.

Οὕτω τὸ ἀρχαῖον θέατρον ἀπηρτίσθη ἀπὸ τρία μέρη: τὴν δρόμον χήστρον, ὅπου ἐγίνετο ἡ παράστασις, τὴν σκηνήν, ἐντὸς τῆς ὁποίας μετημφιέντυντο οἱ ὑποκριταὶ, καὶ τὸ κύριον ὅροφον ἀπειπακρύνοντο ἀπὸ τὴν δράμηστραν, ὥστε οἱ καθήμενοι εἰς τὰς ὅπισθεν σειρὰς νὰ μὴ ἐνοχλῶνται ἐπὸ τῶν καθημένων πρὸς αὐτῶν.

Ἡ πρὸς τοὺς θεατὰς πλευρὰ τῆς σκηνῆς εἰκόνιζε κατὰ κανόρα τὴν πρόσωπιν ἀνακτόρου ἢ ναοῦ, εἶχε δὲ μίαν ἢ τρεῖς θύρας, διὰ τῶν δρόποιν εἰσόρχοντο εἰς τὴν δράμηστραν οἱ ὑποκριταὶ οἱ ὑποδύομενοι πρόσωπα, τὰ δρόποια ὑπετίθετο ὅπις ενδίσκοντο ἐντὸς τοῦ ἀνακτόρου (ἢ τοῦ ναοῦ). Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ὑποθέσεις τῶν δραμάτων δὲν ἔξειλίσσοντο πάντοτε πρὸ ἀνακτόρων ἢ ταῦτα, ἐπενοήθη σὸν τῷ χρόνῳ (ἐπὶ Σοφοκλέους) ἡ θεατρικὴ ζωγραφική, ἡ σκηνή τοινή γραφίας, καὶ κατεσκευάζοντο μεγάλοι πίνακες εἰκόνιζοντες δάσος, ἀκτήν, στρατόπεδον κ.ἄ., οἱ δρόποιοι ἐποποθετοῦντο εἰς τὴν πρόσωπιν τῆς σκηνῆς.

Μεταξὺ τοῦ κοίλου καὶ τῆς σκηνῆς ἀφήνοντο, ὁ εἰς δεξιά, ὁ ἄλλος ἀριστερά, δύο διάδρομοι, αἱ πάροδοι· δι' αὐτῶν εἰσήρχοντο εἰς τὴν δράμηστραν δοκός καὶ τὰ πρόσωπα, τὰ δρόποια ὑπετίθετο ὅπις ἥρχοντο ἔξωθεν καὶ ὅχι ἐκ τοῦ ἀνακτόρου (ἢ τοῦ ναοῦ). Ἀν ἐν πρόσωπον εἰσῆρχετο διὰ τῆς δεξιᾶς ὡς πρὸς τὸν θεατὴν παρόδουν, ὑπετίθετο ὅπις ἥρχετο ἐκ τῆς πόλεως ἢ ἐκ τῶν λιμένων, ἢν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ὑπετίθετο ὅπις ἥρχετο ἐκ τῶν ἀγρῶν ἢ ἐκ τῆς ξένης.

Εἰς τὰς Ἀθήνας αἱ παραστάσεις ἐγίνοντο ἐντὸς τεμένους τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου κειμένου ὑπὸ τὴν νοτιοανατολικὴν πλευρᾶν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀλλὰ κατὰ τὸν 5. αἰώνα, ἦτοι κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς

τῆς τραγῳδίας, μόνιμον θέατρον, ἐκτὸς τῆς δραχήστρας, δὲν ὑπῆρχεν.⁴ Η ξύλινη σκηνὴ καὶ τὰ ξύλινα ἔδωλα ἐστήνοντο δι' ἐκάστην παράστασιν. Μόνον περὶ τὰ τέλη τοῦ 5. αἰώνος ἥρχισεν ἡ κατασκευὴ λιθίνων ἔδωλίων.

Τὸν 4. αἰώνα ὅλα τὰ ἔδωλα ἔγιναν λιθίνα, ἐκτίσθη δὲ καὶ λιθίνη σκηνῆ. Ὁ ὄγητωρ Λυκοῦργος, δοτις διεχειρίσθη μὲ σύνεσιν καὶ ἴκαροτητα τὰ οἰκονομικὰ τῆς πόλεως κατὰ τὰ ἔτη 338-326, ἀπεπεράτωσε τὴν κατασκευὴν τοῦ μονίμου λιθίνου θεάτρου.

Τὸ θέατρον τοῦτο μεταρρυθμισθὲν ἀργότερον διατηρεῖται μέχρι σήμερον, ἀλλὰ δυστυχῶς ὅχι ἀκέραιων· εἶναι τὸ λεγόμενον διονυσιακὸν θέατρον τῶν Ἀθηνῶν.

Τὸ κοῖλόν του, ἡμικυκλικόν, ἀπετελεῖτο ἀπὸ 78 ἐπαλλήλους σειρᾶς ἔδωλίων, πολλὰ τῶν δποίων ἥσαν σκαλισμένα εἰς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως. Εἰς τὴν πρώτην σειρὰν ἥσαν οἱ μαρμάρινοι θρόνοι τῶν ἐπισήμων, τὴν τυμητικωτέραν δὲ θέσιν εἶχεν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἐλευθερέως Διονύσου· διθύροις του, δπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι, σώζεται, φέρει δὲ ἀραγύφους παραστάσεις.

Δύο διατάξεις αὐτοῦ τοῦ δραχόντα εἶχαν διατάξεις τὸ λοιπὸν τοῦ θεάτρου, διὰ τὰ εὐκολόντεται ἡ κυκλοφορία τῶν θεατῶν. Τὰς σειρᾶς τῶν ἔδωλίων διέκοπτον κλίμακες, διὰ τῶν δποίων οἱ θεαταί, ἀφοῦ πρῶτον διὰ τῶν παρόδων εἶχον περάσει εἰς τὴν δραχήστραν, ἀνήρχοντο εἰς τὰς ὑψηλοτέρας θέσεις. Τὰ μεταξὺ τῶν κλιμάκων σφηνοειδῆ τμήματα ἐλέγοντο καὶ εἴδες.

Κατὰ μῆκος τοῦ πρὸς τὸν θεατὰς τοίχου τῆς σκηνῆς ἐκτίσθη στενή, ἀλλὰ ἀρκετά ὑψηλὴ ἔξεδρα, τὸ λοιπὸν δὲ τὸν πρὸς τὸν πάντας κλίμακας, διὰ τοῦτο ἐπανεισεῖται εἰναι ἐντελῶς κυκλικὴ.⁵ Επὶ τοῦ λογείου ἐπαίζονται οἱ ὑποκριταί, οἱ δποίοι ἔχωροι στρησαντες καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπὸ τὸν Χοδόν. Πότε ἔγινεν ἡ μεταρρύθμισις αὕτη δὲν εἶναι γνωστόν πάντως κατὰ τὸν κλασικὸν χρόνον τοῦ λογείου δὲν ὑπῆρχεν· ἡ δραχήστρα ἦτο τότε πλήρης κύκλος, δλη δὲ ἡ παράστασις διεξήγετο ἐπ' αὐτῆς.⁶ Εκτὸς τοῦ λογείου ὑπῆρχε καὶ ὁ πρὸς τὸν πάντας κλίμακας, διάφραγμα ὑψούμενον πρὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἄλλοι τέλοις διπλὸς τὸ πρὸς τὴν δραχήστραν τοῖχος τῆς σκηνῆς.

* * *Ως μέλιος ἀρχιτεκτονικὸν τοῦ ἀρχαίου θεάτρου ἀναφέρεται καὶ τὸ πρόστιμον, ἀλλὰ τί ἦτο τοῦτο ἀμφισβητεῖται. Μερικοὶ νομίζουν ὅτι εἶναι τὸ αὐτὸν μὲ τὸ λογεῖον, ἄλλοι ἡ πρὸς τὴν δραχήστραν πλευρὰ αὐτοῦ, ἄλλοι ξύλινον διάφραγμα ὑψούμενον πρὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἄλλοι τέλοις διπλὸς τὸ πρὸς τὴν δραχήστραν τοῖχος τῆς σκηνῆς.

Ἐντὸς τῆς μονίμου πλέον σκηνῆς ἐφυλάσσοντο τὰ ἀπλᾶ μηχανή-
ματα τοῦ θεάτρου, τὰ δποῖα εἶχον ἐπινοήσει οἱ ἀρχαῖοι. Τὰ κυριώτερα
τούτων ἦσαν : α') ἡ μηχανὴ ἡ ἀλώρη μα, εἰδος γεράνου,
δ δποῖος παρονόμαζε θεοὺς αἰωρούμενος (θεοὺς ἀπὸ μηχανῆς
τοποθετημένοι προσματικοὶ στῦλοι, οἱ δποῖοι περιστρεφόμενοι περὶ ἄξονα
παρονόμαζον τοὺς ἐπ' αὐτῶν στερεωμένους ἔζωγραφημένους πίνακας,
δούκις ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀλλάξῃ ἡ σκηνογραφία, γ') τὸ ἐκκένω λη-
μα, μηχανικῶς μετακινούμενον τροχοφόρον δάπεδον, ἐπὶ τοῦ δποίου
παρονόμαζον εἰς τὸν θεατές δμοιώματα γενοῦν (διότι σπανιώτατα εἰς
τὸ ἀρχαῖον θεάτρον παριστάνετο φόνος ἢ αὐτοκτονία πρὸ τῶν δμιά-
των τῶν θεατῶν).

Ἡ ἀκούστικὴ τῶν ἀρχαίων θεάτρων προκαλεῖ τὸν θαυμασμὸν τῶν
ἐπισκεπτομένων αὐτά· τὰ λεγόμενα εἰς τὴν δρχήστραν, ἀκόμη καὶ ὅχι
μεγαλοφώρως, ἀκούονται καθαρὰ ἀπὸ τοὺς καθημένους καὶ εἰς τὰς
ψυχηλοτέρας σειράς.

Τὰ ἐστεγασμένα θέατρα ἐκαλοῦντο φέτα, ἐγίνοντο δὲ ἐντὸς
αὐτῶν κατὰ τὸν παλαιοτέρους χρόνους μόνον μουσικὰ ἐκτελέσεις καί,
ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, δραματικὸν πρόγραμμα, βρα-
δύτερον δμως καὶ θεατρικὰ παραστάσεις. Τὸ καλύτερον διατηρούμενον
ἐξ αὐτῶν εἶναι τὸ φέταν, τὸ δποῖον ἐχάρισεν εἰς τὸν Ἀθηναίους
περὶ τὸ 160 μ.Χ. δ Ἡρώδης δ Ἀττικός.

Χρόνος καὶ τρόπος τῶν παραστάσεων. Μόνον εἰς ὀρισμένας
ἔορτάς τοῦ Διονύσου ἐδιδάσκοντο, ὡς εἴπομεν, τραγῳδίαι, εἶχε δὲ ἡ
διδασκαλία αὐτῶν ἀγωνιστικὸν χαρακτῆρα.

Πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου ἥγοντο εἰς τὴν Ἀττικὴν τέσσαρες ἔορται:
περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου (κατὰ μῆνα Προσειδεῶν) τὰ μικρὰ
ἢ καὶ τὸ ἀγροῦν Διονύσια, μετὰ ἓνα μῆνα τὰ Λήναια,
ἀργότερον τὰ Ἀρθεστήρια καὶ τέλος περὶ τὰ τέλη Μαρτίου
(κατὰ μῆνα Ελαφηβοΐα) τὰ μεγάλα ἢ ἐν ἀστειαῖσι τοῖς
Διονύσιαι.

Κατὰ τὰ Ἀρθεστήρια δὲν ἐδιδάσκοντο δράματα. Κατὰ τὰ μικρὰ
Διονύσια ἐγίνετο εἰς τὸν δήμους τῆς Ἀττικῆς ἐπανάληψις παλαιοτέ-
ρων τραγῳδιῶν. Νέαι τραγῳδίαι ἐδιδάσκοντο κατὰ τὰ Λήγαια (ἀπὸ

τοῦ 433), λαμπρότερον δὲ καὶ ἐπισημότερον κατὰ τὰ ἐν ἄστει Διονύσια (ἥδη ἀπὸ τοῦ 534).

Τὰ ἐν ἄστει Διονύσια ἔωρτάζοντο ἐπὶ ἑξ ἡμέρας, ὡν αἱ τρεῖς τελευταῖαι διετίθεντο διὰ τοὺς δραματικοὺς ἀγῶνας· τὴν ἐποπτείαν αὐτῶν εἶχεν ὁ ἐπώνυμος μοσχός.

‘Ο ποιητὴς ἐπιθυμῶν ῥὰ μετάσχῃ τοῦ ἀγῶνος ὑπέβαλλεν εἰς τὸν ἀρχοντα τραγῳδίας καὶ ἐν σατυρικὸν δρᾶμα καὶ γέτει χορόν. ‘Ο ἀρχων μελετῶν τὰ ἔργα, συμβούλευνόμενος δὲ καὶ πρόσωπα, ὡν ἔξετίμα τὴν γνώμην, ἐδιόνυσον χορόν, καὶ οὕτω παρεῖχε τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸν ἀγῶνα εἰς τρεῖς ποιητὰς ἐκ τῶν ὑποβαλόντων αἵτισεις. Εἰς τοὺς ποιητὰς τούτους ἐδίδετο ἀμοιβὴ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἐκ τοῦ δποίου ἐπληρώνοντο καὶ οἱ ὑποκριταί, τρεῖς διὲ ἔκαστον ποιητήν. Τὰ μεγαλύτερα δύμως ἔξοδα ἤσαν τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὸν Χορὸν καὶ ταῦτα ἀνελάμβανον ἐκάστοτε τρεῖς πλούσιοι. ’Αθηναῖοι, οἱ χορόη γοι, ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος καθ’ ὑπόδειξιν τῶν φυλῶν δριζόμενοι ἡ χορηγία ἦτο μία τῶν λειτούργων, αἱ δποῖαι ἤσαν βαρεῖα ἀλλὰ καὶ πολὺ τιμητικὴ ἔμμεσος φορολογία. Διὰ κλήρουν ὀρθίζετο μετὰ τίνος ποιητοῦ θὰ συνειργάζετο ἔκαστος τῶν τριῶν χορηγῶν.

‘Ο ποιητὴς ἦτο καὶ σκηνοθέτης τῶν ἔργων του· ἤσκει τὸν Χορὸν εἰς τὸ ἄσμα καὶ τὴν ὁροχησίν, κατένεμε τὰ πρόσωπα τῶν ἔργων εἰς τοὺς ὑποκριτὰς καὶ ἤσκει τούτους εἰς τὴν ἀπαγγελίαν, τὴν μιμικὴν κ.λπ. ’Ενίστε κωλυομένου τοῦ ποιητοῦ ἀνελάμβανε τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χοροῦ ὑδιος χοροῦ διόνυσος καὶ σκηνοθέτης τοῦ χορηγοῦ καὶ αὐτὸς ἀμειβόμενος.

‘Ολίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ ἀγῶνος ἐγίνετο καὶ διποκαταρκτικὸς κατάλογος τῶν κριτῶν· τὰ δύομάτα 500 Ἀθηναίων, 50 ἑξ ἐκάστης τῶν 10^ο φυλῶν, ἐγράφοντο εἰς πινακίδια, τὰ δποῖα ἐργίπτοντο εἰς 10 ὑδρίας, μίαν διὲ ἐκάστην φυλήν αἱ ὑδρίαι ἐσφραγίζοντο καὶ ἐφυλάσσοντο εἰς τὸν διπολόδομον τοῦ Παρθενῶνος.

Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν Ἑορτῶν οἱ τρεῖς προκριμέντες ποιηταί, ἐστεφανωμένοι, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν χορευτῶν τῶν ἔργων των, ἐστεφανωμένων καὶ αὐτῶν ἀλλ’ ἄνευ προσωπείων καὶ θεατικῶν στολῶν, προσήρχοντο εἰς τὸ ὕδεῖον, θέατρον ἐστεγασμένον προωδισμένον διὰ μουσικὰς ἀκροάσεις. ’Εκεῖ συνηθροίζοντο ὅτι Ἀθηναῖοι, διὰ ῥὰ παρακολούθησον τὸν λεγόμενον προάγων α.

Οἱ ποιηταὶ, ἔκαστος μετὰ τοῦ δμίλου του, ἀνήρχοντο κατὰ σειρὰν εἰς τὴν ἐν τῷ φρεΐῳ ἐξέδραν καὶ παρεῖχον εἰς τὸ κοινὸν πληροφορίας περὶ τῶν ἔργων των, τὰ ὅποια ἐπόκειτο νὰ παιχθοῦν, ἀνεκοίνουν τοὺς τίτλους καὶ τὰς ὑποθέσεις των, παρουσίαζον δὲ καὶ τοὺς ὑποκριτάς, οἱ δποῖοι θὰ ὑπεδύνοντο τὰ διάφορα πρόσωπα.

Τέλος τὴν τετάρτην ἡμέραν τῶν μεγάλων Διονυσίων ἐγίνετο ἔναρξις τῶν παραστάσεων. Οἱ θεαταὶ προσήρχοντο πολὺ ἐγωρίς, πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου, εἰσήρχοντο εἰς τὸ θέατρον καὶ κατελάμβανον τὰς θέσεις των τὰς παραστάσεις παρηκολούθουν καὶ γυραῖκες ἀλλ᾽ ἀπὸ ἰδιαιτέρας κεροκίδας. Ἡ εἶσοδος κατ᾽ ἀρχὰς ἦτο ἐλευθέρα, ἐπειτα δύως ἐπετρέπετο μόνον δι᾽ εἰσιτηρίων, συμβολὴς δέ τοις ἀντίμων τῶν δποίων κατεβάλλετο εἰς τὸν ἔργολάθον τοῦ θεάτρου, τὸν θεατρόν την ηρώην. Ἄλλ᾽ ἐπειδὴ τὸ θέατρον ἐθεωρεῖτο, δπως καὶ ἦτο πράγματι, κέντρον ὑψηλῆς πνευματικῆς ἀπολαύσεως καὶ σπουδαῖον μέσον ἡθικῆς ἐξυψώσεως τοῦ λαοῦ καὶ ἐπειδὴ ἐθεωρεῖτο ἄδικον νὰ ἀπέχουν αὐτοῦ οἱ πολῖται οἱ δυσκολευόμενοι νὰ πληρώσουν τὸ εἰσιτήριον, ἀπεφασίσθη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους νὰ παρέχηται εἰς τοὺς ἀπορωτέρους τὸ πρός τοῦτο ἀπαιτούμενον χρηματικὸν ποσὸν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου¹ ταῦτα εἶναι τὰ λεγόμενα θεωρία καὶ αριστοτελεῖς. Βραδύτερον τὰ θεωρικὰ ἐλάμβανον πάντες οἱ πολῖται.

¹ Αστυνομικὰ καθήκοντα ἐν τῷ θεάτρῳ ἐξετέλουν οἱ ϕ α β δ ο ϖ χ ο ρ.

Απὸ τὴν Ἀκόρπολιν ἐκομίζοντο εἰς τὸ θέατρον αἱ δέκα ὑδρίαι αἱ περιέχουσαι τοὺς κλήρους μὲ τὰ ὄνόματα τῶν ὑποψηφίων κριτῶν, ἀπεσφραγίζοντο καὶ ἐξ ἐκάστης αὐτῶν ἐξήγετο εἰς κλῆρος οὕτω κατηρτέζετο δεκαμελῆς κριτικὴ ἐπιτροπή. Οἱ κληρωθέντες ἐλάμβανον ἀνὰ ἐν πινακίδιον, διὰ νὰ γράψουν ἐπ᾽ αὐτῶν τὴν γνώμην των, καὶ κατελάμβανον τὰς θέσεις των.

Ἐπειτα ἥχει ἡ σάλπιγξ καὶ δικήρων ἐξεφράγει τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ, τοῦ δποίου τὰ ἔργα θὰ ἐπαίζοντο τὴν πρώτην ἡμέραν² καὶ τοῦτο ὀρίζεται διὰ κλήρου. Τὰς ἐπομένας δύο ἡμέρας θὰ ἐπαίζοντο αἱ τετραλογίαι τῶν δύο ἄλλων ποιητῶν, πάλιν κατὰ τὴν σειρὰν τῆς κληρώσεως.

Καὶ οὕτως ἥρχιζεν ἡ παράστασις τῆς πρώτης τραγωδίας καθ᾽ ἥν ὥραν περόπον ἀντέτελλεν δήλιος. Οἱ ὑποκριταὶ ἐνεφανίζοντο εἰς τὴν ὁρχήστραν ἐνδεδυμένοι πολυτελῶς. Ἐφόροτιζον νὰ εἶναι ἡ μεταμφίεσίς των παράδοξος, ὥστε καὶ αὐτὴ νὰ συντελῇ εἰς τὸ νὰ ἀπομακρύνωνται οἱ θεαταὶ ἀπὸ τὴν πεζὴν πραγματικότητα καὶ νὰ μεταφέρωνται εἰς τοὺς

μυθικοὺς κόσμους τῆς τραγῳδίας. Ἔφερον καὶ οἱ ροής, ὑποδήματα μὲν ὑψηλὰ κατένατα, καὶ ὑπὸ τὰ φορέματά των διάφορα παραγεμίσματα (προστερνίδια, προγαστρίδια), ὡστε τὰ φαινόμενα μεγαλοσωμάτεροι, διπλῶς ἐφαντάζετο δὲ λαὸς τοὺς ἥρωας. Ἡ περιβολή των ἥπερ βαίως ἀνάλογος πρὸς τὸ πρόσωπον, τὸ δόποῖον ὑπεδύοντο, ἐν γένει ὅμως οἱ χιτῶνες των ἥσαν ποδήρεις μὲν χρωματιστὰς κατακορύφους ὁρθόσεις καὶ χειριδωτοί, οἵ δὲ μαρδίναι κεκοσμημένοι διὰ κεντημάτων, ταινιῶν καὶ λπ. Τὰ πόσια πεῖται —τὸ πανάρχαιον καὶ ἀπαραίητον τοῦτο στοιχεῖον πάσης διονυσιακῆς τελετῆς— εἰλογεῖ μεγάλα ἀνοίγματα διὰ τὸ στόμα καὶ τοὺς δοφθαλμοὺς καὶ μὲν ἀδράς γραμμὰς ἔξωγραφημέρα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν διαφόρων προσώπων τοῦ δράματος. Τὰ γυναικεῖα πρόσωπα ὑπεδύοντο ἄνδρες.

Οἱ Χορὸς ἥπερ ἐνδεδυμένος ἀπλούστερον. Εἰσήρχετο προηγουμένου αὐλητοῦ εἰς τὴν δρυχήστραν ἥπερ κατὰ στοίχους (μέτωπον 3, βάθος 5) ἥπερ κατὰ ζυγὰ (μέτωπον 5, βάθος 3). Ὡστε ἥπερ τετράγωνος καὶ δύο κυκλικός, διπλῶς εἰς τὸν διθύραμβον.

Τὴν τρίτην ἡμέραν τῶν ἀγώνων, ἀφοῦ ἐτελείωνεν ἡ ἐκτέλεσις καὶ τῆς τρίτης τετραλογίας, οἱ δέκα κριταὶ ἔγραφον τὴν γνώμην των ἐπιτάσσουν πυνακιδίων των, ἀλλ᾽ ἐπειτα ἐκληροῦντο οἱ πέντε μόνον ἐξ αὐτῶν, οἵτινες καὶ ἀπεφαίνοντο δριστικῶς περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἀγῶνος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπιτάσσου πυνακιδίων ἀναγεγραμμένης γνώμης των. Τὸ ἀποτέλεσμα ἀνεκοινοῦτο ἀμέσως διὰ τοῦ κήρυκος.

Τὸ βραβεῖον ἥπερ ἀπλοῦς στέφανος κισσοῦ, ἀλλ᾽ ἡ δόξα μεγάλη. Ἐκτὸς τοῦ τικήσατος ποιητοῦ ἐπεσφαροῦτο καὶ δὲ χορηγός του.

Τῶν δραματικῶν ἀγώνων ἐκρατοῦντο ἐπίσημα πρακτικά : Τὰ ὄντα ματα τῶν ποιητῶν, τῶν χορηγῶν καὶ τῶν πρωταγωνιστῶν, οἱ τίτλοι τῶν ἔργων καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κρίσεως ἔχαράσσοντο ἐπὶ πλακῶν, αἱ δοπιαὶ κατετίθεντο εἰς τὸ δημόσιον ἀρχεῖον· αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἐκαλοῦντο διασκαλίαι.

Οἱ πρόσδρομοι τῶν μεγάλων τραγικῶν. Οἱ Θέσπις ἥπερ δὲ πρῶτος τραγικὸς ποιητὴς καὶ δὲ πρῶτος ὑποκριτής. Τῷ 534 ἐδιδάχθη διὰ πρώτην φορᾶν τραγῳδία του κατὰ τὰ μεγάλα Διονύσια, τὰ δόποῖα συνέστησε καὶ λαμπρῶς διωργάνωσεν εἰς τὰς Ἀθήνας δὲ Πεισίστρατος. Ἁναμφιβόλως ὅμως καὶ πρὸ τῆς ἐπισήμου ταύτης ἀναγνωρίσεως τῆς τέχνης δὲ Θέσπις θάλασσας κατὰ τὰ ἀγροτικὰ Διονύσια τραγῳδίας.

του εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του, τὴν Ἰκαρίαν, ἵσως δὲ καὶ εἰς ἄλλους δήμους τῆς Ἀττικῆς.

⁹ Ολίγον νεώτερος τοῦ Θέσπιδος ἦτο δοκίλιος, περὶ τοῦ δροίου γηραιζομενού μόρον ὃν ἔγραψε πολλὰ ἔργα.

Ο μαθητὴς τοῦ Θέσπιδος Φούρυχος ἔγραψεν ἐκτὸς τῶν μὲν μνημικὸν περιεχόμενον τραγῳδῶν του καὶ δύο τραγῳδίας μὲν ὑποδέσεις εἰλημμένας ἀπὸ τὴν σύγχρονόν του πραγματικότητα, τὴν Μιλήτον ἀλωσιν καὶ τὰς Φοινίσσας. Εἰς τὴν πρώτην παρουσίαζε πρὸ τῶν δημάτων τῶν συμπολιτῶν του τὴν συμφορὰν τῆς Ἰωνικῆς πόλεως, ἥτις κατεστράφη ὑπὸ τῶν Περσῶν τῷ 494, τόσον δὲ ἐταράχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τὸ θλιβερὸν θέαμα, ὥστε δχι μόρον ἀπηγόρευσαν τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἔργου, ἀλλ’ ἐπέβαλον καὶ πρόστιμον εἰς τὸν ποιητήν, διότι ὑπέμνησεν εἰς αὐτοὺς «οἰκεῖα κακά». Μὲ τὰς Φοινίσσας δημως ἔλαβε τῷ 476 τὸν στέφανον τῆς νίκης. Τὸν Χορὸν τοῦ ἔργου ἀπετέλονταν γυναικεῖς ἐκ Φοινίκης (ἥξεν οὖν καὶ δ τίτλος) ενδισκόμεναι εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὑπόθεσίς του δὲ ἦτο δὲν Περσία διτίκτυπος τῆς ἐν Σαλαμῖνι νίκης τῶν Ἑλλήνων. Τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἐπραγματεύθη μετ’ ὀλίγα ἔτη δοκίλιος ἀλσχύλος τοὺς Πέρσας τον, τὸ μόρον, ὡς εἴπομεν, μέχρις ἡμῶν διασωθὲν ἰστορικὸν δρᾶμα.

Ο Πρατίνας ἔγραψε καὶ τραγῳδίας, ἀλλὰ περισσότερον ἡσχολήθη μὲ τὸ σατυρικὸν δρᾶμα. ¹⁰ Ήτο Πελοποννήσιος, ἐκ Φλειοῦντος, ἔδρασεν δημως καὶ αὐτὸς ἐν Ἀθήναις.

Πάντα τὰ ἔργα τῶν ποιητῶν τούτων ἀπωλέσθησαν ἐκτὸς ἐλαχίστων ἀποσπασμάτων.

¹¹ Ο Αἰσχύλος καὶ δοκίλιος. Ο Αἰσχύλος ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἐλευσῖνα τῷ 525. Κατὰ τοὺς Περσικὸν πολέμους ἀπολέμησεν ἡρωικῶς εἰς τὸν Μαραθῶνα καὶ τὴν Σαλαμῖνα. Περὶ τὰ μέσα τῆς μεταξὺ τῶν δύο τούτων μαχῶν δεκαετίας ἐνίκησε διὰ πρώτην φορὰν εἰς ἀγῶνα δραματικόν. ¹² Έκ τῶν πολλῶν τραγῳδῶν του σώζονται μόνον ἑπτά: αἱ Ἰκέτιδες, τὸ ἀρχαιότερον ἀπὸ τὰ περισωθέντα ἀρχαῖα δράματα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀρχαικώτερον, μὲ ἄφθονον καὶ δεσπόζον τὸ λνρικὸν στοιχεῖον. οἱ Πέρσαι, οἱ ¹³ Επτά ἐπὶ Θήβαις, δοκίλιος θεύς, δοκίλιος αὐτοῦ νωρων, αἱ Χοηφόροι καὶ αἱ Εὑμενίδες· αἱ τρεῖς τελευταῖς τραγῳδίαι ἀποτελοῦν μίαν τριλογίαν,

τὴν Ὁρέστην εἰς ταῖς, μὲν ἔνταιαν ὑπόθεσιν: τὸν φόρον τοῦ ἐκ Τροίας ἐπανακάμψαντος Ἀγαμέμνονος, τὴν ἐκδίκησιν τοῦ νίοῦ τον Ὁρέστου, τὴν ὑπὸ τῶν Ερινύων καταδίωξιν τοῦ Ὁρέστου καὶ τὴν ἀμφώσιν τον εἰς τὸν Αρειον Πάγον. Κατὰ τὸν παλαιοτέρους χρόνους τουαῦται τοιλογίαι παρισιάνοντο πάντοτε· καὶ τὸ συνοδεῦον αὐτὰς σατυρικὸν δρᾶμα ἀπὸ τὸν αὐτὸν μῦθον ἥντει ληγεωτική. Οἱ ποιηταὶ μετεῖχον τοῦ ἀγῶνος μὲ τρεῖς τραγῳδίας καὶ ἐν σατυρικὸν δρᾶμα, ἀλλ’ αἱ ὑπόθεσις ἐπετρέπετο νὰ λαμβάνωνται ἀπὸ διαφόρους μύθους.

Ἡ φήμη τῆς νέας τέχνης ἐνωδίς διεδόθη πέραν τῶν ὅρίων τῆς Ἀττικῆς. Ὁ Αἰσχύλος ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ τυφάνοντος τῶν Συνθανούσῶν Ἰέρωνος εἰς Σικελίαν. δπον καὶ ἐδίδαξε μερικὰ ἔργα τον. Ἀπέθανε τῷ 456 ἐν Γέλᾳ τῆς Σικελίας, δπον εἶχε μεταβῆ διὰ τρίτην φρούριον.

Αἱ τραγῳδίαι τον καὶ σήμερον ἀκόμη ἀναβιβαζόμεναι εἰς τὸ θέα τρον συγκλονίζουν τὸν θεατὰς μὲ τὴν βαθεῖαν θρησκευτικότητα, ἡ δποία τὰς διαπνέει, μὲ τὸ ὄψος τῶν διαροημάτων καὶ τὴν τιτανικὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς ἐκφράσεως, μὲ τὴν λάμψιν τοῦ λυρισμοῦ καὶ τῶν ἐκλόνων.

Ο Σοφοκλῆς ἔγεννήθη εἰς τὸν Κολωνὸν τῷ 496. Μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος (480) ἥγήθη τοῦ Χοροῦ τῶν ἐφῆβων, δ δποῖος ἔλασθε μέρος εἰς τὸν ἔορτασμὸν τῆς νίκης.

Ἡτο ὁραῖος, εὐγενής, ἀνοικτόκαρδος, εὐσεβής, φιλόπατρις, τέλειος τύπος ἀνδρὸς καὶ οὗ καὶ γαθοῦ. Οἱ Αθηναῖοι πολὺ τὸν ἥγάπων καὶ τὸν ἔξετίμων καὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτὸν ὑψηλὰ δημόσια λειτουργήματα.

Ως ποιητὴς ἀνεδείχθη πολλάκις τικητής. Ἀπέθανεν ἐνενηκοντούντης μὲ ἀκμαίας μέχρι τέλους τὰς πνευματικάς τον δυνάμεις. Ἀπὸ τὰ 123 ἔργα, τὰ δποῖα ἔγραψε, σφέζονται μόνον ἐπτὰ τραγῳδίαι: Αἴας, Αντιγόνη, Οἰδίποες τύραννος, Ἡλέκτρα, Τραχίνια, Φιλοκτήτης, Οἰδίποες ἐπὶ Κολωνῷ καὶ ἐν σατυρικὸν δρᾶμα, ἀλλ’ ὅχι δλόκληρον, οἱ Ιχνευταί.

Ο Σοφοκλῆς εἶναι ἀνυπέρβλητος εἰς τὴν σκηνικὴν οἰκονομίαν, δηλ. τὴν σύνθεσιν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ δράματος, καὶ κυρίως εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν χρακτήρων, τὴν ἡθογραφίαν, δπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι· ἡ ἔξελιξις τοῦ μύθου παρ’ αὐτῷ καθορίζεται ἀπὸ τὸν χρακτῆρας τῶν δρώντων προσώπων. Ἐπραγματοπόήσεν εἰς τὴν τραγῳ-

δίαν τὸ ἰδεῶδες τοῦ εὐγενοῦς καὶ ἡρέμου μεγαλείου, τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἀρμονίας. Εἶναι διὰ τὴν ποίησιν διτὶ εἶναι διὰ τὴν πλαστικὴν διόπτραν.

Ο βίος καὶ τὸ ἔργον τοῦ Εὑριπίδου. Ὁπως δὲ Θέσπις, δὲ Χοιρίλος, δὲ Φρύνιχος, δὲ Αἰσχύλος, δὲ Σοφοκλῆς, οὗτοι καὶ δὲ Εὑριπίδης ἦτο Αθηναῖος. Ἔγεννήθη εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ἥτο δῆμος ἐγγεγραμμένος εἰς τὸν δῆμον τῶν Φλυέων, παρὰ τὸ σημερινὸν Χαλάνδριον. Ὁ πατήρ του ὠρομάζετο Μηήσαρχος, ἥ δὲ μῆτρα του Κλειτός.

Οἱ κωμικοὶ ποιηταί, οἱ δοποῖοι ἐμίσουν τὸν Εὑριπίδην, ἔσκωπον αὐτὸν λέγοντες διτὶ δὲ πατήρ του ἦτο κάπηλος, δηλ. μεταπράτης, ἥ δὲ μῆτρα του πωλήτρια λαζάρων. Ταῦτα δὲν εἶναι ἀληθῆ. Ὁ Μηήσαρχος ἦτο εὔπορος γεωκτήμων, εἶχε δὲ καὶ εἰς τὴν Σαλαμῖνα κιῆμα· οὕτω ἡδυνήθη ἀνέτως νὰ ἐπιμελῇθῇ τῆς ἀνατοφῆς τοῦ νιοῦ του.

Περὶ τοῦ χρόνου τῆς γεννήσεως τοῦ ποιητοῦ ὑπάρχουν ἀμφιβολίαι. Κατά τινας ἀρχαίας πληροφορίας ἐγεννήθη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας, 20 Σεπτεμβρίου 480. Ὁ Αἰσχύλος, ἀνὴρ 45 ἑτῶν, ἡγωνίσθη τότε διὰ τὴν νίκην, εἰς τὸν ἕοτεστιμὸν τῆς δροίας ἔλαβε μέρος δὲ κακεξιετῆς Σοφοκλῆς ἐπὶ κεφαλῆς χοροῦ διμηλίκων. Οὕτω τὰ δύρματα τῶν τριῶν μεγάλων τραγικῶν ἐροῦνται περὶ τὸ περίλαυπτον ἐκεῖνο γεγονὸς τῆς ἴστωρίας μας. Καὶ ἄλλην δῆμος ἀρχαίαν πηγὴν δὲ Εὑριπίδης ἐγενήθη τῷ 485.

Τὴν Σαλαμῖνα ἐπεσκέπτετο ἔπειτα συχνὰ δὲ Εὑριπίδης καὶ ἐπὶ ὕδας μακρὸς ἐμελέτα καὶ ἔγραψεν ἐντὸς ἐρημικοῦ σπηλαίου εἰς μίαν ἀκτὴν τῆς τήσου. Ὅτι δὲ θάλασσα ἦτο εἰς αὐτὸν πολὺ οἰκεία καὶ ἀγαπητή, τὸ βλέπομεν ἀπὸ τὸ πλήθος τῶν θαλασσινῶν εἰκόνων καὶ παρομοιώσεων τῶν ἔγκατεσπαρμένων εἰς τὰ ἔργα του. Ἐπίσης ἐγνώριζε καλῶς τὴν ζωὴν τῶν ναυτικῶν, τὴν δροίαν συχνότατα περιγράφει μὲν ἀκρίβειαν καὶ πολλὰς λεπτομερείας.

Κατὰ τὴν γεωνικὴν του ἡλικίαν ἐπεδόθη εἰς τὸν ἀθλητισμὸν καὶ διεκρίθη εἰς τὸ παγκράτιον καὶ τὴν πυγμαχίαν. Ἀργότερον δῆμος κατεδίκαζε τὰς ἐπερβολὰς τοῦ ἀθλητισμοῦ, διότι φαίνεται διτὶ πολλοὶ σύγχρονοί του Ἀθηναῖοι δὲν ἐτήρουν ὡς πρὸς τοῦτο τὸ πρέπον μέτρον. Εἰς δὲν ἀπὸ τὰ δράματά του, τὰς Τρῳάδας (1211), ἐπαινεῖ τὸν Τρῶας, οἱ δροῖοι ἐτίμων, δηλας λέγει, τὰς ἀρματοδρομίας καὶ τὸν ἀγῶνας το-

ξοιβολίας, ἀλλὰ χωρὶς ὑπερβολάς, «οὐκ ἐς πλησμονὰς θηρώμενοι». Ἐπίσης ἐκαλλιέργησε τὴν ζωγραφικήν.

Βαθυτέραν ἐπίδρασιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὑριπίδου ἔσχεν ἡ ἐνασχόλησίς του εἰς τὴν φιλοσοσίαν. "Ηκουσε διδάσκοντα τὸν φιλόσοφον" Αράξαγόραν, ἀνέγνωσε πλεῖστα βιβλία φιλοσόφων καὶ σοφιστῶν, ἐν οἷς καὶ τὰ τοῦ Πρωταγόρου καὶ τοῦ Προδίκου, τὸν δποίους καὶ προσωπικῶς ἔγγρῳζε, καὶ συνεδέθη διὰ φιλίας μὲ τὸν Σωκράτην, δστις, λέγοντ, παρηκολούθει πάντοτε τὴν διδασκαλίαν τραγῳδιῶν τοῦ φίλου του, ἐγῷ ἀλλως δὲν ἐσύχναζεν εἰς τὸ θέατρον. Εἶχε δὲν Εὑριπίδης καὶ πλούσιαν βιβλιοθήκην, πρᾶγμα σπάνιον εἰς τὴν ἐποχήν του.

Πνεῦμα ἐρευνητικὸν καὶ ἀνήσυχον, ἐμελέτα διαρκῶς τὰ μεγάλα προβλήματα, τά δποια ἀπησχόλουν τὸν πλέον μορφωμένους "Ελληνας κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ 5. αἰώνος. Τί ἦσαν οἱ θεοί, τίς ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, τίνες αἱ μεγάλαι ἀρεταί, τίνα τὰ καθίκοντα τῶν γυναικῶν κ.λπ. Διὰ τὸ πλῆθος τῶν φιλοσοφικῶν γνωμῶν, τὰς δποίας διετύπωνεν εἰς τὰς τραγῳδίας του, ἀπεκλήγη δ ἀ πὸ σκηνῆς φιλόσοφος.

"Υπὸ των ἐνομίσθη ἀσεβής. Δὲν ἦτο βεβαίως φύσις βαθέως θρησκευτική, δπως δὲν Αἰσχύλος καὶ δ Σοφοκλῆς διτι δμας ἦτο ἀσεβής, δὲν εἴναι ἀληθές. Ο Εὑριπίδης μελετῶν τὸν μόνον, ἐκ τῶν δποίων ἦντει τὰς ἓπονθέσεις τῶν τραγῳδιῶν του, εὑρισκεν εἰς αὐτὸν διηγήσεις ἀσυμβιβάστους πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν καὶ φωτεινοτέραν περὶ τοῦ θείου ἀντίληψιν, τὴν δποίαν εἶχε σχηματίσει δ ἰδιος. Δὲν ἦδύνατο π.χ. νὰ δεχθῇ διτι ἡ "Ἄρτεμις ἐπεθύμει τὰ θυσάζουν εἰς αὐτὴν ἀνθρώπους. Επειδὴ δμως πολὺ συχνὰ ἔξεφραζεν εἰς τὰ δράματά του τοιαύτας γνώμας, οἱ προσκεκολλημένοι εἰς τὰς παλαιὰς παραδόσεις δυσηρεστοῦντο.

"Ἐν γένει δὲν Εὑριπίδης, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Αἰσχύλον καὶ τὸν Σοφοκλέα, δὲν ἦτο πολὺ συμπαθῆς εἰς τὸν συγχρόνους του. Εἰς δραματικὸν ἄγῶνα κατῆλθε τὸ πρῶτον τῷ 455 καὶ ἔλαβε τὰ τριτεῖα. Ερίκησε διὰ πρῶτην φορὰν τῷ 442, ἐνῷ δὲ ἔγραψεν 23 τετραλογίας, μόνον πεντάκις ἐνίκησεν. Οἱ κωμικοὶ ποιηταί, καὶ πρὸ πάντων δ Ἀριστοφάνης, διαρκῶς τὸν ἐσκωπίτον καὶ τὸν ἐκακολόγουν, διότι τὸν ἐθεάουν πολὺ τετρερειστήν.

Εἰς τὴν πολιτικὴν οὐδέποτε ἀγεμείχθη καὶ δημόσιον ἀξίωμα οὔτε ἔλαβεν οὔτε ἐζήτησε ποτέ. Μελαγχολικὸς καὶ δύσκολος εἰς τὰς σχέσεις του, προετίμα τὴν μόνωσιν ἢ τὴν μὲ ἐκλεκτοὺς φίλους ἀναστροφήν, τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ σπουδασιηρίου. Ενεφορεῖτο δμως φιλο-

γερᾶς φιλοπατρίας καὶ παρηκολούθει τὰ πολιτικὰ μὲ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον.

Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη τον ἐκδηλοῦται πρὸ πάντων εἰς τὰς τραγῳδίας, τὰς ὁποίας συνέθεσε μετὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πραγματεύεται τότε κατὰ προτίμησιν ἀττικὰς παραδόσεις καὶ μόνθους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀναλάμπει τὸ μεγαλεῖον καὶ δ ἀνώτερος πολιτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ πολλάκις εἰς τὸ στόμα τῶν μυθικῶν προσώπων θέτει ὑπαινιγμὸν εἰς σύγχρονα γεγονότα ἀποτελοῦντας ὕμνον πρὸς τὴν πατρίδα τον καὶ καταδίκην τῶν ἀντιπάλων της.

Οὕτω εἰς τὸν Ἡρακλέους καὶ λειτουργίαν διδαχθεῖσαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἔξαιρει τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι, διὰ τὰ προστατεύσουν τὰ τέκνα τοῦ Ἡρακλέους, ἀνέλαβον πόλεμον κατὰ τοῦ διώκτοντος αὐτῶν Εὐρυσθέως· ψέγει οὕτω ἐμμέσως τὴν ἀχαριστίαν τῶν συγχρόνων τοῦ Δωριέων, οἱ δόποιοι, ἐνῷ ἐκανοῦντο ὅτι ἥσαν ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, ἐπέδραμον κατὰ τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐγκάμιον τῶν Ἀθηνῶν εἶναι καὶ αἱ Ἱκέτιδες. Εἰς τὴν τραγῳδίαν ταύτην, ἡ ὁποία ἐδιδάχθη περὶ τὰ τέλη τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ πολέμου, δ μυθικὸς βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν Θησεὺς παρουσιάζεται ὑποστηρικτὴς τοῦ καταπατουμένου δικαίου καὶ ἐκπρόσωπος ἀνωτέρου πολιτισμοῦ: ἀναγκάζει διὰ πολέμου τὸν Θηβαίον νὰ παραδώσουν τὸν τεκνοῦντα πρὸ τῶν τειχῶν τῶν Θηβῶν πεσόντων Ἀργείων εἰς τὰς μητέρας των πρὸ ταφῆν.

Ἄλλαχοῦ δ ποιητὴς καντηριάζει τὸν διδίκως ἐπιπιθεμένοντος, τὸν ἐκπρόσωπον ταῦτας «πόλεις, ναούς τε τύμβους θ», ιερὰ τῶν κεκμηκότων», ἐνῷ ἀντιθέτως διακηρύσσει ὅτι τὸ «ὑπὲρ πάτρας θυγήσκειν» εἶναι «τὸ κάλλιστον κλέος» (Τρόφιμος 95 καὶ 386).

Τέσσαρα περίπου ἔτη πρὸ τῆς λήξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δ Εὐριπίδης μετέβη εἰς Πέλλαν τῆς Μακεδονίας κληθὲὶς ὑπὸ τοῦ φιλομούσου βασιλέως αὐτῆς Ἀρχελάου. Καὶ ἐν τῇ μακεδονικῇ αὐλῇ διαμένων ἐξηκολούθει ἐργαζόμενος, ἐδίδαξε δ ἐκεῖ καὶ τις τραγῳδίας του. Ἀπέθανε καὶ ἐτάφη ἐν Μακεδονίᾳ τῷ 406, δλίγονς μῆνας πρὸ τοῦ Σοφοκλέους.

Οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ δόποιοι πολὺ τὸν εἶχον πικράνει ζῶντα, συγκινηθέντες ἀπὸ τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου συμπολίτου των, ἐξήτησαν νὰ δοθοῦν εἰς αὐτὸν τὰ δοτᾶ του, μὴ γενομένης ὅμως δεκτῆς τῆς

αιτήσεώς των ἥγειραν πρός τημήν του κεροτάφιον παρὰ τὰ Μακρὰ Τείχη. Εἰς τὸν προάγωνα τῶν μεγάλων Διονυσίων τοῦ ἔτους ἐκείνου δὲ Σοφοκλῆς προσῆλθε μὲ πένθιμον περιβολήν, εἰσῆγαγε δὲ καὶ τὸν Χορὸν ἄνευ στεφάνων.

Μετὰ θάνατον δὲ ποιητὴς πολὺ ἡγαπήθη καὶ ἐθαυμάσθη, ἥσκησε δὲ τεραστίαν ἐπίδρασιν εἰς τὴν μετέπειτα ποίησιν, ἑλληνικήν, ὁμοιαῖκην καὶ νεωτέραν εὐρωπαϊκήν.

Βαθὺς ἀνατόμος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, δὲ Εὐριπίδης ἐμελέτα, ἀνέλυε καὶ ἔξερφαζεν εἰς τὰς τραγῳδίας του τὰ πάθη προκαλῶν ἵσχυρὰν συγκίνησιν. Ἡτο κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην δὲ τραγικώτατος τῶν ποιητῶν. Τὴν δέξιαν τῆς ποιήσεώς του θὰ ἀντιληφθῶμεν μελετῶντες μετὰ προσοχῆς μίαν τῶν τραγῳδιῶν του, τὴν ἐν Αὐλίδι Ἰφιγένειαν.

Η Ἰφιγένεια. Εὐδύτατα διαδεδομένη καὶ εἰς τὸν ἑλληνικὸν καὶ εἰς ἄλλους λαοὺς εἶναι ἡ δοξασία διὰ τὴν στερέωσιν καὶ ἀσφάλειαν οίουδήποτε κτίσματος ἀπαιτεῖται θυσία ζώου τιθεμένου εἰς τὰ θεμέλια τοῦ κτίσματος ἢ ἐντὸς τούχου τιθός αὐτοῦ. Καὶ τὸν ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγίνοντο πρός τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἀνθρωποθυσίαι, διότι ἐπιστεύετο διῆς, ὅσον εὐγενέστερον ἦτο τὸ θῦμα, τόσον ἵσχυροτερον «στοιχεῖο» ἐγίνετο. Τοῦ ἐθίμου τούτου ἀπάγχησις εἶναι π.χ. ἡ περὶ τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἀριας παράδοσις, καθ' ἥν δὲ πρωτομάστορας ἡγαγκάσθη ἥτις «στοιχειώσῃ» τὴν σύζυγόν του, διότι ἄλλως ἡ στερέωσις τῆς γεφύρας ἦτο ἀδύνατος.

Ἐκτὸς δύμας τῆς θεμελιώσεως τῶν κτισμάτων καὶ διὰ πάσης ἄλλης σπουδαίας ἐπιχειρήσεως τὴν ἐπιτυχίαν ἀπαιτεῖται θυσία. Ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ἐπλάσθη δὲ μῆδος τῆς θυσίας τῆς Ἰφιγενείας. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος, ἐκ περισσοτέρων τῶν χιλίων πλοίων ἀποτελούμενος, εἶχε συγκεντρωθῆ ἐις τὸν μέγαν καὶ ἀσφαλῆ κόλπον τῆς Αὐλίδος. Τὰ στήθη τῶν Ἐλλήνων ἐθέρμαινεν δὲ πόθος ἥτις διασχίσουν τὸ Αίγαιον καὶ ἀποβιβαζόμενοι εἰς τὴν Τροίαν ἥτις τιμωρήσουν τοὺς Τρῶας διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἐλένης, ἀλλ' ἐνεμος ἐνύοικός δὲν ἔπιεε καὶ δὲ πάπλους ἦτο ἀδύνατος, διότι, ὅπως ἐμάντευσεν δὲ Κάλχας, ἡ Ἀρτεμις ἀπήγει τὰ θυσιάσῃ εἰς αἰτὴν δὲ ἀρχιστράτηγος τὴν πρωτότοκον θυγατέρα του.

Οὐαὶ τοῖς πιεζόμενος ὑπὸ τοῦ Μεγελάου καὶ ἄλλων ἡγεμόνων ἔδέχθη μὲ σπαραγμὸν ψυχῆς ἥτις καλέσῃ ἐκ Μυκηνῶν εἰς Αὐλίδα τὴν Ἰφιγένειαν, διὰ τὰ πείση δὲ τὴν Κλυταιμήστραν ἥτιν στείλη, ἔγραψεν

εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ τὴν ἔδιδεν εἰς γάμον εἰς τὸν Ἀχιλλέα. Ἄλλὰ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἀγγελιαφόρου, μετανοήσας, ἔγραψε υρφίως δευτέραν ἐπιστολὴν ἀρακλητικὴν τῆς πρώτης.

Eίναι ἀκόμη γύξ, ἀπόλυτος νητεμία καὶ σιγὴ ἐπικρατεῖ εἰς τὴν Αὐλίδα, ὁ στρατὸς τῶν Ἀχαιῶν εἶναι βυθισμένος εἰς τὸν ὕπνον, καὶ δὲ Ἀγαμέμνων μαλεὶ ἔξω τῆς σκηνῆς του ἔνα γέροντα, παλαιὸν πιστὸν δοῦλον τῆς ουζύγου του, διὰ τὰ τὸν ἀποστείλῃ πρὸς αὐτὴν μὲ τὴν ἐπιστολὴν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀρχίζει ἡ τραγῳδία.

Τὴν Ἰφιγένειαν εἰς τὸν Ἀλιδικὸν συνέθεσεν ὁ Εὐφριπίδης περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ἡ δὲ παράστασις ἔγινε μετὰ τὸν θάνατόν του. Πρὸς ἐννέα ἑτῶν, τῷ 414 π.Χ., εἶχε γράψει ἄλλην Ἰφιγένειαν εἰς τὴν Ἀλιδικὴν δούλην τοῦ οἰκοῦ, τῆς δοπίας ἡ ὑπόθεσις εἶναι τρόπον τινὰ συνέχεια τῆς ὑποθέσεως τῆς ἡ ν Αλιδικής Ἰφιγένειας.

Σημείωσις. Τὸν μῦθον ἐδραματοποίησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐκτὸς ἄλλων ὁ Γάλλος ποιητὴς ^εΡαζίνας καὶ ὁ γαλλιστὶ γράφας ^εἘλλην ^εΙωάννης Μορεάς. Πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἡμετέρας τραγῳδίας ἔχει δομούτητας ἡ ὑπόθεσις τῆς Θυσίας τοῦ ^εΑβραάμ, κρητικὸν θογκεντικὸν δράματος τοῦ 16. μ.Χ. αἰώνος.

^εΑξία συστάσεως εἶναι ἡ ἐκ παραλλήλου μελέτη τῶν δύο ἔργων καὶ ἴδιως τῶν χαρακτήρων τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ἀβραάμ, τῆς Κλυταιμήστρας καὶ τῆς Σάρρας, τῆς Ἰφιγένειας καὶ τοῦ Ἰοάκου, τοῦ Πρεσβύτερου καὶ τῶν δούλων τοῦ Ἀβραάμ.

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ Η ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ *

- ΑΓΑ. *γοὶ γραιγεῖσι θοὶ γνωριμοῖς*
 Ὡ πρέσβυν, δόμων τῶνδε πάροιθεν
 στεῖχε. ΠΡ. στείχω· τί δὲ καινουργεῖς,
 Ἀγάμεμνον ἄναξ; ΑΓΑ. σπεύσεις; ΠΡ. σπεύδω.
 μάλα τοι γῆρας τοῦμὸν ἀνπνον
 καὶ ἐπ' ὄφθαλμοῖς ὅξὺ πάρεστιν.
- 5
 ΑΓΑ. τίς ποτ' ἄρα ἀστὴρ ὅδε πορθμεύει;
 ΠΡ. Σείριος ἔγγυς τῆς ἐπταπόρου
 Πλειάδος ἄσσων ἔτι μεσσήρης.
- ΑΓΑ. οὕκουν φθόργγος γ' οὔτ' ὁρνίθων
 οὔτε θαλάσσης· σιγαὶ δ' ἀνέμων
 τόνδε κατ' Εὔριπον ἔχουσιν.
- 10
 ΠΡ. τί δὲ σὺ σκηνῆς ἐκτὸς ἀΐσσεις,
 Ἀγάμεμνον ἄναξ;
 ἔτι δ' ἡσυχία τήνδε κατ' Αὖλιν
 καὶ ἀκίνητοι φυλακαὶ τειχέων.
 στείχωμεν ἔσω. ΑΓΑ. ζηλῶ σέ, γέρον,
 ζηλῶ δ' ἀνδρῶν ὃς ἀκίνδυνον
 βίον ἔξεπέρασ' ἀγνώς, ἀκλεής·
 τοὺς δὲ ἐν τιμαῖς ἤσσον ζηλῶ.
- 15
 ΠΡ. καὶ μὴν τὸ καλόν γ' ἐνταῦθα βίου.
 ΑΓΑ. τοῦτο δέ γ' ἐστὶν τὸ καλὸν σφαλερόν·
 καὶ τὸ πρότιμον
 γλυκὺ μέν, λυπεῖ δὲ προσιστάμενον.
- 20

* Ἐπιμέλεια τοῦ κειμένου καὶ ἐρμηνεία ὑπὸ Φ. Βουσβούνη.

τοτὲ μὲν τὰ θεῶν οὐκ ὁρθωθέντ⁹
 ἀνέτρεψε βίον, τοτὲ δ’ ἀνθρώπων
 γνῶμαι πολλαὶ
 καὶ δυσάρεστοι διέκναισαν.

25

ΠΡ. οὐκ ἄγαμαι ταῦτ’ ἀνδρὸς ἀριστέως·
 οὐκ ἐπὶ πᾶσίν σ’ ἐφύτευσ’ ἀγαθοῖς,
 Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς.

30

δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι·
 θνητὸς γὰρ ἔφυς· κανὸν μὴ σὺ θέλῃς,
 τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν¹⁰ ἔσται.

σὺ δὲ λαμπτῆρος φάος ἀμπετάσας
 δέλτον τε γράφεις

35

τίνδ’ ἦν πρὸ χερῶν ἔτι βαστάζεις,
 καὶ ταῦτα πάλιν γράμματα συγχεῖς
 καὶ σφραγίζεις λύεις τ’ δύσιω
 ὅπιτεις τε πέδῳ πεύκην, θαλερὸν
 κατὰ δάκρυ χέων,

40

καὶ τῶν ἀπόρων οὐδενὸς ἔνδεῖς
 μὴ οὐ μαίνεσθαι.

τί πονεῖς; τί νέον περὶ σοί, βασιλεῦ;
 φέρε κοίνωσον μῦθον ἐς ἡμᾶς.

πρὸς δ’ ἄνδρ’ ἀγαθὸν πιστόν τε φράσεις·
 σῆ γάρ μ’ ἀλόχῳ ποτὲ Τυνδάρεως
 πέμπεν φερνήν
 συννυμφοκόμον τε δίκαιον.

45

ΑΓΑ. ἐγένοντο Λήδα Θεστιάδι τρεῖς παρθένοι,
 Φοίβη, Κλυταιμήστρα τ’ ἐμὴ ξυνάορος,
 Ἐλένη τε ταύτης οἱ τὰ πρῶτ’ ὠλβισμένοι
 μνηστῆρες ἥλθον Ἑλλάδος νεανίαι.
 δειναὶ δ’ ἀπειλαὶ καὶ κατ’ ἀλλήλων φόνος
 ξυνίσταθ¹¹, ὅστις μὴ λάβοι τὴν παρθένον.

50

τὸ πρᾶγμα δ' ἀπόρως εἶχε Τυνδάρεω πατοὶ δοῦναι τε μὴ δοῦναι τε, τῆς τύχης θ' ὅπως ἄψαιτ' ἄριστα, καὶ νιν εἰσῆλθεν τάδε, 55
 ὅρκους συνάψαι δεξιάς τε συμβαλεῖν μνηστήρας ἀλλήλοισι καὶ δι' ἐμπύρων σπονδὰς καθεῖναι κάπαράσασθαι τάδε· ὅτου γυνὴ γένοιτο Τυνδαοὶς κόρη, 60
 τῷ συναμυνεῖν, εἴ τίς νιν ἐκ δόμων λαβὼν οἴχοιτο τόν τ' ἔχοντ' ἀπωθοίη λέχους, καπιστρατεύσειν καὶ κατασκάψειν πόλιν "Ελλην" ὁμοίως βάρβαρόν θ' ὅπλων μέτα. 65
 ἐπεὶ δ' ἐπιστώθησαν, εῦ δέ πως γέρων ὑπῆλθεν αὐτοὺς Τυνδάρεως πυκνῇ φρενί, δίδωσ' ἐλέσθαι θυγατρὶ μνηστήρων ἔνα, ὅτου πνοαὶ φέροιεν Ἀφροδίτης φίλαι. 70
 ή δ' εἷλεθ', ὡς γε μῆποτ' ὥφελεν λαβεῖν, Μενέλαον. ἐλθὼν δ' ἐκ Φρυγῶν ὁ τὰς θεὰς κοίνας ὅδ', ὡς ὁ μῦθος ἀνθρώπων ἔχει, Λακεδαίμον, (ἀνθρῷς μὲν εἰμάτων στολῇ χρυσῷ τε λαμπρός, βαρβάρῳ χλιδήματι) 75
 ἐρῶν ἐρῶσαν φέτερ' ἔξανάρπασας "Ελένην πρὸς Ἰδης βούσταθμον", ἐκδημον λαβὼν Μενέλαον ὁ δὲ καθ' Ἑλλάδ' οἰστρήσας πόθῳ ὅρκους παλαιοὺς Τυνδάρεω μαρτύρεται, 80
 ὡς χρὴ βοηθεῖν τοῖσιν ἡδικημένοις. τούντευθεν οὖν "Ελληνες ἔξαντες δορί, τεύχη λαβόντες στενόπορο Αὐλίδος βάθρα ἥκουσι τῆσδε, ναυσὶν ἀσπίσιν θ' ὁμοῦ ἵπποις τε πολλοῖς ἄρμασίν τ' ἡσκημένοι. καθὲ στρατηγεῖν εἴτα Μενέλεω χάριν εἴλοντο, σύγγονόν γε τάξισμα δὲ 85

ἄλλος τις ὥφελ' ἀντ' ἐμοῦ λαβεῖν τόδε.
 ἡθροισμένου δὲ καὶ ἔυνεστῶτος στρατοῦ
 ἥμεσθ' ἀπλοίᾳ χρώμενοι κατ' Αὐλίδα.
 Κάλχας δ' ὁ μάντις ἀπορίᾳ κεχρημένοις
 ἀνείλεν Ἰφιγένειαν, ἦν ἔσπειρ ἐγώ,
 Ἀρτέμιδι θύσαι τῇ τόδ' οἰκούσῃ πέδον,
 καὶ πλοῦν τ' ἔσεσθαι καὶ κατασκαφὰς Φουγῶν
 θύσασι, μὴ θύσασι δ' οὐκ εἶναι τάδε.

κλύων δ' ἐγὼ ταῦτ', δρόμῳ κηρύγματι
 Ταλθύβιον εἶπον πάντ' ἀφίεναι στρατόν,
 ὃς οὕποτος ἀν τλάς θυγατέρα κτανεῖν ἐμήν·
 οὗ δή μ' ἀδελφὸς πάντα προσφέρων λόγον
 ἔπεισε τλῆναι δεινά, καν δέλτου πτυχαῖς
 γράψας ἔπειμψα πρὸς δάμαρτα τὴν ἐμὴν
 στέλλειν Ἀχιλλεῖ θυγατέρ' ὃς γάμουμένην,
 τό τ' ἀξιώματα τάνδρος ἐκγαυρούμενος
 συμπλεῖν τ' Ἀχαιοῖς οὔνεκ οὐ θέλοι λέγων,
 εἰ μὴ παρ' ἡμῶν εἴσιν εἰς Φθίαν λέχοις·
 πειθὼ γὰρ εἶχον τήνδε πρὸς δάμαρτ' ἐμήν,
 φευδῆ συνάψας ἀμφὶ παρθένου γάμον.

μόνοι δ' Ἀχαιῶν ἵσμεν ὃς ἔχει τάδε
 Κάλχας, Ὁδυσσεὺς Μενέλεώς θ'. ἀ δ' οὐ καλῶς
 ἔγνων τότ', αὖθις μεταγράφω καλῶς πάλιν
 εἰς τήνδε δέλτον, ἦν κατ' εὐφρόνης σκιὰν
 λύοντα καὶ συνδοῦντά μ' εἰσεῖδες, γέρον.

ἄλλ' εἴα χώρει τάσδ' ἐπιστολὰς λαβών
 πρὸς Ἀργος· ἀ δὲ κέκευθε δέλτος ἐν πτυχαῖς,
 λόγῳ φράσω σοι πάντα τάγγεγραμμένα·
 πιστὸς γὰρ ἀλόχῳ τοῖς τ' ἐμοῖς δόμοισιν εἰ.

ΠΡ. λέγε καὶ σήμαιν', ἵνα καὶ γλώσσῃ
 σύντονα τοῖς σοῖς γράμμασιν αὐδῶ.

90

95

100

105

110

115

- ΑΓΑ. πέμπω σοι πρὸς ταῖς πρόσθεν
δέλτοις, ὦ Λήδας ἔρνος,
μὴ στέλλειν τὰν σὸν ἵνην πρὸς
τὰν κολπώδη πτέρυγ⁷ Εύβοίας
Αὖλιν ἀκλύσταν. 120
- εἰς ἄλλας ὕρας γάρ δὴ
παιδὸς δαίσομεν ὑμεναίους.
- ΠΡ. καὶ πῶς Ἀχιλεὺς λέκτρων ἀπλακὼν
οὐ μέγα φυσῶν θυμὸν ἐπαρεῖ
σοὶ σῇ τ⁸ ἀλόχῳ;
τόδε καὶ δεινόν. σήμαιν⁹ ὅ τι φῆσ. ✓
- ΑΓΑ. δόνομ¹⁰, οὐκ ἔργον παρέχων Ἀχιλεὺς
οὐκ οἴδε γάμους, οὐδ¹¹ ὅ τι πράσσομεν,
οὐδ¹² ὅτι κείνῳ παῖδ¹³ ἐπεφήμισα
νυμφείους εἰς ἀγκώνων
εὐνὰς ἐκδώσειν λέκτροις. 130
- ΠΡ. δεινά γ' ἐτόλμας, Ἀγάμεμνον ἄναξ,
ὅς τῷ τῆς θεᾶς σὴν παῖδ¹⁴ ἄλοχον
φατίσας ἥγεις σφάγιον Δαναοῖς. 135
- ΑΓΑ. οἴμοι, γνώμας ἔξεσταν,
αἰαῖ, πίπτω δ' εἰς ἄταν
ἄλλ¹⁵ ἵθ¹⁶ ἐρέσσων σὸν πόδα, γήρᾳ
μηδὲν ὑπείπων. ΠΡ. σπεύδω, βασιλεῦ. 140
- ΑΓΑ. μή νυν μήτ¹⁷ ἀλσώδεις ἵζου
κρήνας μήθ¹⁸ ὑπνῷ θελχθῆς.
- ΠΡ. εὔφημα θρόει.
- ΑΓΑ. πάντῃ δὲ πόρον σχιστὸν ἀμείβων
λεῦσσε, φυλάσσων μή τίς σε λάθη
τροχαλοῖσιν ὅχοις παραμειψαμένη
παῖδα κομίζουσ¹⁹ ἐνθάδ²⁰ ἀπήνη
Δαναῶν πρὸς ναῦς. 145

- ΠΡ. ἔσται τάδε. ΑΓΑ. κλήθρων δ' ἔξορμοις
ἥν νιν πομπαῖς ἀντήσῃς,
πάλιν ἔξορμα, σεῖε χαλινούς,
ἐπὶ Κυκλώπων ιεὶς θυμέλας. 150
- ΠΡ. πιστὸς δὲ φράσας τάδε πῶς ἔσομαι,
λέγε, παιδὶ σέθεν τῇ σῇ τ' ἀλόχῳ;
ΑΓΑ. σφραγῖδα φύλασσ' ἥν ἐπὶ δέλτῳ
τῆδε κομίζεις. ἵθι. λευκαίνει
τόδε φῶς ἥδη λάμπουσ' ἥδως
πῦρ τε τεθρίππων τῶν Ἀελίου·
σύλλαβε μόχθων. 155
- θνητῶν δ' ὅλβιος εἰς τέλος οὐδεὶς
οὐδ' εὐδαιμων·
οὕπω γὰρ ἔφυ τις ἄλυπος.
- ΧΟ. ἔμολον ἀμφὶ παρακτίαν ^{ἀπροσδιός}
ψάμαθον Αὔλιδος ἐναλίας, στρ.
Εὐρίπου διὰ χευμάτων
κέλσασα στενοπόρθμων,
Χαλκίδα πόλιν ἐμὰν προλιποῦσ·
ἀγχιαλῶν ὑδάτων τροφὸν
τᾶς κλεινᾶς Ἀρεθούσας, 160
- Ἀγαιῶν στρατιὰν ὡς κατιδοίμαν
ἀγαυῶν τε πλάτας ναυσιπόρους.
ἡμιθέων, οὓς ἐπὶ Τροί-
αν ἐλάταις χιλιόναυσιν
τὸν ξανθὸν Μενέλαόν θ'
ἀμέτεροι πόσεις 165
- ἐνέπουσ' Ἀγαμέμνονά τ' εὐπατρίδαν
στέλλειν ἐπὶ τὰν Ἐλέναν, ἀπ'
Εὔρώτα δονακοτρόφου

- Πάρις δ βουκόλος ἄν ἔλαβε,
δῶρον τᾶς Ἀφροδίτας,
ὅτ' ἐπὶ κορηναίαις δοόσοις
Ἡρα Παλλάδι τ' ἔριν ἔριν
μοοφᾶς ἀ Κύπρις ἔσχεν.
πολύθυτον δέ δι' ἄλσος Ἀρ-
τέμιδος ἥλυσθον ὁρομένα.
φοινίσσουσα παρῆδ' ἐμὰν
αἰσχύνα νεούμαλεῖ,
ἀσπίδος ἔρυμα καὶ κλισίας
δόλοφόδους Δαναῶν θέλουσ·
ἴππων τὸ δχλόν ιδέσθαι.
κατεῖδον δὲ δύ' Αἴαντε συνέδρῳ
τὸν Οἰλέως τε Τελαμῶνός τε γόνον,
τὸν Σαλαμῖνος στέφανον.
Πρωτεσίλαόν τ' ἐπὶ θάκοις
πεσσῶν ἡδομένους μορ-
φαῖσι πολυπλόκοις
Παλαμήδεά θ', δγ τέκε παῖς δ Ποσει-
δᾶνος· Διομήδεά θ' ἡδο-
ναῖς δίσκου κεχαρημένον,
παρὰ δὲ Μηριόνην, "Αρεος
δῖον, θαῦμα βροτοῖσι·
τὸν ἀπὸ νησαίων τὸ δρέων
Λαέρτα τόκον, ἀμα δὲ Νι-
οῇ, κάλλιστον Ἀχαιῶν·
τὸν ἴσάνεμόν τε ποδοῖν
λαιψηροδρόμον Ἀχιλῆα,
τὸν ἀ Θέτις τέκε καὶ
Χείρων ἔξεπόνασεν,
εἴδον αἰγιάλοισι
- 180
ἀντ. 185
190
195
200
205
210

παρά τε κροκάλαις δρόμον ἔχοντα σὺν ὅπλοις·
 ἄμιλλαν δ' ἐπόνει ποδοῖν
 πρὸς ἄρμα τέτρωρον
 ἐλίσσων περὶ νίκας·
 δὲ διφρογλάτας ἐβοᾶτ^{θρων}
 Εῦμηλος Φερητιάδας,
 φοιταλίστους ἰδόμαν
 χρυσοδαιδάλτους στομίοις
 πώλους κέντρῳ θεινομένους,
 τὸν μὲν μέσους ζυγίους,
 λευκοστίκτῳ τριχὶ βαλιούς,
 τὸν δ' ἔξῳ σειροφόρους,
 ἀντήρεις καμπαῖσι δρόμων,
 πυρρότριχας, μονόχαλα δ' ὑπὸ σφυρὰ
 ποικιλοδέρμονας· οἵς παρεπάλλετο
 Πηλεΐδας σὺν ὅπλοισι παρ' ἀντυγα
 καὶ σύριγγας ἄρματείους.
 ναῶν δ' εἰς ἀριθμὸν ἥλυσθον
 καὶ θέαν ἀθέσφατον,
 τὰν γυναικεῖον ὅψιν ὁμμάτων
 ὃς πλήσαιμι, μείλινον ἀδονάν.
 καὶ κέρας μὲν ἦν
 δεξιὸν πλάτας ἔχων
 Φθιώτας δ' Μυρμιδὼν "Αρης
 πεντήκοντα ναυσὶ θουρίαις.
 χρυσέαις δ' εἰκόσιν κατ' ἄκρα Νη-
 οῆδες ἔστασαν θεαί,
 πρύμναις σῆμ' Ἀχιλλείου στρατοῦ.
 "Αργείων δὲ ταῖσδ' ἵσήρετμοι
 νᾶες ἔστασαν πέλας·
 ὃν δὲ Μηκιστέως στρατηλάτας

215.

220.

225.

230.

στρ.

235.

240.

ἀντ.

παῖς ἦν, Ταλαὸς δν τρέφει πατήρ,	245
Καπανέως τε παῖς	
Σύθενελος· Ἀτθίδος δ' ἄγων	
ἔξηκοντα ναῦς δ Θησέως	
παῖς ἔξῆς ἐναυλόχει, θεὰν	
Παλλάδ' ἐν μωνύχοις ἔχων πτερω-	
τοῖσιν ἀρμασιν θετόν,	250
εὔσημόν τι φάσμα ναυβάταις.	
Βοιωτῶν δ' ὅπλισμα, ποντίας	στρ.
πεντήκοντα νῆας εἰδόμαν	
σημείοισιν ἐστολισμένας·	255
τοῖς δὲ Κάδμος ἦν	
χρύσεον δράκοντ' ἔχων	
ἀμφὶ ναῶν κόρυμβα·	
Λήιτος δ' δ γηγενὴς	
ἄρχε ναῖου στρατοῦ·	260
Φωκίδος δ' ἀπὸ χθονός,	
Λοκρὸς δέ τοισδ' ἵσας ἄγων	
ἦν ναῦς Οἰλέως τόκος κλυτὰν	
Θρονιάδ' ἐκλιπών πόλιν.	
ἐκ Μυκήνας δὲ τᾶς Κυκλωπίας	ἀντ.
παῖς Ἀτρέως ἔπειμπε ναυβάτας	265
ναῶν ἐκατὸν ἥθροισμένους	
(σὺν δ' ἀδελφὸς ἦν	
ταγός, ὡς φίλος φίλῳ),	
τᾶς φυγούσας μέλαθρα	
βαρβάρων χάριν γάμων	270
πρᾶξιν Ἑλλὰς ὡς λάβοι.	
ἐκ Πύλου δὲ Νέστορος	
Γερηνίου κατειδόμαν	
πρύμνας σῆμα ταυρόπουν δρᾶν,	275

- τὸν πάροικον Ἀλφεόν.
 Αἰνιάνων δὲ δωδεκάστολοι στο.
 νᾶες ἦσαν, ὃν ἄναξ Γουνεὺς
 ἀρχεῖ τῶνδε δ' αὖ πέλας
 Ἡλιδος δυνάστορες, 280
 οὓς Ἐπειοὺς ὠνόμαζε πᾶς λεώς.
 Εὔρυτος δ' ἄνασσε τῶνδε·
 λευκήρετμον δ' Ἄρη
 Τάφιον ἦγεν, ὃν Μέγης ἄνασσε,
 Φυλέως λόχευμα, 285
 τὰς Ἐχινάδας λιπών
 νῆσους ναυβάταις ἀποσφόρους.
 Αἴας δ' ὁ Σαλαμῖνος ἔντροφος ἀντ.
 δεξιὸν κέρας πρὸς τὸ λαιὸν ξυνᾶγε,
 τῶν ἄσσον ὅδοι εἰπάταισιν 290
 ἐσχάταισι συμπλέκων
 δώδεκ' εὐστροφωτάταισι ναυσίν· ὡς
 ἀιον καὶ ναυβάταν
 εἰδόμαν λεών· 295
 φ τις εἰ προσαρμόσει
 βαρβάρους βάριδας,
 νόστον οὐκ ἀποίσεται,
 ἐνθάδ' οἶον εἰδόμαν
 νάιον πόρευμα, 300
 τὰ δὲ κατ' οἴκους κλύουσα συγκλήτου
 μνήμην σφέζομαι στρατεύματος.
- ΠΡ. Μενέλαε, τολμᾶς δείν', ἢ σ' οὐ τολμᾶν χρεών.
 ΜΕ. ἀπελθεῖ λίαν δεσπόταισι πιστὸς εἰ.
 ΠΡ. καλὸν γέ μοι τοῦνειδος ἐξωνειδισας. 305
 ΜΕ. κλαίοις ἄν, εἰ πράσσοις ἢ μὴ πράσσειν σε δεῖ.

- ΠΡ. οὐ χρῆν σε λῦσαι δέλτον, ἦν ἐγὼ φερον.
 ΜΕ. οὐδέ γε φέρειν σε πᾶσιν Ἐλλησιν κακά.
 ΠΡ. ἄλλοις ἀμιλλῶ ταῦτ'. ἄφες δὲ τήνδ' ἔμοι.
 ΜΕ. οὐκ ὅν μεθείμην. ΠΡ. οὐδὲ ἔγωγε ἀφήσομαι. 310
 ΜΕ. σκήπτρῳ τάχ' ἄρα σὸν καθαιμάξω κάρα.
 ΠΡ. (ἄλλ' εὐηλεές τοι δεσποτῶν θνήσκειν ὑπερ.)
 ΜΕ. μέθες μακροὺς δὲ δοῦλοις ὧν λέγεις λόγους.
 ΠΡ. ὃ δέσποτ', ἀδικούμεσθα, σὰς δὲ ἐπιστολὰς
 ἔξαρπάσας δός ἔκ χερῶν ἐμῶν βίᾳ,
 'Αγάμεμνον, οὐδὲν τῇ δίκῃ χρῆσθαι θέλει. 315

- ΑΓΑ. ἔα·
 τίς ποτ' ἐν πύλαισι θόρυβος καὶ λόγων ἀκοσμία;
 ΜΕ. οὐμός, οὐχ ὁ τοῦδε μῆθος κυριώτερος λέγειν.
 ΑΓΑ. σὺ δὲ τί τῷδ' ἔοιν ἀφῖξαι, Μενέλεως, βίᾳ τὸν ἄγεις;
 ΜΕ. βλέφον εἰς ἡμᾶς, ἵν αρχάς τῶν λόγων ταύτας λάβω. 320
 ΑΓΑ. μῶν τρέσας οὐν ἀνακαλύψω βλέφαρον, Ἀτρέως γεγώς;
 ΜΕ. τήνδ' ὄρᾶς δέλτον, κακιστῶν γραμμάτων ὑπηρέτιν;
 ΑΓΑ. εἰσορῶ, καὶ πρῶτα ταύτην σῶν ἀπάλλαξον χερῶν.
 ΜΕ. οὖ, πρὸν ἀν δείξω γε Δαναοῖς πᾶσι τάγγε γραμμένα.
 ΑΓΑ. ἢ γάρ οἴσθ' ἂ μή σε καιρὸς εἰδένει, σήμαντρον ἀνείς; 325
 ΜΕ. ὥστε σ' ἀλγῦναι γέ, ἀνοίξας, ἂ σὺ κάκ' εἰργάσω λάθρῳ.
 ΑΓΑ. ποῦ δὲ κάλαβές νιν; ὃ θεοί, σῆς ἀναισχύντου φρενός.
 ΜΕ. προσδοκῶν σὴν παῖδα, ἀπὸ 'Αργους εἰ στράτευμ
 ἀφίξεται.

- ΑΓΑ. τί δέ σε τᾶμ' ἔδει φυλάσσειν; οὐκ ἀναισχύντου τόδε;
 ΜΕ. δτὶ τὸ βούλεσθαι μὲν ἔκνιξε σός δὲ δοῦλος οὐκ ἔφυν. 330
 ΑΓΑ. οὐχὶ δεινά; τὸν ἐμὸν οἰκεῖν οἶκον οὐκ ἔάσομαι;
 ΜΕ. πλάγια γάρ φρονεῖς, τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι,
 τὰ δὲ αὐτίκα.
 ΑΓΑ. εὗ κεκόμψευσαι. πονηρῶν γλῶσσος ἐπίφθονον σοφῆ.

ΜΕ. νοῦς δ' ὁ μὴ βέβαιος ἄδικον κτῆμα κού σαφὲς φίλοις.

βιούλομαι δέ σ' ἔξελέγει, καὶ σὺ μήτ' ὅργῆς ὅποι
ἀποτρέπου τάληθές, οὕτε κατατενῶ λίαν ἐγώ.

οἴσθ' ὅτ' ἐσπούδαζες ἀρχειν Δαναΐδαις πρὸς Ἰλιον,
τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χρήζων, τῷ δὲ βιούλεσθαι θέλων;
ώς ταπεινὸς ἥσθα πάσης δεξιᾶς προσθιγγάνων,
καὶ θύρας ἔχων ἀκλήστους τῷ θέλοντι δημοτῶν,
καὶ διδοὺς πρόσδοησιν ἔξης πᾶσι, κεὶ μή τις θέλοι,
τοῖς τρόποις ζητῶν πρίασθαι τὸ φιλότιμον ἐκ μέσου;
καὶ τ', ἐπεὶ κατέσχες ἀρχάς, μεταβαλὼν ἄλλους τρόπους,
τοῖς φίλοισιν οὐκέτ' ἥσθα τοῖς πρὸν ως πρόσθεν φίλος,
δυσπρόσιτος ἔσω τε κλήθων σπάνιος. ἄνδρα

δ' οὐ κρεῶν 345

τὸν ἀγαθὸν πράσσοντα μεγάλα τοὺς τρόπους
μεθιστάναι,

ἄλλὰ καὶ βέβαιον εἶναι τότε μάλιστα τοῖς φίλοις,
ἥνικ' ὠφελεῖν μάλιστα δυγατός ἐστιν εὔτυχῶν.
ταῦτα μέν φε πρῶτ' ἐπῆλθον, ἵνα σε πρῶθ' ηγε-
τον κακόν.

ώς δ' ἐς Αὖλιν ἥλθες αὖθις χὼ Πανελλήνων στρατός, 350
οὐδὲν ἥσθ', ἀλλ' ἔξεπλήσσου τῇ τύχῃ τῇ τῶν θεῶν,
οὐραίας πομπῆς σπανίζων. Δαναΐδαι δ' ἀφιέναι
ναῦς διήγγελλον, μάτην δὲ μὴ πονεῖν ἐν Αὐλίδι.

ώς ἄνολβον εἶχες δύμα σύγχυσίν τ', εἰ μὴ νεῶν
χιλίων ἀρχων τὸ Πριάμου πεδίον ἐμπλήσεις δορός. 355
κάμε παρεκάλεις τί δράσω; τίν' ἀπορῶν εὔρω πόρον,
ώστε μὴ στερέντας ἀρχῆς ἀπολέσαι καλὸν κλέος;
καὶ τ' ἐπεὶ Κάλχας ἐν ιεροῖς εἴπε σὴν θῦσαι κόρην
Ἄρτεμιδι καὶ πλοῦν ἔσεσθαι Δαναΐδαις, ἥσθεις
φρένας,

ἄσμενος θύσειν ὑπέστης παῖδα καὶ πέμπεις ἐκών, 360

οὐ, βίᾳ μὴ τοῦτο λέξῃς, σῇ δάμαρτι, παῖδα σὴν
δεῦρ' ἀποστέλλειν, Ἀχιλλεῖ πρόφασιν ώς γαμουμένην.
κἄθ' ὑποστρέψας λέληψάι μετάβαλὼν δὲλλας γραφάς,
ώς φονεὺς οὐκέτι θυγατρὸς σῆς ἔσει· κάλλιστά γε.
οὗτος αὐτός ἐστιν αἰθήρ, ὃς τάδ' ἤκουσεν σέθεν. 365
μυρίοι δέ τοι πεπόνθασ' αὐτὸς πρὸς τὰ πράγματα
ἐκπονοῦσ' ἐκόντες, εἴτα δ' ἔξεχώρησαν κακῶς,
τὰ μὲν ὑπὸ γνώμης πολιτῶν ἀσυνέτου, τὰ δ' ἐνδίκως,
ἀδύνατοι γεγόντες αὐτοὶ διαφυλάξασθαι πόλιν.
Ἐλλάδος μάλιστ' ἔγωγε τῆς ταλαιπώρου στένω, 370
ἡ θέλουσα δρᾶν τι κεδνόν, βαρβάρους τοὺς οὐδένας
κατοιγελῶντας ἔξανήσει διὰ σὲ καὶ τὴν σὴν κόρην. Y
μηδέν' ἄρα γένους ἔκατι προστάτην θείμην χθονός,
μηδ' ὅπλων ἀρχοντα· νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν·
πόλεος ώς ἄρχων ἀνὴρ πᾶς, σύνεσιν ἦν ἔχων τύχη. 375

XO. δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους
μάχας θ', δταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν.

ΑΓΑ. βιούλομαί σ' εἰπεῖν κακῶς εῦ, βραχέα, μὴ λίαν ἄνω
βλέφαρα πρὸς τάναιδὲς ἀγαγών, ἀλλὰ σωφρονεστέρως,
ώς ἀδελφὸν ὅντ· ἀνὴρ γάρ χρηστὸς αἰδεῖσθαι φιλεῖ· 330
εἰπέ μοι, τί δεινὰ φυσῆς αἰματηρὸν ὅμιν' ἔχων;
τίς ἀδικεῖ σε; τοῦ κέχρησαι; λέκτρα χρήστ' ἐρῆς λα-
βεῖν;

οὐκ ἔχοιμ' ἄν σοι παρασχεῖν ὅν γάρ ἐκτήσω, κακῶς
ἥρχες. εἴτ' ἔγώ δίκην δῶ σῶν κακῶν, δι μὴ σφαλείς;
ἢ δάκνει σε τὸ φιλότιμον τούμόν; ἀλλ' ἐν ἀγκάλαις 335
εὐπρεπῆ γυναικα χοήσεις, τὸ λελογισμένον παρεῖς
καὶ τὸ καλόν, ἔχειν; πονηροῦ φωτὸς ἡδοναὶ κακαί.
εἰ δ' ἔγώ, γνοὺς πρόσθεν οὐκ εῦ, μετεθέμην εὑβουλίᾳ,
μαίνομαι; σὺ μᾶλλον, ^{ναρην}δστις ἀπολέσας κακὸν λέχος
ἀναλαβεῖν θέλεις, θεοῦ σοι τὴν τύχην διδόντος εῦ. 390

ῶμισαν τὸν Τυνδάρειον ὄρκον οἱ κακόφρονες
φιλόγαμοι μνηστῆροις· ἡ δέ γ' ἐλπίς, οἷμαι μέν, θεός,
καξέπραξεν αὐτὸν μᾶλλον ἢ σὺ καὶ τὸ σὸν σθένος·
οὓς λαβὼν στράτευ· ἔτοιμοι δ' εἰσὶ μωρίᾳ φρενῶν.
οὐ γὰρ ἀσύνετον τὸ θεῖον, ἀλλ' ἔχει συνιέναι
τοὺς κακῶς παγέντας ὄρκους καὶ κατηναγκασμένους. 395
τάμα δ' οὐκ ἀποκτενῶ γὰρ τέκνα· κού τὸ σὸν μὲν εὗ
παρὰ δίκην ἔσται κακίστης εὔνιδος τιμωρίᾳ,
ἔμε δὲ συντήξουσι νύκτες ἡμέραι τε δακρύοις,
ἄνομα δρῶντα κού δίκαια παῖδας οὓς ἐγεινάμην.

ταῦτά σοι βραχέα λέλεκται καὶ σαφῇ καὶ δάδια. 400
εἰ δὲ μὴ βούλει φρονεῖν σύ, τάμ' ἐγὼ θήσω καλῶς.

ΧΟ. οἴδ' αὖ διάφοροι τῶν πάρος λελεγμένων
μύθων, καλῶς δ' ἔχουσι, φείδεσθαι τέκνων.

ΜΕ. αἰαῖ, φίλους ἄρούσι οὐχὶ κεκτήμην τάλας.

ΑΓΑ. εἰ τοὺς φίλους γε μὴ θέλεις ἀπολλύναι. 405

ΜΕ. δεῖξεις δὲ ποῦ μοι πατρὸς ἐκ ταύτοῦ γεγώς;

ΑΓΑ. συνσωφρονεῖν σοι βούλομ' ἀλλ' οὐ συννοσεῖν.

ΜΕ. ἐς ξοῖνόν ἀλγεῖν τοῖς φίλοισι χρὴ φίλους.

ΑΓΑ. εὖ δρῶν παρακάλει μ', ἀλλὰ μὴ λυπῶν ἔμε.

ΜΕ. οὐκ ἄρα δοκεῖ σοι τάδε πονεῖν σὺν Ἐλλάδι; 410

ΑΓΑ. Ἐλλὰς δὲ σὺν σοὶ κατὰ θεὸν νοσεῖ τινα.

ΜΕ. σκήπτρῳ νυν αὔχει, σὸν κασίγνητον προδούς.

ἐγὼ δ' ἐπ' ἄλλας εἰμι μηχανάς τινας,

φίλους τ' ἐπ' ἄλλους. **ΑΓΓ.** ὁ Πανελλήνων ἄναξ

'Αγάμεμνον, ἥκω παῖδά σοι τὴν σὴν ἄγων,

ἥν Ἰφιγένειαν ὠνόμαζες ἐν δόμοις.

μήτηρ δ' διμαρτεῖ, σῆς Κλυταιμήστρας δέμας,

καὶ παῖς Ὁρέστης, ὥστ' ἀν τερψθείης ἰδών,

χρόνον παλαιὸν δωμάτων ἔκδημος ὥν,

ἄλλ' ὡς μακρὰν ἔτεινον, εὔρυτον παρὰ

420

κρήνην ἀναψύχουσι θηλύπουν βάσιν,
αὐταί τε πωλοί τ' εἰς δὲ λειμώνων χλόην
καθεῖμεν αὐτάς, ως βορᾶς γευσαίατο.

ἔγὼ δὲ πρόδρομος σῆς παρασκευῆς χάροιν
ἥκω πέπυσται γάρ στρατός, ταχεῖα γάρ
διῆξε φῆμη, παῖδα σὴν ἀφίγμενην.

πᾶς δ' εἰς θέαν διμίος ἔρχεται δρόμῳ,
σὴν παῖδ' ὅπως ἵδωσιν. οἱ δ' εὐδαιμόνες
ἐν πᾶσι κλεινὸι καὶ περίβλεπτοι βροτοῖς.
λέγουσι δ' ὑμέναιος τις ἡ τί πράσσεται ;
ἡ πόθον ἔχων θυγατρὸς Ἀγαμέμνων ἄναξ
ἐκόμισε παῖδα; τῶν δ' ἂν ἥκουσας τάδε·
Ἄρτέμιδι προτελίζουσι τὴν νεάνιδα,
Αύλιδος ἀνάσσῃ τίς νιν ἄξεται ποτε;
ἄλλ' εἴα, τάπι τοισίδ' ἔξάρχου κανᾶ,
στεφανοῦσθε κρᾶτα καὶ σύ, Μενέλεως ἄναξ,
ὑμέναιον εὐτρέπιζε καὶ κατὰ στέγας
λωτὸς βοάσθω καὶ ποδῶν ἔστω κτύπος·
φῶς γάρ τόδ' ἥκει μακάριον τῇ παρθένῳ.

ΑΓΑ. ἐπήνεσ', ἄλλα στειχεῖ δωμάτων ἔσω·
τὰ δ' ἄλλ' ιούσης τῆς τύχης ἔσται καλῶς.
οἵμοι, τί φῶ δύστηνος; ἄρξωμαι πόθεν;
εἰς οἶ ἀνάγκης ζευγμάτ' ζυπεπτώκαμεν.
ὑπῆλθε δαίμων, ὥστε τῶν σοφισμάτων
πολλῷ γενέσθαι τῶν ἐμῶν σοφώτερος.
ἡ δυσγένεια δ' ώς ἔχει τι χρήσιμον.
καὶ γάρ δακρύσαι ὁρδίως αὐτοῖς ἔχει
ἀπάντα τ' εἰπεῖν· τῷ δὲ γενναίῳ φύσιν
ἄνολβα ταῦτα. προστάτην γε τοῦ βίου
τὸν δύκον ἔχομεν τῷ τ' ὅχλῳ δουλεύομεν.
ἔγὼ γάρ ἐκβαλεῖν μὲν αἰδοῦμαι δάκρυ,

τὸ μὴ δακρῦσαι δ' αὐθις αἰδοῦμαι τάλας,
εἰς τὰς μεγίστας συμφορὰς ἀφιγμένος
εἶν· τί φήσω πρὸς δάμαρτα τὴν ἐμῆν;
πῶς δέξομαι νιν; ποῖον ὅμιμα συμβαλῶ;
καὶ γάρ μ' ἀπώλεσ' ἐπὶ κακοῖς ἡ μοι πάρα
ἐλθοῦσ' ἀκλητος. εἰκότως δ' ἄμ' ἔσπετο
θυγατρὶ νυμφεύσουσα καὶ τὰ φίλτατα
δώσουσ', ἵν' ἡμᾶς δύντας εὔρησει κακούς.
τὴν δ' αὖ τάλαιναν παρθένον — τί παρθένον;
“Αἰδης νιν ὡς ἔοικε νυμφεύσει τάχα—
ώς ὥκτισ” οἴμαι γάρ νιν ἵκετεύσειν τάδε·
ὦ πάτερ, ἀποκτενεῖς με; τοιούτους γάμους
γῆμειας αὐτὸς χῶστις ἔστι σοι φίλος.
παρὸν δ' Ὁρέστης ἐγγὺς ἀναβοήσεται
εὐσύνετ' ἀσυνέτως· ἔτι γάρ ἔστι νήπιος.
αἰαῖ, τὸν Ἐλένης ὡς μ' ἀπώλεσεν γάμον
γῆμιας δ Πριάμου Πάρις, δς μ' εἰργασται τάδε.

XO. κάγὼ κατώκτειρ, δς γυναῖκα δεῖ ξένην
νπὲρ τυράννων συμφορᾶς καταστένειν.

ME. ἀδελφέ, δός μοι δεξιᾶς τῆς σῆς θιγεῖν.

ΑΓΑ. δίδωμι· σὸν γάρ τὸ ιράτος, ἄθλιος δ' ἐγώ.

ME. Πέλοπα κατόμνυμ', δς πατήρ τούμοῦ πατρὸς
τοῦ σοῦ τ' ἐκλήθη, τὸν τεκόντα τ' Ἀτρέα,
ἡ μὴν ἐρεῖν σοι τάπο καρδίας σαφῶς
καὶ μὴ πίτηδες μηδέν, ἀλλ' ὅσον φρονῶ.
ἐγὼ δ' ἀπ' ὅσσων ἐκβαλόντ' ίδών δάκρυ
ώκτειρα καύτὸς ἀνταφῆκά σοι πάλιν

καὶ τῶν παλαιῶν ἐξαφίσταμαι λόγων,
οὐκ εἰς σὲ δεινός· εἰμὶ δ' οὐπερ εἰ σὺ νῦν.

καί σοι παραινῶ μήτ' ἀποκτείνειν τέκνον
μήτ' ἀνθελέσθαι τούμον. οὐ γάρ ἔνδικον

455

460

465

470

475

480

Ἐπιδρον αὐτρινού

σὲ μὲν στενάζειν, τάμα δ' ἡδέως ἔχειν,
θυνήσκειν τε τοὺς σούς, τοὺς δ' ἐμοὺς δρῦν φάος·

τί βιούλομαι γάρ; οὐ γάμους ἔξαιρέτους 485

ἄλλους λάβοιμ[·] ἄν, εἰ γάμων ἴμείρομαι;

ἄλλ' ἀπολέσας ἀδελφόν, ὅν μ' ἥκιστ[·] ἐχρῆν,

Ἐλένην ἔλωμαι, τὸ κακὸν ἀντὶ τάγαθοῦ;

ἄφρων νέος τ'[·] ἦ, πρὶν τὰ πράγματ[·] ἐγγύθεν

σκοπῶν ἐσεῖδον οἶον ἦν κτείνειν τέκνα.

490

(ἄλλως τέ μ' ἔλεος τῆς ταλαιπώδου κόρης

εἰσῆλθε, συγγένειαν ἐννοούμενῳ,

ἢ τῶν ἐμῶν ἔκατι θύεσθαι γάμων

μέλλει. τί δ' Ἐλένης παρθένῳ τῇ σῇ μέτα;

~~τεύχη~~ οὐτατεία διαλυθεῖσ[·] ἔξι Αὐλίδος.

495

σὺ δ' ὅμμα παῦσαι δακρύοις τέγγων τὸ σόν,
ἀδελφέ, κάμε παρακαλῶν εἰς δάκρυα.

εἰ δέ τι κόρης σῆς θεσφάτων μέτεστί μοι,
μή μοι μετέστω σοὶ νέμω τούμὸν μέρος.

ἄλλ' εἰς μεταβολὰς ἥλθον ἀπὸ δεινῶν λόγων,
εἰκὸς πέπονθα· τὸν δύσθεν πεφυκότα

500

στέρων μετέπεσον· ἀνδρὸς οὐ κακοῦ τρόποι
τοιούδε, χρῆσθαι τοῖσι βελτίστοις ἀεί.

XO. γενναῖ[·] ἔλεξας Ταντάλῳ τε τῷ Διὸς

πρέποντα· προγόνους οὐ καταισχύνεις σέθεν.

505

ΑΓΑ. αἰνῶ σε, Μενέλεως, δτι παρὰ γνώμην ἐμὴν
ὑπέθηκας δρῦῶς τοὺς λόγους σοῦ τ'[·] ἀξίως.

ταραχή γ'[·] ἀδελφῶν διά τ' ἔρωτα γίγνεται

πλεονεξίαν τε δωμάτων ἀπέπτυσα

τοιάνδε συγγένειαν ἀλλήλοιν πικράν.

510

ἄλλ' ἥκομεν γὰρ εἰς ἀναγκαίας τύχας,

θυγατρὸς αἴματηρὸν ἐκπρᾶξαι φόνον.

ΜΕ. πῶς; τίς δ' ἀναγκάσει σὲ τήν γε σήν κτανεῖν;

- ΑΓΑ. ἄπας Ἀχαιῶν σύλλογος στρατεύματος.
 ΜΕ. οὐκ, ἵν νιν εἰς Ἀργος γ' ἀποστείλησ πάλιν. 515
 ΑΓΑ. λάθοιμι τοῦτ' ἄν' ἀλλ' ἔκειν' οὐ λήσομεν.
 ΜΕ. τὸ ποῖον; οὗτοι χρὴ λίαν ταρβεῖν ὅχλον.
 ΑΓΑ. Κάλχας ἐρεῖ μαντεύματ' Ἀργείων στρατῷ.
 ΜΕ. οὐκ, ἵν θάνη γε πρόσθε τοῦτο δ' εὔμαρές.
 ΑΓΑ. τὸ μαντικὸν πᾶν σπέρμα φιλότιμον κακόν. 520
 ΜΕ. κούδέν γ' ἄχοηστον οὐδὲ χρήσιμον παρόν.
 ΑΓΑ. ἔκεινο δ' οὐ δέδοικας οὕμ' εἰσέρχεται;
 ΜΕ. δὸν μὴ σὺ φράζεις, πῶς ὑπολάβοιμ' ἄν λόγον;
 ΑΓΑ. τὸ Σισύφειον σπέρμα πάντ' οἶδεν τάδε.
 ΜΕ. οὐκ ἔστι Ὁδυσσεὺς δ τι σὲ κάμε πημανεῖ. 525
 ΑΓΑ. ποικίλος ἀεὶ πέφυκε τοῦ τ' ὅχλου μέτα.
 ΜΕ. φιλοτιμίᾳ μὲν ἐνέχεται, δεινῷ κακῷ.
 ΑΓΑ. οὐκοῦν δόκει νιν στάντ' ἐν Ἀργείοις μέσοις
 λέξειν ἂν Κάλχας θέσφατ' ἔξηγήσατο,
 καὶ μὲν ὡς ὑπέστην θῆμα, καὶ τὰ ψεύδομαι, 530
 Ἀρτέμιδι θύσειν οἵξ ἔνναρπάσας στρατόν,
 σὲ καὶ μ' ἀποκτείναντας Ἀργείους κόρην
 σφάξαι κελεύσει· καὶ πῦρ δὲς Ἀργος ἐκφύγω,
 ἐλθόντες αὐτοῖς τείχεσιν Κυκλωπίοις
 ἔνναρπάσουσι καὶ κατασκάψουσι γῆν. 535
 τοιαῦτα τάμα πήματ' ὃ τάλας ἐγώ,
 ὃς ἥπόρημαι πρὸς θεῶν τὰ νῦν τάδε.
 ἐν μοι φύλαξον, Μενέλεως, ἀνὰ στρατὸν
 ἐλθών, δπως ἄν Κλυταιμήστρα τάδε
 μάθῃ, πρὶν Ἀιδη παῖδ' ἐμὴν προσθῶ λαβών, 540
 ὃς ἐπ' ἐλαχίστοις δακρύοις πράσσω κακῶς.
 ὑμεῖς τε σιγήν, ὃ ἔνειαι, φυλάσσετε.
- Δωρικός
- ΧΟ. μάκαρες οἱ μετρίας θεοῦ στρ.

μετά τε σωφροσύνας μετέ-
σχον λέκτρων Ἀφροδίτας,
γαλαινείᾳ χρησάμενοι
μαινομένων οἴστρων, δῆτι δὴ
δίδυμος Ἐρως ὁ χρυσοκόμας
τόξος ἐντείνεται χαρίτων,
τὸ μὲν ἐπί εὐαίωνι πότμῳ
τὸ δ' ἐπὶ συγχύσει βιοτᾶς.
ἀπενέπω νιν ἀμετέρων,
Κύπροι καλλίστα, θαλάμων.
εἴη δέ μοι μετρία μὲν
χάρις, πόθοι δ' ὅσιοι,
καὶ μετέχοιμι τᾶς Ἀφροδί-
τας, πολλὰν δ' ἀποθείμαν.
διάφοροι δὲ φύσεις βροτῶν,
διάφοροι δὲ τρόποι· τὸ δ' ὅρ-
θῶς ἐσθλὸν σαφὲς ἀεί.
τροφαί θ' αἱ παιδεύσμεναι
μέγα φέρουσ' εἰς τὰν ἀρετάν
τὸ τε γὰρ αἰδεῖσθαι σοφία,
τάν τ' ἔξαλλάσσουσαν ἔχει
χάριν, ὑπὸ γνώμας ἐσορᾶν
τὸ δέον, ἐνθα δόξα φέρει
κλέος ἀγήρατον βιοτᾶ.
μέγα τι θηρεύειν ἀρετάν,
γυναιξὶν μὲν κατὰ Κύπριν
κρυπτάν, ἐν ἀνδράσι δ' αὖ
κόσμος ἐνών δι μυριοπλη-
θῆς μείζω πόλιν αὔξει.
ἔμιλες, ὦ Πάροι, ἵτε σύ γε
βουκόλος ἀργενναῖς ἐτράφης

545

550

555

560

565

570

ἐπωδ.

Ίδαιαις παρὰ μόσχοις,
βάρβαρα συρίζων, Φρυγίων
αὐλῶν Ὄλύμπου καλάμοις
μιμήματα πνέων.

575

εὔθηλοι δὲ τρέφοντο βόες,
ὅμι σε κρίσις ἔμενε θεᾶν,
ἄ σ' Ἑλλάδα πέμπει
ἔλεφαντοδέτων πάροι-
θεν δόμων, δος τᾶς Ἐλένας
ἐν ἀντωποῖς βλεφάροισιν
ἔρωτά τ' ἔδωκας,
ἔρωτι δ' αὐτὸς ἐπτοάθης.
ὅθεν ἔρις ἔριν
Ἑλλάδα σὺν δοὶ ναυσί τ' ἄγει
ἔς πέργαμα Τροίας.

580

585

Ιὼ ιώ· μεγάλαι μεγάλων
εὐδαιμονίαι· τὴν τοῦ βασιλέως
ἴδετ' Ἰφιγένειαν ἄνασσαν ἐμὴν
τὴν Τυνδαρέου τε Κλυταιμήστραν,
ῶς ἐξ μεγάλων ἐβλαστήκασ'

590

ἐπί τ' εὐμήκεις ἥκουσι τύχας.
θεοί γ' οἱ κορείσσους οἵ τ' ὀλβιοφόροι
τοῖς οὐκ εὐδαίμοσι τῶν θνατῶν.

595

στῶμεν, Χαλκίδος ἔκγονα θρέμματα,
τὴν βασιλειαν δεξώμεθ' ὅχων
ἄπο μὴ σφαλερῶς ἐπὶ γαῖαν,
ἀγανῶς δὲ χεροῖν μαλακῆ γνώμῃ,
μὴ ταρβήσῃ νεωστί μοι μολὸν
κλεινὸν τέκνον Ἀγαμέμνονος,
μηδὲ θόρυβον μηδ' ἔκπληξιν
ταῖς Ἀργείαις

600

605

ξεῖναι ξείναις παρέχωμεν.

ΚΛ. ~~όρνιθα μὲν τόνδ' αἴσιον ποιούμεθα,~~

τὸν σὸν τε χρηστὸν καὶ λόγων εὐφῆμιαν·

ἔλπίδα δ' ἔχω τιν' ὡς ἐπ' ἐσθλοῖσιν γάμοις

πάρειμι νυμφαγωγός· ἀλλ' ὅχημάτων

610

ἔξω πορεύεσθ' μᾶς φέρω φερνὰς κόρη,

καὶ πέμπετ' εἰς μέλαθρον εὐλαβούμενοι.

σὺ δ', ὃ τέκνον, μοι λείπε πωλικοὺς ὄχους

ἀβρὸν τιθεῖσα κῶλον ἀσθενές θ' ἄμα.

ὑμεῖς δέ, νεάνιδές, νιν ἀγκάλαις ἐπι

615

δέξασθε καὶ πορεύσατ' ἔξ ὅχημάτων.

κάμοι χερός τις ἐνδότω στηρίγματα,

θάκους ἀπήνης ὡς ἀν ἐκλίπω καλῶς.

αἱ δ' εἰς τὸ πρόσθμεν στῆτε πωλικῶν ζυγῶν·

φοβερὸν γὰρ ἀπαράμυθον ὅμμα πωλικόν.

620

καὶ παιδα τόνδε, τὸν Ἀγαμέμνονος γόνον,

λάζυσθ' Ὁρέστην· ἔτι γάρ ἐστι νήπιος.

τέκνον, καθεύδεις πωλικῷ δαμεὶς ὄχῳ;

ἔγειρ' ἀδελφῆς ἐφ' ὑμέναιον εὐτυχῶς·

ἀνδρὸς γὰρ ἀγαθοῦ κῆδος αὐτὸς ἐσθλὸς ὅν

625

λήψει, τὸ τῆς Νηρῆδος ἵσοθεον γένος.

ἔξῆς καθίστω δευρό μου ποδός, τέκνον,

πρὸς μητέρ', Ἰφιγένεια, μακαρίαν δέ με

ξέναισι ταῖσδε πλησία σταθεῖσα θές,

καὶ δεῦρο δὴ πατέρα προσείπωμεν φίλον·

630

ὦ σέβας ἐμοὶ μέγιστον, Ἀγαμέμνων ἄναξ,

ῆκομεν, ἐφετμαῖς οὐκ ἀπιστοῦσαι σέθεν·

ΙΦ. ὦ μητερ, ὑποδραμοῦσά σ', δργισθῆς δὲ μή,

πρὸς στέρνα πατρὸς στέρνα τάμα προσβαλῶ.

[ἔγὼ δὲ βούλομαι τὰ σὰ στέρν', ὃ πάτερ,

635

- ὑποδραμοῦσα περιβαλεῖν διὰ χρόνου.
 ποθῶ γάρ ὅμμα δὴ σόν. ὁργισθῆς δὲ μῆ.]
- ΚΛ. ἀλλ', ὃ τέκνον, χρή' φιλοπάτωρ δ' ἀεί ποτ' εἴ
 μάλιστα παιδῶν τῷδ' ὅσους ἐγὼ τέκνον.
- ΙΦ. ὥ πάτερ, ἐσεῖδόν σ' ἀσμένη πολλῷ χρόνῳ. ✓ 640
- ΑΓΑ. καὶ γάρ πατὴρ σέ τόδ' ἵσον ὑπὲρ ἀμφοῦ λέγεις.
- ΙΦ. χαῖρος εὖ δέ μ' ἀγαγών πρός σ' ἐποίησας, πάτερ.
- ΑΓΑ. οὐκ οἶδ' ὅπως φῶ τοῦτο καὶ μὴ φῶ, τέκνον.
- ΙΦ. ξανθὸν διηγεῖσθαι
 ὡς οὐ βλέπεις ἔκηλον, ἀσμενός μ' ἴδων.
- ΑΓΑ. πόλλ' ἀνδρὶ βασιλεῖ καὶ στρατηλάτῃ μέλει. 645
- ΙΦ. παρ' ἐμοὶ γενοῦ νῦν, μὴ πί φροντιδας τρέπου.
- ΑΓΑ. ἀλλ' εἰμὶ παρὰ σοὶ νῦν ἄπας κούκις ἀλλοθι.
- ΙΦ. μέθες νυν ὁφρὸν ὅμμα τ' ἔκτεινον φίλον.
- ΑΓΑ. ἴδουν γέγηθα σ' ὡς γέγηθ' ὁρῶν, τέκνον.
- ΙΦ. καπέπιτα λείβεις δάκρυν ἀπ' ὅμμάτων σέμεν; 650
- ΑΓΑ. μακρὰ γάρ ἡμῖν ἡ πιοῦσ' ἀπουσία.
- ΙΦ. οὐκ οἶδ' ὁ φῆς, οὐκ οἶδα, φίλτατ' ὥ πάτερ.
- ΑΓΑ. συνετὰ λέγουσα μᾶλλον εἰς οἰκτόν μ' ἀγεις.
- ΙΦ. ἀσύνετα νῦν ἐροῦμεν, εἰ σέ γ' εὐφρανῶ.
- ΑΓΑ. παπαῖ. τὸ σιγᾶν οὐ σθένω, σὲ δ' ἔγνεσα. 655
- ΙΦ. μέν', ὥ πάτερ, κατ' οἶκον ἐπὶ τέκνοις σέμεν.
- ΑΓΑ. θέλω γε. τὸ θέλειν δ' οὐκ ἔχων ἀλγύνομαι.
- ΙΦ. ὅλοιντο λόγχαι καὶ τὰ Μενέλεω κακά.
- ΑΓΑ. ἀλλους ὅλει πρόσθ' ἀμὲ διολέσαντ' ἔχει.
- ΙΦ. ως πολὺν ἀπῆσθα χρόνον ἐν Αὐλίδος μυχοῖς. 660
- ΑΓΑ. καὶ νῦν γέ μ' ἵσχει δή τι μὴ στέλλειν στρατόν.
- ΙΦ. ποῦ τοὺς Φρύγας λέγουσιν φκίσθαι, πάτερ;
- ΑΓΑ. οὐ μήποτ' οἰκεῖν ὥφελ' δ' Πριάμου Πάρις.
- ΙΦ. μακράν γ' ἀπαίρεις, ὥ πάτερ, λιπῶν ἐμέ;
- ΑΓΑ. εἰς ταῦτόν, ὥ θύγατερ, σύ γ' ἥκεις σφι πατρί. 665

IΦ. φεῦ·

εἴθ' ἦν καλὸν μοι σοί τ' ἄγειν σύμπλουν ἐμέ.

AΓΑ. ἔπεστι καὶ σοὶ πλοῦς, ἵνα μνήσει πατρός.

IΦ. σὺν μητρὶ πλεύσασ' ἡ μόνη πορεύσομαι;

AΓΑ. μόνη, μονωθεῖσ' ἀπὸ πατρὸς καὶ μητέρος.

IΦ. οὐ/πού μ' ἔσ' ἄλλα δώματ' οἰκίζεις, πάτερ; 670

AΓΑ. ἔα σύ γ' οὐ χοή τοι τάδ' εἰδέναι κόρας.

IΦ. σπεῦδ' ἐκ Φρυγῶν μοι, θέμενος εὗ τάχει, πάτερ.

AΓΑ. θυσίαν με θυσίαν πρῶτα δεῖ τιν' ἐνθάδε.

IΦ. ἄλλὰ ξύνεοις χοή τό γ' εὔσεβες σκοπεῖν.

AΓΑ. εἶσει σὺ ζερνίβων γάρ έστηξεις πέλας. 675

IΦ. στήσομεν ἄρ' ἀμφὶ βωμόν, φάτερ, χορούς;

AΓΑ. ζηλῶ σὲ μᾶλλον ἥ μὲ τοῦ μῆδεν φρονεῖν.

χώρει δὲ μελάθρων ἐντὸς ὀφθῆναι κόραις,

πικούν φίλημα δοῦσα δεξιάν τ' ἔμοι,

μέλλουσα δαρδὸν πατρὸς ἀποικήσειν χρόγον. 680

Ὄ στέρνα καὶ παρῆδες, ἢ ξανθαὶ κόμαι,

ώς ἀγθος ἡμῖν ἐγένεθ' ἡ Φρυγῶν πόλις

Ἐλένη τε παύω τοὺς λόγους ταχεῖα γὰρ

νοτὶς διώκει μ' ὅμιμάτων ψαύσαντά σου.

ἴθ' εἰς μέλαθρα σὲ δὲ παραιτοῦμαι τάδε, 685

Λήδας γένεθλον, εἰ κατφτίσθην ἄγαν,

μέλλων Ἀχιλλεῖ θυγατέρ' ἐκδώσειν ἐμήν.

ἀποστολαὶ γὰρ μακάριαι μέν, ἀλλ' ὅμιως

δάκνουσι τοὺς τεκόντας, ὅταν ἄλλοις δόμοις

παῖδας παραδιδῷ πολλὰ μοχθήσας πατήσο. 690

KΛ. οὐχ ὅδ' ἀσύνετός εἴμι, πείσεσθαι δέ με

καυτὴν δόκει τάδ', ὕστε μή σε γονθετεῖν,

ὅταν σὺν ὑμεναίοισιν ἐξάγω κόρην·

ἄλλ' ὁ νόμος αὐτὰ τῷ χρόνῳ συνισχνανεῖ.

- τοῦνομα μὲν οὖν παῖδ' οἴδ' ὅτῳ κατήνεσας,
γένους δὲ ποίου χώροθεν, μαθεῖν θέλω.
- ΑΓΑ. Αἴγινα μυγάτηρ ἔγένετ' Ἀσωποῦ πατρός.
ΚΛ. ταύτην δὲ θητῶν ἡ θεῶν ἔξευξε τίς;
ΑΓΑ. Ζεύς· Αἰακὸν δ' ἔφυσεν, Οἰνώνης πρόμον.
ΚΛ. τοῦ δ' Αἰακοῦ παῖς τίς κατέσχε δώματα;
ΑΓΑ. Πηλεύς· δ' Πηλεὺς δ' ἔσχε Νηρέως κόρην. 700
ΚΛ. θεοῦ διδόντος, ἡ βίᾳ θεῶν λαβών;
ΑΓΑ. Ζεὺς ἡγγύησε καὶ δίδωσ' δ' κύριος.
ΚΛ. γαμεῖ δὲ ποῦ νιν; ἡ κατ' οἶδμα πόντιον;
ΑΓΑ. Χείρων ἵν' οίκει σεμνὰ Πηλίου βάθρα. 705
ΚΛ. οὐ φασὶ Κενταύρειον φύκισθαι γένος;
ΑΓΑ. ἐνταῦθ' ἔδαιταν^{οὐλέψαν} Πηλέως γάμους θεοί.
ΚΛ. Θέτις δ' ἔθρεψεν ἡ πατὴρ Ἀχιλλέα;
ΑΓΑ. Χείρων, ἵν' ἥθη μὴ μάθοι κακῶν βροτῶν.
ΚΛ. φεῦ.
- σοφός γ' δ' θρέψας χώριδοὺς σοφώτερος. 710
ΑΓΑ. τοιόσδε παιδὸς σῆς ἀνὴρ ἔσται πόσις.
ΚΛ. οὐ μεμπτός. οίκει δ' ἄστυ ποῖον Ἑλλάδος;
ΑΓΑ. Ἀπιδανὸν ἀμφὶ ποταμὸν ἐν Φθίας ὅροις.
ΚΛ. ἔκειστο ἀπάξει σὴν ἐμήν τε παρθένον;
ΑΓΑ. κείνῳ μελήσει ταῦτα τῷ κεκτημένῳ. 715
ΚΛ. ἀλλ' εὔτυχοίτην. τίνι δ' ἐν ἡμέρᾳ γαμεῖ;
ΑΓΑ. δταν σελήνης εὐτυχῆς ἔλθῃ κύκλος.
ΚΛ. προτέλεια δ' ἡδη παιδὸς ἔσφαξας θεᾶ;
ΑΓΑ. μέλλω· πὶ ταύτῃ καὶ καθέσταμεν τύχη. 720
ΚΛ. κάπειτα δαίσεις τοὺς γάμους ἐς ὕστερον;
ΑΓΑ. θύσας γε θύμαθ' ἀμὲροὶ χρὴ θύσαι θεοῖς.
ΚΛ. ἡμεῖς δὲ θοίνην ποῦ γυναιξὶ θήσομεν;
ΑΓΑ. ἐνθάδε παρ' εὐπρόμνοισιν Ἀργείων πλάταις.
ΚΛ. καλῶς ἀναγκαίως τε συνενέγκοι δ' διμος.

- ΑΓΑ. οἰσθ' οὖν ὁ δρᾶσον, ὃ γύναι ; πιθοῦ δέ μοι 725
 ΚΛ. τί χρῆμα ; πείθεσθαι γὰρ εἴθισμαι σέθεν.
- ΑΓΑ. ἡμεῖς μέν ἐνθάδ', οὗπέρ ἐσθ' ὁ νυμφίος,
 ΚΛ. μητρὸς τί χωρὶς δράσεθ', ἀμὲ δρᾶν χρεών ;
 ΑΓΑ. ἔκδώσομεν σὴν παῖδα Δαναΐδῶν μέτα.
 ΚΛ. ἡμᾶς δὲ ποῦ χρὴ τηγικαῦτα τυγχάνειν ; 730
 ΑΓΑ. χώρει πρὸς Ἀργος παρθένους τε τημέλει.
 ΚΛ. λιποῦσα παῖδα ; τίς δ' ἀνασχήσει φλόγα ;
 ΑΓΑ. ἐγὼ παρέξω φῶς ὁ νυμφίοις πρέπει. γ
 ΚΛ. οὐχ ὁ νόμος οὗτος, σὺ δὲ φαῦλ' ἥγετι τάδε. 735
 ΑΓΑ. οὐ καλὸν ἐν δόχλῳ σ' ἔξομιλεσθαι στρατοῦ.
 ΚΛ. καλὸν τεκοῦσαν τάμα μ' ἔκδοῦναι τέκνα.
 ΑΓΑ. καὶ τάς γ' ἐν οἴκῳ μὴ μόνας εἶναι κόρας.
 ΚΛ. δύνοισι παρθενῶσι φρουροῦνται καλῶς.
 ΑΓΑ. πιθοῦ. ΚΛ. μὰ τὴν ἄνασσαν Ἀργείαν θεάν.
 ἐλθὼν σὺ τάξω πρᾶσσε, τάν δόμοις δ' ἐγώ, 740
 ἀ χρὴ παρεῖγαι νυμφίοισι παρθένοις.
 ΑΓΑ. οἵμοι· μάτην ἦξε, ἐλπίδος δ' ἀπεσφάλην,
 ἐξ ὀμμάτων δάμαρτ' ἀποστεῖλαι θέλων
 σοφίζομαι δὲ κάπι τοῖσι φιλτάτοις
 τέχνας πορτζω, πανταχῇ νικώμενος. 745
 δμως δὲ σὺν Κάλχαντι τῷ θυητόλῳ
 κοινῇ τὸ τῆς θεοῦ φίλον, ἐμοὶ δ' οὐκ εὔτυχές,
 ἔξιστορήσων εἶμι, μόχθον Ἐλλάδος.
 χρὴ δ' ἐν δόμοισιν ἄνδρα τὸν σοφὸν τρέφειν
 γυναῖκα χρηστὴν κάγαθήν, ἢ μὴ γαμεῖν. 750
- τελεσθεῖσα*
- ΧΟ. ἦξει δὴ Σιμόεντα καὶ στρ. :
 δίνας ἀργυροειδεῖς
 ἄγυρις Ἐλλάνων στρατιᾶς
 ἀνά τε ναυσὶν καὶ σὺν ὅπλοις

- αλλ. "Ιλιον εἰς τὸ Τροίας
Φοιβήιον δάπεδον,
τὰν Κασσάνδραν ἵν' ἀκούω
δίπτειν ξανθοὺς πλοκάμους
χλωροκόμῳ στεφάνῳ δάφνας
κοσμηθεῖσαν, δταν θεοῦ
μαντόσυνοι πνεύσωσ' ἀνάγκαι.
στάσονται δ' ἐπὶ περγάμων
Τροίας ἀμφί τε τείχη
Τρῶες, δταν χάλκασπις Ἀρης
πόντιος εὐπρώδοισι πλάταις
εἰρεσίᾳ πελάζῃ 760
Σιμουντίοις ὁχετοῖς,
τὰν τῶν ἐν αἰθέρι δισσῶν
Διοσκούρων Ἐλέναν
ἐκ Πριάμου κομίσαι θέλων
εἰς γᾶν Ἑλλάδα δοριπόνων
ἀσπίσι καὶ λόγχαις Ἀχαιῶν.
Πέργαμον δὲ Φρυγῶν πόλιν
λαΐνους περὶ πύργους
κυκλώσας δόρει φονίῳ,
λαιμοτόμους σπάσας κεφαλάς,
πέρσας πόλισμα κατ' ἄκρας,
θήσει κόρας πολυκλαύτους
δάμαρτά τε Πριάμου. 775
αλλ. δὲ Διὸς Ἐλένα κόρα
πολύκλαυτος ἐσσεῖται
πόσιν προλιποῦσα· μήτ' ἐμοὶ
μήτ' ἐμοῖσι τέκνων τέκνοις
ἔλπις ἀδε ποτ' ἔλθοι,
οἴλαν αἱ πολύγονοι 780
735

Λυδαὶ καὶ Φρυγῶν ἄλογοι
στήσασαι τάδ' ἐς ἀλλήλας
παρ' ἴστοῖς μυθεύσουσι·
τίς ἄρα μ' εὐπλοκάμου κόμας
ὅῦμα δακρυόν τανύσας 790
πατρίδος οὐλομένας ἀπολωτιεῖ;
διά σέ, τὸν κύκνου δολιχαύχενος γόνον,
εἰ δὴ φάτις ἔτυμος,
ὅς ἔτεκεν Λίδα σ' 795
ὄρνιθι πταμένῳ
Διὸς δτ' ἡλλάχθη δέμας,
εἵτ' ἐν δέλτοις Πιερίσιν
μῦθοι τάδ' ἐς ἀνθρώπους
ἥνεγκαν παρὰ καιρὸν ἄλλως. 800

ΑΧ. ποῦ τῶν Ἀχαιῶν ἐνθάδ' ὁ στρατηλάτης;
τίς ἀν φράσεις προσπόλων τὸν Πηλέως
ζητοῦντά νιν παῖδ' ἐν πύλαις Ἀχιλλέα;
οὐκ ἔξ ἴσου γὰρ μένομεν Εὐρίπου πέλας.
οἱ μὲν γὰρ ἡμῶν ὅντες ἀξυγες γάμων 805
οἴκους ἐρήμους ἐκλιπόντες ἐνθάδε
θάσσουσι ἐπ' ἀκταῖς, οἱ δ' ἔχοντες εὔνιδας
καὶ παῖδας· οὕτω δεινὸς ἐμπέπτωκ' ἔρως
τῆσδε στρατείας Ἑλλάδ' οὐκ ἄνευ θεῶν.
τούμὸν μὲν οὖν δίκαιον ἐμὲ λέγειν χρεών· 810
ἄλλος δ' ὁ χρῆστος αὐτὸς ὑπὲρ αὐτοῦ φράσει.
γῆν γὰρ λιπών Φάρσαλον ἥδε Πηλέα
μένω πὶ λεπταῖς ταῖσδέ γ' Εὐρίπου πνοαῖς,
Μυρμιδόνας ἴσχων· οἱ δ' ἀεὶ προσκείμενοι
λέγουσοι· Ἀχιλλεῦ, τί μένομεν; πόσον χρόνον 815
ἔτ' ἐκμετρησαι χρὴ πρὸς Ἰλίου στόλον;

- δοῦ γ', εἴ τι δοάσεις, ἢ ἄπαγ' οἰκαδε στρατόν,
τὰ τῶν Ἀτρειδῶν μὴ μένων μελλήματα'.
 ΚΛ. Ὡ παῖ θεᾶς Νηρῆδος, ἔνδοθεν λόγων
τῶν σῶν ἀκούσασ' ἔξεβην πρὸ δωμάτων. 820
- ΑΧ. Ὡ πότνι' αἰδώς, τήγδε τίνα λεύσσω ποτὲ
γυναῖκα, μορφὴν εὐτρεπῆ κεκτημένην;
 ΚΛ. οὐ θαῦμά σ' ἡμᾶς ἀγνοεῖν, οὓς μὴ πάρος
κατεῖδες αἰνῶ δ' ὅτι σέβεις τὸ σωφρονεῖν.
 ΑΧ. τίς δ' εἶ; τί δ' ἥλθες Δαναϊδῶν εἰς σύλλογον,
γυνὴ πρὸς ἄνδρας ἀσπίσιν πεφραγμένους; 825
- ΚΛ. Λήδας μέν εἰμι παῖς, Κλυταιμήστρα δέ μοι
ὄνομα, πόσις δέ μούστιν Ἀγαμέμνων ἀναξ.
 ΑΧ. καλῶς ἔλεξας ἐν βραχεῖ τὰ καίρια.
αἰσχρὸν δέ μοι γυναιξὶ συμβάλλειν λόγους. 830
- ΚΛ. μεῖνον. τί φεύγεις; δεξιάν τ' ἐμῇ χερὶ^{XA}
σύναψον, ἀρχὴν μακαρίων νυμφευμάτων.
 ΑΧ. τί φήσ; ἐγώ σοι δεξιάν; αἰδούμεθ' ἄν
Ἀγαμέμνον', εἰ φαύοιμεν ὃν μή μοι θέμις.
 ΚΛ. θέμις μάλιστα, τὴν ἐμὴν ἐπεὶ γαμεῖς
παῖδ', Ὡ θεᾶς παῖ ποντίας Νηρῆιδος. 835
- ΑΧ. ποίους γάμους φήσ; ἀφασία μ' ἔχει, γύναι.
εἰ μή τι παρανοοῦσα καινουργεῖς λόγον.
 ΚΛ. πᾶσιν τόδ' ἐμπέφυκεν, αἰδεῖσθαι φίλους
καινοὺς δρῶσι καὶ γάμου μεμνημένοις.
 ΑΧ. οὐπώποτ' ἐμνήστευσα παῖδα σήν, γύναι,
οὐδ' ἔξ Ἀτρειδῶν ἥλθέ μοι λόγος γάμων.
 ΚΛ. τί δῆτ' ἀν εἴη; σὺ πάλιν αὖ λόγους ἐμοὺς
θαύμαζ;. ἐμοὶ γὰρ θαύματ' ἔστι τάπο σοῦ.
 ΑΧ. εἴκαζε· κοινόν ἔστιν εἰκάζειν τάδε.
ἄμφω γὰρ οὐ ψευδόμεθα τοῖς λόγοις ἵσως. 845
- ΚΛ. ἀλλ' ἡ πέπονθα δεινά; μνηστεύω γάμους

οὐκ ὄντας, ως εἴξασιν αἰδοῦμαι τάδε.

ΑΧ. Ἰσως ἐκερτόμησε κάμε καὶ σέ τις.

ἀλλ᾽ ἀμελείᾳ δός αὐτὰ καὶ φαύλως φέρε. 850

ΚΛ. χαῖρ· οὐ γάρ ὁρθοῖς δημασίν σ' ἔτ' εἰσορῶ,
ψευδῆς γενομένη καὶ παθοῦσ' ἀνάξια.

ΑΧ. καὶ σοὶ τόδ' ἐστὶν ἔξ εἶμοῦ πόσιν δὲ σὸν
στείχῳ ματεύσων τῶνδε δωμάτων ἔσω.

ΠΡ. ὃ ξέν', Αἰακοῦ γένεθλον, μεῖνον | ὃ σέ τοι λέγω, 855
τὸν θεᾶς γεγῶτα παῖδα, καὶ σὲ τὴν Λήδας πόρην.

ΑΧ. τίς δ καλῶν πύλας παροίεις; ως τεταρβηκώς καλεῖ.

ΠΡ. δοῦλος, οὐχ ἀβρύνομαι τῷδ'. ἡ τύχη γάρ μ' οὐκ ἔστι.

ΑΧ. τίνος; ἐμὸς μὲν οὐχί' χωρὶς τάμα κάγαμέμνονος.

ΠΡ. τῆσδε, τῶν πάροιθεν οἰκων, Τυνδάρεω δόντος πατρός. 860

ΑΧ. ἔσταμεν φράζ', εἴ τι χρήζεις, δῶν μ' ἐπέσχες εἰνεκα.

ΠΡ. ἡ μόνι παρόντε δῆτα ταῖσδ' ἐφέστατον πύλαις;

ΚΛ. ως μόνοις λέγοις ἄν, ἔξω δ' ἐλθὲ βασιλείων δόμων.

ΠΡ. ὃ τύχη πρόνοιά θ' ἡμή, σώσαμ' οὓς ἔγὼ θέλω.

ΑΧ. δι λόγος εἰς μέλλοντ' ἀνοίσειχρόνον ἔχει δ' ὅκνον τινά. 865

ΚΛ. δεξιᾶς ἔκατι, μὴ μέλλ', εἴ τι μοι χρήζεις λέγειν.

ΠΡ. οἰσθα δῆτα μ' ὅστις ὧν σοὶ καὶ τέκνοις εὔνους ἔφυν.

ΚΛ. οἰδά σ' ὅντ' ἔγὼ παλαιὸν δωμάτων ἐμῶν λάτριν.

ΠΡ. χότι μ' ἐν ταῖς σαῖσι φερναῖς ἔλαβεν Ἀγαμέμνων ἄναξ.

ΚΛ. ἥλθες εἰς "Ἄργος μεθ' ἡμῶν κάμδος ἥσθ' ἀεί ποτε. 870

ΠΡ. δῶδ' ἔχει. καὶ σοὶ μὲν εὔνους εἰμί, σῷ δ' ἥσσον πόσει.

ΚΛ. ἐκαάλυπτε νῦν ποθ' ἡμῖν οὔστινας στέγεις λόγους.

ΠΡ. παῖδα σὴν πατήρ δι φύσας αὐτόχειρ μέλλει πτενεῖν.

ΚΛ. πῶς; ἀπέπτυσ', ὃ γεραιέ, μῆθον οὐ γάρ εὖ φρονεῖς.

ΠΡ. φασγάνωφ λευκὴν φονεύων τῆς ταλαιπώρου δέρην. 875

ΚΛ. ὃ τάλαιν' ἔγω· μεμηγὼς ἀρά τυγχάνει πόσις.

ΠΡ. ἀρτίφρων, πλὴν εἰς σὲ καὶ σὴν παῖδα τοῦτ' οὐκ εὖ φρονεῖ.

- ΚΛ. ἐκ τίνος λόγου; τίς αὐτὸν οὐπάγων ἀλαστόρων;
 ΠΡ. θέσφαθλος, ὃς γέ φησι Κάλχας, ἵνα πορεύηται στρατός.
 ΚΛ. ποῖ; τάλαιν' ἔγώ, τάλαινα δ' ἦν πατήρ μέλλει κτενεῖν. 880
 ΠΡ. Δαρδάνου πρὸς δώμαθ', Ἐλένην Μενέλεως ὅπως λάβῃ.
 ΚΛ. εἰς ἄρος¹ Ἰφιγένειαν Ἐλένης νόστος ἦν πεπρωμένος;
 ΠΡ. πάντ' ἔχεις· Ἀρτέμιδι θύσειν παῖδα σὴν μέλλει πατήρ.
 ΚΛ. δὲ γάμος τίν' εἴχε πρόφασιν, ή μ' ἐκόμισεν ἐκ δόμων;
 ΠΡ. ἵν' ἀγάγοις χαίρουσι² Ἀχιλλεῖ παῖδα νυμφεύσουσα σῆν. 885
 ΚΛ. διὸ θύγατερ, ἥκεις ἐπ' ὀλέθρῳ καὶ σὺ καὶ μῆτηρ σέθεν.
 ΠΡ. οὐκτὸρά πάσχετον δύ' οὖσαι· δεινὰ δ' Ἀγαμέμνων ἔτλη.
 ΚΛ. οἴχομαι τάλαινα, δακρύων νάματ' οὐκέτι στέγω.
 ΠΡ. εἴπερ ἀλγεινὸν τὸ τέκνων στερομένην δακρυρροεῖν.
 ΚΛ. σὺ δὲ τάδ', ὃ γέρον, πόθεν φῆσις εἰδέναι πεπυσμένος; 890
 ΠΡ. δέλτον φχόμην φέρων σοι πρὸς τὰ πρὸν γεγραμμένα.
 ΚΛ. οὐκ ἐδὼν ἡ ἔντονος παῖδ' ἄγειν θανουμένην;
 ΠΡ. μὴ μὲν οὖν ἄγειν φρονῶν γάρ ἔτυχε σὸς πόσις τότε εὗ.
 ΚΛ. κἄτα πῶς φέρων γε δέλτον οὐκ ἐμοὶ δίδως λαβεῖν;
 ΠΡ. Μενέλεως ἀφείλεθ' ἡμᾶς, δις κακῶν τῶνδες αἴτιος. 895
 ΚΛ. ὃ τέκνον Νηρῆδος, ὃ παῖ Πηγέως, κλύεις τάδε;
 ΑΧ. ἔκλυνον οὖσαν ἀθλίαν σε, τὸ δὲ ἐμὸν οὐ φαύλως φέρω.
 ΚΛ. παῖδά μου κατακτενοῦσι σοὶς δολώσαντες γάμοις.
 ΑΧ. μέμφομαι κάγκω πόσει σῷ, κούχ' ἀπλῶς οὕτω φέρω.
 ΚΛ. οὐκ ἐπαιδεσθήσομαί γε προσπεσεῖν τὸ σὸν γόνυ, 900
 θνητὸς ἐκ θεᾶς γεγῶτα· τί γάρ ἔγώ σεμνύνομαι;
 ἢ τίνος σπουδαστέον μοι μᾶλλον ἡ τέκνου πέρι;
 ἀλλ' ἄμυνον, ὃ θεᾶς παῖ, τῇ τέμη δυσπραξίᾳ,
 τῇ τε λεχθείσῃ δάμαρτι σῇ, μάτην μέν, ἀλλ' ὅμως
 σοὶ καταστέψασ' ἔγώ νιν ἥγον ως γαμουμένην, 905
 νῦν δὲ ἐπὶ σφαγὰς κομίζω· σοὶ δὲ ὅνειδος ἵξεται,
 δστις οὐκ ἥμυνας· εἰ γάρ μὴ γάμοισιν ἔξύγης,
 ἀλλ' ἐκλήθης γοῦν ταλαίνης παρθένου φίλος πόσις.

πρὸς γενειάδος σε, πρὸς σῆς δεξιᾶς, πρὸς μητέρος.
 ὅνομα γάρ τὸ σὸν μ' ἀπώλεσ', φ' σ' ἀμυναθεῖν χρεών. 910
 οὐκ ἔχω βωμὸν καταψυγεῖν ἄλλον ἢ τὸ σὸν γόνυ,
 οὐδὲ φίλος οὐδεὶς πέλει μοι· τὰ δ' Ἀγαμέμνονος κλύεις
 ωμὰ καὶ πάντολιμ' ἀφῆγμα δ', ὥσπερ εἰσορᾶς, γυνὴ
 ναυτικὸν στράτευμ' ἄναρχον κάπι τοῖς κακοῖς θρασύ,
 χρήσιμον δ', ὅταν θέλωσιν. ἦν δὲ τολμήσῃς σύ μου 915
 χεῖρος ὑπερτεῖναι, σεσώσμεθ'. εἰ δὲ μή, οὐ σεσώσμεθα.

XO. δεινὸν τὸ τίκτειν καὶ φέρει φύλτρον μέγα
 πᾶσίν τε κοινὸν ὕσθ' ὑπεροχάμνειν τέκνων.

AX. ὑψηλόφρων μοι θυμὸς αἰρεται πρόσω, 920
 ἐπίσταται δὲ τοῖς κακοῖσί τ' ἀσχαλᾶν
 μετρίως τε χαίρειν τοῖσιν ἔξωγκωμένοις.

λελογισμένοι γάρ οἱ τοιοίδ' εἰσὶν βροτῶν
 δοθῶς διαζῆν τὸν βίον γνώμης μέτα.

ἔστιν μὲν οὖν ἵν' ἡδὺ μὴ λίαν φρονεῖν,
 ἔστιν δὲ χώπου χρήσιμον γνώμην ἔχειν. 925

ἐγὼ δ' ἐν ἀνδρὶς εὐεβεστάτου τραφεῖς
 Χείρωνος ἔμαθον τοὺς τρόπους ἀπλοῦς ἔχειν.

καὶ τοῖς Ἀτρείδαις, ἦν μὲν ἡγῶνται καλῶς,
 πεισόμεθ'. ὅταν δὲ μὴ καλῶς, οὐ πείσομαι·

ἄλλ' ἐνθάδ' ἐν Τροίᾳ τ' ἐλευθέρων φύσιν
 παρέχων, "Ἄρη τὸ κατ' ἐμὲ κοσμήσω δορί.

σὲ δ', ὦ παθοῦσα σχέτλια πρὸς τῶν φιλτάτων,
 ἀ δὴ κατ' ἄνδρα γίγνεται νεανίαν,

τοσοῦτον οἴκτον περιβαλῶν καταστελῶ,
 κοῦποτε κόρη σὴ πρὸς πατρὸς σφαγήσεται,

ἔμὴ φατισθεῖσ'. οὐ γάρ ἐμπλέκειν πλοκὰς
 ἐγὼ παρέξω σῷ πόσει τούμδον δέμας.

τούνομα γάρ, εἰ καὶ μὴ σίδηρον ἥρατο,
 τούμδον φονεύσει παῖδα σήγ: τὸ δ' αἴτιον

τυραννία

πόσις σόσ· ἀγνὸν δ' οὐκέτ' ἐστὶ σῶμ' ἐμόν,
εἰ δι' ἔμ' ὀλεῖται διά τε τοὺς ἐμοὺς γάμους
ἡ δεινὰ τλῆσα κούκ άνεκτὰ παρθένος, 940
θαυμαστὰ δ' ὡς ἀνάξι· ἡτιμασμένη.
ἔγω κάκιστος ἦν ἄρ' Ἀργείων ἀνήρ
ἔγω τὸ μηδέν, Μενέλεως δ' ἐν ἀδράσιν,
ώς οὐχὶ Πηλέως, ἀλλ' ἀλάστορος γεώς,
εἴπερ φονεύσει τούμδον ὄνομα παῖδα σήν. 945
μὰ τὸν δι' ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον
Νηρέα, φυτουργὸν Θέτιδος ἥ μ' ἐγείνατο,
οὐχ ἄψεται σῆς θυγατρὸς Ἀγαμέμνων ἄναξ,
οὐδ' εἰς ἄκραν γεῖτο, ὥστε προσβαλεῖν πέπλοις· 950
ἡ Σίπυλος ἔσται πόλις, ὅρισμα βαρβάρων,
ὅθεν πεφύκασ' οἱ στρατηλάται γένος,
Φθίας δὲ τούνομ' οὐδαμοῦ κεκλήσεται.
πικροὺς δὲ προχύτας χέρνιβάς τ' ἐνάρξεται 955
Κάλχας διά μάντις. τίς δὲ μάντις ἔστ' ἀνήρ,
ὅς ὀλίγ' ἀληθῆ, πολλὰ δὲ ψευδῆ λέγει
τυχών· ὅσ' ἄν δὲ μὴ τύχῃ, διοίχεται;
οὐ τῶν γάμων ἔκατι, μυρίαι κόραι
θηρῶσι λέκτρον τούμόν, εἴρηται τόδε· 960
ἀλλ' ὕβριν ἡμᾶς ὕβρισ· Ἀγαμέμνων ἄναξ.
χρῆν δ' αὐτὸν αἴτεῖν τούμδον ὄνομ' ἐμοῦ πάρα,
θήραμα παιδός· ἡ Κλυταιμήστρα δ' ἐμοὶ
μάλιστ' ἐπείσθη θυγατέρ' ἐκδοῦναι πόσει. 965
ἔδωκα τὰν Ἑλλησιν, εἰ πρὸς Ἰλιον
ἐν τῷδ' ἔκαμνε νόστος· οὐκ ἡρούμεθ' ἄν
τὸ κοινὸν αὔξειν ὃν μέτ' ἐστρατευόμην.
νῦν δ' οὐδέν εἰμι, παρά γε τοῖς στρατηλάταις
ἐν εὐμάρει τε δρᾶν τε καὶ μὴ δρᾶν καλῶς.
τάχ' εἴσεται σίδηρος, ὅν, πρὸν εἰς Φρύγας 970

ἔλθεῖν, φόνου κηλῖσιν αἷματος χρανῶ,
εἴ τις με τὴν σὴν θυγατέρ' ἔξαιρήσεται.

ἀλλ' ἡσύχαζε· θεὸς ἐγὼ πέφηνά σοι
μέγιστος, οὐκ ὅν· ἀλλ' ὅμως γενήσομαι.

XO. ἔλεξας, ὃ παῖ Πηλέως, σοῦ τ' ἄξια
καὶ τῆς ἐναλίας δαίμονος, σεμνῆς θεοῦ.

975

ΚΛ. φεῦ.

πῶς ἂν σ' ἐπαινέσαιμι μὴ λίαν λόγοις,
μηδ' ἐνδεῶς τοῦδ' ἀπολέσαιμι τὴν χάριν;
αἰνούμενοι γὰρ ἀγαθοὶ τῷπον τινὰ
μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἦν αἰνῶσ' ἄγαν.

980

αἰσχύνομαι δὲ παραφέρουσ' οἰκτροὺς λόγους,
ἰδίᾳ νοσοῦσα· σὺ δ' ἀνοσος κακῶν γ' ἐμῶν·
ἀλλ' οὖν ἔχει τι σχῆμα, καὶ τὸ πάθεν
ἀνὴρ δὲ χρηστός, δυστυχοῦντας ὀφελεῖν.

οἰκτειρε δὲ δέ τις γάρ πεπόνθαμεν.

985

ἡ πρῶτα μέν σε γαμβρὸν οἰηθεῖσ' ἔχειν
κενήν κατέσχον ἔλπιδ', εἴτα σοι τάχα
ὅρνις γένοιτο· ἀν τοῖς τε μέλλουσιν γάμοις
θανοῦσ' ἐμὴ παῖς, δὲ σε φυλάξασθαι χρεόν.

ἀλλ' εὗ μὲν ἀρχὰς εἶπας, εὗ δὲ καὶ τέλη·

99

σοῦ γὰρ θέλοντος παῖς ἐμὴ σωθῆσεται.

βούλει νιν ἵκετιν σὸν περιπτύξαι γόνυ;

ἀπαρθένευτα μὲν τάδε· εἰ δέ σοι δοκεῖ,

ἥξει, δι τοῦ αἰδούς ὅμηρος ἔχουσ' ἔλευθερον·

εἰ δέ οὐ παρούσης ταῦτα τεύξομαι σέθεν,

995

μενέτω κατοίκους· σεμνὰ γὰρ σεμνύνεται.

ὅμως δέ σον γε δυνατὸν αἰδεῖσθαι χρεόν.

AX. σὺ μήτε σὴν παῖδας ἔξαγεντος ὅψιν εἰς ἐμήν,

μήτε εἰς ὅνειδος ἀμαθέες ἔλθωμεν, γύναι·

στρατὸς γὰρ ἀθρόος ἀργός ὅν τῶν οἰκοθεν,

1000

- λέσχας πονηρὰς καὶ κακοστόμιους φιλεῖ·
πάντως δέ μ' ἵκετεύοντες ἥξετ' εἰς ἶσον,
εἴτ' ἀνικετεύτως· εἰς ἐμοὶ γάρ ἔστ' ἀγών
μέγιστος, ὑμᾶς ἔξαπαλλάξαι κακῶν.
δῶς ἐν γ' ἀκούσασ' ἴσθι μὴ ψευδῶς μ' ἔρειν· 1005
ψευδῆ λέγον δὲ καὶ μάτην ἐγκερομῶν
θάνοιμι· μὴ θάνοιμι δ', ἦν σώσω κόρην.
- ΚΛ.** ὅναιο συνεχῶς δυστυχοῦντας ὁφελῶν.
ΑΧ. ἄκουε δή νυν, ἵνα τὸ πρᾶγμα ἔχῃ καλῶς.
ΚΛ. τί τοῦτ' ἔλεξας; ως ἀκουστέον γέ σου. 1010
ΑΧ. πείθωμεν αὖθις πατέρα βέλτιον φρονεῖν.
ΚΛ. κακός τίς ἔστι καὶ λίαν ταρβεῖ στρατόν.
ΑΧ. ἀλλ' οἱ λόγοι γε καταπαλαίουσιν λόγους.
ΚΛ. ψυχρὰ μὲν ἐλπῖς· διὰ τοῦτο δὲ χρή με δρᾶν φράσον.
ΑΧ. ἴκέτευ' ἔκεινον πρῶτα μὴ κτείνειν τέκνα· 1015
    ἥν δ' ἀντιβαίνη, πρὸς ἐμέ σοι πορευετέον·
    εἰ γὰρ τὸ χρῆζον ἐπίθετ', οὐ τούμὸν χρεὼν
    χωρεῖν. ἔχει γὰρ τοῦτο τὴν σωτηρίαν.
    κάγω τ' ἀμείνων πρὸς φίλον γενήσομαι,
    στρατός τ' ἀν οὐ μέμφαιτό μ', εἰ τὰ πράγματα
    λεγογισμένως πράσσοιμι μᾶλλον ἢ σθένει.
    καλῶς δὲ κραθέντων πρὸς ἡδονὴν φίλοις
    σοί τ' ἀν γένοιτο καλὸν ἐμοῦ χωρὶς τάδε.
- ΚΛ.** ως σώφρον' εἴπας· δραστέον δ' ἂ σοι δοκεῖ.
    ἥν δ' αὖ τι μὴ πράσσωμεν ὃν ἐγὼ θέλω,
    ποῦ σ' αὖθις ὀψόμεσθα; ποῖ χρή μ' ἀθλίαν
    ἔλθουσαν εὑρεῖν σὴν χέρῳ ἐπίκουρον κακῶν; 1025
- ΑΧ.** ήμεῖς σε φύλακες οὐ χρεὼν φυλάξομεν,
    μή τίς σ' ἵδη στείχουσαν ἐπτομένην
    Δαναῶν δι' ὅχλου· μηδὲ πατρῷον δόμον
    αἰσχυν'. διὰ τοι Τυνδάρεως οὐκ ἄξιος

- κακῶς ἀκούειν· ἐν γάρ Ἐλλησιν· μέγας. οὐδὲν δὴ
ΚΛ. ἔσται τάδε· ἄρχε· σοὶ με δουλεύειν χρεών. εἰδέται
 εἰ δέ εἰσὶ θεοί, δίκαιος ὃν ἀνήρ σύ τοι
 ἐσθλῶν· κυρήσεις· εἰ δὲ μή, τί δεῖ πονεῖν; 1035
- ΧΟ.** τίς ἄρετος ὑμέναιος διὰ λωτοῦ Λίβυος Ηλίους στρ.
 οὐτοις μετά τε φιλοχόρου κιθάρας συρίγγων θ' ὑπὸ καλαμοεσ-
 σᾶν ἔστασεν Ιαχάν, δὲ τὸν αὐτὸν τρίτον ἀριθμόν
 δὲτοις ὅτε ἀνὰ Πήλιον αἱ καλλιπλόκαμοι οὐδὲν θυμούσαι
 Πιερίδες παρὰ δαιτὶ θεῶν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 χρυσεοσάνδαλον ἔχνος οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 ἐν γῇ κρούσουσαι οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 Πηλέως εἰς γάμον ἥλθον, οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 μελφοδοῖς Θέτιν ἀχήμασι τόν τ' Αἰακίδαν. Η
 Κενταύρων ἀντί δόρος κλέουσατ τοις τριτοῖς λόγοτοι
 Πηλιάδα καθ' ὕλαν, οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 δὲ Δαρδανίδας, Διὸς οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 λέντρων τριτοφῆμα φίλον, οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 χρυσέοισιν ἄφυσσε λοιβάν οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 ἐν κρατήρων γυάλοις, οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 δὲ Φορύγιος Γανυμίδης οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 παρὰ δὲ λευκοφαῆ ψάμαθον οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 εἰλισσόμεναι κύκλια οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 πεντήκοντα κόραι Νηρέως οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 γάμους ἔχόρευσαν. οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 ἀνὰ δὲ ἐλάταις σὺν στεφανώδει τε χλόᾳ οὐδὲν δύντ.
 θίασος ἔμολεν ἵποβάτας οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 Κενταύρων ἐπὶ δαιτὰ τὰν οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 θεῶν κρατήρά τε Βάκχου. οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι
 μέγα δὲ ἀνέκλαγον τῷ Νηρῷ κόρα, οὐδὲν τοις τριτοῖς
 παῖδα σὲ Θεσσαλίᾳ μέγα φῶς οὐδὲν τοις τριτοῖς λόγοτοι

- μάντις ὁ φοιβάδα μοῦσαν
εἰδὼς γεννάσειν 1065
- Χείρων ἔξονύμαζεν,
ὅς ἥξει χθόνα λογχήρεσι σὺν Μυρμιδόνων
ἀσπισταῖς Πριάμοιο κλεινάν
γῆθεν ἐκπυρώσων, 1070
- περὶ σώματι χρυσέων
ὅπλων Ἡφαιστοπόνων
κεκορυθμένος ἔνδυτ', ἐκ θεᾶς
ματρὸς δωρήματ' ἔχων
Θέτιδος, ἡ νυν ἔτικτε. 1075
- μακάριον τότε δαιμόνες
τὰς εὐπάτριδος
Νηρῆδός τ' ἔθεσαν γάμον
Πηλέως θ' ὑμεναίους.
σὲ δ', ὃ οὐρά, στέψουσι καλλικόμαν ἐπῳδ. 1080
- πλόκαμον Ἀργεῖοι, βαλιάν,
ὅστε πετραίων ἀπ' ἄντρων ἐλθοῦσαν ὅρείαν
μόσχον ἀκήρατον, βρότειον
αἰμάσσοντες λαιμόν·
οὐ σύριγγι τραφεῖσαν, οὐδὲ 1085
- ἐν διοιβδήσει βουκόλων,
παρὰ δὲ ματέρι νυμφόκομον
Ίναχίδαις γάμον.
ποῦ τὸ τὰς αἰδοῦς ἔτι, ποῦ
τὰς ἀρετᾶς σύμνει τι πρόσωπον; 1090
- διπότε τὸ μὲν ἀσεπτον ἔχει
δύνασιν, ἡ δὲ ἀρετὰ κατόπι-
σθεν θνατοῖς ἀμελεῖται,
ἀνομία δὲ νόμων κρατεῖ
καὶ μὴ κοινὸς ἀγῶν βροτοῖς, 1095

μή τις θεῶν φθόνος ἔλθῃ.

- ΚΛ. ἔξηλθον οἴκων προσκοπουμένη πόσιν,
χρόνιον ἀπόντα κάκλειοιπότα στέγας.
ἐν δακρύοισι δ' ή τάλαινα παῖς ἐμή,
πολλὰς ἱεῖσα μεταβολὰς ὀδυρμάτων,
θάνατον ἀκούσασ', δν πατὴρ βουλεύεται. 1100
μνήμην δ' ἄρ' εἶχον πλησίον βεβηκότος
'Αγαμέμνονος τοῦδ', ὃς ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ τέκνοις
ἀνόσια πράσσων αὐτίχ' ἐνρεθήσεται. 1105

- ΑΓΑ. Λήδας γένεθλον, ἐν καλῷ σ' ἔξω δόμῳ
ηὗρηχ', ἵν' εἴπω παρθένου χωρὶς λόγους,
οὓς οὐκ ἀκούειν τὰς γαμουμένας πρέπει.

- ΚΛ. τί δ' ἔστιν, οὖσι καιρὸς ἀντιλάζυται ;
ΑΓΑ. ἔκπεμπε παῖδα δωμάτων πατρὸς μέτα· 1110
ὅς χέρνιβες πάρεισιν ηὔτρεπτισμέναι,
προχύται τε βάλλειν πῦρ καθάρσιον χεροῖν,
μόσχοι τε, πρὸ γάμων ἀς θεῷ πεσεῖν χρεὼν
'Αρτέμιδι, μέλανος αἵματος φυσήματα.

- ΚΛ. τοῖς ὄνόμασιν μὲν εῦ λέγεις, τὰ δ' ἔργα σου 1115
οὐκ οἶδ' ὅπως χρή μ' ὄνομάσασαν εῦ λέγειν.
χώρει δέ, θύγατερ, ἐκτός οἰσθα γάρ πατρὸς
πάντως ἀ μέλλει. χύπτὸ τοῖς πέπλοις ἄγε
λαβοῦσ' Ὁρέστην, σὸν κασίγνητον, τέκνον.
ἰδοὺ πάρεστιν ἥδε πειθαρχοῦσά σοι. 1120
τὰ δ' ἄλλ' ἐγὼ πρὸ τῆσδε κάμαυτῆς φράσω.

- ΑΓΑ. τέκνον, τί κλαίεις, οὐδ' ἔθ' ἥδεως ὁρᾶς,
εἰς γῆν δ' ἐρείσασ' ὅμμα πρόσθ' ἔχεις πέπλους;

- ΚΛ. φεῦ·
τίν' ἄν λάβοιμι τῶν ἐμῶν ἀρχὴν κακῶν ;
ἄπασι γάρ πρώτοισι χρήσασθαι πάρα 1125
[κάν] ὑστάτοισι κάν μέσοισι πανταχοῦ].

ΑΓΑ. τί δ' ἔστιν ; ὃς μοι πάντες εἰς ἐν ἥκετε,
σύγχυσιν ἔχοντες καὶ ταραγμὸν ὄμμάτων.

ΚΛ. εἴφ' ἀν ἐρωτήσω σε γενναιώς, πόσι.

ΑΓΑ. οὐδὲν κελευσμοῦ δεῖ μ', ἐρωτᾶσθαι θέλω.

ΚΛ. τὴν παῖδα τὴν σὴν τὴν τ' ἐμὴν μέλλεις κτενεῖν ;

ΑΓΑ. ἔα.

τλήμονά γ' ἔλεξας, ὑπονοεῖς θ' ἀ μή σε χρή.

ΚΛ. ἔχ' ἡσυχος,

κάκεινό μοι τὸ πρῶτον ἀπόκριναι πάλιν.

ΑΓΑ. οὐ δ' ἦν γ' ἐρωτᾶς εἰκότ', εἰκότ' ἀν κλύοις.

ΚΛ. οὐκ ἄλλ' ἐρωτῶ, καὶ σὺ μὴ λέγ' ἄλλα μοι.

ΑΓΑ. δ πότνια μοῖρα καὶ τύχη δαίμων τ' ἐμός.

ΚΛ. κάμος γε καὶ τῆσδ', εἰς τριῶν δυσδαιμόνων.

ΑΓΑ. τίς σ' ἡδίκησε ; ΚΛ. τοῦτ' ἐμοῦ πεύθει πάρα ;
δο νοῦς ὅδ' αὐτὸς νοῦν ἔχων οὐ τυγχάνει.

ΑΓΑ. ἀπωλόμεσθα. προδέδοται τὰ κρυπτά μου.

ΚΛ. πάντ' οἶδα καὶ πέπυσμ' ἀ σὺ μέλλεις με δρᾶν
αὐτὸ δὲ τὸ σιγᾶν ὅμολογούντος ἔστι σου

καὶ τὸ στενάζειν πολλά. μὴ κόμης λέγων.

ΑΓΑ. ίδου σιωπῶ τὸ γὰρ ἀναίσχυντον τί δεῖ
ψευδῆ λέγοντα προσλαβεῖν τῇ συμφορᾷ ;

ΚΛ. ἀκουε δή νυν ἀνακαλύψω γὰρ λόγους, κούκετι παρφδοῖς χρησόμεσθ' αἰνίγμασιν.

πρῶτον μέν, ἵνα σοι πρῶτα τοῦτ' ὀνειδίσω, ἐ^τ
ἔγημας ἀκουσάν με κάλαβες βίᾳ,

τὸν πρόσθεν ἄνδρα Γάνταλον κατακτανών, βρέφος τε τούμὸν ζῶν προσούδισας πέδῳ,

μαστῶν βιαίως τῶν ἐμῶν ἀποσπάσας.

καὶ τῷ Διός γε παῖδ' ἐμώ τε συγγόνω
ἴπποισι μαρμαίροντ' ἐπεστρατευσάτην.

πατήρ δὲ πρέσβυς Τυνδάρεώς σ' ἐρρύσατο 1155
 ἵκετην γενόμενον, τάμα δ' ἔσχες αὖ λέχη.
 οὗ σοι καταλλαχθεῖσα περὶ σὲ καὶ δόμους
 συμμαρτυρήσεις ώς ἄμεμπτος ἦ γυνή,
 εἰς τ' Ἀφροδίτην σωφρονοῦσα καὶ τὸ σὸν
 μέλαθρον αὔξουσ', ὥστε σ' εἰσιόντα τε 1160
 χαίρειν θύραζέ τ' ἔξιόντ' εὐδαιμονεῖν.
 σπάνιον δὲ θήρευμ' ἀνδρὶ τοιαύτην λαβεῖν
 δάμαρτα· φλαύραν δ' οὐ σπάνις γυναῖκ' ἔχειν.
 τίκτω δ' ἐπὶ τρισὶ παρθένοισι παῖδα σοι
 τόνδ', ὃν μιᾶς σὺ τλημόνως μ' ἀποστερεῖς. 1165
 κανὸν τίς σ' ἔρηται, τίνος ἔκατι νίν κτενεῖς,
 λέξον, τί φήσεις; ἢ μὲν χοὴ λέγειν τὰ σά;
 Ἐλένην Μενέλεως ἵνα λάβῃ. καλόν γέ τοι
 κακῆς γυναικὸς μισθὸν ἀποτεῖσαι τέκνα·
 τάχθιστα τοῖσι φιλτάτοις ὠνύμεθα. 1170
 ἄγ', ἦν στρατεύσῃ καταλιπών μ' ἐν δώμασιν,
 κάκεῖ γένη σὺ διὰ μακρᾶς ἀπουσίας,
 τίν' ἐν δόμοις με καρδίαν ἔξειν δοκεῖς,
 δταν θρόνους μὲν τῆσδε προσβλέπω κενούς,
 κενοὺς δὲ παρθενῶνας, ἐπὶ δὲ δακρύοις 1175
 μόνη καθῶμαι, τήνδε θρηνῳδοῦσ' ἀεί·
 ἀπώλεσέν σ', ὃ τέκνον, δ φυτεύσας πατήρ,
 αὐτὸς κτανών, οὐκ ἄλλος οὐδ' ἄλλη χερί·
 τοιόνδε μῆσος καταλιπών εἰ πρὸς δόμους
 ἐπάνει, βραχείας προφάσεως ἐνδεῖ μόνον, 1180
 ἐφ' ἦ σ' ἔγὼ χαὶ παῖδες αἱ λελειμέναι
 δεξόμεθα δέξιν ἦν σε δέξασθαι χρεών.
 μὴ δῆτα πρὸς θεῶν μήτ' ἀναγκάσης ἐμὲ
 κακὴν γενέσθαι περὶ σέ, μήτ' αὐτὸς γένη·
 εἴεν

θύσεις σὺ δὴ παιδός· ἔνθα τίνας εὐχάς ἐρεῖς;
τί σοι κατεύξει τάγαθόν, σφάζων τέκνον;
νόστον πονηρόν, οἴκοθέν γ' αἰσχρῶς ίών;
ἀλλ' ἐμὲ δίκαιον ἀγαθὸν εὔχεσθαι τί σοι;
ἢ τάρος ἀσυνέτους τοὺς θεοὺς ἡγούμεθ' ἄν,
εἰ τοῖσιν αὐθένταισιν εὔφρον' ἥσομεν.

1185.

ἥκων δ' ἐς Ἀργος προσπεσεῖ τέκνοισι σοῖς;
ἀλλ' οὐ θέμις σοι. τίς δὲ καὶ προσβλέψεται
παίδων σ', ἐδὲ σφῶν προέμενος κτάνης τινά;
ταῦτ' ἥλθες ἥδη διὰ λόγων; ἢ σκῆπτροά σοι
μόνον διαφέρειν καὶ στρατηλατεῖν σε δεῖ;
ὅν χρῆν δίκαιον λόγον ἐν Ἀργείοις λέγειν
βιούλεσθ', Ἀχαιοί, πλεῖν Φρυγῶν ἐπὶ χθόνα;
κλῆρον τίθεσθε παιδός ὅτου θανεῖν χρεών.

1195.

ἐν ἵσῳ γάρ ἦν τόδ', ἀλλὰ μὴ σ' ἔξαίρετον
σφάγιον παρασχεῖν Δαναΐδαισι παιδα σήν.

1200.

ἢ Μενέλεων πρὸ μητρὸς Ἐριμόνην κτανεῖν,
οὗπερ τὸ πρᾶγμ' ἦν· νῦν δ' ἐγὼ μὲν ἡ τὸ σὸν
σώζουσα λέκτρον παιδὸς ἐστερήσομαι,
ἡ δ' ἔξαμαρτοῦς ὑπότροπος νεάνιδα

1205.

Σπάρτη κομίζουσ', εύτυχης γενήσεται.
τούτων ἄμειψαί μ' εἴ τι μὴ καλῶς λέγω.
εἰ δ' εὖ λέλεκται, μετανόει δὴ μὴ κτανεῖν
τὴν σήν τε κάμην παιδα, καὶ σώφρων ἔσει.

XO. πιθοῦ· τὸ γάρ τοι τέκνα συνσώζειν καλόν,
Ἀγάμεμνον· οὐδεὶς τοῖσδ' ἄν ἀντείποι βροτῶν.

1210.

IΦ. εἰ μὲν τὸν Ὁρφέως εἶχον, ὃ πάτερ, λόγον,
πείθειν ἐπάδουσ', ὥσθ' ὅμαρτεῖν μοι πέτρας,
κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν οὓς ἐβουλόμην,
ἐνταῦθ' ἄν ἥλθον· νῦν δὲ τάπ' ἐμοῦ σοφά,

δάκρυα παρέξω ταῦτα γὰρ δυναίμεθ' ἄν. 1215
 ίκετηρίαν δὲ γόνασιν ἔξάπτω σέθεν
 τὸ σῶμα τούμον, ὅπερ ἔτικτεν ἥδε σοι,
 μή μ' ἀπολέσῃς ἀωρον· ἥδὺ γὰρ τὸ φῶς
 λεύσσειν τὰ δ' ὑπὸ γῆς μή μ' ἰδεῖν ἀναγκάσῃς.
 πρώτη σ' ἔκάλεσα πατέρα καὶ σὺ παῖδ' ἐμέ· 1220
 πρώτη δὲ γόνασι σοῖσι σῶμα δοῦσ' ἐμὸν
 φύλας χάριτας ἔδωκα καλντεδεξάμην.
 λόγος δ' ὃ μὲν σὸς ἦν ὅδ' ἄρα σ', ὃ τέκνον,
 εὐδαιμόν· ἀνδρὸς ἐν δόμοισιν ὅψομαι,
 ζῶσάν τε καὶ θάλλουσαν ἀξίως ἐμοῦ; 1225
 ούμὸς δ' ὅδ' ἦν αὖ περὶ σὸν ἔξαρτωμένης
 γένειον, οὗ νῦν ἀντιλάχυμαι χερί·
 τί δ' ἄρ' ἐγὼ σέ, πρέσβυν ἄρ' εἰσδέξομαι
 ἐμῶν φίλαισιν ὑποδοχαῖς δόμων, πάτερ,
 πόνων τιθηνούς ἀποδιδοῦσά σοι τροφάς; 1230
 τούτων ἐγὼ μὲν τῶν λόγων μνήμην ἔχω,
 σὺ δ' ἐπιλέλησαι, καί μ' ἀποκτεῖναι θέλεις.
 μή, πρός σε Πέλοπος καὶ πρὸς Ἀτρέως πατρὸς
 καὶ τῆσδε μητρός, ή πρὸν ὡδίνουσ' ἐμὲ
 νῦν δευτέραν ὡδῖνα τήνδε λαμβάνει. 1235
 τί μοι μέτεστι τῶν Ἄλεξάνδρου γάμων
 Ἐλένης τε; πόθεν ἥλθ' ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ μῷ, πάτερ;
 βλέψον πρὸς ἡμᾶς, ὅμμα δὸς φίλημά τε,
 ἵν' ἀλλὰ τοῦτο κατθανοῦσ' ἔχω σέθεν
 μνημεῖον, εἴ μὴ τοῖς ἐμοῖς πεισθῆς λόγοις· 1240
 ἀδελφέ, μικρὸς μὲν σύ γ' ἐπίκουρος φίλοις,
 ὅμως δὲ συνδάκωσον, ίκέτευσον πατρὸς
 τὴν σὴν ἀδελφὴν μὴ θανεῖν· αἴσθημά τοι
 κἀν νηπίοις γε τῶν κακῶν ἐγγίγνεται.
 ιδοὺ σιωπῶν λίσσεται σ' ὅδ', ὃ πάτερ. 1245

- ἀλλ' αἰδεσαί με καὶ κατοίκτειον βίον·
ναί, πρὸς γενέοις σ' ἀντόμεσθα δύο φύλων·
οὐ μὲν νεοσσὸς ὅν εἴδ', ἡ δ' ηὔημένη.
Ἐν συντεμοῦσά πάντα νικήσω λόγον·
τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν,
τὰ νέρθε δ' οὐδέν· μαίνεται δ' ὁς εὔχεται
θανεῖν. κακῶς ξῆν ιρεῖσον ἢ καλῶς θανεῖν.
- ΧΟ. ὃ τλῆμον Ἐλένη, διὰ σὲ καὶ τοὺς σοὺς γάμους
ἀγών 'Ατρείδαις καὶ τέκνοις ἥκει μέγας.
- ΑΓΑ. ἐγὼ τά τ' οἰκτρὰ συνετός εἰμι καὶ τὰ μῆ,
φιλῶν ἐμαυτοῦ τέκνα· μαινούμην γὰρ ἄν.
δεινῶς δ' ἔχει· με ταῦτα τολμῆσαι, γύναι,
δεινῶς δὲ καὶ μῆ· τοῦτο γὰρ πρᾶξαι με δεῖ.
οὐδᾶθ' ὅσον στρατευμα ναύφρακτον τόδε,
χαλκέων θ' δπλων ἄνακτες Ἐλλήνων ὅσοι,
οἵ νόστος οὐκ ἔστ' Ἰλίου πύργους ἔπι,
εἰ μῆ σε θύσω, μάντις ως Κάλχας λέγει,
οὐδ' ἔστι Τροίας ἔξελεῖν αλεινὸν βάθρον.
μέμηνε δ' Ἀφροδίτη τις Ἐλλήνων στρατῷ
πλεῖν ως τάχιστα βαρβάρων ἐπὶ χθόνα,
παῦσαί τε λέκτρων ἀρπαγὰς ἐλληνικῶν·
οἵ τάς τ' ἐν "Ἄργει παρθένους κτενοῦσί μου
ὅμᾶς τε κάμε, θέσφατ' εἰ λύσω θεᾶς.
οὐ Μενέλεως με καταδεδούλωται, τέκνον,
οὐδ' ἐπὶ τὸ κείνου βουλόμενον ἐλήλυθα,
ἀλλ' Ἐλλάς, ἢ δεῖ, κἄν θέλω, κἄν μὴ θέλω,
θύσαι σε· τούτου δ' ἱσσονες καθέσταμεν.
ἔλευθρόν γὰρ δεῖ νιν ὅσον ἐν σοί, τέκνον,
κάμοι γενέσθαι, μηδὲ βαρβάρων ὑπο
Ἐλληνας ὄντας λέκτρα συλᾶσθαι βίᾳ.
- 1250
1255
1260
1265
1270
1272

- ΚΛ. ὃ τέκνον, ὃ ξέναι, οἱ γόνοι, οἱ γάμοι, οἱ γένεται
οἱ γόνοι, οἱ γένεται, οἱ γάμοι, οἱ γόνοι, οἱ γένεται
φεύγει σε πατήρ Ἀιδη παραδούς.
- ΙΦ. οἱ γόνοι, μᾶτερ ταῦτὸν γὰρ δὴ μέλος εἰς ἄμφω πέπτωκε τύχης,
κούκετι μοι φῶς οὐδὲν αἴτης τούτης
οὐδὲν ἀελίου τόδε φέγγος.
ἰώ ιώ.
- νιφόβιον Φουγῶν νάπος Ἰδας τ'
ὅρεα, Πριάμος δῆμι ποτὲ βρέφος ἀπαλὸν ἔβαλε
ματρὸς ἀποπόδο νοσφίσας
ἐπὶ μόρῳ θανατόεντι
Πάριν, ὃς Ἰδαιος,
Ἰδαιος ἐλέγετ' ἐλέγετ' ἐν Φουγῶν πόλει.
μή ποτ' ὥφελεν τὸν ἀμφὶ μάρτυραν τούτον
βουσὶ βουκόλον τραφέντ' [Αλέξανδρον]
οἰκίσαι ἀμφὶ τὸ λευκὸν ὕδωρ, δῆμι
κρῆναι Νυμφᾶν κεῖνται
λειμῶν τ' ἔρνεσι θάλλων
χλωροῖς, οὐδὲν ὁδόεντα
ἄνθε' ὑακίνθινά τε θεαῖσι δρέπειν.
ἐνθα ποτὲ Παλλὰς ἔμοιε
καὶ δολιόφων Κύπρις
Ἡρα τ' Ἐρμᾶς θ', δὲ Διὸς ἄγγελος,
ἀ μὲν ἐπὶ πόθῳ τρυφῶσα
Κύπρις, ἀ δὲ δουρὶ Παλλὰς,
Ἡρα τε Διὸς ἄνακτος
εύναισι βασιλίσιν,
κρίσιν ἐπὶ στυγνὰν ἔριν τε
καλλονᾶς, ἔμοι δὲ θάνατον,

πομπὰν φέροντα Δαναΐδαισιν, ἃς κόραν προθύματ' ἔλαχεν "Αρτεμις, πρὸς Ἰλιον" ὁ δὲ τεκών με τὰν τάλαιναν, ὥ μῆτερ, ὥ μῆτερ, οἴχεται προδοὺς ἔρημον.
 ὅ δυστάλαιν' ἐγώ, πικρὰν πικρὰν ἴδοῦσα δυσελέναν, φονεύομαι, διόλλυμαι σφαγαῖσιν ἀνοσίοισιν ἀνοσίου πατρός.
 μή μοι ναῶν χαλκεμβιολάδων πρύμνας ἄδ' Αὐλίς δέξασθαι τούσδ' εἰς ὅρμους εἰς Τροίαν ὕφελεν ἐλάταν πομπαίαν, μηδ' ἀνταίαν Εὐρίπῳ πνεῦσαι πομπὰν Ζεύς, μειλίσσων αὔραν ἄλλοις ἄλλαν θνατῶν λαίφεσι χαίρειν, τοῖσι δὲ λύπαν, τοῖσι δ' ἀνάγκαν, τοῖς δ' ἔξορμαν, τοῖς δὲ στέλλειν, τοῖσι δὲ μέλλειν. ἡ πολύμοχθον ἄρ' ἦν γένος, ἡ πολύμοχθον ἀμερίων τὸ χρεών δέ τι δύσποτμον ἀνδράσιν ἀνευρεῖν. ίώ, μεγάλα πάθεα, μεγάλα δ' ἄχεα Δαναΐδαις τιθεῖσα Τυνδαρὶς κόρα.

XO. ἐγὼ μὲν οἰκτείωρ σε συμφορᾶς κακῆς τυχοῦσαν, οἵας μήποτ' ὕφελες τυχεῖν.

IΦ. ὥ τεκοῦσ', ὥ μῆτερ, ἀνδρῶν ὄχλον εἰσορῶ πέλας.

KΛ. τόν γε τῆς θεᾶς παῖδα, τέκνον, ᾧ σὺ δεῦρ' ἐλήλυθας.

ΙΦ. διαχαλᾶτέ μοι μέλαθροι, δμῶες, ώς κρύψω δέμας. 1340

ΚΛ. τί δέ, τέκνον, φεύγεις; ΙΦ. ἄνδρα τόνδ' ἵδεῖν αἰσχύνομαι.

ΚΛ. ώς τί δή; ΙΦ. τὸ δυστυχές μοι τῶν γάμων αἰδῶ φέρει.

ΚΛ. οὐκ ἐν ἀβρότητι κεῖσαι πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα.

ἀλλὰ μίμν· οὐ σεμνότητος ἔργον, ἀνδυώμεθα.

ΑΧ. ὃ γύναι τάλαινα, Λήδας θύγατερ. ΚΛ. οὐ ψευδῆ

θροεῖς. 1345

ΑΧ. δείν' ἐν Ἀργείοις βοᾶται. ΚΛ. τὴν βοὴν σήμαινέ μοι.

ΑΧ. ἀμφὶ σῆς παιδός. ΚΚ. πονηρὸν εἴπας οἰωνὸν λόγων.

ΑΧ. ώς χρεὼν σφάξαι νιν. ΚΛ. κούδεις τοῖσδ' ἐναντία λέγει;

ΑΧ. εἰς θόρυβον ἐγώ τοι καυτὸς ἥλυθον. ΚΛ. τίν', ὃ ξένε;

ΑΧ. σῶμα λευσθῆναι πέτροισι. ΚΛ. μῶν κόρην σφέων ἔμήν; 1350

ΑΧ. αὐτὸ τοῦτο. ΚΛ. τίς δ' ἀν ἔτηλη σώματος τοῦ σοῦ θυγεῖν;

ΑΧ. πάντες Ἐλληνες. ΚΛ. στρατὸς δὲ Μυομιδὸν οὐ σοι
παρῆν;

ΑΧ. πρῶτος ἦν ἐκεῖνος ἐχθρός. ΚΛ. δι' ἄρ' ὅλῳ λαμεν, τέκνον.

ΑΧ. οἵ με τῶν γάμων ἀπεκάλουν ἥσσον'. ΚΛ. ἀπεκρίνω δὲ τί;

ΑΧ. τὴν ἔμήν μέλλουσαν εὗνην μὴ κτανεῖν. ΚΛ. δίκαια γάρ. 1355

ΑΧ. ἦν ἐφήμισεν πατήρ μοι. ΚΛ. κάργόθεν γ' ἐπέμφατο.

ΑΧ. ἀλλ' ἐνικώμην κεραγμοῦ. ΚΛ. τὸ πολὺ γὰρ δεινὸν
κακόν.

ΑΧ. ἀλλ' ὅμως ἀρήξομέν σοι. ΚΛ. καὶ μαχεῖ πολλοῖσιν εἰς;

ΑΧ. εἰσορᾶς τεύχη φέροντας τούσδ'; ΚΛ. ὅναιο τῶν φρενῶν.

ΑΧ. ἀλλ' ὅνησμεσθα. ΚΛ. παῖς ἄρ' οὐκέτι σφαγήσεται; 1360

ΑΧ. οὕκ, ἐμοῦ γ' ἔκόντος. ΚΛ. ἥξει δ' ὅστις ἄφεται κόρης;

ΑΧ. μυρίοι γ'. ἥξει δ' Ὁδυσσεύς. ΚΛ. ἄρ' ὁ Σισύφου γόνος;

ΑΧ. αὐτὸς οὔτος. ΚΛ. ἴδια πράσσων, ἡ στρατοῦ ταχθεὶς ὑπό;

ΑΧ. αἰρεθεὶς ἕκών. ΚΛ. πονηράν γ' αἰρεσιν, μιαιφονεῖν.

ΑΧ. ἀλλ' ἐγώ σχήσω νιν. ΚΛ. ἥξει δ' οὐχ ἔκουσαν ἀρπάσας; 1365

ΑΧ. δηλαδὴ ἔανθης ἐθείρας. ΚΛ. ἐμὲ δὲ δοᾶν τί χρὴ τότε;

ΑΧ. ἀντέχου θυγατρός. ΚΛ. ώς τοῦδ' εἶνεκ' οὐ σφαγήσεται;

ΑΧ. ἀλλὰ μὴν εἰς τοῦτό γ' ἥξει. ΙΦ. μῆτερ, εἰσακούσατε τῶν ἐμῶν λόγων· μάτην γάρ σ' εἰσօρῳ θυμουμένην σῷ πόσει· τὰ δ' ἀδύναθ' ἡμῖν καρτερεῖν οὐ ὁρίον. 1370 τὸν μὲν οὖν ἔνον δίκαιον αἰνέσαι προθυμίας· ἀλλὰ καὶ σὲ τοῦθ' ὅρᾶν χρή, μὴ διαβληθῆ στρατῷ, καὶ πλέον πράξιμεν οὐδέν, ὅδε δὲ συμφορᾶς τύχῃ· οἴα δ' εἰσῆλθέν μ', ἄκουσον, μῆτερ, ἐννοούμενην· κατθανεῖν μέν μοι δέδοκται· τοῦτο δ' αὐτὸ βούλομαι 1375 εὐκλεῶς πρᾶξαι παρεῖσά γ' ἔκποδὼν τὸ δυσγενές. δεῦρο δὴ σκέψαι μεθ' ἡμῶν, μῆτερ, ὡς καλῶς λέγω· εἰς ἔμοι· Ἐλλὰς ἡ μεγίστη πᾶσα νῦν ἀποβλέπει, κάνεν ἐμοὶ πορθμός τε ναῶν καὶ Φρυγῶν κατασκαφαί, 1380 τάς τε μελλούσας γυναικας μή τι δρῶσι βάρβαροι, μηδ' ἔθ' ἀρπάζωσιν εὐνάς δλβίας ἐξ Ἐλλάδος τὸν Ἐλένης τείσαντες ὅλεθρον, ἵν τις ἀνίρπασεν Πάρις. ταῦτα πάντα κατθανοῦσα δύσομαι, καί μου κλέος, 1385 Ἐλλάδ' ὡς ἡλευθέρωσα, μακάριον γενήσεται. καὶ γὰρ οὐδέ τοί τι λίαν ἐμοὶ φιλοψυχεῖν χρεών· πᾶσι γάρ μ' Ἐλλησι κοινὸν ἔτεκες, οὐχὶ σοὶ μόνῃ. ἀλλὰ μυρίοι μὲν ἄνδρες ἀσπίσιν πεφραγμένοι, μυρίοι δ' ἐρέτρ' ἔχοντες, πατρίδος ἡδικημένης, δρᾶν τι τολμήσουσιν ἐχθροὺς χύπερος Ἐλλάδος θανεῖν· 1390 ή δ' ἐμὴ ψυχὴ μί' οὖσα πάντα κωλύσει τάδε; τί τὸ δίκαιον τοῦτο; ἔχοιμεν ἄροτρόν ἄντειπεῖν ἔπος; κάπτ' ἔκεινον ἔλθωμεν οὐ δεῖ τόνδε διὰ μάχης μολεῖν πᾶσιν Ἀργείοις γυναικὸς εἶνεκος οὐδὲ κατθανεῖν. εῖς γ' ἀνήρος κρείσσων γυναικῶν μυρίων δρᾶν φάος, 1395 εἰ δ' ἐβούλημη γε σῶμα τούμὸν Ἀρτεμις λαβεῖν, ἔμποδὼν γενήσομαι γὰρ θνητὸς οὖσα τῇ θεῷ; ἀλλ' ἀμήχανον δίδωμι σῶμα τούμὸν Ἐλλάδι. θύεται, ἐκπορθεῖτε Τροίαν· ταῦτα γὰρ μνημεῖα μου

- διὰ μακροῦ, καὶ παῖδες οὗτοι καὶ γάμοι καὶ δόξῃ ἔμη. βαρβάρων δ' Ἑλληνας ἀρχειν εἰκός, ἀλλ' οὐ βαρβάρους, 1400 μῆτερ, Ἑλλήνων τὸ μὲν γὰρ δοῦλον, οἱ δ' ἔλευθεροι.
- XO.** τὸ μὲν σόν, ὃ νεᾶνι, γενναίως ἔχει· τὸ τῆς τύχης δὲ καὶ τὸ τῆς θεοῦ νοσεῖ.
- AX.** Ἀγαμέμνονος παῖ, μακάριόν μέ τις θεῶν
ἔμελλε θήσειν, εἰ τύχοιμι σῶν γάμων. 1405
ζηλῶ δὲ σοῦ μὲν Ἐλλάδ', Ἐλλάδος δὲ σέ·
εὖ γὰρ τόδ' εἴπας ἀξίως τε πατρίδος·
τὸ θεομαχεῖν γὰρ ἀποικοῦσ', δ' σου κρατεῖ,
ἔξελογίσω τὰ χρηστὰ τάναγκαῖά τε.
μᾶλλον δὲ λέκτρων σῶν πόθος μ' εἰσέρχεται
εἰς τὴν φύσιν βλέψαντα· γενναία γὰρ εῖ.
ὅρα δ' ἐγὼ γὰρ βούλομαι σ' εὐεργετεῖν
λαβεῖν τ' ἐξ οἰκους· ἄχθομαί τ', ἵστω Θέτις,
εἰ μή σε σώσω Δαναΐδαισι διὰ μάχης
ἔλθων· ἄθρησον, δ' θάνατος δεινὸν κακόν. 1415
- IP.** λέγω τάδ' οὐδὲν οὐδέν' εὐλαβουμένη.
ἡ Τυνδαοὺς παῖς διὰ τὸ σῶμ' ἀρκεῖ μάχας
ἀνδρῶν τιθεῖσα καὶ φόνους· σὺ δ', ὃ ξένε,
μὴ θνῆσκε δι' ἐμὲ μηδ' ἀποκτείνης τινά.
εἴα δὲ σῶσαι μ' Ἐλλάδ', ἦν δυνώμεθα. 1420
- AX.** ὃ λῆμ' ἀριστον, οὐκ ἔχω πρόδος τοῦτ' ἔτι
λέγειν, ἐπεί σοι τάδε δοκεῖ· γενναῖα γὰρ
φρονεῖς· τί γὰρ τάληθὲς οὐκ εἴποι τις ἄν;
ὅμως δ' ἵσως γε κανὸν μεταγνοίης τάδε·
ώς οὖν ἄν εἰδῆς τάπ' ἐμοῦ, λελέξεται
ἔλθων τάδ' ὅπλα θήσομαι βωμοῦ πέλας,
ώς οὐκ ἐάσων σ' ἀλλὰ κωλύσων θανεῖν.
χρήσει δὲ καὶ σὺ τοῖς ἐμοῖς λόγοις τάχα,
ὅταν πέλας σῆς φάσγανον δέρης ἴδης. 1425

- οῦκουν ἐάσω σ' ἀφροσύνῃ τῇ σῇ θανεῖν· 1430
 ἐλθὼν δὲ σὺν ὅπλοις τοῖσδε πρὸς ναὸν θεᾶς
 αραδοκήσω σὴν ἐκεῖ παρουσίαν.
- IΦ. μῆτερ, τί σιγῇ δακρύοις τέγγεις κόρας ;
 ΚΛ. ἔχω τάλαινα πρόφασιν, ὥστ' ἀλγεῖν φρένα.
 IΦ. παῦσαι με μὴ κάκιζε τάδε δ' ἐμοὶ πιθοῦ— 1435
 ΚΛ. λέγ', ώς παρ' ἡμῶν γ' οὐδὲν ἀδικήσει, τέκνον.
 IΦ. μῆτ' οὖν τὸν σὸν πλόκαμον ἐκτέμης τριχός,
 μῆτ' ἀμφὶ σῶμα μέλανας ἀμπίσχῃ πέπλους.
 ΚΛ. τί δὴ τόδ' εἴπας, τέκνον ; ἀπολέσασά σε ;
 IΦ. οὐ σύ γε σέσωσμαι, κατ' ἐμὲ δ' εὔκλεής ἔσει. 1440
 ΚΛ. πῶς εἴπας ; οὐ πενθεῖν με σὴν ψυχὴν χρεών ;
 IΦ. ἥκιστ', ἐπεί μοι τύμφος οὐ χωσθήσεται.
 ΚΛ. τὶ δή ; τυθεῖσιν οὐ τάφος νομίζεται ;
 IΦ. βωμὸς θεᾶς μοι μνῆμα τῆς Διὸς κόρης.
 ΚΛ. ἀλλ', ὃ τέκνον, σοὶ πείσομαι λέγεις γὰ εὖ. 1445
 IΦ. ως εὐτυχοῦσά γ' Ἑλλάδος τ' εὐεργέτις.
 ΚΛ. τί δὴ κασιγνήταισιν ἀγγέλλω σέθεν ;
 IΦ. μηδ' ἀμφὶ κείναις μέλανας ἔξαψης πέπλους.
 ΚΛ. εἴπω δὲ παρὰ σοῦ φίλον ἔπις τι παρθένοις ;
 IΦ. χαίρειν γ'. Ὁρέστην τ' ἔκτρεφ' ἄνδρα τόνδε μοι. 1450
 ΚΛ. προσέλκυσαί νιν ὕστατον θεωμένη.
 IΦ. ὃ φίλτατ', ἐπεκούρησας ὅσον εἶχες φίλοις.
 ΚΛ. ἔσθ' δ τι κατ' Ἀργος δρῶσά σοι χάριν φέρω ;
 IΦ. πατέρα τὸν ἀμὸν μὴ στύγει πόσιν τε σόν.
 ΚΛ. δεινοὺς ἀγῶνας διὰ σὲ δεῖ κεῖνον δραμεῖν. 1455
 IΦ. ἄκων μ' ὑπὲρ γῆς Ἑλλάδος διώλεσεν.
 ΚΛ. δόλῳ δ', ἀγεννῶς Ἀτρέως τ' οὐκ ἀξίως.
 IΦ. τίς μ' εἰσιν ἀξιών πρὸν σπαράσσεσθαι κόμης ;
 ΚΛ. ἔγωγε μετὰ σοῦ. IΦ. μὴ σύ γ' οὐ καλῶς λέγεις.
 ΚΛ. πέπλων ἔχομένη σῶν. IΦ. ἐμοί, μῆτερ, πιθοῦ· 1460

μέν' ὡς ἐμοί τε σοί τε κάλλιον τόδε.
πατρὸς δ' ὅπαδῶν τῶνδέ τίς με πεμπέτω
Ἄρτεμιδος εἰς λειμῶν', ὅπου σφαγήσομαι.

ΚΛ. Ὡς τέκνον, οὐχεὶ; ΙΦ. καὶ πάλιν γ' οὐ μὴ μόλις.

ΚΛ. λιποῦσα μητέρ'; ΙΦ. ως ὁρᾶς γ', εὖ καλέσως.

1465

ΚΛ. σχές, μή με προλίπῃς. ΙΦ. οὐκ ἔω στάζειν δάκρυ.
ὑμεῖς δ' ἐπευφημήσατ', ὥς νεάνιδες,

παιᾶνα τὴμη συμφορῆ Διὸς κόρην

"Ἄρτεμιν" ἵτω δὲ Δαναΐδαις εὐφημία.

κανα δ' ἐναρχέσθω τις, αἰθέσθω δὲ πῦρ

προχύταις καθαρσίοισι, καὶ πατήρ ἐμὸς

ἐνδεξιούσθω βωμὸν· ὡς σωτηρίαν

"Ἐλλησι δώσουσ" ἔρχομαι νικηφόρον.

1470

ἄγετέ με τὰν Ἰλίου

1475

καὶ Φρυγῶν ἐλέπτολιν.

στέφεα περίβολα δίδοτε, φέρε-

τε πλόκαμος ὅδε καταστέφειν

χερνίβων τε παγάς.

ἔλισσετ' ἀμφὶ ναὸν ἀμφὶ βωμὸν "Ἄρτεμιν

1480

ἄνασσαν, "Ἄρτεμιν,

τὰν μάκαιραν· ὡς ἐμοῖσιν, εἰ χρεών,

αἴμασι θύμασί τε

1485

Θέσφατ' ἔξαλειψώ.

Ὥ πότνια πότνια μᾶτερ, ὡς δάκρυά γέ σοι

δώσομεν ἀμέτερα·

παρ' ἰεροῖς γὰρ οὐ πρέπει.

1490

ἰὼ ίώ, νεάνιδες,

συνεπαείδετ' "Ἄρτεμιν

Χαλκίδος ἀντίπορον,

ἵνα τε δόρατα μέμονε δάια

1495

- δι' ἐμὸν ὅνομα τᾶσδ' Αὐλίδος στενοπόροισιν δομοῖς. οὐδὲντον ἵώ, γὰρ μᾶτερ ὡς Πελασγία, ποτὲ εἰς τοῦποτε.
ΧΟ. καλεῖς πόλισμα Περσέως, Κυκλωπίων πόνον χερῶν; οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
ΙΦ. ἔθρεψαμ', Ἐλλάδι με φάος· οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
ΧΟ. οὐδέος γάρ οὐ σε μὴ λίπη. οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
ΙΦ. ίώ ίώ. οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 λαμπαδοῦχος ἀμέρα Δι- οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 ός τε φέγγος, ἔτερον οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 ἔτερον αἰδὼν καὶ μοῖραν οἰκήσομεν. οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 χαῖρε μοι, φίλον φάος.
ΞΟ. ίώ ίώ. Ιδεσθε τὰν Ἰλίου καὶ Φρυγῶν ἐλέπτοιν οὐδὲντον δι' αὐτοῦ ίώ
 στείχουσαν, ἐπὶ κάρα στέφεα δι' αὐτοῦ περάτο-
 βαλλομέναν οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 χερνίβων τε παγάς,
ΩΗ. βιωμὸν διαίμονος θεᾶς οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 ὁνάσιν αἴματορρύτοις οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 θανοῦσαν εὐφυῆ τε σώματος δέον αὐτοῖς νότοι
ΩΗ. [σφαγεῖσαν]. οὐδὲντον δι' αὐτοῦ οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 εὔδροσοι παγαὶ πατρῷαι οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 μένουσι χέρνιβές τέ σε οὐδὲντον δι' αὐτοῦ οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 στρατός τ' Ἀχαιῶν θέλων οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 Ιλίου πόλιν μολεῖν. οὐδὲντον δι' αὐτοῦ οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 ἀλλὰ τὰν Διὸς κόραν οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 κλήσωμεν "Αρτεμιν, θεῶν ἄνασσαν,
 ως ἐπ' εύτυχεῖ πότιφ. οὐδὲντον δι' αὐτοῦ
 ὥς πότνια, πότνια, θύμασιν βροτησίοις οὐδὲντον δι' αὐτοῦ

χαρεῖσα, πέμψον εἰς Φρυγῶν
γαῖαν Ἑλλάνων στρατὸν
καὶ δολόεντα Τροίας ἔδη,
Ἄγαμέμνονά τε λόγχαις
Ἑλλάσι κλεινότατον στέφανον
δὸς ἀμφὶ κάρα θ' ἐδν
κλέος ἀείμνηστον ἀμφιθεῖναι.

ΑΓΓ. Ὡς Τυνδαρεία παῖ Κλυταιμήστρα, δόμων
ἔξω πέρασον, ώς κλύης ἐμῶν λόγων.

ΚΛ. φθογγῆς αἰλύουσα δεῦρο σῆς ἀφικόμην,
ταρβοῦσα τλήμων κάκπεπληγμένη φόβῳ,
μή μοί τιν' ἄλλην ἔνυμφορὰν ἥκης φέρων
πρὸς τῇ παρούσῃ. ΑΓΓ. σῆς μὲν οὖν παιδὸς πέρι
θαυμαστά σοι καὶ δεινὰ σημῆναι θέλω.

ΚΛ. μὴ μέλλε τοίνυν, ἄλλὰ φράζ' ὅσον τάχος.

ΑΓΓ. ἄλλ', ὡς φίλη δέσποινα, πᾶν πεύσει σαφῶς.
λέξω δ' ἀπ' ἀρχῆς, ἦν τι μὴ σφαλεῖσά που
γνώμη ταράξῃ γλῶσσαν ἐν λόγοις ἐμήν.

ἐπεὶ γὰρ ἴκόμεσθα τῆς Διὸς κόρης
Ἄρτεμιδος ἄλσος λείμακάς τ' ἀνθεσφόρους,
ἴν' ἦν Ἀχαιῶν σύλλογος στρατεύματος,
σὴν παῖδ' ἄγοντες, εὐθὺς Ἀργείων ὅχλος
ἡρθοιίζεθ'. ώς δ' ἐσείδεν Ἀγαμέμνων ἄναξ
ἐπὶ σφαγὰς στείχουσαν εἰς ἄλσος κόρην,
ἀνεστέναζε, κάμπαλιν στρέψας κάρα
δάκρυα προῆκεν ὁμιάτων πέπλον προθείς.

ἡ δὲ σταθεῖσα τῷ τεκόντι πλησίον
ἔλεξε τοιάδ': Ὡς πάτερ, πάρειμί σοι,
τούμὸν δὲ σῶμα τῆς ἐμῆς ὑπὲρ πάτρας
καὶ τῆς ἀπάστης Ἑλλάδος γαίας ὑπερ
θῦσαι δίδωμ' ἕκοῦσα πρὸς βωμὸν θεᾶς

άγοντας, εἴπερ ἐστὶ θέσφατον τόδε.
καὶ τούπ' ἔμ' εὐτυχοῖτε, καὶ νικηφόρου
δορὸς τύχοιτε πατρίδα τ' ἔξικοισθε γῆν.
πρὸς ταῦτα μὴ ψαύσῃ τις Ἀργείων ἐμοῦ·
σιγῇ παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως.

1560

τοσαῦτ' ἐλεξε· πᾶς δ' ἐθάμβησεν κλύων
εὐψυχίαν τε κάρετὴν τῆς παρθένου.

στὰς δ' ἐν μέσῳ Ταλθύβιος, φό τόδ' ἦν μέλον,
εὐφημιαν ἀνεῖπε καὶ σιγὴν στρατῷ·

Κάλχας δ' ὁ μάντις εἰς κανοῦν χρυσήλατον
ἔθηκεν δέξν χειρὶ φάσγανον σπάσας
κολεῶν ἔσωθεν, κράτα τ' ἔστεψεν κόρης.

1565

ὅ παῖς δ' ὁ Πηλέως ἐν κύκλῳ βωμὸν θεᾶς
λαβὼν κανοῦν ἔθρεξε χέρνιβάς θ' ὅμοῦ,
ἐλεξε δ· ὥ παῖ Ζηνός, ὥ θηροκτόνε,
τὸ λαμπρὸν εἱλίσσουσ' ἐν εὐφρόνῃ φάος,
δέξαι τὸ θῦμα τόδ', ὁ γέ σοι δωρούμεθα
στρατός τ' Ἀχαιῶν Ἀγαμέμνων ἄναξ θ' ὅμοῦ,
ἄχραντον αἷμα καλλιπαρθένου δέρης,
καὶ δὸς γενέσθαι πλοῦν νεῶν ἀπήμονα

1570

Τροίας τε πέργαμ' ἔξελειν ἡμᾶς δορί.
εἰς γῆν δ' Ἀτρεῖδαι πᾶς στρατός τ' ἔστη βλέπων.

ίερευς δὲ φάσγανον λαβὼν ἐπηύξατο,
λαιμόν τ' ἐπεσκοπεῖθ', ἵνα πλήξειεν ἄν-

έμοι δ' ἐσήει τ' ἄλγος οὐ μικρὸν φρενί,
κάστην νενευκώς θαῦμα δ' ἦν αἴφνης ὁρᾶν·
πληγῆς σαφῶς γὰρ πᾶς τις ἥσθετο κτύπον,
τὴν παρθένον δ' οὐκ εἰδεν οἴ γῆς εἰσέδυ·
βοῶ δ' ίερεύς, ἄπας δ' ἐπήχησε στρατός,

ἄελπτον εἰσιδόντες ἐκ θεῶν τινος
φάσμι·, οὗ γε μηδ' ὁρωμένου πίστις παρῆν·

1580

ἐλαφος γὰρ ἀσπαίρουσ' ἔκειτ' ἐπὶ χθονὶ¹⁵⁹⁰
 ἵδεῖν μεγίστη διαιπρεπής τε τὴν θέαν,
 ἥς αἷμα βωμὸν ὁαῖνεν ἄρδην τῆς θεοῦ.
 κάν τῷδε Κάλχας, πῶς δοκεῖς; χαίρων ἔφη·
 ὃ τοῦδ' Ἀχαιῶν κοίρανοι κοινοῦ στρατοῦ,
 δοᾶτε τήγνδε θυσίαν, ἦν ἡ θεὸς
 προύθηκε βωμίαν, ἔλαφον ὀρειδόμον·
 ταύτην μάλιστα τῆς κόρης ἀσπάζεται,
 ως μὴ μιάνῃ βωμὸν εὐγενεῖ φόνῳ.¹⁵⁹⁵
 Ἰλεώς τ' ἄποιν ἐδέξατ', οὐριόν τε πλοῦν
 δίδωσιν ἡμῖν Ἰλίου τ' ἐπιδρομάς.
 πρὸς ταῦτα πᾶς τις θάρσος αἴρε ναυβάτης,
 χώρει τε πρὸς ναῦν· ὡς ἡμέρᾳ τῇδε δεῖ
 λιπόντας ἡμᾶς Αὐλίδος κοίλους μυχοὺς
 Αἰγαῖον οἶδμα διαιπερᾶν. ἐπεὶ δ' ἄπαν
 κατηνθρακώθη θῦμ' ἐν Ἡφαίστου φλογί,
 τὰ πρόσφορο ἡῦξαθ', ὡς τύχοι νόστου στρατός.
 πέμπει δ' Ἀγαμέμνων μ' ὕστε σοι φράσαι τάδε,
 λέγειν θ' ὅποιαν ἐκ θεῶν μοῖραν κόρη
 καὶ δόξαν ἔσχεν ἄφθιτον καθ' Ἑλλάδα.¹⁶⁰⁰
 ἐγὼ παρὼν δὲ καὶ τὸ πρᾶγμα ὁρῶν λέγω·
 ἡ παῖς σαφῶς σοι πρὸς θεοὺς ἀπέπτατο.
 λύπης δ' ἀφαιρεῖ καὶ πόσει πάρες χόλον·
 ἀπροσδόκητα δὴ βροτοῖς τὰ τῶν θεῶν,
 σφῆς οὖς φιλοῦσιν ἥμαρ γὰρ τόδε
 θανοῦσαν εἶδε καὶ βλέπουσαν παῖδα σήν.¹⁶¹⁰

ΧΟ. ως ἥδομαί τοι ταῦτ' ἀκούσασ' ἀγγέλου·
 ζῶν δ' ἐν θεοῖσι σὸν μένειν φράζει τέκος.

ΚΛ. ὃ παῖ, γέγονας τοῦ κλέμμα θεῶν;¹⁶¹⁵
 πῶς σε προσείπω; πῶς δ' οὐ φῶ
 παραμυθεῖσθαι τούσδε μάτην μύθους,

ώς σοῦ πένθους λυγροῦ παυσαίμαν;

- ΧΟ. καὶ μὴν Ἀγαμέμνων ἄναξ στείχει
τούσδ' αὐτοὺς ἔχων σοι φράζειν μύθους. 1620^η

ΑΓΑ. γύναι, θυγατρὸς οὕνεκ' ὀλβιῶντος εἶναι.
ἔχει γὰρ δυντως ἐν θεοῖς διμιλίαν·
χρὴ δέ σε λαβοῦσαν τόνδε μόσχον εὔγενη
στείχειν πρὸς οἴκους· ώς στρατὸς πρὸς πλοῦν ὁρᾶ.
καὶ χαῖρε· χρόνια τάμα σοι προσφθέγματα 1625
Τροιήθεν ἔσται. καὶ γένοιτο σοι καλῶς.

ΧΟ. χαίρων, Ἀτρεΐδῃ, γῆν ἵκου
Φρυγίαν, χαίρων δὲ ἐπάνηκε,
καλλιστά μοι σκῆνὴ ἀπὸ Τροίας ἐλών.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΝ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

1 - 48

1-5. πρέσβυς καὶ πρεσβύτης=γέρων. Τίς ὁ γέρων, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἀρχιστράτηγος Ἀγαμέμνων ἔξελθὼν ἐκ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς μὲν ἔκδηλον νευρικότητα καὶ εἰς τὴν ὁρχήστραν παρερχόμενος, λέγεται εἰς τοὺς στίχους 45-48. Εἶναι δοῦλος. Σημείωσον ὅτι τὰ ὑπηρετικὰ πόδσωπα εἰς τὴν ἀρχαίαν τραγῳδίαν δὲν ὀνομάζονται μὲν τὸ κύριόν των ὄνομα, ἀλλὰ μὲ λέξιν δηλωτικὴν τῆς ὑπηρεσίας των (*"Αγγελος, Βουκόλος"*) ἢ τῆς ἡλικίας των, ὡς ἔνταῦθα. δόμων τῶνδες πάροιθεν στείχε=ἔμπροσθεν τῆς σκηνῆς ταύτης ἔδω βάδιζε, ἔλθε· δόμοι εἰναι ἢ βασιλικὴ κλισίη τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν Αὐλίδι εἰς τὴν πεδιάδα, δπου εἴχε συγκεντρωθῆ ὁ Ἐλληνικὸς στρατὸς δ πρωρισμένος διὰ τὴν Τροίαν. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τιναχθέντος ἔξω τῆς σκηνῆς μὲ δέλτον (ἐπιστολὴν) εἰς τὴν χεῖρα, δ πρεσβύτης ἀπαντᾷ στείχω=ἔρχομαι. τί δὲ καινουργεῖς; = ἀλλὰ τί νέα σχέδια θέτεις εἰς ἐνέργειαν; Ἀγάμεμνον· τὰ παρερχόμενα πρόσωπα ὀνομάζουν ἀλληλα χάριν τῶν θεατῶν, μὴ ὑπάρχοντος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καταλόγου τῶν προσώπων τοῦ δράματος. σπεύσεις; =θὰ σπεύσῃς; Λέγεται τοῦτο εἰς τόνον νευρικόν, κατεπείγοντα, διότι εὑρίσκεται δ γέρων ἀκόμη εἰς τὴν σκηνήν. Εἰς τοῦτο ἀπαντᾷ δ γέρων σπεύσω. Σημείωσον τὰς μέχρι τοῦδε μικρὰς προτάσεις καὶ τὰς ἔρωτήσεις συνεπείᾳ τῆς νευρικότητος. Σημείωσον δ ἔτι ὅτι ἢ ἀλλαγὴ τοῦ διμιλοῦντος προσώπου εἰς τὸν στίχον, ἥτις ἀντιλαβὴ λέγεται, προέρχεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ζωηρότητα τοῦ διαλόγου. δ γέρων ἔξελθὼν εὑρίσκεται πρὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος. μάλα τοι γῆρας τούμὸν ἄσπνον· ἡ σειρά: τούμὸν γῆρας μάλα ἄσπνον (έστι) = τὸ γῆράς μου δὲν παίρνει πολὺ ὕπνον. τοι=ώς γνωστόν. καὶ ἐπ' ὄφθαλμοῖς ὀξὺ πάρεστιν=καὶ εἰς τοὺς ὄφθαλμούς μου ὀξύτης ἀντιλήψεως ὑπάρχει· ὀξύ· ὡς οὖσ.=ὅξύτης, ὀξύδερχεια.

6-11. τίς ποτ' ἄρα ἀστὴρ ὅδε πορθμεύει; ἡ σειρά: ἀστὴρ ὅδε (ὑποκ.) τίς (κατηγ.) ποτὲ εἰς ἐρωτημ. πρότασιν=τέλος πάντων, τάχα ἄρα=λοιπόν, ἀφ' οὐ τόσην δεξύτητα βλέμματος ἔχεις πορθμεύει (ἀμετάβ.)=διέρχεται, σύρει τὴν γραμμὴν τῆς τροχιᾶς του ὡς ἡ λέμβος· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν πλοίων. **Σείριος**: ὁ λαμπρότατος τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὁ καθ' "Ομηρον κύων τοῦ Ὡρίωνος, ὡς συνοδεύων τὸν κυνηγὸν τῶν Πλειάδων. ἐπτάποδος Πλειάς· καλεῖται ἐπτάποδος ἡ Πλειάς, διότι κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἀπετελεῖτο ἐξ ἐπτὰ ἀστέρων καὶ διέγραφεν ἐπτὰ τροχιᾶς, ἐπτάποδος ἄρα=ἐπτασώματος· αἱ Πλειάδες λέγονται κοινῶς Πούλια. ἄσσων (πρβλ. διάττων)=πηδῶν, τινασσόμενος, τρέχων, εὑρισκόμενος. ἔτι μεσσήρης=ἔτι μέσος=ἀκόμη εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ, μεσουρανῶν. τὸ μεσσήρης ἐτέθη ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ μέσος· μεσοῦντος τοῦ Αὐγούστου αἱ Πλειάδες μεσουρανοῦν κατὰ τὴν πρωίαν. **Οὔκουν**=γι' αὐτὸς λοιπὸν (ἐπειδὴ δηλ. ὁ Σείριος εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ) δὲν (ἀκούεται) **οὔτε φθόγγος ὁρνίθων** (=πτηγῶν) **οὔτε θαλάσσης**: ἐννόησον κατὰ ζεῦγμα πρὸς τὸ φθόγγος τὸ όχοθιος, βοή, φλοισθος· πτηνὰ καὶ θάλασσα καὶ ἀνεμοι (σιγαὶ ἀνέμων) σιωποῦν, ἥρεμοῦν. Τί ζωηρὰ ἡ ἀντίθεσις τῆς ἄκρας σιγῆς, ποὺ βασιλεύει γύρῳ, καὶ τῆς ἀπεράντου ἀνησυχίας τοῦ πολυμερίμνου βασιλέως! τόνδε κατ' Εὔριπον ἔχουσιν=κατέχουντι τόνδε τὸν Εὔριπον· τιμῆσι· Εὔριπος κατ' ἔξοχὴν ὁ πορθμὸς ὁ Χαλκιδικός, περίφημος διὰ τὴν παλίρροιαν.

12-16. **ἄῖσσεις**=στριφογυρίζεις νευρικά· ἡ λέξις δηλωτικὴ τῶν νευρικῶν κινήσεων τοῦ Ἀγαμέμνονος. **τήνδε κατ' Αὔλιν**=εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν Αὔλιδα· διὰ τούτου δηλοῦται γενικώτερον τὸ πεδίον, ἐν ᾧ ἔξελίσσεται ἡ πρᾶξις τῆς τραγῳδίας· ἡ Αὔλις, ταῦν **Βαθύ**, πολίχνη τῆς Βοιωτίας ἀπέναντι τῆς Χαλκίδος κόλπους δύο ἔχουσα, τὸν βόρειον (Μικρὸν Βαθὺ) καὶ τὸν νότιον (Μεγάλο Βαθύ), χωριζομένους μὲ προβολὴν βουνώδητη. **καὶ ἀκίνητοι φυλακαὶ τειχέων**=καὶ οἱ φύλακες τῶν ὀχυρωματικῶν ἔγων τοῦ στρατοπέδου δὲν δείχνουν σημεῖα κινήσεως καὶ ἀνησυχίας· **ἀκίνητοι κατηγορούμενον**, ἐννοούμενον τοῦ ὁρματος εἰσίν.

16-27. **ζηλῶ**=ζηλεύω. **ἀνδρῶν** (πάντα) ὃς ἀκίνδυνον **βίον** ἔξεπερδασε=ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ὅστις περνᾷ ὅλην του τὴν ζωήν· **ἔξεπερδασε** γνωμικὸς ἀόριστος. **ἀγνῶς-ώτος**: μονοκατάληκτον ἐπίθετον=ἄγνωστος· εἶναι κατηγορούμενον εἰς τὸ ὑποκ. τοῦ

ὅμιματος ὅς. εἰς τὸ ἀγνῶς τοῦτο ἄνευ συνδέσεως ἀκολουθεῖ τὸ συνώνυμον αὐτοῦ ἀκλεής=ἀδοξίς, ἀφανής ἀγνῶς—ἀκλεής· πλεονασμός, δι᾽ οὗ ἔξαιρεται ἡ ἔννοια. τοὺς δὲ ἐν τιμαῖς ἡσσον ζηλῶ=καθόλου δὲν ζηλεύω· λιτότης· δὲ Ἀγαμέμνων φιλοσοφεῖ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων, ὡς τις Σόλων ἡ Ἡρόδοτος, καὶ ἐπαινεῖ τὸν ἀπράγμονα καὶ ἀκίνδυνον ἰδιωτικὸν βίον. καὶ μήν γε=καὶ ὅμως ἵσα ἵσα. τὸ καλὸν ἐνταῦθα βίον, ἡ σειρά: τὸ καλὸν βίον=ἡ ὁμορφάδα, ἡ γλύκα τῆς ζωῆς ἐνταῦθα (ἐστιν)=ἔδω, δηλ. εἰς τὰς τιμάς, εἶναι, ἔγκειται. τοῦτο δέ γε ἐστὶν τὸ καλὸν σφαλερόν· ἡ σειρά: τοῦτο δέ γε τὸ καλόν ἐστι σφαλερόν=ναι (=γε), ἀλλὰ τοῦτο τὸ ὥραῖον, τὸ θέλγητρον εἶναι ἐπικίνδυνον. σφαλερόν· παρὰ τὸ σφάλλομαι=πίπτω. καὶ τὸ πρότιμον· οὐδέτερον τοῦ πρότιμος (=δὲ οὐδὲ τοὺς ἄλλους τιμώμενος, δὲν ὑψηλῇ θέσει ὥν)· ὡς οὐσιαστικὸν=τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα. γλυκὺ μέν (ἐστι)=εἶναι μὲν γλυκά, λυπεῖ δὲ=γεννοῦν ὅμως λύπας, ποτίζουν φαρμάκια προσιστάμενον=ὅταν στέκωνται πλησίον, ὅταν ενδίσκωνται κοντά μας, ὅταν τὰ ἀποκτήσῃ κανείς. τοτὲ μὲν θεῶν οὐκ ὁρθωθέντ' ἀνέτρεψε βίον· ἀσύνδετος διασάφησις τῶν προηγουμένων. ὁρθό=κρατῶ τι ὁρθόν, ὑψηλά. τὰ θεῶν οὐκ ὁρθωθέντα=ἡ μὴ ὁρθωσις τῶν θεῶν, ἡ παράλεψις καθήκοντος πρὸς τοὺς θεοὺς ὁφειλομένου ἀνέτρεψε βίον=ἀνατρέπουν, φέρουν ἄνω κάτω τὴν ζωήν. τοτὲ μὲν—τοτὲ δὲ=ἄλλοτε μὲν—ἄλλοτε δέ. ἀνθρώπων γνῶμαι πολλαὶ καὶ δυσάρεστοι· κατὰ παράταξιν ἀντὶ ἀνθρώπων γνῶμαι πολλαί, ἐὰν δοι δυσάρεστοι=ἡ κοινὴ γνῶμη, ἣν εἶναι δυσμενῆς (διὰ συκοφαντίαν ἢ δι᾽ ἀσυμφωνίαν ἢ διὰ τὴν δημιουργίαν δυσμενοῦς δεύματος). διέκναισαν· γνωμικὸς ἀόρ. διακναίω =ξύνω (πρβλ. κνησμός=φαγούρα), τοίβα, φθείρω, ἀφανίζω· οἱ ἔχοντες ἀνώτερα ἀξιώματα εἶναι ἔκτεθειμένοι εἰς κινδύνους καὶ ἐκ μέρους τῶν θεῶν καὶ ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων.

28-33. οὐκ ἄγαμαι ταῦτ' ἀνδρὸς ἀριστέως=δὲν παραξενεύομαι διὰ ταῦτα, δὲν μοῦ κάνουν αὐτὰ ἐντύπωσιν, προκειμένου περὶ ἀνδρὸς ὑψηλὰ ἀξιώματα κατέχοντος· ἀριστεὺς=δὲν ἐν τιμαῖς. φυτεύω· κεῖται μεταφορικῶς=γεννῶ (πρβλ. τὰ ἡμέτερα: διαβολόσπορος, διαβόλου σπόρα). ἐπὶ πᾶσιν ἀγαθοῖς=ἐπὶ τῷ ὄρῳ, μὲ τὴν συμφωνίαν νάζῃς ὅλα τὰ ἀγαθά. Ἀτρεύς· δὲ πατὴρ τοῦ Ἀγαμέμνονος· σημείωσον τὰς μικρὰς προτάσεις καὶ τὸ ἐν 29 ἀσύνδετον· ἡ διδασκαλία τοῦ πρεσβύ-

του στηρίζεται εἰς μακρὰν πεῖραν καὶ εἰς πλοῦτον γνώσεων· ἐντεῦθεν καὶ δὲ ἀξιωματικὸς τόνος αὐτῆς δηλούμενος διὰ τῶν μικρῶν προτάσεων καὶ τοῦ ἀσυνδέτου, ὡς ἀνωτέρῳ ἐλέχθη. Πῶς δμοιᾶς εἰ δ πρεσβύτης πρὸς τὸν φύλακα τοῦ Σοφοκλέους ἐν Ἀντιγόνῃ! χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι· ἥ ζωὴ εἶναι ἀνάμεικτος μὲν χαρὰς καὶ λύπας. τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται=οἱ θεοὶ οὕτω βουλήσονται=ἔτσι θέλουν καὶ θὰ θέλουν εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπαντα.

34-42. ἀμπετάσας λαμπτήρος φάος=νψώσας πολὺ τὸ φῶς τοῦ λύχνου· ἀμπετάσας· ἥ μεταφορὰ ἀπὸ τὰ ἵστια (ἀναπετάννυμι τὰ ἵστια). Παρ' Ὁμήρῳ ἐν Ὁδυσσείᾳ γίνεται χρῆσις λύχνων πρὸς φωτισμόν. δέλτος (ἥ)=ἐπιστολή, πρβλ. δελτάριον· ἥ δέλτος ἥτο ἔντινος πίναξ, οὗ ἥ ἑτέρᾳ ἐπιφάνεια ἔκοιλαίνετο εἰς μικρὸν βάθος· ἥ κοίλη ἐπιφάνεια ἐπεχρίτετο λεπτῷ στρώματι κηροῦ καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔγραφον τὴν ἐπιστολὴν διὰ τοῦ λεγομένου στύλου ἥ γραφείου· ἄλλοτε τὰ γράμματα ἔχαράσσοντο ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἔντινου ἥ ἔγραφοντο ἐπ' αὐτοῦ διὰ μελάνης. πρὸς χερῶν=ἔμπρός σου. συγχέω=σιθήνω. λύω=ἀποσφραγίζω. πέδω=εἰς τὸ ἔδαφος, κατὰ γῆς. πεύκη=συνεκδοχή· ἥ ἐκ πεύκης δέλτος. θαλερὸν κατὰ δάκρυν χέων=καταχέων θαλερὸν δάκρυν· τμῆσις· ἥ φράσις ἐλέχθη καθ' Ὁμηρον. θαλερὸν=χονδρὸν δάκρυν· δὲν. κατὰ ποιητικὴν συνήθειαν ἀντὶ τοῦ πληθ.· δρα δὲ τι δ 'Αγ. κατὰ τὴν τοῦ πρεσβύτου ἀνακοίνωσιν σπασμωδικῶν μεταπίπτει ἀπὸ ἐνεργείας εἰς ἐνέργειαν, διότι εὑρίσκεται ἐν ἀμηχανίᾳ, εἶναι πολύμβουλος καὶ ἀναποφάσιστος. καὶ τῶν ἀπόρων οὐδενὸς ἐνδεῖς μὴ οὐ μαίνεσθαι=καὶ καμμία ἀπὸ τὶς παραξενίες δὲν σοῦ λείπει, ὥστε νὰ μὴ σὲ εἰπῇ κανεὶς τρελλόν. τὸ ἄπορον=ἥ ἀπορία, τὸ παράξενο, ἥ παραξενιά· μὴ οὐ μαίνεσθαι· διὰ τὴν προηγηθεῖσαν ἀρνησιν (οὐδενὸς ἐνδεῖς) ἐτέθη τὸ μὴ οὐ· οἵ ἐν Ἀθήναις δοῦλοι εἴχον ἀκολασίαν γλώσσης· ὥστε ἥ ἀκόλαστος γλῶσσα τοῦ πρεσβύτου πρὸς τὸν Ἀγαμ. εἶναι πεποιημένη κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις δούλους.

43-48. τί πονεῖς;=τί ὑποφέρεις; τί νέον περὶ σοί, βασιλεῦ; =τί κακὸ σοῦ συμβαίνει; νέον· κεῖται κατ' εὐφημισμόν· αἱ μικραὶ προτάσεις αὐταὶ καὶ αἱ ἐρωτήσεις αἱ ἀσύνδετοι δηλοῦν ἀγωνίαν καὶ φόβον τοῦ γέροντος δεδικαιολογημένως ἀνησυχοῦντος διὰ τὸν Ὅψηλὸν Κύριόν του ἀπὸ τὴν ἀνεξήγητον νευρικότητα καὶ ταραχὴν αὐτοῦ. κοινῶ=ἀνακοινώνω. μῆθης=λόγος=τὸ μυστικὸν τοῦ πόνου. ἀγαθὸς=τίμιος. φράζω=λέγω. σῇ ἀλόχῳ=εἰς τὴν σύζυγόν σου, δηλ.

τὴν Κλυταιμήστραν. πέμπτε=ἔδωκε. ποτὲ=κάποτε, τότε, ὅτε ἔφερες τὴν Κλυτ. νύμφην εἰς τὰ ἀνάκτορά σου. φερονή· πᾶν ὅ, τι φέρει ἡ σύζυγος κατὰ τὸν γάμον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός της, ἡ ἄλλως λεγομένη προϊέ. συννυμφοκόμος (συν-νυμφοκόμος)· νυμφοκόμος=ἡ στολίζουσα τὴν νύμφην· συννυμφοκόμος=ὅ βοηθῶν τὴν νύμφην εἰς τὸν στολισμόν· ἔδω=ὅ συντροφεύων τὴν νύμφην, ὁ συνοδός. δίκαιος=πιστός· φερονή—συννυμφοκόμον τε κατηγορούμενα.

Μέτρον τοῦ τμῆματος (1 - 48) εἶναι τὸ ἀναπαιστικὸν (ἀνάπαιστος — — —) ἀντὶ τοῦ συνήθους ἱαμβ. τοιμέτρου, ἵσως διότι οἱ ὑποκοιταὶ ἔνιαχοῦ διαλεγόμενοι ἔβημάτιζον. Ὁ πρεσβύτης, ἐπειδὴ ἡ πίστις του καὶ πρὸς τὸν νέον κύριον εἴναι δεδοκιμασμένη, ἀξιοῖ νὰ μάθῃ τὸν λόγον τῆς ἀνησυχίας τοῦ κυρίου του· οὕτως ὑπὸ τοῦ πρεσβύτου προκαλούμενος ὁ Ἀγαμ. παρέχει τὴν λεγομένην προέκθεσιν, ἥτοι εἰσαγωγὴν εἰς τὴν τραγῳδίαν μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας. Τίς ἡ προέκθεσις θὰ ἰδωμεν εὐθὺς κατωτέρω.

49 - 110

49-54. **Λήδα:** σύζυγος τοῦ Τυνδάρεω, βασιλέως ἐν Λακεδαίμονι, μῆτηρ καὶ τῶν Διοσκούρων, Κάστορος καὶ Πολυδεύκους. Θεστιάς· ἦ κόρη τοῦ Θεστίου, βασιλέως τῆς Αἴτωλίας. **Ξυνάριος** (ξὺν-ἀριόω=συνείρω, πρβλ. λατ. sero, coniupx)=σύζυγος. οἱ τὰ πρῶτ' ὠλβισμένοι νεανίαι Ἐλλάδος=οἱ νέοι τῆς Ἐλλάδος οἱ κατ' ἔξοχὴν εὐτυχισμένοι, πλούσιοι (ὅλβος=>NNλικός πλοῦτος)· ὀλβίζομαι=θεωροῦμαι ὅλβιος, εὐτυχής. **ταύτης**· ἡ γεν. ἐκ τοῦ μνηστῆρος, ὃ εἶναι κατηγορούμενον. δειναὶ δ' ἀπειλαῖ, ἐννόησον τὸ ἥσαν ἢ τὸ ἐγίγνοντο. καὶ κατ' ἀλλήλων φόνος **ξυνίστατο**=καὶ φόνος ἐσχεδιάζετο ἀναμεταξύ των (τῶν μνηστήρων) (ὑπ' ἐκείνων), δστις μὴ λάβοι· ἀναφ. ὑποθ. πρότασις· δστις περιληπτικὸν=ὅσοι τυχὸν δὲν ἥθελον λάβει ὡς σύζυγον τὴν κόρην.

55-65. τὸ δὲ πρᾶγμα ἀπόρως εἶχε Τυνδάρεω πατρὶ=καὶ τὸ ξήτημα ἔφερεν εἰς ἀπορίαν τὸν πατέρα Τυνδάρεων. δοῦναί τε μὴ δοῦναί τε· ἐπεξήγησις τοῦ πρᾶγμα=εἴτε νὰ δώσῃ δηλ. εἴτε νὰ μὴ δώσῃ· ἡ φράσις γραφικὴ καὶ ἀπλοϊκή. τῆς τύχης ὅπως ἄψαιτ· ἄριστα· πλαγία ἐρωτηματικὴ ἔξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἀπόρως εἶχε=ἐν ἀπορίᾳ ἦν, ἡπόρει=πῶς θὰ ἐγγίσῃ τὴν τύχην (τὴν περίστασιν)

άριστα, πῶς θὰ τὰ οἰκονομήσῃ, πᾶς θὰ τὰ βολέψῃ ἄριστα. εἰσέρχεται τινα ἥ τινί τι = εἰσέρχεται εἰς τὸν νοῦν τινος ἥ σκέψις, ἥ ἵδεα. νιν αἰτ. τῆς τριτοποσώπου προσ. ἀντων. κοινοῦ γένους καὶ ἀριθμοῦ. προβλ. τὸ Ὀμηρ. μιν = τοῦ ἔρχεται ἥ σκέψις. τάδε = ἥ ἔξης σκέψις ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἀκολούθων ἀπαρεμφάτων : συνάψαι, συμβαλεῖν, καθεῖναι κάπαράσασθαι· τούτων ὑποκ. εἶναι τό : μνηστῆρας. δεξιάς συμβάλλομεν = συνάπτομεν τὴν δεξιάν χεῖρα, κάμνομεν χειροψίαν· κατὰ τοὺς δροκους ἔγινοντο καὶ χειροψίαι. ἔμπυρα (= τὰ ἐν πυρὶ) = τὰ καιόμενα. σπονδὰς καθίμιμι = ἀφήνω νὰ χυθοῦν κάτω σπονδαὶ = σπένδω, κάμνω συμφωνίαν. δι' ἐμπύρων σπονδὰς καθεῖναι = νὰ συνάψουν συμφωνίαν διὰ μέσου τῶν θυμάτων, ἐπάνω εἰς τὰ θύματα, διὰ θυσίας. κάπαράσασθαι = καὶ ἐπαράσασθαι· ἐπαράδημαι = ὑπόσχομαι μὲ κατάραν (ἐναντίον τοῦ ἔαυτοῦ μου), ἐνόρκως. τάδε = τὰ ἔξης, ἐπεξηγούμενα διὰ τῶν κατωτέρω ἀπαρεμφάτων : τῷ συναμυνεῖν κάπιστρατεύσειν καὶ κατασκάψειν, ὃν ὑποκ. εἶναι πάλιν τό : μνηστῆρας. συναμυνεῖν = δτι πάντες δμοῦ (οἱ μνηστῆρες). θὰ βοηθήσουν τῷ = τούτῳ ὅτου = οὕτινος γένοιτο Τυνδαρὶς κόρη (ὑποκ.). γυνὴ (κατηγ.). νιν = αὐτὴν λαβθῶ = ἀπογαγων οἴχοιτο = ἥθελεν ἀπέλθει. τὸν ἔχοντα = τὸν ἔχοντα (αὐτὴν) σύζυγον. ἀπωθῶ λέχους = βιαίως χωρίζω ἀπὸ τὴν σύζυγον. ἐπιστρατεύω = ἐκστρατεύω· ἐναντίον. "Ελληνα δύοις βάρβαρον τε (πόλιν) = ἀδιακρίτως εἴτε ἔλληνικὴν εἴτε βαρβαρικὴν πόλιν." Ελληνα βάρβαρον · ἐπίθετα· "Ελληνες καὶ βάρβαροι καθ'" Ἡρόδοτον ἡρπαζον ἐκ τῆς ἀλλήλων χώρας γυναικας. δπλων μέτα· ἀναστροφὴ τῆς προθέσεως = μὲ ἐνόπλους δυνάμεις· εἰς τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα πολλὰ ἀπαρέμφατα περιέχονται καὶ πολλὰ μέτρα προνοίας, τὰ δποῖα λαμβάνει δ Τυνδάρεως καὶ τὰ δποῖα φανερώνουν τὴν περίσκεψίν τον· περίφημοι ἥσαν οἱ Τυνδάρεω δόκοι.

66 - 70. ἐπιστώθησαν = ἐδέθησαν δι' δροκου (παρ' ἀλλήλων οἱ μνηστῆρες). εῦ δέ πως γέρων ὑπῆλθεν αὐτοὺς Τυνδάρεως πυκνῇ φρενὶ = ἔξηπάτησε δ' αὐτοὺς πολὺ τεχνικὰ δι γέρων Τ. μὲ τὰ τετραπερασμένα μυαλά του' ἥ πρότασις κεῖται παρενθετικῶς. εῦ πως· λιτότης. δίδωσ'(ι)=δίδει τὴν ἀδειαν, ἐπιτρέπει εἰς τὴν κόρην ἐλέσθαι = νὰ ἐκλέξῃ· τὸ σύνηθες ἥτο δ πατήρ τῆς κόρης νὰ ἐκλέγη τὸν γαμβρόν. δτου πνοαὶ φέροιεν Ἀφροδίτης φίλαι = εἰς δποιον θὰ τὴν ἔφερναν τὰ φυσήματα τὰ ἔρωτικά, τὸ αἴσθημα τῆς καρδίας. δτου· γεν.

ἀντικ. τοῦ πνοαί· πνοαὶ ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἀνέμων φερόντων τὰ πλοῖα· πρβλ. καὶ τὸ παρὸν ἡμῖν: ὅπου τὸν πάρη (φέρη) τὸ φύσημα. ὡς γε μῆποτε ὥφελε λαβεῖν=ποὺ νὰ μὴν ἔσωνε νὰ τὸν ἔπαιρον· εἰνὴ ἀνεκπλήρωτος· οἱ μνηστῆρες οἵ μὴ προτιμηθέντες δὲν εἶχον λόγον νὰ εἴναι δυσηρεστημένοι κατὰ τοῦ Τυνδάρεω, ἐφ' ὅσον προσωπικῶς ἦ κόροι ἔξέλεξεν.

71-79. ἐκ Φρυγῶν· ἀπὸ τὴν Φρυγίαν, ἀπὸ τὴν Τροίαν· οἱ Τρῷες καλοῦνται καὶ Φρύγες, διότι ἡ Τροία περιελαμβάνετο εἰς τὴν Μικρὰν Φρυγίαν. ὁ τὰς θεὰς κρίνας· ὁ Πάρις, ὁ νῖὸς τοῦ Πριάμου, βόσκων τὰς βοῦς εἰς τὸ ὄφος τῆς Ἰδης ἐν Τροίᾳ, ἔκρινεν εἰς ἀγόνα καλλιστείων τὰς τρεῖς θεάς, "Ἡραν, Ἀθηνᾶν καὶ Ἀφροδίτην, δτε ἐκάστη τούτων ὑπὲρ ἕαυτῆς διεξεδίκει τὸ γνωστὸν μῆλον τῆς Ἔριδος. ὅδε=ἐκεῖνος, ὁ πολυθρόνυλητος. ὡς ὁ μῆνος ἀνθρώπων ἔχει=καθὼς λέγοντον οἱ ἄνθρωποι. Λακεδαίμον'(α). αἰτ. ἀπρόθετος τῆς εἰς τόπον κινήσεως εἰς τὸ ἐλάθων. ἀνθηρὸς=ὅ ἔχων τὸ χρῶμα τὸ ποικίλον τοῦ ἄνθους. εἶμα (ἔννυμα)=ἔνδυμα, ὑποκορ. ἴμάτιον. στολή· ὡς καὶ παρὸν ἡμῖν, ἡ περιβολή. είματων στολῆ· περιφρασις. ἀνθηρὸς είματων στολῆ=μὲ τὴν στολήν του τὴν δομοιάζουσαν μὲ ποικιλόχρωμον ἄνθος. λαμπρὸς χρυσῷ=λαμποκοπῶν ἀπὸ χρυσᾶ κοσμήματα· χρυσῷ· συνεκδ. ἀνθηρὸς στολῆ—χρυσῷ λαμπρός· χιαστί. ἀνθηρὸς μὲν λαμπρός τε ἀντὶ τοῦ λαμπρὸς δέ. βαρβάρω χλιδήματι· κατὰ παράθεσιν διορισμὸς εἰς τὸ χρυσῷ. χλιδημα=ἡ χλιδή, ἡ πολυτέλεια. Οἱ βάρβαροι ἥγάπων τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἐπιδεικτίασιν. ἔρων ἔρωσαν=ἐπειδὴ τὴν ἥγάπα καὶ ἀντηγαπάτο ὑπὸ ἀντῆς, διὸ ἀμοιβαιότητα αἰσθήματος. Σημείωσον τὴν ἀγαπητὴν εἰς τοὺς τραγικοὺς παράθεσιν τῆς αὐτῆς λέξεως, πρβλ. καὶ "Ομηρον : παρὸν οὐκ ἔθελων ἔθελούσῃ. ἔξαναστοπάσας=ἄρπασας εἰς τὸν ἀέρα. πρὸς Ἰδης βούνταθμα=εἰς τὰ βουντάσια, τὰ βουνόλια τῆς Ἰδης. ἔκδημον λαβών Μενέλαον=εὑρών, ἐπιτυχῶν τὸν Μενέλαον ἀπονοιάζοντα ἀπὸ τὴν χώραν (ἔκδημον κατηγ.). ἀπονοίαζεν εἰς Κρήτην πρὸς τὸν φίλον του βασιλέα τῆς Κρήτης Ἰδομενέα. ὁ δὲ=Μενέλαος. οἰστράω καὶ οἰστρέω· ἀμετάβ.=τρελλαίνομαι· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὸν οἰστρον (τὴν βιϊδόμυιγαν) καὶ τὸ οἰστρόπληκτα ζῷα. πόθῳ=ἀπὸ τὸν πόθον. οἰστρήσας=σὰν τρελλὸς τρέχων. μαρτύρεται=ἐπικαλεῖται μάρτυρας. ὡς· εἰδ.=δτι. τοῖσιν ἥδικημένοις· εἰς ἦτο ὁ ἥδικημένος, ἀλλ' ὁ πληθ. ἐτέθη ἀντὶ τοῦ ἐν., διότι γενικεύει.

80-86. τούντεῦθεν=τὸ ἐντεῦθεν=κατ' ἀκολουθίαν τούτου.
 Ἐλληνες· ἀναχρονισμός, διότι τότε ἐκαλοῦντο Ἀχαιοί. ἔξαντες
 (ἄσσω) δορὶ=πεταχθέντες μὲ τὰς μαχίμους δυνάμεις· τὸ δῆμα κατάλ-
 ληλον ὡς ἐνδεικτικὸν τοῦ φιλοπολέμου ὁργασμοῦ· δορὶ· συνεκδ. ἀντὶ
 τῶν μαχίμων δυνάμεων· ὁ ἐν. ἀντὶ τοῦ πληθ. (πρβλ. ἀνωτέρῳ δάκρῳ).
 τεύχη λαβόντες=ὅπλα λαβόντες· ἥ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ δορὶ ἔννοιαν.
 στενόπορα βάθμοι Αὐλίδος=εἰς τοὺς δρόμους τοὺς στενοὺς τῆς
 Αὐλίδος· αἴτ. δηλωτικὴ τῆς εἰς τόπον κινήσεως εἰς τὸ ἥκουσι (πρβλ.
 Λακεδαιμονία ἐλθών)· τὸ στενόπορα θὰ ἥρμοζε μᾶλλον εἰς τὸν
 Εὔβοϊκὸν κόλπον. ἵπποις τε πολλοῖς ἄρμασίν τ'(ε)· ἐν διὰ δυσὶν=
 δι' ἄρμάτων ὑπὸ ἵππων συρρομένων. Οἱ ἥρωες παρῷ· Ομήρῳ μάχονται
 ἀπὸ τῶν ἄρμάτων. ἡσκημένοι=ἔφωδιασμένοι· ἀσκῶ=φιλοτεχνῶ,
 ἔφοδιαίζω. εἵλοντο στρατηγεῖν=ἔξελεξαν νὰ εἴμαι ἀρχηγὸς τοῦ στρα-
 τοῦ. Μενέλεω χάριν· ἀλλὰ λέγει ὁ Μεν. ἐν 337 κε. Ὁ Ἀγ. ἔξελέγη
 ἀρχιστράτηγος μᾶλλον ὡς δ ἵσχυρότατος τῶν ἡγεμόνων παρὰ ὡς
 ἀδελφὸς τοῦ Μενελάου· δ Θουκυδίδης δὲ ἐν τῷ α' βιβλίῳ λέγει, ὅτι
 ἥ δύναμις τοῦ Ἀγ. μᾶλλον ἥ οἱ ὄρκοι τοῦ Τυνδάρεω ἐπέβιαλαν τὸν
 πόλεμον. σύγγονόν γε (ὄντα)=ἔπειδὴ μάλιστα ἐτύχαινε νὰ εἴμαι
 ἀδελφός του.

87-93. ξυνεστῶτος (τοῦ) στρατοῦ=ἐνῷ ἥτο δ στρατὸς συντετα-
 γμένος. ἥμεσθ' (παρατατικὸς τοῦ ἥματος=κάθημαι)=ἔκαθημεθα ἀδρα-
 νοῦντες, μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα. ἀπλοίᾳ χρώμενοι=εὑρισκόμενοι
 εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἀποπλεύσωμεν· ποῦ ὠφείλετο ἥ ἀπλοια, ἀν δηλ. εἰς
 νηνεμίαν ἥ εἰς ἐναντίους ἀνέμους, δὲν καθορίζεται. Κάλχας δ Θε-
 στορίδης (δ υἱὸς τοῦ Θέστορος), δ μάντις δ γνωστὸς ἐκ τοῦ Ομήρου.
 ἀποδίᾳ κέχωμαι=εὑρίσκομαι εἰς ἀμηχανίαν. ἀνεῖλεν (ἥμιν)=
 ἔχοησμοδότησεν εἰς ἥματος. ἥν ἔσπειρ· ἐγὼ=τῆς δροίας ἐγὼ εἴμαι
 πατήρ. Ἀρτέμιδι τῇ τόδι οἰκούσῃ πέδον=εἰς τὴν Ἀρτεμιν, τὴν
 ἔχουσαν τὴν ἔδραν της ἔδω. Ἡ Ἀρτεμις εἰς τὴν Αὐλίδα εἶχεν ἰερὸν
 καὶ πολὺ ἐκεῖ ἐτιμᾶτο. θύσαι, ἔσεσθαι, ούκ εἶναι· τούτων τῶν ἀπα-
 ρεμφάτων τῶν ἔξαιτωμένων ἐκ τοῦ ἀνεῖλεν τὸ μὲν θύσαι εἶναι τελι-
 κόν, τὰ δ ἀλλὰ εἰδικά, διότι εἰς αὐτὰ τὸ ἀνεῖλεν ἔχει λεκτικὴν ση-
 μασίαν. ἔσται πλούσις=θὰ εἶναι δυνατὸς δ ἀπόπλους. κατασκαφαὶ
 Φουγῶν· δηλ. τῆς πόλεως τῶν Τούρων. θύσασι=έὰν θύσωμεν, τίς
 ἥ μετοχή; ούκ εἶναι τάδε=δτι δὲν εἶναι δυνατὰ αὐτὰ ἔδω, δηλ. τὰ
 ἀνωτέρῳ.

94-106. εἶπον=ἔδωκα ἐντολὴν Ταλθύβιον (ὑποκ.) ἀφιέναι πάντα στρατὸν (ἀντικ.) ὁρθίῳ κηρύγματι (δοτ. ὁργαν.). Ο Ταλθύβιος εἶναι κήρυξ τοῦ Ἀγαμέμνονος· ἀφίημι τινα=ἔῶ τινα ἀπιέναι=ἀφίγνω τινὰ ἐλεύθερον νὰ ἀπέλθῃ. ὁρθιον κήρυγμα=δεύφωνον διαλάλημα. ως οὕποτ' ἀν τλάς=διότι ποτὲ δὲν θὰ εἴχα τὸ ψυχικὸν σθένος. οὗ=ὅπου, τοπ. ἐπίρρο. ἔδω λαμβάνεται χρονικῶς. οὗ δὴ=ἄλλα τότε ἀκριβῶς. πάντα λόγον προσφέρων=πάντα λίθον κινῶν, μεταχειριζόμενος κάθε μέσον, κάθε δυνατὸν ἐπιχείρημα φέρων· ὑπερβολῆ. τλῆναι=τολμῆσαι. κάν=και ἐν. πτυχαὶ δέλτου=τὰ φύλα τῆς ἐπιστολῆς. δάμαρ-αρτος=ἡ σύζυγος. ως γαμουμένην=μὲ τὴν πρόφασιν δῆθεν δτι θὰ ὑπανδρευθῇ τὸν Ἀχιλλέα. ἐκγαυρούμενός τε λέγων τε· τροπικαὶ μετοχαί. ἐκγαυρούματι=μὲ ὑπερηφάνειαν ἐπαινῶ. ἀξίωμα=ὑπόληψις, κοινωνικὴ περιωπή. οὕνεκα οὐ θέλοι· εἰδ. πρότασις ἔξαρτωμένη ἐκ τοῦ λέγων. εἰ μὴ παρ' ἡμῶν εἶσιν εἰς Φθίαν λέχος=ἄν δὲν θὰ πάῃ εἰς τὴν Φθίαν ἥ νύμφη (σταλεῖσα) ἐκ μέρους ἡμῶν, δηλ. ἐμοῦ καὶ τῆς Κλυταιμήστρας=ἄν δὲν στείλωμεν κ.τ.λ. λέχος· συνεκδοχή. τήνδε· ἔδει νὰ κεῖται εἰς οὐδ. γένος : τόδε. πειθώ (κατηγ.)=εἴχον ὡς πειστικὸν μέσον τὸ ἔξῆς, ἐπεξηγούμενον διάτοῦ : Ψευδῆ συνάψας ἀμφὶ παρθένου γάμον=κλείσας συνοικέσιον ψευδές, ἀνύπαρκτον. περὶ παρθένου=διὰ τὴν κόρην μας. ως ἔχει τάδε· ἐκ τοῦ ἵσμεν πλαγ. ἐρώτησις=πᾶς ἔχει αὐτὴν ἔδω ἥ ὑπόθεσις· γνῶσται τῆς ὑποθέσεως ἥσαν ἐκτὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος δ Κάλχας, ὡς φροντίζων διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς μαντείας, δ Ὁδυσσεύς, διότι αὐτὸς εἰσηγήθη τὴν ἀπατηλὴν πρόφασιν τοῦ γάμου, καὶ δ Μενέλαος, ὡς ἐνδιαφερόμενος ἀμεσώτατα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκστρατείας.

107-110. ἔγγνων=ἀπεφάσισα, ἔλαβα ἀπόφασιν· οὐ καλῶς=οὖδεθήν. αὖθις πάλιν· συνώνυμα. μεταγράφω καλῶς=ξαναγράφω· καὶ διορθώνω. οὐ καλῶς—καλῶς· ἰσχυρὰ ἥ ἀντίθεσις. λύοντα συνδοῦντα=ἀποσφραγίζοντα, ἀνοίγοντα—σφραγίζοντα, κλείοντα. εὐφρόνη=ἡ νῦν· κατ' εὐφρόνης οκιὰν=εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτός.

Μέτρον τῆς προεκθέσεως εἶναι τὸ ἱαμβικὸν τρίμετρον.

111 - 163

111-114. ἄλλ' εἴα· παρακελ.=ἐμπρός. χώρει πρὸς "Αργος"· κατὰ τὸ "Αργος. Λέγει πρὸς "Αργος καὶ ὅχι εἰς "Αργος, διότι ἥτο-

πιθανόν, πρὸς φθάσῃ εἰς τὸ Ἀργος, νὰ συναντήσῃ τὴν Κλ. καθ' ὅδὸν ἐρχομένην εἰς τὸ στρατόπεδον κατόπιν τῆς πρώτης ἐπιστολῆς· ὁ Ἀγ. κατεπείγει τὸν πρεσβύτην. τάσδ' ἐπιστολὰς λαβών· ἔγχειρίζει τὴν ἐπιστολήν. κέκενθε· παρακ. τοῦ κεύθω=κρύπτω, περιέχω. λόγῳ=προφορικῶς. δόμοι=ἡ ὥστη.

115-123. σημαίνω=ἀνακοινώνω. σύντονα=σύμφωνα. γλώσσῃ=λόγῳ (113). αὐδῶ=λέγω. πέμπω (99) πρὸς ταῖς πρόσθεν δέλτοις=μετὰ τὴν πρώτην ἐπιστολήν. ὡς Λήδας ἔρνος· τρυφερὰ συζητικὴ προσφώνησις=βλαστάρι τῆς Λήδας. τὰν σὰν ἵνιν=τὴν θυγατέρα σου, κολπώδης=πολύκολπος. πτέρυξ=προεξοχή. Αὖτιν· ἐπεξηγεῖ τὸ μέρος παρὰ τὸ δλον. πτέρυγν· ἀκλύσταν=ἄκλυστον (ἀ-κλύζω, κατακλύζω)=ἀκύμαντον, γαλήνιον. πτέρυγα· μεταφορά· καταλληλος ἡ εἰκὼν, διότι ἡ νῆσος Εὔβοια προσκολλᾶται ὡς πτέρυξ εἰς τὴν ἀντικὸν ἥπειρον, τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. δαίω ύμεναίσους=παρέχω γαμήλιον συμπόσιον μὲ τὰ γαμήλια ἄσματα=τελῶ γάμους. εἰς ἄλλας ὕδρας=εἰς ἄλλην ἐποχήν.

124-132. Ἀχιλεύς· διὰ τὸ μέτρον ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ. ἀπλακῶν ἀντὶ ἀμπλακῶν διὰ τὸ μέτρον. ἀπλακίσκω=ἀποτυγχάνω, στεροῦμαι. λέκτρα=γάμος. μέγα φυσῶ=πολὺ φουσκώνω. ἐπαίρω θυμὸν=ἀνάβω ἀπὸ θυμό. ἐπαρεῖ θυμὸν=θὰ θυμώσῃ. τόδε καὶ δεινὸν=τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ὁ φόρβος=ἐδῶ ἀκριβῶς εἶναι ὁ φόρβος. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο δέξυθυμος καὶ πολὺ εὐαίσθητος εἰς ζητήματα τιμῆς, ὡς βλέπομεν παρ' Ὁμήρῳ, δύον ἔτοιμάζεται καὶ τὸ ξίφος νὰ ἀνασπάσῃ κατὰ τοῦ Ἀγ. σήμαντος· ὅτι φῆται=λέγε ὅτι ἔχεις νὰ εἴπῃς. δύνομα παρέχων οὐκ ἔργον=δίδων μόνον τὸ δύνομά του, ὅχι δὲ καὶ τὴν ἐν ἔργοις συμμετοχήν του. ὅτι πράσσομεν· πλαγία ἔρωτησις ἐκ τοῦ οὐκ οἶδε=τί μαγειρεύομεν. ὅτι· εἰδικὸς σύνδεσμος ἐκ τοῦ οὐκ οἶδε. ἐπιφημίζω=ύπόσχομαι. ἐκδώσειν λέκτροις=δητι θὰ δώσω εἰς γάμον. νυμφεῖος ἀγκῶν=νυμφικὴ ἀγκάλη.

133-137. δε... Δαναοῖς· ἀναφ. αἰτιολ. πρότασις. τῷ τῆς θεᾶς (γόνων)=τῷ Ἀχιλλεῖ, τῷ νῦν τῆς Θέτιδος. φατίζω=ἐπιφημίζω· ἡ μετοχὴ φατίσσας ἐνδοτική. ἄλοχον (κατηγ.) ἥγεις· παρατ. τοῦ ἐπιχειρουμένου=ἐπεχείρεις νὰ φέρῃς, ἐδοκίμαζες, ἐσχεδίαζες νὰ φέρῃς. σφάγιον· κατηγ.=θῦμα. Δαναοῖς· δοτικὴ χαριστική. ἔξισταμαι γνώμας=χάνω τὸ λογικόν μου, ξεμυαλίζομαι. ἄτα=ἄτη=ἡ τύφλωσις τοῦ νοῦ, τὸ ἀμάρτημα καὶ ἡ τιμωρία, ὡς ἐνταῦθα. Ἀξιοσημείωτοι οἱ

δωρικοὶ τύποι γνώμας ἔξεσταν (136), ἄταν (137), πρὸς οὓς παράβαλε καὶ τούς : τὰν ἀκλύσταν (120), τὰν σὰν (119).

138-152. ἐρέσσω πόδα=κινῶ γογὰ τὸν πόδας· ἐρέσσω κεῖται μετάφορικῶς. πόδα· δὲ ἐν. ἀντὶ τοῦ πληθ. (πρβλ. δορί). ὑπείκω γῆρα = ὑποκύπτω εἰς τὸ γῆρας, μὲ καταβάλλει τὸ γῆρας. νυ(ν)=λοιπόν. μὴ ἀλσώδεις ἵζου κρήνας=μὴ ἵζου ἔδρας κρηνῶν ἀλσώδεις=μὴ καθίσῃς εἰς σκιερὰς κρήνας. θέλγομαι ὑπνῷ=παραδίδομαι εἰς τὰ θέλγητρα, τὴ γλύκα τοῦ ὑπνου. εὑφῆμα ψόφει=λέγε αἰσίους λόγους, σιώπα· τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λέγεις ; πᾶς ἐφαντάσθης πὼς μπορῶ ἐγὼ νὰ κάνω ἔνα τέτοιο λάθος ; Θεὸς φυλάξοι. Μὲ μεγάλην ἀγανάκτησιν δὲ γέρων ἀποκρούει τὴν μομφὴν ὅκνηρίας καὶ δραμμίας. Κατὰ τὰς ἑροτελεστίας ὕψειλον οἱ παρόντες νὰ λέγουν εὐφήμους, εὐοιώνους λόγους· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ δυσοίωνος λόγος, ἐτήρουν σιγήν, ὅμεν εὐφημεῖτε=σιωπᾶτε. πάντη=παντοῦ. πόδος σκιστὸς=σταυροδρόμι. ἀμείβω=περνῶ. λεύσσω=παρατηρῶ, βλέπω. φυλάσσω=κοιτάζω προσεκτικά. μὴ τίς σε λάθη... ναῦς· ἥ σειρά : μὴ τις ἀπήνη κομίζουσα παῖδα πρὸς ναῦς Δαναῶν λάθη σε παραμειψαμένη τροχαλοῖσιν ὄχοις. ἀπήνη· τετράτοχος ἀμάξα συρρομένη ἀπὸ ζεῦγος ἵππων ἥ ἡμιόνων. παραμείβομαι=προσπερνῶ. μὴ λάθη σε παραμειψαμένη=μὴ προσπεράσῃ καὶ δὲν τὴν ἀντιληφθῆται. τροχαλός=ταχύς. ὄχος=ὄχημα. πάλιν ἔξόρμα=γύνισέ (την) βιαστικὰ πίσω. σείε χαλινούς=δούλευε σύντονα τὸν χαλινούς· σημείωσον τὸ ἀσύνδετον, διὸ οὐ ἀποδίδεται ἥ διέγερσις τοῦ λέγοντος καὶ αἰσθητοποιεῖται ἥ γογότης τῶν ἐπαλλήλων πράξεων. ἵεις=κατευθύνων τὴν συνοδείαν. (πομπαὶ) ἐπὶ Κυκλώπων θυμέλας=εἰς τὴν Κυκλωπέαν ἀκρόπολιν τῶν Μυκηνῶν. θυμέλη=βωμός, ἱερόν· θυμέλαι Κυκλώπων=τὰ ἱερὰ τὰ περιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν Κυκλωπέων τειχῶν, ἥ ἀκρόπολις ἥ περιβαλλομένη ὑπὸ τοιούτων. Τὰ ἱερὰ ἐκάστης πόλεως εὑρίσκοντο συνήθως ἐν τῇ ἀκροπόλει. Γνωστὰ ἐκ τῆς ἴστορίας τὰ προϊστορικὰ τείχη τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος, ἐκ πελωρίων ἀκατεργάστων λίθων ἥ κτίσις των ἀπεδίδετο εἰς τὸν Κύκλωπας, μυθικὸν λαὸν τεκτόνων, ἐκ τῆς Λυκίας κατὰ τὸν ἀρχαίους προερχομένων, ἔχόντων τὸ σῶμα γιγαντῶδες.

153-163. φράσας τάδε=μετὰ τὴν προφορικὴν ἀνακοίνωσιν τούτων. πιστὸς=πιστευτός. παιδὶ σέθεν=εἰς τὴν κόρην σου. σφραγῖδα φύλασσε=πρόσεξε μὴ χαλάσῃς τὴν σφραγῖδα. ἵθι=ἐμπρός· κατεπεί-

γει τὸν πρεσβύτην ὁ Ἄγ. λευκαίνει ἥδη τόδε φῶς=ἀπλώνουν τώρα πλέον τὸ λευκὸ φῶς των. ἡώς πῦρ τε τεμφίπτων τῶν Ἀελίου= ἡ αὐγὴ καὶ τὸ πύρινον τέθριππον (ἄρμα) τοῦ Ἡλίου. σύλλαβε μόχθων=μετάπιασέ μας καὶ σὺ=δὸς καὶ σὺ χειρα βοηθείας στὰ βάσανά μου. ὅλβιος=εὐτυχῆς (ἀπὸ ὑλικῆς ἀπόψεως). εἰς τέλος=μέχρι τέλοντος τοῦ βίου. εὐδαίμων=δ μὴ δοκιμάζων δυστυχίας· εἰς τὸ ὅλβιος καὶ εὐδαίμων ἐννόησον τὸ παραλειπόμενον ἔστι. Διαρκής εὐδαιμονία εἶναι ἀνύπαρκτος εἰς τὸν κόσμον. 'Ο Ἄγαμέμνων παρ⁹ ὅλον τὸ ἐπιφανειακόν του μεγαλεῖον εἶναι δυστυχῆς κατά γε τὰ κρατοῦντα παρ⁹ ἀνθρώποις. 'Ο γέρων ἀπέρχεται ταχὺς διὰ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου. 'Ο Ἄγαμέμνων συνοδεύει ἀπερχόμενον αὐτὸν μὲ τοὺς τελευταίους τούτους λόγους καὶ εἴτα εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνήν του.

Οἱ ἔρμηνευθέντες στίχοι 1-163 ἀποτελοῦν τὸν Πρόλογον τῆς τραγῳδίας. 'Ο πρόλογος, ἀντιστοιχῶν πρὸς τὴν Α' πρᾶξιν τῆς σημερινῆς τραγῳδίας, τμῆμα τῆς τραγῳδίας διαλογικόν, ἀπαγγελλόμενον ἐν ὁνθμῷ, περιέχει τὴν λεγομένην πρότασιν (εἰσαγωγήν), ἢτις εἰσάγει τὸν θεατὴν εἰς τὴν πρᾶξιν τοῦ δράματος, ἐν προκειμένῳ τὴν θυσίαν τῆς Ἰφιγενείας, δίδων τὰς ἀναγκαίας ἔξηγήσεις διὰ τὰ προηγηθέντα τῆς τραγῳδίας γεγονότα, περιέχει τὸ ἔλατήριον τὸ κινοῦν τὴν πρᾶξιν, ἐν προκειμένῳ τὴν μαντείαν τοῦ Κάλχαντος, ἔγειρει δὲ τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ἐν προκειμένῳ διὰ τῆς ἀνακλήσεως τῆς προτέρας πρὸς τὴν Κλυταιμῆστραν ἐντολῆς· οἱ θεαταὶ εἶναι περίεργοι νὰ ἔδουν ἄνθα προλάβῃ ἡ δευτέρᾳ ἐπιστολὴ νὰ φθάσῃ ἢ ὅτα εἶναι ἀργά καὶ τὸ κακὸν ἀνεπανόρθωτον. Τὸν παρόντα πρόλογον ἀποτελεῖ μία μόνον διαλογικὴ σκηνή, ὅπου πρόσωπα ὁ Ἄγαμ. καὶ ὁ Πρεσβύτης. 'Η σκηνὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ Ἄγαμ. 49-114, σχεδὸν μονολογικὸν (ἔξαιρεσει τῶν τελευταίων στίχων του 107-114), ἐν ἵμβικοῖς τριμετροῖς, καὶ ἀπὸ ἀναπαιστικὸν διάλογον ἐν μέρει μὲν προτασσόμενον (1-48), ἐν μέρει δὲ ἐπιτασσόμενον (115-163). Τούτου ὅντος ἀσυνήθους εἰς τὴν ὀρχαίαν τραγῳδίαν ἔξεφράσθη ἡ εἰκασία διτὶ δ Πρόλογος τῆς τραγῳδίας, τὸν διποῖον ἀποθανὼν δ Εὑριπίδης ἀφῆκεν, εἶναι οἱ στίχοι 49-114, κατὰ τὸν τρόπον τῶν Εὑριπιδείων προλόγων πεποιημένος, τὰ δὲ τμῆματα 1-48 καὶ 115-163 προσέθηκεν δινός τοῦ Εὑριπίδου, δ διμώνυμος, δστις ἐδίδαξε τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθεῖσαν τριλογίαν, Ἰφιγένειαν τὴν ἐν Αύλιδι, Ἀλκμέωνα ἐν Κορίνθῳ καὶ

Βάκχας, ἵνα ἔκκρούσῃ τὸ μονότονον καὶ ἀνιαρόν, τὸ δποῖον ἔνεφα-
νιζον οἱ πρόλογοι τοῦ πατρός του. Ἡ γλῶσσα εἰς τὰ διαλογικὰ μέρη
εἶναι ἡ ἀρχαία Ἀττικὴ μὲ Ἰωνικοὺς τύπους καρυκευμένη, παρ' Εὐ-
οιπίδῃ δὲ πλησιάζει πολὺ πρὸς τὴν γλῶσσαν τοῦ πεζοῦ λόγου.

Κενωθείσης τῆς ὁρχήστρας γυναικες ἐκ Χαλκίδος, ἔγγαμοι καὶ
νεαραί, παρέρχονται ἥδη διὰ τῆς δρεῖας παρόδου (ώς ἔγχωραι καὶ δὴ
ἐκ τῶν λιμένων) εἰς πέντε στοίχους ἐπαλλήλους, ἔκαστον ἐκ τριῶν γυ-
ναικῶν, ἢ εἰς τρεῖς ζυγούς, ἔκαστον ἐκ πέντε, εἰς τὴν ὁρχήστραν μὲ σε-
μνότητα ἀνάλογον πρὸς τὸν σεμνὸν ὁυθμὸν τῶν ἀναπαίστων, μὲ στολὴν
ἀνάλογον πρὸς τὴν κοινωνικὴν των θέσιν, μὲ χρυσοῦς εἰς τὴν κεφαλὴν
των στεφάνους καὶ κατευθύνονται εἰς τὰ πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἀρχι-
στρατιήγον, χωρὶς νὰ λέγουν τί θέλουν ἐκεῖ, ἃδουν δὲ κατὰ τὴν πάρο-
δον ἄσμα χορικόν, πάροδον καὶ αὐτὸ καλούμενον, τὸ δποῖον θὰ ἐρ-
μηνεύσωμεν ἐφεξῆς.

164 - 302

164-184. **ἔμολον** ἀόρ. β' τοῦ βλάσπελον=ἔρχομαι (πρβλ. μολὼν
λαβέ, αὐτόμολος). ὁ ἐν., διότι ἑκάστη γυνὴ τοῦ Χοροῦ διιλεῖ διὰ
τὸν ἑαυτὸν της. ἀμφὶ παρακτίαν ψάμαθον Αὐλίδος ἐναλίας=
γύρω ἀπὸ τὴν ἀμμουδιὰν τῶν ἀκτῶν τῆς παραλίας Αὐλίδος. Σημείω-
σον τὴν ποικιλίαν τῶν συνωνύμων ἐπιθέτων (παρακτίαν (164), ἐνα-
λίας (165), ψάμαθον καὶ Αὐλίδος). χεύματα=τὰ δεύματα. στενό-
πτορύμος=ὅ τοῦ στενοῦ πορθμοῦ. κέλλω ἀμετάβ=προσορμίζομαι,
καταπλέω· κέλσασσα=προσορμισθεῖσα (διὰ λέμβων). πόλιν=πατοίδα
Χαλκίδα, ἀγχιάλων ὑδάτων τᾶς ικεινᾶς Ἀρεθούσας τροφόν.
τροφὸς=ἡ τροφοδοτοῦσα. ἀγχίαλος (ἄγχι - ἀλός)=παραθαλάσσιος.
Ἀρέθοντος· ὅνομα πηγῶν πολλῶν ἐν Ἑλλάδι. Ἡ τῆς Χαλκίδος Ἀρέ-
θοντος, περὶ ᾧς ἐνταῦθα πρόκειται, ἵσως εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν παρὰ
τὸν Ἀγιον Στέφανον 20' μαχόν τῆς Χαλκίδος κατὰ τὴν ὁδὸν Χαλ-
κίδος - Ἐρετρίας. ὡς κατιδοίμαν=ἴνα κατίδοιμι=ἴνα μὲ προσο-
χὴν παρατηρήσω. ἀγανὸς (ἀ (ἐπιτ.) γαίω, γαῦνος) εὐγενής, ὑπερόγηφα-
νος. πλάται ναυσιπόδοι=νῆσες κωπήλατοι. πλάτη· συνεκδοχῆ· πλάτη
κυρίως ἡ κώπη, διὰ τὸ πλατὺ κάτω ἄκρων. οὓς ἐπὶ Τροίαν... στέλ-
λειν· ἡ σειρά: οὓς ἀμέτεροι πόσεις ἐνέπονσι τὸν ξανθὸν Με-
νέλαον τε Ἀγαμέμνονά τ' εὐπατρίδαν στέλλειν ἐπὶ Τροίαν ἐλά-
ταις χιλιόναυσιν. πόσις - ιος=συζυγος. ἐν(ν)έπω=λέγω. εὐπατρί-
δας=δ ἔξ εὐγενῶν πατέρων, δ εὐγενῆς. στέλλω=έτοιμάσων ἄγω.

έλάταις χιλιόναυσιν=μὲ κίλια πλοῖα ἐλάτης, ἐλάτινα. ἐλάτη' συνεκδοχή. οὓς· ἀντικ. τοῦ στέλλειν. Μενέλιον τε Ἀγαμέμνονά τε εὐπατρίδαν· ύποκ. τοῦ στέλλειν. ἐπὶ τὰν Ἐλέναν=πρὸς ἀνάκτησιν τῆς Ἐλένης. Μετὰ ταῦτα εὐθὺς ἀμέσως ἔπειτε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ ἄν=ῆν Ἐλένην (ἔλαβε). δονακοτρόφος=ὅ τρέφων καλάμια. Εὔρωτας· δι γνωστὸς τῆς Σπάρτης ποταμός. δῶρον τᾶς Ἀφροδίτας=ώς διδον ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτην· ἡ Ἀφροδίτη λέγεται καὶ Κύπρις, διότι ἐλατρεύετο ἐν Κύπρῳ καὶ δὴ ἐν τῇ Πάφῳ. ἐπὶ κοηναίαισι δρόσοις=πλησίον δροσερῶν πηγῶν. ἔσχεν ἔστιν μορφᾶς=ἡγωνίσθη εἰς ἀγῶνα καλλονῆς, εἰς καλλιστεῖα. Τὸ δῶρον, ἡ Ἐλένη, ἐδόθη μετὰ τὰ καλλιστεῖα, ἀφ' οὗ ἐλαβεν ἡ Ἀφροδίτη ὡς καλλίστη, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Πάφιδος τοῦ βουκόλου, τὸ μῆλον τῆς Ἔριδος.

185-205. πολύθυτον δὲ δι' ἄλσος Ἀρτέμιδος ἥλυσθον ὁρμένα=διὰ τοῦ πολυθύτου δὲ ἄλσους τῆς Ἀρτέμιδος ἥλθον πεταχθεῖσα βιαστικά. πολύθυτον ἄλσος=ἄλσος διόπου πολλαὶ θυσίαι προσφέρονται. Ἀσυνειδήτως δὲ Χορὸς ὑπενθυμίζει εἰς τὸν θεατὴν καὶ τὴν θυσίαν τῆς Ἰφιγενείας, ἣν ἦξιώσε πρὸ δὲ λίγους ἡ Ἀρτεμις. ὁρμένα· μ. ἀδρίστος μετοχῆς τοῦ ὅρνυμα=εγείρομαι, πετιέμαι. φοινίσσουσα παρῆδος· ἐμάν αἰσχύνα νεοθαλεῖ=μὲ τὸ ἐρυθημα τῆς αἰδοῦς εἰς τὴν νεανικὴν παρειάν. φοινίσσω=κοκκινίζω· ἐδῶ μεταβατικῆς κεῖται. παρῆγε=παρηγε=παρειά. νεοθαλῆς· ἐπίθ.=νεανικός· τὸ ἐπίθετον καθ' ὑπαλλαγὴν εἰς τὸ αἰσχύνα ἀντὶ νὰ ἀναφέρεται εἰς τὸ παρῆδα. θέλουσ' ἰδέομαι=θέλουσ' ἰδεῖν. ἀσπίδος ἔρυμα καὶ κλισίας ὀπλοφόρους Δαναῶν=τὰς μαχίμους δυνάμεις καὶ τὰς σκηνὰς τῶν δπλιτῶν Δαναῶν ἔρυμα=προφυλακτήριον, ἀμυντήριον. ἀσπίς· περιληπτικὸν=δπλίται ἀσπιδοφόροι. κλισίας ὀπλοφόροι=σκηναὶ φέρουσαι δπλίταις. ἀσπίδος ἔρυμα=κλισίας ὀπλοφόρευς χιαστέ. ἵππων δχλος=ἀρμάτων πλῆθυς. δύ· Αἴαντε=τοὺς δύο Αἴαντας, δηλ. τὸν Αἴαντα τὸν νίὸν τοῦ Ὄιλέως, βασιλέως τῶν Λοκρῶν, καὶ τὸν Αἴαντα τὸν νίὸν τοῦ βασιλέως τῆς Σαλαμῖνος Τελαμῶνος, τὸν ἀνδρείτατον τῶν Ἐλλήνων μετὰ τὸν Ἀχιλλέα, τὸ ἔρκος Ἀχαιῶν, τὸν Σαλαμῖνος στέφανον=τὴν δόξαν τῆς Σαλαμῖνος. Πρωτεσίλαος· σὺδις τοῦ Ἰφίκλου ἐκ Φυλάκης τῆς Θεσσαλίας, δι πρῶτος πεσὼν τῶν Ἐλλήνων κατὰ τὴν ἀπόβασιν αὐτῶν εἰς τὴν Τροίαν. θάκος καὶ θῶκος=ἔδρα. ἐπὶ θάκοις· ἀναφερ. εἰς τὸ συνέδρω· σύνεδρος=δι συγκαθήμενος.

ἡδομένους κατηγορ. μετοχὴ=νὰ εὐχαριστοῦνται (οἱ δύο Αἴαντες, ὁ Πρωτεσίλαος καὶ ὁ ἐφεξῆς ἀναφερόμενος Παλαμήδης). μοσφαὶ πολύπλοκοι=συνδυασμὸι πολύπλοκοι. πεσσοὶ· εἶδος παιδιᾶς ἀναλόγου πρὸς τὸ ζατρίκιον· λέγεται ὅτι τὴν παιδιὰν ἐφεῦρεν ὁ Παλαμήδης κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του. Εἰς τὸν Παλαμήδην, υἱὸν τοῦ Ναυπλίου, ἀπεδίδοντο καὶ ἄλλαι πολλὰ ἐφευρέσεις. Ποσειδᾶν (καὶ Ποτ(ε)ιδᾶν) δωρικὰ=δ Ποσειδῶν. παῖς Ποσειδᾶνος=δ Ναύπλιος. Διομήδης· υἱὸς τοῦ Τυδέως, βασιλεὺς τοῦ Ἀργον. κεχαρημένος=διασκεδάζων. ἡδοναῖς δίσκου=μὲ τὸν δίσκον. παρά· ἐπίρρημα=πλησίον. Μηριόνης, θεράπων τοῦ βασιλέως τῆς Κρήτης Ἰδομενέως, ὁ δοποῖς λέγεται Ἀρεος ὅρος, βλαστάρι τοῦ Ἀρεως κατὰ μεταφοράν. θαῦμα βροτοῖσι=προκαλῶν δλων τὸν θαυμασμόν. τὸν Λαέρτα τόκον=τὸ παιδὶ τοῦ Λαέρτου, τὸν Ὀδυσσέα. νησαῖα ὅρη=όρεινὴ νῆσος· ἡ Ἰθάκη εἶναι πετρώδης καὶ ὅρεινή, ἔχουσα τὸ ὄρος Νήσιτον. Νιρεὺς ἐκ Σύμης τῶν Διφεκονήσων, ὁ κάλλιστος μετὰ τὸν Ἀχιλλέα, ἄγων μόνον τρεῖς ναῦς· οἱ ἥρωες Διομήδης, Μηριόνης, Ὀδυσσεὺς καὶ Νιρεὺς βάλλουσι τὸν δίσκον.

206 230. εἶδον Ἀχιλῆα. λαιψηδοδόμος=ποδώκης. ἴσανεμος=τρέχων ὡς ἀνεμος· ἐπίθετον διορίζον τὸ λαιψηδοδόμον Ἀχιλῆα. ποδοῖν· δοτ. τῆς ἀναφορᾶς· ὅρα τὰ δημητικὰ ποδῶκης, πόδας ὠκύς, ποδάρωκης καὶ παράβαλε τὰ δημητικὰ ἐπίσης ποδήνεμος ὠκέα Ἱρις, τῷ ἄμα πνοιῆσι πτερέσθην. ἐκπονῶ=ἐκπαιδεύω. Χειρῶν· δικαιάστατος τῶν Κενταύρων, περιώνυμος παιδαγωγὸς τοῦ Ἀχιλλέως. αἰγιαλοῖσι παρά τε κροκάλαις· ἐν διὰ δυοῖν=εἰς τὰ χαλίκια τῆς θαλάσσης. δρόμον ἔχω σὺν ὅπλοις=τρέχω ἔνοπλος. πονῶ ἄμιλλαν ποδοῖν (δοτ. ὀργαν.)=ἄμιλλῶμαι πεζός. τέτρωρον=τέθριππον ἄρμα, οὗ ἐπέβαινεν ὁ διφορηλάτης Εὔμηλος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδμήτου καὶ τῆς Ἀλκήστιδος, ὁ ἔγγονος τοῦ Φέρητος (Φερητιάδης). ἐλίσσομενος=στριφογυρίζων ἐπάνω κάτω περὶ τὰ τέρματα. ἐβοᾶτο=ἐβόά=ἐφωνάζεις δυνατά (ἐρεθίζων τοὺς ἵππους). Ὡ=οὖ (Εὔμήλου). ἰδόμαν=εἶδον, ἐξ οὗ ἡ μετοχὴ θεινομένους. χρυσοδαίδαλτοι στομίοις πῶλοι=στολισμένοι μὲ χρυσοῦς χαλινοὺς ἵπποι. κέντρον=ὅρθος μὲ αἰχμὴν ὀξεῖαν, δι' ἣς κεντοῦν τοὺς ἵππους. θείνομαι κέντρῳ=μαστιγοῦμαι. μέσοι ζύγιοι· ἵπποι οἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἐν μέσῳ ἔζευγμένοι ἐκατέρωθεν τοῦ ὁμοιοῦ (τημωνίου). βαλιοὺς λευκοστίκτῳ τριχὶ=

παρδαλούς ἀπὸ λευκὰ στίγματα τοῦ τριχώματος. **σειροφόροι**· λέγονται καὶ **σειραφόροι** καὶ **σειραῖοι**=οἱ δύο ἄκροι ἵπποι τοῦ τεθρίππου, διὰ σειρῶν (σχοινίων) προσδεδεμένοι εἰς τὸ ἄρμα. Τούτων ὁ μὲν ἀριστερὸς σειραῖος ἔδει νὰ διαγράψῃ περὶ τὴν **νύσσαν** ἢ τὸν καμπτῆρα τοῦ ἵπποδρόμου βραχὺ τόξον, ὁ δὲ ἔτερος ἄκρος δεξιὸς νὰ διαγράψῃ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ μέγιστον τόξον, διὸ καὶ ὀνομάζονται **ἀντήρεις**, ἦτοι ἀντίθετοι, ἀναπτύσσοντες ἑκάτερος ταχύτητα ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον πρὸς τὸν ἔτερον. **καμπαῖοι** : τοπ.=κατὰ τὰς στροφὰς (περὶ τὸ τέρμα καὶ τὴν ἀφετηρίαν τοῦ ἵπποδρόμου). **πυρρούροι**=κοκκινοτρίχης. **ποικιλοδέρμων**=παρδαλός· τὰ δύο ἐπίθετα κατηγορούμενα. **μονόχαλα σφυρόδα**=ἀστράγαλοι μόνοπλοι. **μονόχαλος=μονόχηλος**, ὁ ἔχων μίαν χηλήν, ἕνα νύχι. **μονόχαλα σφυρόδα** εἶναι κατὰ τὸ μώνυχες ἵπποι. **οἰζε**=τούτοις λοιπόν. **παρεπάλλετο**=παρέτρεχε πάλλων τὰ δύπλα δὲ Πηλείδης Ἀχιλλεύς. **ἄντυξ** θ. τὸ μέτωπον τοῦ δίφρου τοῦ ἄρματος. **σῦριγξ** θ. τὸ χωνὶ τοῦ τροχοῦ, δπον εἰσέρχεται τὸ ἄκρον τοῦ ἄξονος. Ἡ περιγραφὴ τῆς ἀμύλης καὶ τῶν ἵππων γραφικωτάτη, ἰδίᾳ τά : **ἔβοιστο** καὶ **παρεπάλλετο**, περιγράφεται δὲ διεξοδικώτερον καὶ ἔξαιρεται δὲ ἥρως Ἀχιλλεύς, διότι οὗτος θὰ παίξῃ σπουδαῖον δόλον εἰς τὴν τραγῳδίαν. Διὸ λεπτομερείας περὶ τῶν ἵπποδρομικῶν ἀγώνων συμβουλεύμητι τὴν Σοφ. Ἡλέκτραν στίχ. 701.

231-241. ἔρχομαι εἰς ἀριθμὸν ναῶν=μετρῶ τὰ πλοῖα. ἀνέσφατος (ἀ[στερό] θέσφατος, θεὸς-φημὶ)=ἀπερίγραπτος. **καὶ εἰς θέαν ἀδέσφατον** (ἀλθον)=καὶ ἀπέλαυσα ἀπερίγραπτον θέαμα. **ώς=ἴνα.** **πλήσαιμι**· ἀδρ. τοῦ πίμπλημι=πληρῶ, ἴκανοποιῶ. **ὅψις γυναικεῖος ὄμματων**=γυναικεία φιλοπεριέργεια. **ἀδονάν=ἡδονήν**· κατὰ παράθεσιν διορισμός. **μείλινον=γλυκεῖαν** ὡς μέλι. **ἥν ἔχων=εἰχε.** **πλάτας**· περιληπτικὸν=τῆς πλάτης=τοῦ στόλου. **ὁ Μυρμιδὼν Ἀρης Φθιώτας (-ης)**=αἱ μάχιμοι δυνάμεις τῶν Μυρμιδόνων τῆς Φθίας. **θουρίαις**· ἀντὶ θοαῖς=μὲ ταχύπλου πλοῖα. Τὸ ἐπίθετον εἶναι κοσμητικὸν ἀνδρῶν, διὸ καὶ αἱ νῆσες ἔδω προσωποποιοῦνται. Ὁ Ενδοιπίδης ἀναχρονιστικῶς καλεῖ τὰ πλοῖα ταχύπλοα, δπως ἡσαν εἰς τοὺς χρόνους του· τὰ πλοῖα ἡσαν μόνον μεταφροιά, δχι καὶ πολεμικά. **Νηρηῖδες** δὲ θεαὶ χονσέαις εἰκόσι κατὰ ἄκρα ἔστασαν=Νηρηῖδες δὲ θεαὶ μὲ τὰ χρυσᾶ ἀγάλματα των εἰς τὰ προεξέχοντα ἄκρα τῆς πρύμνης ἡσαν στημέναι. **Νηρηῖδες**· αἱ πεντήκοντα θυγατέρες τοῦ θαλασσίου θεοῦ

Νηρέως· τούτων μία ἦτο καὶ ἡ Θέτις. σῆμα=ὗς διακριτικὸν γνώρισμα. πρόμναις· τοπικὴ πτῶσις.

242-252. Ἀργείων δὲ νᾶες ἔστασαν ισήρετμοι=Ἀργείων δὲ νῆες ἔχουσαι κώπας ἵσας ἐστέκοντο. πέλας ταῖσδε=πλησίον τούτων ἐδῶ τῶν πλοίων, δηλ. τοῦ Ἀχιλλέως. ὥν=τούτων. στρατηλάτας (-ης)· ἦν ὁ παῖς Μηκιστέως, ὃν (Μηκιστέα) τρέφει=ἀνέθρεψεν· δι Μηκιστεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Ταλαοῦ, ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀργούς Αδράστου, πατὴρ τοῦ Εὐρυάλου, ἑταίρου τοῦ Διομήδους. Καπανεύς· Ἀργεῖος ἥρως, εἰς τῶν ἐπτὰ ἐπὶ Θήβαις Σθένελος· υἱὸς τοῦ Καπανέως, θεράπων τοῦ Διομήδους. Ἄτθιδος (γῆς)=ἐκ τῆς Ἀττικῆς δὲ δ. Θησέως παῖς=δ. Δημοφῶν. Καθ· Ὄμηρον ἐν Β. 552 τῶν Ἀθηναίων ἥγειτο δ. Μενεσθεὺς ἄγων 50 ναῦς. Ταύτας αδεξάνει εἰς 60 δ. Εὐρυπίδης κολακεύων τοὺς Αθηναίους. ἔξης=ἔχομενος, συγκρατητὰ μὲτα πλοΐα τῶν Ἀργείων. ναυλοχῶ=ἔχω ἀγκυροβολήσει. θεάν Παλλάδα ἐν μωνύχοις ἔχων πτερωτοῖσιν ἄρμασιν=ἔχων τὴν Παλλάδα ἐπιβαίνονταν ἄρματος μονόπλων πτερωτῶν ἵππων. μώνυχος=ἔχων μίαν ὄπλην· τὸ μωνύχοις πρὸς τὸ ἄρμασι ἀντὶ νὰ φέρεται πρὸς τοὺς ἵππους τοῦ ἄρματος. θετὸς=τοποθετημένος, στημένος. φάσμα=σῆμα. εὔσημον=εὐδιάγριτον. ναυβάτης=δ. τῆς νεώς ἐπιβάτης.

253 - 264. Βοιωτῶν ὄπλισμα=αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις τῶν Βοιωτῶν. εἰδόμαν (·ην)=εἶδον. ποντίας νῆας=ναῦς δι· ὑπερπόντια ταξίδια προωρισμένας. σημείοισι=σήμασι. Κάδμος ἦν (σῆμα). είχον σῆμα τὸν Κάδμιον, τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Φοινίκης Ἀγήνορος, τὸν κτίστην τῆς Καδμείας, ἀκροπόλεως τῶν κτισμεισῶν ἔπειτα Θηβῶν. Φονεύσας οὕτος δράκοντα ἐν Θήβαις, ἔσπειρε τοὺς δδόντας τοῦ δράκοντος καὶ ἐξ αὐτῶν ἀνεδύθησαν ἐκ τῆς γῆς ἄνδρες ἔνοπλοι, ἐξ ὧν ἐπέζησαν πέντε, γενάρχαι τῶν ἀριστοκρατικῶν οἴκων τῶν Θηβῶν. Τούτων τὰ μέλη διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν ἐλέγοντο δρακοντογενεῖς ή Σπαρτοί. κόρονυμβα· κόρονυμβος ἀρσ., εἰς τὸν πληθ. οἱ κόρονυμβοι καὶ τὰ κόρονυμβα=τὸ προεξέχον καμπύλον ἄκρον τῆς πρόμνης. ἄρχε=ἡρχε ναῖον στρατοῦ, τοῦ στόλου, Λήιτος δ. βασιλεὺς τῶν Θηβῶν γηγενὴς (ἀπὸ τοὺς δρακοντογενεῖς) ὁν. Οἱ ἐκπεσόντες στίχοι μετὰ τὸν 260. περιέγραφον τὰς δυνάμεις τῶν Φωκέων καὶ τοὺς ἀρχηγούς. ἦν ἄγων=ἥγε. Οἰλέως τόκος=δ. Αἴας. ἵσας τοῖσδε, κατὰ βραχυλογίαν

ἀντί : ἵσας ταῖς τῶνδε (τῶν Φωκέων). **Θρονιὰς πόλις**=τὸ Θρόνιον, πρωτεύουσα τῶν Ἑπικνημιδίων Λοκρῶν παρὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

265 - 276. ἐκ Μυκήνας τᾶς Κυκλωπίας=ἀπὸ τὰς Μυκήνας τὰς ἔχούσας τὰ Κυκλώπεια τείχη. **Μυκήνη αἱ ἔπειμπε**=ἔστελλε (178), ἥγεν, ἐκινητοποίει. **ναυβάτας**=ἐπιβαίνοντας τῶν νεῶν=ἐπιβάτας. **ἡθροὶσμένους**=ἡθροὶσμένους. **σὺν**=συγχρόνως. **ἥν ταγδὲ**=ἥν στρατηγός, σὺν ταγδὲ=συστράτηγος μὲ αὐτόν, δ ἀδελφὸς δ Μενέλαιος. **τᾶς φυγούσας μέλαθρα . . . ώς λάβοι** ἡ σειρά: **ώς (=ἴνα) λάβοι Ἐλλὰς πρᾶξιν (=ἐκδίκησιν)** τᾶς φυγούσας (τῆς φυγούσης γεν. αἰτίνις) μέλαθρα (=οἰκον) χάριν βαρβάρων γάμων (=γάμων μετὰ βαρβάρων), δ πληθ. διὰ τὴν γενίκεισιν. Πολλάκις εἰς τὴν τραγῳδίαν τονίζεται ὅτι ἡ ἀρπαγὴ τῆς Ἐλένης ἥτο ὕβρις δι' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. **Νέστωρ Γερήνιος**: ἐκ τῆς Γερονίας, πόλεως ἐν Μεσοηνίᾳ, δπου ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη. **κατειδόμαν(-ην)**=κατεῖδον. **πρύμνας (=πρύμνης)** σῆμα ταυρόπουν· οὐδ. ἐπίθετον προσδιορίζον τὸ σῆμα. ὁρᾶν ἀπαρέμφ. τοῦ κατά τι εἰς τὸ ταυρόπουν=κατὰ τὴν μορφήν. **τὸν πάροικον Ἀλφε(ι)ὸν**=τὸν γείτονα Ἀλφείον. Οὗτος ἀπετέλει τὰ βρόεια δρια τοῦ κράτους τῆς Πύλου. Οἱ ποταμοὶ ὑπὸ τῶν ὑφαίων παρίσταντο ταυρόμορφοι καὶ διὰ τοὺς ἐλιγμούς των, οἱ δποιοὶ ἐκαλοῦντο **νέρατα**, καὶ διὰ τοὺς μυκηθμούς.

277-287. **δωδεκάστολοι νᾶες**=στόλοις δώδεκα γεῶν. Αἴνιανες ἀρχαιότατον Ἐλληνικὸν φύλον κατοικοῦν κατὰ τὸν "Ομῆδον τὴν παρὰ τὴν Δωδώνην χώραν, ἔγκατασταθὲν κατόπιν εἰς τὰ νότια τῆς Θεσσαλίας, διόπθεν ἔξεδιώχθη ὑπὸ τῶν Λαπιθῶν. **τῶν δ'** αὖ πέλιας δυνάστορες (=κυριάρχοι) **"Ηλιδος (ῆσαν)**. **πᾶς λεως**=ὅλος δ κόσμος λευκήρετμος **"Αρης**=ναυτικαὶ δυνάμεις ἀπὸ λευκαὶ πλοῖα. **Τάφιος**=δ ἐκ Τάφου. Η Τάφος ἥτο ἡ μεγίστη τῶν Ἐχινάδων νήσων τῶν κατὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελέου καὶ μία τῶν Ταφίων νήσων τῶν μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀκαρνανίας. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀναφέρονται ὡς ληστρούκώτατοι. **λόχευμα**=τέκνον· καταχρηστικῶς λέγεται περὶ μητρός (λοχεύω). **Ἐχινάδες**: σύμπλεγμα ἀπὸ ἐννέα μικρὰς νησίδας εἰς τὸ Ιόνιον πέλαγος κοντὰ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελέου ('Ασπροποτάμου). Αἱ νῆσοι λέγονται **ναυβάταις ἀπρόσφοροι**=ἀπροσπέλαστοι εἰς τοὺς ναύτας, κοιν. κακοζύγωτα νησιά.

288-302. ὁ Σαλαμῖνος ἔντροφος=δὲ γεννηθεὶς καὶ ἀνατρα-
φεὶς ἐν Σαλαμῖνι, τὸ γέννημα καὶ θρέμμα τῆς Σαλαμῖνος. ξυνᾶγε=
συνῆγε, συνέδεε. λαιὸς (laevius)=ἀριστερός. τῶν=ῶν· ἀναφέρεται
εἰς τὸ δεξιὸν κέρας· δὲ πληθ. κεῖται, διότι τὸ κέρας εἶναι περιληπτικόν·
ἡ γενικὴ τῶν=ῶν ἐκ τοῦ ἄσσον=πλησίον (ἄγχι, ἄγχιστα). ὕρμει=
είχεν ἀγκυροβολήσει. πλάταισι ἐσχάταισι=πρὸς τὰ τελευταῖα πλοῖα
τοῦ δεξιοῦ. Ὁ Αἴας ἐσχημάτιζε σύνδεσμον τοῦ ἀριστεροῦ του κέρατος
πρὸς τὰ τελευταῖα τοῦ δεξιοῦ μὲν δώδεκα εὐστροφώτατα πλοῖα. ὅς=
οὗτος. ἄιον=ήκουσα (ποβλ. 301). εἰδόμαν(-ην)=εἶδον. Φ· ἀναφέ-
ρεται εἰς τὸν ναυβάταν λεῶν=πρὸς τοῦτον λοιπόν. εἴ τις προσαρ-
μόσει=έάν τις φέρῃ εἰς ἐπαφήν. βάρις-ιδος θηλ., Αἰγυπτιακὴ λέξις=
βαρβαρικὸν πλοῖον. νόστον οὐκ ἀποίσεται κατ. =δὲν θὰ κερδίσῃ
ἐπάνοδον, ἥτοι δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ γροίσῃ πίσω. οἶον ἐπίρρο.=δτὶ
τοιοῦτον. νάιον πόρευμα· συνεκδοχὴ=στόλος. ἐνθάδε ἐδό.=μὲ τὰς
ναυτικὰς δυνάμεις πιὸν εἰδον ἐδῶ. τὰ δὲ=ἀφ' ἐτέρου δέ. ηλύσουσα=
μέσα εἰς τὰς κατοικίας μας. μνήμην σφέζομαι=διατηρῶ εἰς τὴν μνή-
μην. σύγκλητος=δὲ πανταχόθεν προσκληθεὶς εἰς τὸ αὐτό μέρος, δὲ
συγκεντρωμένος. Ἡ ἔννοια: σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικὴν ἀντίληψιν
ποὺ εἴχα ἀπὸ τὸν ἐδῶ στόλον καὶ κατὰ τὰς πληροφορίας ποὺ ἔλαβα
κατ' οἶκον καὶ τὰς δύοις συγκρατῶ εἰς τὴν μνήμην περὶ τοῦ συγκεν-
τρωμένου στρατοῦ, δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ σωθῇ δοτις μὲ τὸν βαρβα-
ρικὸν στόλον συγκρουσθῇ πρὸς τὸν 'Ελληνικόν.

'Η γλῶσσα τῆς Παρόδου εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τοῦ Προλόγου μὲ τὴν
διαφορὰν διτὶ ἐδῶ ενδίσκονται ἐγκατεσπασμένοι καὶ δωρίκοι τίνες τύποι
ἔμαν (168), τὰς ηλεινὰς Ἀρεθούσας (170), κατιδούμαν (171), ἀμέ-
τεροι (176), οἵτινες δίδουν εἰς τὴν γλῶσσαν χρῶμα δωρικῆς διαλέκτου,
ἥτις ἥτο ἡ πανελληνίως ἀνεγνωρισμένη γλῶσσα τῆς χορικῆς ποιήσεως.

Αἱ Πάροδοι, δπως καθόλου τὰ χορικά, εἶναι ἄσματα λυρικά.
Ἐδῶ ἡ Πάροδος εἶναι ἐπική, τῆς ἐπισκοπήσεως καὶ περιγραφῆς τοῦ
στρατοπέδου οὓσης ὅλης ἐπικής. Εἶναι ἔνδον ἀπομίμησις τῆς Τειχο-
σκοπίας Ὁμ. Γ 121 - 124 καὶ τῆς Βοιωτείας ἡ Καταλόγου νεῶν
Ὦμ. Β 494 κ. ἐ. μόνον κόσμον ἔχουσα τὸν κόσμον τῶν κορύμβων
καὶ τῶν ἀφλάστων. Εἰς τὸ τέλος μετὰ τὴν ἐπωδὸν (στροφὴν) προσ-
τίθενται τρία στροφικά ζεύγη, ἐνῷ τὰ ἄσματα κατακλείονται διὰ τῆς

ἐπωφοδοῦ, εἰς ἥν καὶ τελειώνον. Συναισθήματα δὲ ἡ Πάροδος αὗτη δὲν ἔκφραζει· μόνον ἀσθενῆ τινα θουμασμὸν καὶ αἰδημοσύνην βλέπουμεν. "Ἡ δὲ ἀγκίστρῳσίς της πρὸς τὴν πρᾶξιν εἶναι ἀσθενῆς καὶ χαλαρὰ (ἥ γυναικεία περιέργεια). Ἀφ' οὖτοῦ οὐδὲν Χορὸς ἔψαλε τὴν Πάροδον, ἀπὸ τὴν ἀριστερὰν πάροδον παρέρχονται δὲ Μενέλαος καὶ δὲ Πρεσβύτης διαπληκτιζόμενοι. Τί συμβαίνει θάλασσαν εὐθὺς ἀμέσως.

303 - 375

303-316. Μενέλαος εὐθὺς ἔξι ἀρχῆς τὸ ὄνομα χάριν τῶν θεατῶν. **χρεῶν** (ἥν)=χοῦν. **ἀπελθε=φύγε** ἀπ' ἐδῶ. **λίαν πιστός** τοῦτο ὑπενθυμίζει τὸν αὐτοχαρακτηρισμόν, ὃν ἔκαμεν δὲ Πρεσβύτης (45) τὸ ἀσύνδετον ἐκ τοῦ πάθους. **τοῦνειδος=τὸ ὄνειδος**. **έξονειδίζω=έκστομίζω** ὑβριν. **καλόν** κατηγορούμενον· **καλὸν τὸ ὄνειδος**: εἶναι δέξιμωρον εἰρωνικόν. **κλαίοις ἄν=θά χύσης δάκρυα**. **εἰ πράσσοις, ἂ μη πράσσειν σε δεῖ**: δὲ Πρεσβύτης ἔχει πιάσει τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀρνεῖται νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν Μενέλαον. **λύω δέλτον=παραβιάζω** τὴν σφραγίδα, ἀνοίγω τὴν ἐπιστολήν. **οὐδέ γέ σε φέρειν (χοῦν)=ναί**, ἀλλὰ καὶ σὺ δὲν ἔπειτε. Φαίνεται ὅτι δὲ Μεν. εἶχεν ἀναγνώσει τὴν ἐπιστολήν, ἥν χρακτηρίζει μὲ τὴν λέξιν **κακά**, διότι ἐμπατάωνε τὴν ἐκστρατείαν καὶ τὴν ἵκανοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. **"Ελλησιν· ἀναχρονισμός. ἀμιλλῶ· β' ἐν. προστακτ. τοῦ ἀμιλλῶμαι· ἄλλοις ἀμιλλῶ ταῦτα=σ'** αὐτὰ τὰ λογοπαίγνια νὰ τὰ παραδείχνης μὲ ἄλλους (δηλ. τὸν Ἀγαμ.). **"Υπαινιγμός τοῦ Εὑριπίδου κατ' ἀναχρονισμὸν εἰς τὴν ἐριστικὴν τῶν σοφιστῶν**, ἥς δείγματα ἥσαν αἱ σοφιστικαὶ διαλέξεις, ἀντιλογίαι, ἀγῶν ἢ ἀμιλλα λόγων. **οὐκ ἄν μεθείμην· ἐννόησον ἐκ τοῦ τήνδε ἐν τῷ προηγουμένῳ στίχῳ τὸ τῆσδε=δὲν θὰ τὴν ἀφῆσω. σκῆπτρον· τὸ σκῆπτρον ἔχοντιμοποίουν οἱ βασιλεῖς καὶ ὁς βακτηρίαν, μὲ τὴν δοπίαν ἐκτύπων τοὺς ἀκοσμοῦντας. τάχα=ταχέως. ἄρα· διὰ τὸ μέτρον ἀντὶ τοῦ ἄρα=τότε λοιπόν. σὸν καθαίμαξω κάρα=θὰ σοῦ σπάσω τὸ κεφάλι. τοι=δῆς γνωστόν. δεσποτῶν ὕπερ=ὑπέρ δεσποτῶν. μέθες· ἐνν. τὴν δέλτον. μακροὺς δοῦλος ὡν λέγεις λόγους· δὲ Πρεσβύτης δὲν πολυλογεῖ, ἀλλ' δὲ Μεν. ἐπειδὴ ἀξιοῦ ἀπὸ τὸν δοῦλον ἀδιαμαρτυρητὸν ὑπακοὴν εἰς τὰς διαταγάς του πᾶσαν διαμαρτυρίαν τοῦ Πρεσβύτου θεωρεῖ ὡς ἀνυπόφορον καὶ αὐθάδη πολυλογίαν. **ὦ δέσποτ'**, ἀδικούμεσθα· δὲ Ἀγ. ἀκούσας ἀπὸ τὴν σκηνὴν τὸν θόρυβον παρέρχεται εἰς τὴν ὁρχήστραν· καὶ δὲ Πρεσβ., μόλις βλέπει τὸν**

κύριόν του, λέγει ἀδικούμεσθα, ἐγὼ δηλ. καὶ σύ. οὐδὲν τῇ δίκῃ χορῆσθαι θέλει=καθόλου δὲν θέλει νὰ ἀκούῃ τὴν φωνὴν τοῦ δικαίου. ἔξαρπάσας—ἐκ χερῶν ἐμῶν—βίᾳ· ἡ πλούσια ἔκφρασις τονίζει τὴν βιαιοπραγίαν τοῦ Μεν.· δρα καὶ σὰς (ἐπιστολὰς)—ἐμῶν (ἐκ χερῶν).

317 334. ἕα· ἐπιφώνημα δηλοῦν κατάπληξιν ίσοδύναμον μὲ τὸ ήμετερον : μπᾶ. ἐν πύλαισιν=ἔξω εἰς τὴν εἰσόδον. ούμός, οὐχ ὁ τοῦδε μῆθός (ἐστι) κυριώτερος λέγειν=ἐγὼ εἰμαι καὶ δχι αὐτὸς ὁ ἀδικοιώτερος νὰ ὅμιλο. Ὁ Μενέλαος, καὶ διότι εἶναι ἐλεύθερος καὶ ὡς βασιλεὺς καὶ ὡς ἀδελφὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου, δικαιοῦται νὰ ὅμιλησῃ πρὸ τοῦ δούλου, πρὸς τὸν δοπίον τὸ πρῶτον φαίνεται ὅτι ἀπετάθη ὁ Ἀγ. (317). ούμὸς ούχ ὁ τοῦδε· σχῆμα ἐκ παραλλήλου τῷδε=τῷ Πρεσβύτη. βίᾳ ἄγεις (αὐτὸν)=βιαίως τὸν σύρεις. Φαίνεται, ὅτι ὁ Μεν. ἔξηκολούθει νὰ σύρῃ βιαίως τὸν Πρεσβύτην. βλέψον εἰς ἡμᾶς· ὁ Ἀγ. ἔχει ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον ἀπὸ φυσικὴν αἰσχύνην, διότι ἔχει ἐπ’ αὐτοφράφω συλληφθῆ παλίμβουλος. ἵν’ ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω· τὸ ταύτας καθ’ ἔλξιν πρὸς τὸ ἀρχὰς ἀντὶ τοῦτο, δηλ. τὸ ξήτημα τῆς δέλτον=διὰ νὰ ἀρχίσω τὸν λόγον μον ἀπὸ τὸ σημεῖον αὐτό. μῶν=μὴ οὖν=μήπως· τίθεται εἰς ἐρώτησιν εἰς ἥν ἀναμένεται ἀπάντησις ἀρνητική. οὐκ ἀνακαλύψω βλέψαρον=δὲν θὰ ἀνοίξω τοὺς ὀφθαλμούς. τρέσας· μετκ. ἀδρ. τοῦ τρέω=τρομάζω ἀπὸ φόβον· δρα τὸν τρέσαντας. γεγών· ἐνδοτ. μετοχὴ=ἄν καὶ ἐγεννήθην. Ἀτρέως=ἀπὸ τὸν Ἀτρέα. τρέσας Ἀτρέως (ἀτρέστου), λογοπαίγνιον. τήνδε· προβάλλων δεικνύει αὐτὴν (τὴν ἐπιστολήν), ητις λέγεται κακίστων γραμμάτων ὑπηρέτις=ἔξυπηρετοῦσα, δργανον κακοθεστάτου περιεχομένου. ἢ γὰρ=οὐλήθεια λοιπόν. ἢ μὴ καιρός (ἐστι)=ὅσα δὲν εἶναι ὧρα, δὲν συμφέρει, δὲν πρέπει. ἀνίημι σήμαντρα=χαλαρώνω τὴν σφραγίδα, λύω, καταστρέψω. γε=ναί. ἀνοίξας (αὐτὴν) (οἴδα) (τὰ) κακά, ἢ σὺ εἰργάσω λάθρα. ὕστε σ’ ἀλγῦναι=ὕστε νὰ σὲ λυπήσω, νὰ σὲ φραμακώσω (μὲ αὐτὸ τὸ ἀνοιγμα τῆς ἐπιστολῆς); ἡ φράσις ἀνήκει εἰς τὸ ἀνοίξας. ποῦ=πῶς. νάλλαβες=καὶ ἔλαβες· ὁ καὶ εἰς ἐρωτήσεις προσδίδει τόνον. νιν=αὐτὴν τὴν δέλτον. ὖ θεοί· ἀναφώνησις, εἰς ἥν ἐπιφέρεται ἡ γενικὴ σῆς ἀναισχύντου φρενός, ητις εἶναι γενικὴ τῆς αἰτίας, ὡς ἐὰν ἀντὶ τοῦ ὃ θεοὶ ἔκειτο τὸ ἐπιφώνημα φεῦ, οἵμοι. σὴν παῖδα· πρόληψις ἀντί: εἰ σὴ παῖς ἀπ’ Ἀργούς στράτευμά ἀφίξεται. τάμ=τὰ ἐμὰ=τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας μον.

φυλάσσω=προφυλάσσω. τόδε οὐκ (έστιν) ἀναισχύντον; =αὐτὸς ἔδω, αὐτὴ ἔδω ἢ πρᾶξις σου δὲν είναι γνώρισμα διακριτικὸν τοῦ ἀναισχύντον; Αἱ ἐρωτήσεις καὶ τὸ ἀσύνδετον ἀπὸ τὸ πάθος. τὸ βούλεσθαι=ἡ βούλησις. ονίζω=γαργαλίζω, βάζω σὲ πειρασμό. οὐχὶ δεινά; ἐνν. ἔστι τάδε; οἰκον=διευθύνω οἰκογένειον. οὐκ ἔάσσομαι; δὲν θὰ ἀφεθῶ ἐλεύθερος; (οὐ)=οὐκ ἔάσει=δὲν θὰ ἀφεθῆς ἐλεύθερος. φρονεῖς γάρ πλάγια=διότι πονηρείσαι. τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι, τὰ δ’ αὐτίκα ἀναφορὰ=ῶς πρὸς ἄλλα μὲν τώρα, ὡς πρὸς ἄλλα δὲ πρὸς πολλοῦ, ὡς πρὸς ἄλλα δὲ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν· ἡ ὅλη φράσις : παντοῦ καὶ πάντοτε· ἡ τριπλῆ ἐπαναδίπλωσις σκοπεῖ νὰ πολλαπλασιάσῃ καὶ νὰ μεγεθύνῃ τὸ ἀμάρτημα τοῦ ἀδελφοῦ. εὖ κεκόμψευσαι=τὰ ἔχεις εἰπεῖ κομψά, χαριτωμένα. “Υπαινιγμὸς εἰς τὴν ἀνωτέρῳ λεχθεῖσαν σοφιστικὴν ἐπαναδίπλωσιν. σοφὴ γλῶσσα πονηρῶν (έστιν) ἐπίφθονον (χρῆμα)=ἡ σπουδασμένη γλῶσσα τῶν πονηρῶν προκαλεῖ τὸν φθόνον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων· εἰδων.: τὴν σιχαίνεται ὁ κόσμος. νοῦς ὁ μὴ θέβαιος=νοῦς ποὺ δὲν ἔμμένει εἰς τὰς σκέψεις του, ὁ παλίμβουλος, αὐτὸς ποὺ γνοίζει σὰν ἀνεμόμυλος. ἄδικόν (έστι) ατῆμα=γεννᾶ ἄδικίας, ζημίας. οὐσαφὲς=οὐχὶ ἀξιόπιστον.

335-342. ἔξελέγχω=ἀποκαλύπτω, ξεσκεπάζω, ὄργης ὑπο=ἀπὸ ψυμόν. ἀποτρέπομαι τάληθες=ἀποστρέφομαι τὴν ἀλήθειαν. κατατείνω λίαν=τεντώνω πολὺ τὸ σχοινί, γίνομαι πολὺ ἐπιθετικός· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὰ σχοινία ἢ ἀπὸ τοὺς χαλινούς· οἱ στίχοι 335 καὶ 336 ἀποτελοῦν τὸ προοίμιον τοῦ λόγου τοῦ Μενελάου. οἰσθα ὡς ταπεινὸς ἡσθα=γνωρίζεις πόσον ἐταπεινοῦσο. ὅτε ἐσπούδαζες ἄρχειν Δαναΐδαις=ὅτε ἐπεδίωκες πάσῃ δυνάμει νὰ ἀποκτήσῃς τὴν ἀρχιστρατηγίαν μεταξὺ τῶν Δαναῶν· ἡ δοτ. Δαναΐδαις εἰς τὸ ἄρχειν κατὰ τὸ ‘Ομ. ἀνάσσειν Δαναοῖς. προσθιγγάνω πάσης δεξιᾶς (χειρὸς)=χαιρετίζω ὅλους διὰ χειραψίας. τῷ δοκεῖν μὲν οὐχὶ χορήζων, τῷ δὲ βούλεσθαι θέλων· αἱ μετοχαὶ τροπικαὶ=κατὰ τὰ φαινόμενα μὲν μὴ ἐπιδιώκων, κατὰ βάθος δὲ ὅμως θέλων· χορήζων—βούλεσθαι —θέλων σημείωσον τὴν ποικιλίαν ἐν τῇ ἀναφορᾷ. θύρας τῆς οἰκίας σου δηλ. ἀκλήστους=ἀνοικτὰς μέραι νύχτα. τῷ θέλοντι (ἰδεῖν σε)=εἰς τὸν θέλοντα νὰ σὲ ἤδη. τῶν δημοτῶν=τῶν πολιτῶν. δίδωμι πρόσθησιν πᾶσι=χαιρετίζω ὅλους. ἔξῆς=κατὰ σειράν, τὸν ἔνα κατόπιν

τοῦ ἄλλου. ώνοῦμαι τὸ φιλότιμον ἐκ μέσου=ἀγοράζω τὸ ἀντικείμενον τῆς φιλοδοξίας μου, τὸ δποῖον εἶχεν ἐκτεθῆ εἰς τὸ μέσον (εἰς τὴν ἀγορὰν) καὶ ἡτο προσιτὸν εἰς δλους. τοῖς τρόποις=μὲ αὐτοὺς τοὺς δημοκοπικοὺς τρόπους.

343-348. κάτα=καὶ εἴτα. κατέχω ἀρχὰς=παίρων τὸ ἀξίωμα. μεταβάλλω ἄλλους τρόπους πρόληψις=ἄλλάσσω τοὺς τρόπους καὶ παίρων ἄλλους=ἄλλάζω πολιτικήν. ούκετι ἥσθα τοῖς φίλοισι τοῖς πρὸν φίλοις (τοιοῦτος) ώς πρόσθεν (γενόμενος) δυσπόδιστος (=ἀπροσπέλαστος) ἔσω τε κλήθρων σπάνιος (καὶ σπανίως δεχόμενος ἐντὸς τῆς οἰκίας σου). ὁ ἀγαθὸς=δὲ εὐγενῆς. πράσσω μεγάλα=ἔχω μεγάλας βλέψεις. μεθίστημι=μεταβάλλω. βέβαιος=σταθερός. καὶ μάλιστα βέβαιον τότε, ἡνίκα=ὅτε. μάλιστα δυνατός ἔστιν ὠφελεῖν εύτυχῶν (=διότι εὐτυχεῖ, εὐφίσκεται εἰς τὴν ἔξουσίαν) βέβαιον μάλιστα—μάλιστα δυνατός: χιαστὸν καὶ ἐπαναδίπλωσις. Τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶχε καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς λέγων : Μηδέποτε ἔγω εἰς τοῦτον καθίσαιμι τὸν θρόνον, ἐν ᾧ πλέον οὐδὲν ἔξουσιν οἱ φίλοι παρ' ἐμοὶ τῶν ἀλλοτρίων.

349-357. ἐπῆλθόν σε=σὲ ἐθίξα. ταῦτα πρῶτα=εἰς αὐτὰ πρῶτα. ἵνα=δπον. κακός=ἀξιοκατηγόρητος. αὐθίς=ἔπειτα, μετὰ τὸ πρῶτα μέν. χώ=καὶ δὲ Πανελλήνων στρατὸς=μὲ τὸν δλον στρατὸν τῶν Ἑλλήνων. οὐδὲν ἥσθα=ἥσοντι ἔνα τίποτα, ἔνα μηδενικό. ἐπιλήσσομαι=τὰ χάνω. τῇ τύχῃ τῇ τῶν θεῶν=ἐκ τυχιών τινὸς περιστατικοῦ. οὐρίας πομπῆς σπανίζων=διότι ἐστερεῖσο τῆς συνοδείας οὐρίων ἀνέμων. Δαναΐδαι=οἱ ἡγεμόνες τῶν Δαναῶν. διήγηγελλον=ἔδιδον διαταγὰς (μὲ διαγγελεῖς) ἀφιέναι ναῦς=νὰ ἀφήσουν τὰς ναῦς ἐλευθέρας νὰ ἀπολεύσουν. μὴ πονεῖν δὲ μάτην=γὰ μὴ ματαιοποιῶν δέ. ώς ἄνολβον εἶχες ὅμμα σύγχυσίν τε=πόσον ἡτο τὸ πρόσωπόν σου δξιοθρήνητον καὶ πῶς τὰ εἶχες χάσει. εἰ μὴ δορὸς ἐμπλήσεις τὸ Πριάμου πεδίον=διότι δὲν θὰ καταπλημμυροὶ σες τὴν πεδιάδα τοῦ Πριάμου μὲ τὰς μαχίμους δυνάμεις. ἄρχων μετοχὴ ἐνδοτική. δορός: περιληπτικὸν καὶ συνεκδοχὴ. παρακαλῶ τινα=ζητῶ τὴν συνδρομὴν τινος. τί δράσω; ; ἀπορηματικὴ ὑποτακτικὴ. τίν^ν ἀπορῶν εὔρω πόρον; ; ἢ σειρά: τίνα πόρον εὔρω ἀπορῶν; πόρος=διέξοδος. ἀπορῶν πόρον δξίμωρον. ὕστε μὴ στερέν-

τας... ἀπολέσαι καλὸν κλέος=ῶστε μὴ ἀπολέσαι καλὸν κλέος στερέντας (ῆμᾶς) ἀρχῆς. στερεῖς=δ στερηθείς.

358-365. ἐν ἰεροῖς=ἐν ἰεροσκοπίᾳ, παρατηρῶν τὰ Ἱερὰ εἴπε πρὸς τοῦτο φέρονται τὰ ἀπαρέμφατα θῦσαι καὶ ἔσεσθαι, ὃν τὸ α' εἶναι τελικόν, τὸ δὲ δεύτερον εἰδικόν. ἡσθεὶς φρένας—ἄσμενος— ὑπέστης—ἐκὼν—οὐ βίᾳ· διὰ τοῦ πλούτου τῆς ἐκφράσεως ἔξαιρεται τὸ αὐθόρμητον τοῦ Ἀγ. ἐκὼν οὐ βίᾳ· σχῆμα ἐκ παραλλήλου. ὑφίσταμαι=ὑπισχνοῦμαι. πέμπεις=στέλλεις γράμματα. πρόφασιν· προεξαγγελτική παράθεσις=μὲ τὴν πρόφασιν, δῆθεν, τάχα. ως γαμουμένην Ἀχιλλεῖ=ὅτι θὰ ὑπανδρευθῇ τὸν Ἀχιλλέα. ὑποστρέψας=πούμναν ἀνακρούσας, ἀναθεωρήσας τὴν πρώτην. λέληψαι=εἴληψαι=ἔχεις συλληφθῆ. μεταβαλῶν ἄλλας γραφὰς=γράψας ἄλλα γράμματα. ώς=ὅτι δηλ. ὑποστρέψας—μεταβαλών· συνώνυμα πρὸς ἔξαρσιν τῆς παλιμβουλίας. οὔτος αὐτός... σέθεν· ἡ σειρὰ οὔτος αἰθήρ, δις ἥκουσε σέθεν τάδε, ἐστὶν ὁ αὐτὸς=μάρτυς εἶναι ὁ αἰθήρ, δι ποτὸς, κωρὶς νὰ ἀλλάξῃ, ἥκουσε ἀπὸ σὲ τάδε=τὰς ὑποσχέσεις σου.

366-369. τὰ πράγματα.=ἡ πολιτική. μυρίοι δέ τοι... πρὸς τὰ πράγματα=δὲν ἔχουν μετρημὸ βεβαίως ἔκεινοι ποὺ ἔχουν πάθει τὸ ἕδιο (ποὺ καὶ σὺ ἔχεις πάθει) μὲ τὴν πολιτικήν. ἐκπονοῦσι=κοπιάζουν πολὺ (μὲ τὴν πολιτικήν). ἔξεχώρησαν=ἐκχωροῦσι=ἀποσύρονται ἀπὸ τὴν πολιτικήν. κακῶς=κακῶς ἔχοντες=εἰς κακὴν καταστασιν. ὑπὸ γνώμης πολιτῶν ἀσυνέτου· ἀναγκαστικὸν αἴτιον=δι²· ἄδικον κρίσιν τῶν πολιτῶν. ἐνδίκως=δικαίως, ἀπὸ δικαίων κρίσιν. "Ο Ἀριστείδης ἔξωστρακίσθη δι² ἄδικον κρίσιν, ἀλλὰ ἀνίκανοι πολιτικοὶ καὶ στρατηγοὶ ἐτιμωρήθησαν. ἀδύνατοι γεγώτες=ἐπειδὴ ἔχουν δειχθῆ ἀνίκανοι. διαφυλάττομαι πόλιν=προστατεύω τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος μου. αὐτοὶ=εἴδιας ὑπαιτιότητος, μὲ τὴν προσωπικήν των ἀξίαν. "Ισως δ Ἐυριπίδης εἶχεν ὑπ² ὅψει τὸν Ἀλκιβιάδην.

370-372. Ἐλλάδος τῆς ταλαιπώδου μάλιστα στένω=κλαίω πολὺ διὰ τὴν τύχην τῆς ταλαιπώδου Ἐλλάδος. ἥ· ἀναφ. αἰτιολ.=διότι αὗτη. θέλουσσα· ἐνδοτικὴ μετοχή. δρῶ τι κεδνὸν=κάμνω τι σοβαρόν. ἔξανήσει βαρβάρους καταγελῶντας (αὐτῆς)=θὰ ἀφήσῃ τοὺς βαρβάρους νὰ (τὴν) περιγελοῦν=θὰ ἀνεχθῇ τὰ περιπαίγματα τῶν βαρ-

βάρων. οἱ οὐδένες=οἱ οὐτιδανοί. "Ισως ὁ ποιητὴς εἶχεν ὑπὸ δόψει τὰς συγχρόνους προσπαθείας τῶν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων, οἱ δοποῖοι χάριν δλίγου χρήματος προσεπάθουν νὰ προσεταιρισθοῦν τὸν μέγαν βασιλέα, δοτις ὑπεβοήθει τὸν ἔμφύλιον σπαραγμὸν τῆς Ἑλλάδος χάριν τοῦ ἰδίου συμφέροντος. διὰ σὲ καὶ τὴν σὴν κόρην=ἔξι αἰτίας σου καὶ ἔξι αἰτίας τῆς κόρης σου, ή δοπία καμμίαν ἀξίαν δὲν ἔχει. τὴν σὴν κόρην· περιφρονητικῶς εἶναι εἰδημένον.

373-375. τίθεμαι προστάτην χθονὸς=ἐκλέγω ἀρχοντα τῆς πατρίδος μου. ἄρχων δπλων=στραγγής. ἔκατι γένους=ἔνεκα τῆς εὐγενοῦς καταγωγῆς. ώς=διότι. πᾶς ἀνὴρ ἄρχων πόλεως (εἴη ἄν), ἦν τύχῃ ἔχων σύνεσιν=ἄν μόνον, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχῃ σύνεσιν. προστάτης=ἀναχρονισμὸς ἀπὸ τοὺς δημοκρατικοὺς χρόνους. Προστάται τοῦ δήμου ἐκαλοῦντο ὁ Κλεισθένης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Ξάνθιππος, ὁ Ἐφιάλτης, ὁ Περικλῆς κειραγωγοῦντες καὶ καθοδηγοῦντες τὸν δῆμον. νοῦν χρὴ τὸν στρατηλάτην ἔχειν· πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην παραβλητέα ἡ σχετικὴ τοῦ Σωκράτους διδασκαλία εἰς τὰ Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα.

376 - 414

376-377. κασίγνητοι=οἱ ἀδελφοί. λόγοι μάχαι τε· ἐν διὰ δνοῖν=λογομαχίαι.

378-380. βούλομαι· ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ βούλομαι τοῦ στίχου 335, ἀρχὴν τοῦ λόγου τοῦ Μενελάου. κακῶς λέγω=κακὰ λόγια λέγω, κατηγορῶ. εῦ=ἀπὸ καλὴν διάθεσιν, πρὸς καλόν σου· δοα τὸ δξύμωρον κακῶς εῦ. λίαν ἄνω τὰ βλέφαρα ἄγω=ἔχω πολὺ ἐπηρμένας τὰς δφρῦς. πρὸς τάναιδες=μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ φθάσω εἰς ἀναίδειαν. σωφρονεστέρως=κάπως μετριοπαθῶς. χρηστὸς=εὔσυνείδητος. φιλῶ· μετ' ἀπαρεμφάτου=συνηθίζω. Διὰ τῶν στίχων τούτων προοιμιάζει τὸν λόγον του ὁ Ἀγ., διὰ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἀδελφοῦ· τοὺς δύο λόγους τῶν ἀδελφῶν ἐριζόντων χωρίζει τὸ διστιχον τοῦ Χοροῦ, τὸ δποῖον διερμηνεύει τὴν διάθεσιν τοῦ θεατοῦ.

381-387. δεινὰ φυσῶ=τρομερὰ δουθουνίζω. αίματηρδὸν ὅμμα ἔχω=εἶναι κατακόκκιγα τὰ μάτια μου. τοῦ κέχρησαι ; τίνος ἔχεις

ἀνάγκην ; τί στερεῖσαι ; τί σοῦ λείπει ; χρηστὰ λέκτρα=σύζυγος τιμία. ὃν γάρ... ἥρχες· ἡ σειρά : ἥρχες γάρ κακῶς ἐκείνων ἄ (=ῶν) ἔκτησω=ἔδειχθης ἀδέξιος σύζυγος· διὸ καὶ δὲν ἔμεινε πιστὴ ἡ πρώτη σύζυγος. δίκην δίδωμι=τιμωροῦμαι. σὰ κακὰ=τὰ ἔλαττώματα σου· ἡ γεν. τῆς αἰτίας. ὁ μὴ σφαλεῖς=οὐ μὴ πταίσας· τραγ. εἰρωνεία, διότι καὶ ἡ Κλ. ἔδειχθη ἀπιστος συνάφασα σχέσεις μὲ τὸν Αἴγισθον. δάκνω τινὰ=πειράζω. τὸ φιλότιμον=ἡ φιλοδοξία. ἀλλ᾽ ἐν ἀγκάλαις... ἔχειν ; ἡ σειρά : ἀλλὰ χρηζεῖς ἐν ἀγκάλαις ἔχειν εὐπρεπή (εὔμορφην) γυναικα παρεῖς (=ἀφήσας κατὰ μέρος, παραβλέψας) τὸ λελογισμένον (=τὴν φρόνησιν, τὴν σύνεσιν) καὶ τὸ καλὸν (=τὰς ἡθικὰς ἀρετάς)· ὁ νοῦς : κατηγορεῖς τὴν φιλοδοξίαν μου· διατί δὲν ψέγεις τὴν γυναικομανίαν σου ; ἥδοναι κακαὶ=ἥδοναι αἰσχραὶ πονηροῦ φωτὸς=φαύλου ἀνδρός (εἰσιν)· ἡ γενικὴ εἶναι κατηγορούμενον.

388-395. γιγνώσιω οὐκ εὖ=λαμβάνω ἀπόφασιν ὅχι καλήν. μετατίθεμαί τι=μεταβάλλω· ἡ μεταφορὰ ἵσως ἐκ τῶν πεσσῶν· ἡ ἔννοια κατὰ τό : αἱ δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι. οὐ μᾶλλον=sù (μαίνη) μᾶλλον=sù τούναντίον (εἴσαι τρελλός). ὅστις· αἰτίαν σημαίνει=διότι σύ. κακὸν λέχος=κακὴ σύζυγος. θεοῦ σοι τὴν τύχην διδόντος εὖ=ἐπειδὴ ὁ θεὸς τὰ φέρονται δῆλα εὐνοϊκά, τὴν κατάστασιν, ποὺ ἔδημιουργησες ἐξ ἴδιας σου ὑπαιτιότητος, ἔστρεψαν οἱ θεοὶ ἐπὶ καλῷ, διότι, ἐν φῇ ἡ ἀξίωσίς σου εἶναι μωρά, οἱ θεοὶ σοῦ δίδουν τὰ μέσα νὰ τὴν πραγματοποίησῃς, ἐπειδὴ οἱ μωροὶ μνηστῆρες νομίζουν ὅτι εἶναι δεσμευμένοι ἀπὸ τὸν Τυνδάρειον δροκον. οἱ κακόφρονες, φιλόγαμοι μνηστῆρες=οἱ μωροὶ καὶ διψασμένοι διὰ γάμου μνηστῆρες. ἡ δέ γ' ἐλπίς... σθένος· ἡ σειρά : ἡ δέ γ' ἐλπίς, οἷμαι μέν, θεός (ἐστι) καλέπερφαξεν αὐτὸ (ἡ ἐλπίς) μᾶλλον ἡ σὺ καὶ τὸ σὸν σθένος· ἡ ἐλπίς, τὴν δύοιαν ἔκαστος τῶν μνηστῆρων εἶχεν, ὅτι θὰ προτιμηθῇ αὐτός. οἷμαι μέν· κεῖται παρενθετικῶς=κατὰ τὴν γνώμην μου τοὐλάχιστον. καλέπερφαξεν αὐτὸ=καὶ ἐξέπραξεν αὐτὸ=καὶ ἐπραγματοποίησε τὴν δόσιν τοῦ δροκον. τὸ σὸν σθένος=ἡ δύναμις σου, τὰ ἴδια σου μέσα. οὓς λαβὼν στράτευε=τούτοις λοιπὸν πάρε καὶ ἐμπρός. ἔτοιμοι δ' εἰσὶ μωροί φρενῶν=εἶναι δὲ πρόθυμοι (νὰ σὲ ἀκολουθήσουν) ἀπὸ ἡλιθιότητα. Είναι μωροὶ καὶ ἡλίθιοι καὶ νομίζουν ὅτι τοὺς ὑπόχρεώνουν οἱ δροκοι τοῦ Τυνδάρεω. Οἱ θεοὶ δημως

εἰναι συνετοὶ καὶ ἐμποδίζουν τὸν ἀπόπλουν. ἔχει συνιέναι=δύναται, εἰναι εἰς θέσιν νὰ κρίνῃ ἂν ἡμποδοῦν νὰ ἔχουν ίσχὺν οἱ ὄρκοι οἱ κακῶς παγέντες=οἱ κακῶς συνομολογηθέντες καὶ πατηναγκασμένοι=καὶ οἵ διὰ τῆς βίας ἐπιβληθέντες ὄρκοι.

396-401. τάμα· μετὰ πολλῆς ἐμφάσεως ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου¹ σκόπιμος ἡ χοησὶς τοῦ πληθ. τάμα τέκνα ὡς καὶ κατωτέρῳ : παῖδας οὓς ἐγεινάμην, ἵνα ἔξαρθῇ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος. τὸ σὸν μὲν εὖ ἔσται παρὰ δίκην=αἱ μὲν ἴδικαὶ σου ὑποθέσεις θὰ τακτοποιηθοῦν παρὰ τὸ δίκαιον. τιμωρίᾳ=διὰ τῆς τιμωρίας κακίστης εὕνιδος=κακοηθεστάτης συζύγου. ἐμὲ δὲ συντήξουσι νύκτες ἡμέραι τε δακρύοις=ἔγῳ δὲ συντήξομαι νύκτας... Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀρνησὶς οὐθὲ εἰναι καὶ εἰς τὰς δύο προτάσεις τὰς διὰ τοῦ μὲν δὲ συνδεομένας· δηλ. δὲν ἔννοιω σὺ μέν... νὰ τακτοποιήσῃς, ἔγῳ δὲ νὰ λειώνω στὰ δάκρυα. δακρύοις συντήξουσι νύκτες ἡμέραι τε : ὅτι γίνεται τὴν νύκτα ἡ τὴν ἡμέραν παριστάνεται ὅτι προκαλεῖται ἀπὸ αὐτάς. Πρὸς τὴν ἔννοιαν παραβάλε τὸ Ὁμηρ. νύκτας τε καὶ ἥματα δάκρυ χέουσσα. ἄνομα κού δίκαια δρῶντα παῖδας οὓς ἐγεινάμην= παρανόμως καὶ ἀδίκως συμπεριφερόμενος στὰ παιδιά, τὰ δρῶντα ἐγένησα. σοι=ἀντικ. τοῦ λέλεκται. φάδια=εὔκαλα, εὐνόητα, ἀπλᾶ. σύ· ἔτεμη ἵνα κάμη ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἔγῳ. τάμ²=τὰ ἐμά. τίθημι καλῶς=τακτοποιῶ, διευθετῶ· οἱ στίχοι 400 καὶ 401 ἀποτελοῦν τὸν ἐπίλογον τοῦ λόγου τοῦ Ἀγαμέμνονος.

402-403. οἶδ³ αὐτὸι (μῦθοι) (εἰσὶ) διάφοροι τῶν πάρος λελεγμένων, καλῶς δ' ἔχουσι=ἀντὰ ἐδῶ πάλιν, ὅσα τώρα ἐλέχθησαν, εἰναι διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ προηγουμένως λεχθέντα, ὅμως εἰναι καλά, διότι ὑποστηρίζουν τό : φείδεσσύναι τέκνων=νὰ πονῇ κανένας γιὰ τὰ παιδιά του. Ὁ Χορὸς παρὰ τὴν οὐδετερότητά του δμολογῶν ὅτι εἰναι ὠραῖον νὰ πονῇ τις τὰ τέκνα του δίδει τὸ δίκαιον εἰς τὸν Ἀγ.

404-414. ἄρα· τὸ ἄρα μὲ παρατατικὸν (κεκτήμην) σημαίνει ὅτι ἀλήθεια τέως λανθάνουσα τώρα γινώσκεται. (κέκτησαι φίλουν), εἰ μὴ θέλεις ἀπολλύναι τοὺς φίλους=τοὺς φίλους ποὺ ἔχεις τώρα. ποῦ δὲ δείξεις μοι πατρὸς ἐκ ταύτου γεγώς ;=ποῦ δὲ (ἀλλοῦ παρὰ εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν) θὰ δείξης ὅτι ἐγεννήθης ἀπὸ

τὸν ἔδιον πατέρα, ὅτι εἶσαι ἀδελφός μου; σὺν - σωφρονῶ σοι=συμμερίζομαι τὴν φρόνησίν σου. συννοσῶ σοι=συμμερίζομαι τὴν νόσον σου (τὰς τιμωρίας σου). Τὸ νοσεῖν κεῖται μεταφορικῶς. Παράβαλε πρὸς τὸν στίχον τὸ παρὰ Σοφοκλεῖ ἐν Ἀντιγόνῃ 253 οὕτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν. εἰς κοινὸν τοῖς φίλοισιν ἀλγῶ=ἀπὸ κοινοῦ μὲ τοὺς φίλους ἀλγῶ=συναλγῶ τοῖς φίλοις=συμμερίζομαι τὸν πόνον τῶν φίλων. Τοῦτο εἶναι κατὰ τὴν ἀρχὴν : κοινὰ τὰ τῶν φίλων. εὗ δρῶν παρακάλει μ', ἀλλὰ μὴ λυπῶν ἐμὲ=νὰ ζητῆς τὴν συνδρομήν μου, ὅταν πρόκειται νὰ μοῦ κάμης καλὸν καὶ ὅχι ὅταν πρόκειται νὰ μὲ λυπήσῃς. οὐκ ἄρα δοκεῖ σοι=δὲν εἶσαι λοιπὸν ἀποφασισμένος τάδε πονεῖν σὺν Ἐλλάδι ;=νὰ ὑποστῆς αὐτὴν ἐδῶ τὴν θυσίαν μὲ τὰς θυσίας ποὺ ὑφίσταται δῆλη ἡ Ἐλλάς ; 'Ἐλλὰς σὺν σοὶ νοσεῖ=ἡ Ἐλλὰς εἶναι ἀνόητος, ἀνοηταίνει, ὅπως καὶ σὺ κατὰ θεόν τινα=ἀπὸ δργὴν θεοῦ τινος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἐλληνες ἐκολάκευν τὸν μέγαν βασιλέα χάριν δλίγου ἀργυρίου μὲ δλεθδον τῆς πατρίδος των. Ἰσως εἰς τοῦτο κάμνει ὑπαινιγμὸν ὁ φιλόπατρος ποιητῆς· τὸ ἐν τῷ στίχῳ 411 δὲ ἔχει τὴν ἑξῆς ἔννοιαν : αὐτὸ τὸ δποῖον λέγεις (στίχ. 410 πονεῖν σὺν Ἐλλάδι), Μενέλαε, θὰ τὸ ἔκαμνα εὐχαρίστως εἰς πᾶσαν ἀλλην περίστασιν ἀλλὰ ἐν προκειμένῳ δὲν τὸ κάμνω, διότι ἡ Ἐλλὰς ἀνοηταίνει. σκῆπτρῳ νῦν αὔχει=καμάρωνε λοιπὸν τὸ σκῆπτρον, τὴν ἀρχιστρατηγίαν σου. σὺν κασίγνητον προδοὺς=μετὰ τὴν προδοσίαν τοῦ ἀδελφοῦ σου. εἴμι ἐπ' ἄλλας μηχανάς τινας=θὰ καταφύγω εἰς ἄλλα τινὰ μέσα φίλους τ' ἐπ' ἄλλους (εἴμι) καὶ θὰ ζητήσω ἄλλους φίλους.

414 - 468

414-419. ὁ Μενέλαος διακόπτεται ἐν μέσῳ τοῦ στίχου 414 ὡς ἐκ τῆς αἰφνιδίας παρόδου τοῦ Ἀγγέλου, ὅστις ὡς διερχόμενος ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς παρέρχεται διὰ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου. Ὡς Πανελλήνων ἄναξ Ἀγάμεμνον· ἡ μεγαλοπρεπῆς προσφώνησις σύμφωνος πρὸς τὴν χαρμόσυνον εἰδησιν, τὴν δποίαν κομίζει. ὁμαρτεῖ· ὁῆμα ἀπὸ τὸ ἐπίρρομα ὁμαρτῇ (δμοῦ - ἀραρίσκω)=συγχρόνως. ὁμαρτεῖ=συνοδεύει. Κλυταιμήστρας δέμας· περιφρ.=Κλυταιμήστρα. Σπουδαιότατον στοιχεῖον τῆς προσωπικότητος ἐθεώρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἐλληνες τὸ ἀπτὸν καὶ ὅφατὸν σῶμα. ὕστε ἀν τερψθείης ἰδών τραγικὴ εἰρωνεία· ἀντίφασις μεταξὺ τῶν λόγων καὶ τῆς πράγματικότητος. ὕν· αἰτιολ. μετοχή. ἔκδημος=δ

ἔξω τῆς χώρας ὅν, ὁ ἀπουσιάζων. δωμάτων ἔκδημος· κατάχοησις· κυριολ. ἔκδημος χθονός. Παρ' ἡμῖν: νοικοκύρης τοῦ χωραφιοῦ.

420-423. ὡς=έπειδὴ μακρὰν (όδὸν) ἔτεινον=διέτρεχον βια-
στικὰ μακρὸν δρόμον. εὔρυτος κοήνη=καλλίρροους κοήνη. ἀναψύχω
=δροσίζω. βάσιν· τοὺς πόδας· ὁ ἐν. ἀντὶ τοῦ πληθ. κατὰ ποιητικὴν
συνήθειαν. θηλύπους=θῆλυς. θηλύπους βάσιν=τοὺς γυναικείους
πόδας των, ἑαυτάς. πῶλοι 220. καθεῖμεν· ἄδο. τοῦ καθίημι=ἐῶ
κατελθεῖν=καταβιβάζω, ἀπολύν κάτω. χλόη λειμώνων=χλοεροὶ λει-
μῶνες. ὡς βιορᾶς γευσαίατο (γεύσαντο)=ἴνα γευθοῦν τροφήν. .

424-434. ἐγὼ δὲ πρόδρομος ἥκω· πρόδρομος· κατηγ.=πρωτο-
πόρος. σῆς παρασκευῆς χάριν=διὰ νὰ ἐτοιμασθῆς. Ὁ Ἀγγελος δι-
καιολογεὶ τὴν πάροδον αὐτοῦ. σῆς παρασκευῆς δίσημον. Ὁ Ἀγγελος
φαντάζεται τὰς παρασκευὰς τῶν γάμων, ὁ δὲ θεατὴς ὁ μεμυημένος
τὰς παρασκευὰς τῆς θυσίας. πέπυσται τοῦ πυνθάνομαι=πληροφο-
ροῦμαι. ταχεῖα γὰρ διῆξε φήμη· ἡ πρότασις παρενθετική. διῆξε
(διάσσω)=διηλθε ταχεῖα. πᾶς ὅμιλος=ὅλα τὰ πλήθη τοῦ στρατοῦ.
δρόμῳ=τροχάδην εἰς θέαν· ἐπεξηγεῖται ὑπὸ τοῦ: ὅπως ἵδωσιν
(στρατὸς—ἱδωσιν· στρατός: περιληπτικόν). οἱ δ' εὐδαιμονες κλεινοὶ¹
καὶ περίβλεττοί (εἰσιν) ἐν πᾶσι βροτοῖς. οἱ εὐδαιμονες=οἱ εὐ-
τυχισμένοι. ἐν πᾶσι βροτοῖς=εἰς τὰ βλέμματα ὅλου τοῦ κόσμου.
τραγ. εἰρωνεία· τὴν αὐτὴν σκέψιν διετύπωσε καὶ ὁ Πρεσβ. 20. ύμε-
ναιός τις=γάμος τις. ἡ τί πράσσεται=ἡ τί γίνεται, τί μαγειρεύεται;
τῶν δ' ἀν ἥκουσας τάδε· ἐλέχθη ὡς ἐὰν προηγεῖτο τῶν μὲν=ἀπὸ
ἄλλους δὲ θὰ ἥκουνες τὰ ἔξης. προτελίζουσι νεάνιδα Ἀρτέμιδι=
πρὸ τοῦ γάμου φέρουν τὴν μνηστὴν πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἀρτέμιδος,
ἀφιερώνουν εἰς τὴν Ἀρτεμιν, ὡς ἐγίνετο τοῦτο τὴν παραμονὴν τοῦ
γάμου. προτελίζουσι εἶναι δίσημον· ὁ μεμυημένος θεατὴς νοεῖ: κα-
θαίρουσι τὸ θῦμα πρὸ τῆς θυσίας· τὸ ὅγμα προτελίζω εἰχε καὶ τὰς
δύο σημασίας. τίς νιν ἄξεται=ποῖος θὰ τὴν λιθη σύζυγον; δίση-
μον τὸ ἄξεται· σημαίνει καὶ θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὸν βωμόν. ἄνασσα
Αὐλίδος=πολιοῦχες.

435-439. εῖτα=έμπρός: κατεπείγει. ἔξαρχομαι κανά=κάνω
ἀρχὴν ἀπὸ τὰ κάνιστρα, ἐτοιμάζω τὴν γαμήλιον τελετήν. Καὶ τούτο

δίσημον· σημαίνει καὶ λαμβάνω προκαταρκτικῶς πρὸ τῆς θυσίας ἐκ κανῶν οὐλᾶς (χριθάλευρα) καὶ ἐπιπάσσω ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ θύματος. τάπι τοισίδε = τὰ ἐπὶ τοισίδε=τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν τελετὴν αὐτῆν ἐδῶ. στεφανοῦσθε· πρὸς τὸν Ἀγ. καὶ τὸν Μενέλ. τὸ κράτα = ἡ κεφαλὴ = βάζετε στεφάνια στὸ κεφάλι· ἀλλὰ καὶ ἐν θυσίᾳ τὸ θῦμα καὶ οἱ παρόντες ἐστεφανοῦντο· ἐντεῦθεν τὸ δίσημον καὶ τοῦ στεφανοῦσθε. ύμέναιον εύτρεπίζω = φροντίζω διὰ τὴν γαμήλιον διασκέδασιν. λωτὸς=αὐλὸς ἐκ λωτοῦ, ἐξ οὗ κατεσκεύαζον αὐλούς· λωτοῦ· μετωνυμία. βοάσθω=ἄς βουίζῃ, ἄς τὸ λέπ· βοάσθω προσωποποίia. τόδε φῶς ἥκει μακάριον τῇ παρθένῳ = ἡ σημερινὴ ἡμέρα ἔχει φέρει τὶς χαρές· τραγικὴ εἰδωνεία. φῶς=αἱ γαμήλιοι δᾶδες καὶ τὸ πῦρ τοῦ βωμοῦ.

440-445. ἐπήνεσα· λέγει ὁ Ἀγ. πρὸς τὸν Ἀγγελον μὲ τόνον ψυχρόν· ἐπήνεσα=ἐπαινῶ· καλά, καλὰ (σὲ ἄκουοσαι). ιούσης τῆς τύχης= ὅπως ἡ τύχη πηγαίνει. ἔσται καλῶς=θὰ ἀποβοῦν καλά. Ὁ Ἀγγελος εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν. τί φῶ δύστηνος; ἀρξωμαι πόθεν; αἱ νῦν. ἀποφηματικαί· αἱ προτάσεις εἶναι βραχεῖαι, ἀσύνδετοι, ἐρωτηματικαί· δηλοῦν τὴν ἐσχάτην ἀπόγνωσιν τοῦ Ἀγαμ. καὶ ἡ ἐπιφώνησις τὸ αὐτό: εἰς οἱ ἀνάγκης ζεύγματ' ἐμπεπτώκαμεν=εἰς ποίαν παγίδα τῆς σιδηρᾶς ἀνάγκης (μοίρας) ἔχουμεν ἐμπέσει. ἀνάγκης ζεύγματα· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τὰ δίκτυα. ὑπῆλθε· τοῦ ὑπέροχομαι= ἔστησε παγίδα. δαίμων=κακός τις δαίμων. τῶν σοφισμάτων=τῶν μεθόδων νὰ μὴ θυσιάσῃ τὴν κόρην.

446-450. ἡ δυσγένεια=ἡ ταπεινὴ καταγωγή. ὡς ἔχει τι χρήσιμον=πόσον πολὺ χρήσιμος εἶναι. ὁρδίως αὐτοῖς ἔχει=εἶναι εὔκολον εἰς αὐτοὺς (τοὺς δυσγενεῖς). ἀπαντα=δ, τι θέλουν. ὁ γενναῖος φύσιν=δ μὴ δυσγενής. ἀνολβα τεῦτά (ἔστι)=ταῦτα εἶναι ἀσυμβίβαστα εἰς τὴν εὐτυχίαν του, τὸ μεγαλεῖόν του. τὸν ὅγκον ἔχουμεν τῷ τ' ὄχλῳ δουλεύομεν· ἀντιθετικὴ τῶν προτάσεων ἡ σχέσις. ὅγκος= τὸ ὕψος τῆς θέσεως. προστάτης τοῦ βίου· ὁ ὅγκος προβάλλεται ἐμπρὸς εἰς τὴν ζωήν μας, τῶν σκέψεων μας κυριαρχεῖ ἡ ὑψηλὴ θέσις: πρὸ παντὸς εἰς τὴν ζωήν μας ἀποβλέπομεν εἰς μεγαλεῖα.

451-453. γὰρ=π.χ. δακρύσσωμεν· ἐπιφανεῖς ἥρωες εἰς τὸν Ὄμηρον κλαίουν.

454-459. εἰεν=ἔστω· ὅς δεκχθῶμεν ὅτι ἀνοίγω τὸ στόμα καὶ μιλῶ. ποῖον ὅμμα συμβαλῶ (ὅμματι δάμαρτος); =πᾶς θὰ τὴν ἀτενίσω; οἱ ἐπίβουλοι καὶ οἱ δόλιοι ἀποφεύγονταν τὸ βλέμμα τοῦ θύματός των, διὰ νὰ μὴ προδοθοῦν. συμβάλλειν ὅμμα· εἰρημένον εἶναι κατὰ τὸ συμβάλλειν λόγους, δεξιάς· τὸ τάλας (αἰδοῦμαι τάλας), αἱ μικραὶ προτάσεις, αἱ ἔρωτήσεις, τὰ ἀσύνδετα δηλοῦσι τὴν ἀμηχανίαν. ἐπὶ κακοῖς ἡ μοι πάρα (=πάρεστι)=κοντά εἰς τὰς συμφοράς τὰς δηποίας ἔχω, δὲν μοῦ ἔφθαναν τὰ βάσανα ποὺ ἔχω, ἥλθε καὶ αὐτὴ ἀκλητος. εἰκότως ἄμ· ἔσπετο=καλὰ ἔκανε καὶ ἤκολούθησε μαζί. νυμφεύσουσα (αὐτὴν) —δώσουσα (Ἄχιλλεν). τὰ φίλτατα=ἡ φιλτάτη κόρη. ἵνα=ὅτου. ἡμᾶς· πληθ. τῆς μεγαλειότητος.

460-464. τὴν δ' αὖ τάλαιναν παρθένον ὡς φόκτισα· ὁ ἀρό. ἀντὶ τοῦ ἔνεστ. οίκτιζω=αἰσθάνομαι συμπάθειαν· τὴν παρθένον εἶναι τὸ ἀντικείμενον, ὡς φόκτισα· ἀναφώνησις. τί παρθένον; =τί κάθομαι καὶ ὅμιλῶ περὶ παρθένου; ἡ πρότασις παρενθετική. "Αἰδης νιν (αὐτὴν) ὡς ἔοικε τάχα (=ταχέως) νυμφεύσει (=θὺ τὴν νυμφεύθῃ). Καὶ ἡ πρότασις αὕτη εἶναι παρενθετική· ὁ τάφος θὰ εἴναι ἡ γαμήλιος κλίνη της καὶ μνηστήρ της θὰ εἴναι ὁ Ἄδης, ὅχι δὲ Ἀχιλλεύς, δπως λέγεται εἰς πολλὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ εἰς μοι-
δολόγια. νιν· ὑποκ. τοῦ ἰκετεύσειν. γήμειας· εὔκτικὴ ἔγκλισις δη-
λοῦσα κατάραν. χῶστις (=καὶ ὅστις) ἔστι σοι φίλος=καὶ οἱ φί-
λοι σου.

465-468. παρὼν ἐγγύς· πλεονασμός. ἀναβιω=φωνᾶζω δυνατά. εὔσύνετ^τ(α) ἀσυνέτως· ὁητορ. ἀντίθεσις. εύσύνετα=εὔκολονότα, τὰ δποῖα ἀντιλαμβάνεται ἡ καρδία μου· ἀσυνέτως=ἀσυνειδήτως, χω-
ρὶς νὰ ἐννοῇ τί λέγει. ἔτι γάρ· δι γάρ αἰτιολογεῖ τὸ ἀσυνέτως. αἰαῖ... τάδε: ἡ σειρά: ὡς μ' ἀπώλεσεν ὁ Πριάμον Πάρις γήμας τὸν Ἐλένης γάμον, δις μ' εἰργασται τάδε. ἐργάζομαι τινά τι=προ-
ξενῶ εἰς τινά τι. "Ο" Αγγελος νομίζει ὅτι διὰ τῆς εἰδήσεως, τὴν δηποίαν
φέρει, θὰ προξενήσῃ χαρὰν καὶ εὐτυχίαν εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ
ὅμως προξενεῖ ἀντίθετα. τοῦτο λέγεται περὶ πέτεια, ἡτις κατ^τ
Αριστοτέλη εἶναι ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τῶν πραττομένων μεταβολὴ καὶ
προκαλεῖ ἡ εὐτυχίαν ἡ δυστυχίαν, ὡς ἔδω.

469-542

469-472. κάγω ως καὶ ὁ Ἀγαμέμνων. κατοικτ(ε)ίρω=αἰσθάνομαι βαθεῖαν [(κατὰ· οἰκτ(ε)ίρω) συμπάθειαν. ώς=ἐφ' ὅσον. ὑπὲρ συμφορᾶς τὸ αἴτιον. τυράννων=τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. καταστένω=χύνω δάκρυα πικρά. Ὁ Μενέλαος λέγει : δός μοι δεξιάς τῆς οῆς θυγείν, ζητεῖ δηλ. τὴν δεξιὰν τοῦ ἀδελφοῦ τον Ἀγαμέμνονος πρός συνδιαλλαγὴν καὶ κύρωσιν τοῦ ἐφεξῆς ὄρκου. σὸν τὸ κράτος=οὐ ἐνίκησες, διότι ἥλθεν ἡ κόρη, δπως ἥθελες, καὶ θὰ γίνη ἡ θυσία. ἄθλιος=δυστυχής.

473-476. κατόμνυμι Πέλοπα=δρκίζομαι εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Πέλοπος. ὃς πατήρ τούμοῦ πατρὸς τοῦ σοῦ τ' ἔκλήθη=ό δόποῖος πατήρ τοῦ πατρός μου καὶ τοῦ ἰδικοῦ σου πατρὸς ὑπῆρξεν ὁ πλοῦτος τῆς ἐκφράσεως διὰ μείζονα κύρωσιν τῆς εἰλικρινείας. Πέλοπα—^{Ατρέα τε} Πέλοψ, υἱὸς τοῦ Ταντάλου, βασιλέως τῆς Φρυγίας, ὅστις, ἀφοῦ ἔγινε πῶτον βασιλεὺς τῆς Πισάτιδος ἐν Ἡλιδι, κατέκτησε κατὰ μικρὸν ὅλην τὴν Χερσόνησον, ἦτις ἔκλήθη ἔξ αὐτοῦ Πελοπόννησος· τούτου υἱὸς ὑπῆρξεν ὁ ^{Ατρέ}ις καὶ τούτου τοῦ ^{Ατρέ}ως υἱὸι ἥσαν οἱ ^{Ατρεῖδαι} Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος. τάπο καρδίας=τὰ ἀπὸ καρδίας=ὅ, τι ἔχει μέσα ἡ καρδιά μου, ὅ, τι ἔχω μέσα μου. σαφῶς=εἰλικρινῶς. καὶ μὴ (ἔρειν) μηδὲν ἐπίτηδες=τίποτε ἐπιτετηδευμένογ, ἐπίπλαστον. ἀλλ ὅσον φρονῶ=ἀλλὰ τάπο καρδίας.

477-484. ὅσσε=οἵ δρθαλμοί. καύτδες=καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἀνταφῆκά σοι (δάκρυ) πάλιν=ἔχνυσα καὶ ἐγὼ δάκρυα συμπονώντας σε (=σοι). ἔξαφίσταμαι τινος=ἀπομακρύνομαι ἀπό τι, παραιτῶ, ἀνακαλῶ. οὐκ εἰς σὲ δεινὸς=χωρὶς νὰ ἔχω μαζί σου πόθος. οὐπερ=ἔκει δπου. εἴ=είσαι. ἀνθελέσθαι τούμδον=νὰ προτιμήσῃς τὸ ἰδικόν μου (συμφέρον) ἀντὶ τοῦ ἰδικοῦ σου. οὐκ ἔνδικον=ἄδικον. τάμα ηδέως ἔχειν=ἔμε ἥδεσθαι, χαίρειν. ὁρῶ φάος· γραφικὴ περίφρασις τοῦ ζω.

485-494. τί βιούλομαι γάρ ;=διότι τί θὰ κερδίσω, ἀλήθεια τί θὰ κερδίσω; γάμοι=σύνγνοις. ἴμειρομαι=ἐπιθυμῶ. ἥκιστα ἔχοην (ἀπόλεσσαι)=οὐδαμῶς ἔπρεπε (νὰ χάσω). τὸ κακὸν (τὴν Ἐλένην) ἀντὶ τάγαθοῦ (τοῦ ἀδελφοῦ). νέος=ἐπιπόλαιος. ἥ=ἥν. πρὶν ἐγγύθεν

σκοπῶν τὰ πράγματα εἰσεῖδον=ἔως ὅτου ἔξετάζων τὰ πράγματα ἐκ τοῦ σύνεγγυς εἶδα καὶ ὁ οἶνος ἦν τὸ πτείνειν τέκνα=τί ἐσήμαινε τὸ νὰ φονεύῃ τις τὰ τέκνα του· ἥντι δὲ παρατ. ἀντὶ τοῦ ἐνε στ. ἐστὶ, διότι δὲ λέγων ἔχει ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον τῆς πρώτης παρατηρήσεως. ἄλλως τε=καὶ ἔξ ἄλλου. ἔλεος εἰσῆλθέ μ(οι)=ἔλυπήθηκα. ἐννοοῦμαι=λαμβάνω ὑπ' ὄψιν. ἥ=διότι αὔτη, αἰτιολογ. τοῦ ἔλεος εἰσῆλθέ μοι. ἔκατι=ἔνεκα. μέτα=μέτεστι· ἀναστροφὴ τῆς προθέσεως καὶ μετατύπωσις ὡς πάρα=πάρεστιν. τί δ' Ἐλένης... μέτα;=καὶ τί σχέσιν ἔχει ἡ Ἰδική σου κόρη μὲ τὴν Ἐλένην;

495-499. Ἱτω στρατεία διαλυθεῖσ· ἔξ Αύλιδος· μὲ τόνον ἀξιοῦ τὴν διάλυσιν τῆς στρατείας ὡς αἰτίας τῶν κακῶν καὶ τῆς τραγικῆς θέσεως τοῦ Ἀγαμέμνονος· ἃς διαλυθῇ καὶ ἃς πάρ ταῦτα διαβόλους ἡ στρατεία=ἡ στρατιά. τέγγω=βρέχω. παρακαλῶ=παρακινῶ, παρασύρω. εἰ μέτεστι μοι τι θεσφάτων κόρης σῆς=ἄν ἔχω δικαίωμα ἐν σχέσει μὲ τὰς μαντείας (τὰς ἀφορώσας τὴν τύχην) τῆς κόρης σου. μή μοι μετέστω=ἄς μὴ δικαιοῦμαι. σοὶ νέμω τούμὸν μέρος=ἔκχωρῶ σ' ἐσένα τὰ δικαιώματά μου.

500-503. ἄλλ·(ὰ)=ἄλλὰ (θὰ μοῦ εἰπῆτε ἐνιστάμενοι) εἰς μεταβολὰς ἥλθον=μετεβλήθην, ἄλλαξα. ἀπὸ δεινῶν λόγων=ὕστερα ἀπὸ τὰ φοβερὰ καὶ τρομερὰ ποὺ ἔλεγα. δ Μενέλαος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ δικαιολογήσῃ τὴν μεταβολὴν τῶν διαθέσεών των· ἀπαντῶν εἰς τὴν ἔνστασιν λέγει: εἰκὸς πέπονθα=φυσικὸν εἶναι τὸ πάθημά μου καὶ ἔξηγεῖται σαφέστερον: τὸν ὄμόθεν πεφυκότα (τὸν ἀδελφόν μου) στέργων μετέπεσον=ἄλλαξα γνώμην ἐκ στοργῆς πρὸς τὸν ἀδελφόν μου· τὸ μεταπίπτω εἶναι παθ. τοῦ μεταβάλλω. ἀνδρός... τοιούδε: ἡ σειρά: τρόποι τοιούδε οὐ κακοῦ ἀνδρός (ἐστιν Ἰδιον)=συμπεριφορὰ τοιαύτη, οἴλαν ἐγὼ τώρα δεικνύω, δὲν εἶναι χαρακτηριστικὸν ἀνοήτου ἀνθρώπου. χρῆσθαι τοῖς βελτίστοις ἀεί· ἐπεξήγησις τοῦ τρόποι τοιούδε: δηλ. νὰ μεταχειρίζωμαι τὰ βέλτιστα ἕκαστοτε. δ φρόνιμος πλανᾶται μέν, ἀλλὰ μόλις ἀναγνωρίσῃ τὴν πλάνην του, εἶναι ἔτοιμος νὰ τὴν ὅμοιογήσῃ καὶ νὰ μεταβάλῃ σκέψιν προσπαθῶν ἕκαστοτε νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς λογικῆς. Σημείωσον τὴν εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ Μενελάου συντελεσθεῖσαν μεταβολὴν· ἐν φ' κατ' ἀρχὰς ἐπέμενε διὰ τὴν θυσίαν χάριν τῆς Ἐλλάδος (370), τώρα εἶναι

κατ' αὐτῆς συμπονέσας ὡς ἄνθρωπος τὸν ἀδελφόν του· τοῦτο λέγεται ἀνωμαλία ἥθους· τοιαύτην θὰ ἴδωμεν καὶ εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα, τοιαύτην βλέπομεν καὶ παρὰ Σοφοκλεῖ εἰς τὴν Ἀντιγόνην καὶ τὴν Ἰσμήνην ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ.

504-505. γενναῖα=εὐγενῆ. προγόνους οὐ καταισχύνεις σέ-θεν· κατὰ τὸ διηγηκόν Z, 209 μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν.

506-512. αἰνῶ=ἐπαινῶ, εὐγε. παρὰ γνώμην ἔμὴν=παρὰ τὴν προσδοκίαν μου· δὲν ἀνέμενε τοιαύτην στάσιν ὑστερα ἀπὸ τοὺς πικροτάτους λόγους τοῦ Μενελάου (320 κε.). ὑπέθηκας=ἔστηριξας· ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν θεμελίων. ὁρθῶς=εἰς ὁρθὰς βάσεις. πλεονεξία δωμάτων=πλεονεξία κληρονομική· κάθε ἀδελφὸς θέλει νὰ πάρῃ τὰ περισσότερα ἀπὸ τὴν πατρικὴν περιουσίαν, ἐντεῦθεν ἡ ταραχὴ εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀδελφῶν. ἀπέπτυσσα=σιχαίνομαι. τοιάνδε συγγένειαν ἀλλήλοιν πικρᾶν=τέτοιαν συγγένειαν ποὺ ποτίζει φαρμάκια τοὺς ἀδελφούς· ἡμεῖς λέγομεν: ἀγύρευτη νάναι τέτοια συγγένεια. ἀλλ̄ (ἀλλὰ ἡ καλή σου διάθεσις δὲν μᾶς ὠφελεῖ)· ἥκουμεν γὰρ εἰς ἀναγκαίας τύχας=διότι ἔχομεν φθάσει εἰς τὴν σιδηρᾶν ἀνάγκην. θυγατρὸς αἱματηρὸν ἐκπρᾶξαι (=ἐπιτελέσαι) φόνον· ἐπεξήγησις τοῦ ἀναγκαίας τύχας. Ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ἀρχίζει νὰ φανερώνεται ἡ μεταβολὴ τῶν διαθέσεων τοῦ Ἀγαμέμνονος διὰ τὸ ἀναπόδραστον τῆς θυσίας.

513-521. τήν γε σὴν=ἐπὶ τῆς ὅποιας σὺ μόνος ἔχεις δικαιώματα. σύλλογος=τὸ σύνολον. νιν=αὐτήν, τὴν κόρην σου. ἀποστείλης πάλιν=στείλης πίσω. Ἀργος=αἱ Μυκῆναι. λάθοιμ· ἂν τοῦτο =εἴναι πιθανὸν νὰ διαφύγω τὴν προσοχὴν τοῦ στρατοῦ κάμνων τοῦτο (=ἀποστέλλων πίσω τὴν κόρην). ἐκεῖνο· ἡ ἐπεξήγησίς του εἰς τὸν στίχ. 518. ταρβῶ=τρέμω. Κάλχας· ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου μετ' ἔμφασεως. οὐκ=οὐκ ἔρει. Θάνη· τὸ ὄντα ὡς παθητικὸν ληπτέον. τότε τί θὰ σημαίνῃ; εὐμαρεῖς=εὐχερές, εὔκολον. τὸ μαντικὸν πᾶν σπέρμα φιλότιμον κακὸν=ὅλη ἡ σπόρα τῶν μάντεων εἴναι πληγὴ (=κακὸν) φιλόδοξος. κούδεν γ' ἄχοηστον οὐδὲ χρήσιμον παρόν: (τὸ σπέρμα τῶν μάντεων) παρὸν (ὑποθ. μετοχὴ) οὐδὲν ἄχοηστον οὐδὲ χρήσιμον=ἡ παρουσία των δὲν εἴναι οὕτε ἄχοηστος οὕτε χρήσιμος.

522-537. οῦμ'=ὅ ἐμὲ εἰσέρχεται (57). δν σὺ μὴ φράζεις, πῶς ὑπολάβοιμ' ἄν λόγον=πῶς ἡμπορῶ νὰ φιντασθῶ τὸ πρᾶγμα, ἐὰν σὺ δὲν λέγης; τὸ Σισύφειον σπέρμα=τοῦ Σισύφου ἡ σπόρα, κατὰ συνεδοχῆν ἐν περιφρονητικῷ τόνῳ περιφρονεῖ, ὅλλα συνόμα καὶ τονίζει τί ἐπικίνδυνος εἶναι αὐτὸς ὁ Σισυφόσπορος ἔνεκα τῶν δόλων, οὓς χρησιμοποιεῖ. οὐκ ἔστι⁷ Ὁδυσσεὺς ὅ, τι σὲ κάμε πημανεῖ =οὐκ ἔστι (τι) ὅ, τι=εἰς οὐδέν. πημαίνω (πῆμα)=βλάπτω. ποικίλος πέφυκε=εἶναι φύσις ἀλλοπρόσαλλος· εἶναι Πρωτεὺς μορφὰς ἀλλάσσων. τοῦ τ' ὄχλου μέτα (ἔστι)=καὶ πάντοτε πηγαίνει μὲ τὸν λαὸν ὃς δημαρχογός, μὲν=μήν=βέβαια. φιλοτιμίᾳ ἐνέχεται=εἶναι ἔνοχης φιλοτιμίας, ἔχει τὸ ἐλάττωμα τῆς... δεινῷ κακῷ κακῷ οὐσ. δεινῷ ἐπίθ., παραθέσις τοῦ φιλοτιμίᾳ. δόκει=φαντάσου στάντ(α) ἐν Ἀργείοις μέσοις=λαβόντα τὸν λόγον ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀργείων. ἀ. Κ. θέσφατ' ἔξηγήσατο=ἰὴν μαντείαν, τὴν δύσιαν ἔδωκεν ἔξηγῶν τὴν θέλησιν τῶν θεῶν. κάμε=καὶ ἐμέ· πρόληψις. ὡς ὑπέστην ἐγώ..· εἰδ. πρότασις ἐκ τοῦ ἀπαρεμφ. λέξειν. ὑπέστην ἐγὼ θύσειν θῦμα Ἀρτέμιδι κατὰ ψεύδομαι· ἡ σύνταξις κανονικώτερα θὰ είχεν ὡς ἔξης: καὶ ἐγὼ ὑποστάς θύσειν Ἀρτέμιδι θῦμα ὅμως ψεύδομαι. ὑψίσταμαι=ὑπισχνοῦμαι. οἶς=ιούτοις οὖν τοῖς λόγοις. ξυναρπάσας· δπως τὸ ημέτερον συναρπάσας. σὲ κάμε... κελεύσει· ἡ σειρά· κελεύσει Ἀργείους, ἀποκτείναντας σὲ καὶ ἐμέ, σφάξαι κόρην. ξυναρπάσουσί (με) αὐτοῖς τείχεσιν=θὰ μὲ περιαρπάξουν μὲ αὐτὰ τὰ τείχη. κατασκήπτω=δὲν ἀφήνω λίθον ἐπὶ λίθον. ὡς ἡπόρημαι πρὸς θεῶν τὰ νῦν τάδε=εἰς ποίαν στενόχωρον θέσιν (ἀμηχανίαν) μὲ ἔχουν φέρει οἱ θεοὶ μὲ αὐτὰ ἐδῶ τώρα. πρὸς θεῶν ποιητ. αἴτιον εἰς τὸ ἡπόρημαι. Ο Ἀγαμ. πανικοβληθεὶς ὑπερβάλλει τοὺς κινδύνους· δ ἵδιος περιγράφων τὸν ἑαυτόν του παρουσιάζεται εἰς ημᾶς ὡς ἀξιοθρήνητος.

538-542. μοι· δοτ. χαρ.=παρακαλῶ. φύλαξον=πρόσεξε. ἐν=ἐνα πρᾶγμα, ἐπεξηγούμενον διὰ τοῦ δπως ἄν μὴ Κλυταιμήστρα μάσθη τάδε· πλαγία ἐρώτησις. πρὸν (ἄν) προσθῶ "Ἄδη παῖδ' ἐμήν =πρὸν παραδώσω εἰς τὸν ἄδην τὴν κόρην μου. ὡς· τελ. πράσσω κακῶς=δυστυχῶ. ὑμεῖς· ἀποτείνεται πρὸς τὰς γυναικας τοῦ Χοροῦ, συντοῦντον νὰ τηρήσουν σιγήν (φυλάσσετε σιγήν). ὁ Χορός, ἐπειδὴ δὲν ἀπομαρύνεται ἀπὸ τὴν ὁρκήστραν διαρκούσης τῆς διδασκαλίας τῆς

τραγῳδίας, κατ' ἀνάγκην λαμβάνει γνῶσιν τῶν μυστικῶν τῶν δρώντων προσώπων, διὸ καὶ ταῦτα ὅξιοῦ παρὰ αὐτοῦ σιγήν.

Ο Μενέλαος ἀπέρχεται διὰ τῆς δεξιᾶς παρόδου, δ' Ἀγ. εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνήν.

Αἱ ἀρχαιότεραι τραγῳδίαι ἥχιζον ἀπὸ τὴν πάροδον, μὴ ἔχουσαι πρόλογον. Ἄφ' οὖ δὲ ὁ Χορὸς ἥδε τὴν πάροδον, ἐπεισήρχετο ὁ ὑποκριτής, ὃν τότε εἶς, καὶ διελέγετο μὲ τὸν Κορυφαῖον τοῦ Χοροῦ. Ἐκ τῆς ἐπεισόδου ταύτης τοῦ ὑπόκριτοῦ μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Χοροῦ εἰς τὴν δρογήστραν καὶ τὸ μέρος τοῦ δράματος τὸ διαλογικόν, τὸ δποῖον ἀκολουθεῖ τὴν πάροδον, λέγεται ἐπεισόδιον (μέρος). Ἐδῶ τὸ ἐπεισόδιον περιλαμβάνεται εἰς τοὺς στίχους 303 - 542 ἀποτελοῦν τὴν Β' πρᾶξιν τῆς τραγῳδίας (μετὰ τὴν τοῦ Προλόγου πρᾶξιν). Ἐν τούτῳ τῷ ἐπεισόδιῳ περιπλέχθησαν τὰ πράγματα· ἡ ἐπιστολὴ περιῆλθεν εἰς χεῖρας τοῦ Μενελάου καὶ ἡ Ἱφιγ. μετὰ τῆς μητρός της μάλιστα ἥλθεν ἀποσδοκήτως φόβον καὶ ἔλεον αἰσθανόμεθα εἰς τὴν ψυχήν μας διὰ τὸν ἀτυχῆ πατέρα καὶ τὴν κόρην.

Πρωταρχικὴ αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι τοῦ Πάριδος ὁ ἄμετρος ἔρως. Εἰς αὐτὸ δ' ὁ Χορὸς ἀποβλέπων ἄδει τὸ ἐφεξῆς ἄσμα, τὸ δποῖον θὰ ἐρμηνεύσωμεν καὶ τὸ δποῖον καλεῖται στάσιμον, διότι ὁ χρόδος τὸ ψάλλει, ἀφ' οὗ ἔχει καταλάβει ἐν τῇ δρογήστρᾳ θέσιν (στάσιν).

543 - 606

543-557. μάκαρές (είσιν) οὖ μετέσχον θεοῦ μετρίας· ἡ ἀναφ. πρότασις ὑποκ. τοῦ εἰσί. θεοῦ ἀντικ. μετρίας κατηγ. μετέσχον· γνωμ. ἀριστος. θεοῦ=τῆς Ἀφροδίτης. μετέσχον τε λέκτρων Ἀφροδίτας μετὰ σωφροσύνας· πρότασις ἐπεξηγοῦσα τὴν πρώτην σωφροσύνη=ἐγκράτεια. χρῶμαι γαλανείᾳ=τηρῶ γαλήνην, είμαι ἀπαθής. μαινομένων οἴστρων· γεν. ἀντικ. εἰς τὸ γαλανείᾳ. μαινόμενοι οἴστροι=παράφορον ἐρωτικὸν πάθος. δύτι δὴ=δπον, δτε ἀκριβῶς. δίδυμα τόξα χαρίτων=δύο εἰδη ἐρωτικῶν βελῶν ἐντείνεται =ἐντείνει κατ' ἀρέσκειαν, τὸ μὲν=τὸ ἐν ἐπ' εὔσπιώνι πότμῳ=διὰ μοῖραν εὐτυχῆ, διὰ βίον εὐτυχῆ, τὸ δὲ=τὸ δὲ ἄλλο ἐπὶ συγχύσει βιοτᾶς=διὰ σύγχυσιν τῆς ζωῆς. ἀπενέπω=ἀπαγορεύω, δὲν ἐπιτρέπω τὴν εἴσοδον. νιν=αὐτόν, τὸν ἔρωτα τὸν ἐντείνοντα τὸ δεύτερον

τόξον. ἀμετέρων θαλάμων=εἰς τοὺς (συζυγικοὺς) θαλάμους μας.
χάρις=τὰ θέλγητα τὰ προκαλοῦντα τὸν ἔρωτα. **πόθοι**=ἔρως. **ὅσιος**
 =ἀγγὸς καὶ ἐν τῷ προσήκοντι μέτοφ. **πολλάν** δ' ('Αφροδίταν) ἀπο-
 θείμαν(-ην)=εἴθε ν^τ ἀπορρίψω, νὰ ἀποφύγω. 'Η ἔννοια τῆς στροφῆς
 εἶναι: ὃ ἐν μέτοφ ἔρως γίνεται πρόξενος εὐδαιμονίας, ὃ ἀμετρος ὅμως
 καὶ ἀνόσιος φέρει ταραχὴν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον· ὃ Χορὸς ἐπιδοκι-
 μάζει τὸν πρῶτον· διατί ἀποδοκιμάζει τὸν δεύτερον θὰ εἴπῃ ἔφεξῆς.

558-572. **φύσις**=ἡ φυσικὴ διάπλασις διάφοροι κατηγ. τρόποι
 =χαρακτῆρες. **τὸ ὄρθδως** ἐσθλὸν=ἡ πραγματικὴ ἀρετή (ἐστι) σαφὲς
 ἀεὶ=πάντοτε τὸ ἀντιλαμβάνονται οἱ ἀνθρωποι. **τροφαὶ** αἱ παιδευό-
 μεναι=ἡ ἀγωγὴ τῆς ἐκπαιδεύσεως μέγα φέρουσ(ι)=συντελεῖ εἰς τὰν
 ἀρετὰν=εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς, εἰς τὴν δημιουργίαν ἥθους
 χορηστοῦ. τὸ αἰδεῖσθαι=δ σεβασμός, τὸ ἡθικὸν συναισθημα (ἐστι)
 σοφία=εἶναι σοφία, γνῶσις τοῦ ἀγαθοῦ. **τάν τ'** ἔξαλλάσσουσαν
 ἔχει (παρέχει) **χάριν**=(ἡ σοφία, ἡ ἀγωγὴ, ἥν δίδει ἡ παιδεία) παρέ-
 χει τὸ ἔξαιρετικὸν χάρισμα. ποῖον; **ἔσορδαν** τὸ δέον· ἐπεκῆγησις=νὰ
 βλέπωμεν τὸ καθῆκον. **ύπὸ γνώμας (-ης)**=κατανοοῦντες ὅτι εἶναι κα-
 θῆκον: σανειδητά. **ἔνθα**=δπου, δτε, καὶ τότε **δόξα**=ἡ κοινὴ γνώμη
 φέρει=προσφέρει **βιοτῷ**=εἰς τὴν ζωήν μας **ἀλέος** ἀγήρατον=δό-
 ξαν ἀφθιτον. 'Ο Εὑριπίδης διδάσκει ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτή,
 εἶναι γνῶσις καὶ ὅτι ἡ δύναμις τῆς εἶναι διττή: α') τὸ αἰδεῖσθαι=ἡ
 δημιουργία ἡθικοῦ συναισθήματος, β') ἡ δημιουργία τῆς δυνάμεως τοῦ
 διακρίνειν τὸ καθῆκον, τὸ πρακτέον· δταν δ' ἐπιτύχῃ τις ταῦτα, τότε
 ἡ κοινὴ γνώμη δίδει εἰς τὴν ζωήν μας δόξαν αἰωνίαν. **ἔξετασθείσης**
 γενικῶς τῆς ἀξίας τῆς ἀρετῆς, ὁ Χορὸς μεταβαίνει εἰς τὴν ἔξετασιν καὶ
 τὸν καθορισμὸν τῆς σκοπιμότητος τῆς ἀρετῆς δι^τ ἀμφότεραι τὰ φῦλα.
 (ἐστι) μέγα τι (λιτ.)=ἔχει πολὺ μεγάλην σκοπιμότητα θηρεύειν ἀρε-
 τὰν=ἡ ἐπιδίωκεις ἀρετῆς, ἥθους χορηστοῦ. γυναιξὶ μὲν (γιγνομένην)
 κατὰ Κύπροιν **κρυπτὰν**=διὰ τὰς γυναικας μὲν συνισταμένης εἰς τὴν
 συζυγικὴν πίστιν ἐντὸς σκοτεινοῦ συζυγικοῦ θαλάμου, ἐν ἀνδράσι δ'
 αὐ^τ ἐνὼν ὁ μυριοπληθῆς κόσμος αὔξει πόλιν μείζω (προλ. κατηγ.),
 κόσμος=τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως, ἡ ἡθικὴ εὐκοσμία. ἐνὼν ὁ μυριο-
 πληθῆς=ἐὰν ὑπάρχῃ εἰς τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τῶν ἀνθρώπων.
 αὔξει μείζω **πόλιν**=παράγει τὸ μεγαλεῖν τῆς πόλεως. 'Η ἔννοια:

‘Η ἀρετὴ διὰ τὰς γυναικας εἶναι συζυγικὴ πίστις διὰ τοὺς ἄνδρας ἡ ἥμικη εὐκοσμία, τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως.

573-597. ἔμολες=ἡλθες. ἥτε=ἐκεῖθεν ὅπου. σύ γε=ναὶ σύ. ἑτοάφης βουκόλος (κατηγ.) παρὰ μόσχοις Ἰδαίαις ἀργενναῖς συρίζων βάρβαρα, πνέων καλάμοις μιμήματα φρυγίων αὐλῶν Ὀλύμπου. ἀργεννὸς=λευκός. Ἰδαιος=ό της Ἰδης, ὅροις τῆς Τροίας Ν. Α. τοῦ Ἰλίου. συρίζω βάρβαρα=παίζω μὲ τὴν σύριγγα βαρβαρικὰ κομμάτια. πνέω καλάμοις=παίζω μὲ τὰ συνφάβλια μιμήματα φρυγίων αὐλῶν Ὀλύμπου=ὅπως ἔπαιζεν ὁ Ὄλυμπος μὲ τὸν Φρυγίους αὐλούς. βάρβαρα ἐσύριζεν ὁ Πάρις διότι ἦτο Τρώς· κατὰ τὸν Εὐριπίδην οἱ Τρώες παρίστανται ὡς βάρβαροι, κατὰ τὴν ἀρχήν: πᾶς μὴ Ἑλλην βάρβαρος. Ὄλυμπος· ἀρχαῖος περίφημος αὐλητὴς καὶ μουσικός, μαθητὴς τοῦ Φρυγὸς αὐλητοῦ Μαρσύου, ὅστις ἐξεδάρῃ ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὰ ἔσματα τοῦ Ὀλύμπου τὰ τοιισμένα εἰς αὐλὸν ἔπαιζεν ὁ Πάρις μὲ τὴν σύριγγα. εὔθηλοι βόες=ώραιοις μαστοῖς ἔχοντες βόες. τρέφοντο (ἐκεῖ) ὅθι=ὅπου κρίσις θεᾶν ἔμενε σε ἣ σε πέμπει Ἑλλάδα (αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως). πάροιθεν ἐλεφαντοδέτων δόμων=ἐμπροσθεν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μενελάου, τῶν ἐλεφαντοκοσμήτων, τῶν πολυτελῶν. Ὁ Εὐριπίδης ἔχει ὑπ’ ὅψει τὴν διμοικήν περιγραφὴν τῶν ἀνακτόρων τοῦ Μενελάου. (ἔμενε σε) ὃς ἔδωκάς τ’ ἔρωτα ἐν ἀντωποῖς βλεφάροισιν τὰς Ἐλένας=ἐνέπνευσας ἔρωτα μέσα εἰς τὸν δόφιλαμοὺς τῆς Ἐλένης ποὺ σὲ ἐκοίταζαν κατάματα (=ἀντωποῖς). ἔρωτι δ (ἀντὶ τοῦ τε) αὐτὸς ἐπτοάθης=συνεκινήθης δὲ καὶ σὺ ἀπὸ τὸν ἔρωτα. ὅθεν=κατ’ ἀκολουθίαν τούτου ἔρις (θεαινῶν) ἄγει Ἑλλάδα (=Ἐλληνικὴν) ἔριν (=πόλεμον) εἰς πέργαμα Τροίας σὸν δοὶ ναυσί τε. Μετὰ τὴν προηγηθὲσαν παιδαγωγικὴν θεωρίαν προεβλήθη ἐφαρμογὴ αὐτῆς ληφθέντος ὡς παραδείγματος τοῦ Πάριδος, ὅστις μὴ εὐμοιρήσας τῆς ὁρῆς ἀγωγῆς, προτιμήσας δ’ ἀμετρον καὶ ἀνόσιον ἔρωτα, ἔγένετο αἰτία τοῦ ὀλέθρου τῆς πατρίδος του καὶ πρόξενος συνάμα συμφορῶν εἰς τὸν Ἀχαιούς. Σημείωσον ἐν τῇ ἐπωδῷ (οὕτω καλεῖται τὸ ἔρμηνευθὲν τμῆμα 573-589) τὴν εἰδυλλιακὴν σκηνὴν 574..., ἦν ἐμβάλλει δ τραγικός, ὡς καὶ πολλαχοῦ ἀλλαχοῦ εἰς τὰ δράματα τοιαύτας ἐμβάλλει σκηνάς, φυσιολάτης ὁν. Παρέρχονται διὰ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου εἰς τὴν ὁρήστραν ἡ Κλ. καὶ ἡ Ἰφ. ἐποχούμεναι καὶ ὁ Χορὸς πλησιάζει μὲ εὐλάβειαν πρὸς τὰς ἡγεμονίας. ‘Η

πρώτη λέξις, τὴν δποίαν λέγει εἶναι (590-597) ίδω ίώ, ἐπιφ. σχετλια-
σμοῦ ἄχ ἄχ, καὶ χαρᾶς· αἱ ἡγεμονίδες ἐκλαμβάνουν τὸ ἰδὼ ἰώ ἐπι-
φώνημα χαρᾶς, ὃ δὲ θεατῆς ὡς ἐπιφώνημα σχετλιασμοῦ. εὐδαιμονίαι
μεγάλων (ύποκ.) (εἰσὶ) μεγάλαι=τῶν τρανῶν ἡ εὐτυχία εἶναι μεγάλη.
Σημείωσον τὴν ἐπαναδίπλωσιν. Καὶ ἀμέσως ἐπακολουθεῖ ἐφαρμογὴ
τῆς ἄνω γενικῆς παρατηρήσεως ἐν τῇ προκειμένῃ εἰδικῇ περιπτώσει.
ἴδετε=κοιτάξατε τὴν τοῦ βασιλέως ἄνασσαν ἐμὴν Ἰφιγένειαν.
βασιλέως ἄνασσα=ἡ βασιλόπαις. Κλυταιμήστραν τε τὴν Τυνδα-
ρέου (ἰων. τύπος, Τυνδάρεω ἀττ.) (κόρην)· αἱ αἰτ. κατὰ πρόληψιν ἀντὶ
ὄνομαστικῆς. ὡς ἔκ μεγάλων ἐβλαστήκασιν=πόσον μεγάλων οἰκο-
γενειῶν βλαστοὶ εἶναι. ἐπί τε (ώς) εὐμήκεις τύχας ἥκουσι=καὶ εἰς
πόσον ὑψηλὰ σκαλοπάτια τῆς μοίρας ἔχουν ἀναβῆ. εὐμήκεις τύχας=
δίσημον καὶ τοῦτο φαίνεται ὅτι διμιλεῖ διὰ τὸν ζηλευτὸν γάμον, ἀλλ᾽
ὁ θεατῆς ὑπονοεῖ τὴν τραγικὴν μοῖραν τῆς κόρης. Τοῦ δισήμου τὴν
ἐκδοχὴν εύνοει ἡ λέξις τύχη, ἥτις εἶναι μέση λέξις. θεοί γ' οἱ κρείσ-
σους... θνατῶν· ἡ σειρά: οἱ κρείσσους οἱ τ' ὀλβιοφόροι (εἰσὶ) θεοὶ
(κατηγ.) τοῖς οὐκ εὐδαίμοσι θνατῶν (δοτ. τῆς κρίσεως). οἱ κρείσ-
σους=οἱ ἰσχυροί, οἱ ἔχοντες τὰς ὑψηλὰς θέσεις, ὀλβιοφόροι=οἱ ὀλ-
βιοι, οἱ πλούσιοι. οἱ οὐκ εὐδαίμονες· κατὰ λιτότητα=οἱ δυστυχεῖς.

598 606. στῶμεν=ἄς σταματήσωμεν (ἄς διακόψωμεν τὸν χο-
ούν). ἔκγονα θρέμματα Χαλκίδος=γεννήματα καὶ θρέμματα τῆς
Χαλκίδος. δεξώμεθα ὄχων ἄπο τὴν βασίλειαν ἐπὶ γαῖαν=ἄς ὑπο-
δεχθῶμεν τὴν βασίλισσαν (κατερχομένην) ἀπὸ τὸ ἄρμα κάτω εἰς τὴν
γῆν μὴ σφαλερῶς=κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ σφαλῇ, νὰ
μὴ γλιστρήσῃ, ἀγανῶς δὲ (δεξώμεθα) χεροῖν μαλακῇ γνώμῃ-
ἀγανὸς=μαλακός· μαλακὴ γνώμη=τρυφερὰ αἰσθήματα. μὴ ταρ-
βήσῃ=ἴνα μὴ φοβηθῇ, τρομάξῃ. μηδὲ θόρυβον μηδ' ἐκπληξιν
παρέχωμεν=μηδὲ ἐνοχλήσωμεν καὶ ταράξωμεν. Μεγάλη τοῦ Χοροῦ ἡ
εὐλάβεια. ξείναι ταῖς Ἀργείαις ξείναις=ξέναι ήμεῖς τὰς Ἀργείας.
ξένας· σημείωσον τὴν ἀναδίπλωσιν ξείναι—ξείναις. 'Ο Εὐριπίδης
πολὺ ἀγαπᾷ τὰς ἀναδιπλώσεις.

607 - 750

607-610. ὄρνις=οἰωνός. ὄρνιθα αἴσιον ποιούμεθα=θεωροῦ-
μεν ὡς αἴσιον οἰωνόν. ὁ πληθ. διότι ἡ Κλυτ.

τῆς οἰκογενείας. τόνδ' καθ' ἔλξιν ἀντὶ τοῦ τόδε=τὸ ἔξῆς, ἐπεξηγούμενον διὰ τῶν: τὸ σόν τε χρηστὸν καὶ λόγων εὐφημίαν=τὴν φιλόφρονα προϋπάντησίν σου καὶ τοὺς εὐνιώνους λόγους σου. ἔχω ἐλπίδα τινὰ (λιτότης)=εἴμαι πολὺ αἰσιόδοξος. ως πάρειμι ἐπ' ἐσθλοῖσι γάμοις=ὅτι ὁ γάμος, δι' ὃν ἔχω ἔλθει, εἶναι αἰσιος. νυμφαγωγὸς=ὅ συνοδεύων τὴν νύμφην νυμφαγωγὸς λέγεται ἢ μήτηρ τῆς νύμφης ἢ συνοδεύουσα τὴν κόρην τῆς ἀγομένην ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν ἀπὸ τῆς οἰκίας τῆς, μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ.

611-620. πορεύω ἔξω=ἔξάγω· πορεύετε· ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς δούλους ποὺ τὴν συνάδευον. φερονὴ=ἡ προϊξ. πέμπω=φέρω. εὐλαβοῦμαι=πιάνω καλά, προσέχω. μέλαθρον=ἡ σκηνὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἡ ἐκφόρτωσις τῆς φερονῆς πόσην Ἰλαρότητα ὅτα προεκάλεσεν εἰς τὸ θέατρον! ἀλλὰ συγχρόνως βλέπομεν τοὺς θεατὰς νὰ κινοῦν τὴν κεφαλὴν διὰ τὸν ἐπικείμενον μαῦρον γάμον. Ἡ Κλυταιμῆστρα δι' ὅλα φροντίζει. λείπε πωλικοὺς ὄχους=κατέβα ἀπὸ τὸ ὄχημα τὸ συρόμενον ἀπὸ πώλους, ἵππους. τίθημι κωδλον=πατῶ. κωδλον=πούς. ἀβρὸς=λεπτός, χαριτωμένος. νεάνιδες· ἀπευθύνεται πρὸς τὰς γυναικας τοῦ Χοροῦ, αἱ δοποῖαι ὅτα εἶχον συρρεύσει περὶ τὴν ἄμαξαν. ἐνδίδωμι χερὸς στηρίγματα=δίδω τὴν χεῖρα ὡς στήριγμα. ὡς ἂν ἐκλίπω: τελ. πρότασις. θάκος (195) ἀπήνη (147). αἱ δὲ=ἄλλαι δέ. ὅμμα πωλικὸν=οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἵππουν. φοβερὸν· ἐπὶ παθ. ἐννοίας: δειλὸν=τρομάζουν εὔκολα. ἀπαράμυθον=μὴ ἐπιδεκτικὸν παραμυθίας (καταπορεύσεως). οἱ ἵπποι εὑρισκόμενοι εἰς περιβάλλον ἀσύνηθες ὑπῆρχε φόβος νὰ ἀφηνιάσουν.

621-630. λάζυμαι καὶ λάζομαι=λαμπάνω. Ὁρέστην χάριν τῶν θεατῶν. δαμεὶς ὄχω πωλικῷ;=ζαλισθεὶς ἀπὸ τὰς κινήσεις τῆς ἀμάξης; ἔγειρ^ο(ε)=ἔγειρον. ἐφ' ὑμέναιον ἀδελφῆς=διὰ τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς σου. εὐτυχῶς=τύχῃ ἀγαθῇ=καλοφίζικος νᾶναι. κῆδος ἀγαθοῦ ἀνδρὸς λήψιε=θὰ κάμης γαμβρὸν καλὸν ἀνθρωπὸν (θὰ συμπεθεριάσῃς μὲ καλὸν ἀνθρωπὸν). ἐσθλὸς αὐτὸς ὥν=ὅπως καὶ σὺ εἶσαι εὐγενής. τὸ γένος=ὅ γόνος, ὁ υἱός. καθίστω· προστ. ἀντὶ καθίστασο=τοποθετήσου δεῦρο παρακελ. πρὸ τοῦ καθίστω ἔξῆς ποδός μου=δίπλα ἀπὸ τὰ πόδια μου πρὸς μητέρα=εἰς τὸ

πλευρὸν τῆς μητρός. θές με μακαρίαν ἔναις ταῖσδε=κάμε με εὖ-
τυχισμένην στὰ μάτια τῶν ἔνων αὐτῶν ἐδῶ. προσείπωμεν τοῦ
προσαγορεύω=χαιρετίζω.

631-641. 1) ὡς σέβας ἐμοὶ μέγιστον=τρισέβαστέ μου· ἡ προσ-
φώνησις πανηγυρική. οὐκ ἀπιστοῦσαι (λιτ.)=πρόθυμα συμμορφού-
μεναι. ἐφετμὴ=παραγγελία. 2) ὑποτρέχω τινὰ=προλαμβάνω τινά.
ὅργισθής δὲ μή· παρένθεσις. προσιβάλλω στέρων πρὸς στέρων=
ἔναγκαλίζομαι. 3) ὑποδραμοῦσα=σπεύσασα. περιβάλλω στέρων=
ἔναγκαλίζομαι. διὰ χρόνου=ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρόν. ποθῶ ὅμια
σὸν=εἰχα καιρὸν νὰ σὲ ἵδω. χρὴ (περιβαλεῖν). φιλοπάτωρ εἰ=
ἄγαπᾶς τὸν πατέρα πολὺ· ἀπότομος ἡ ἀντίθεσις πρὸς τὰ κακοῦντα σχέ-
δια τοῦ πατρός. μάλιστα παίδων=περισσότερον ἀπὸ δλα τὰ παιδιὰ
ὅσους ἔγω (ἔ)τεκον τῷδε=μὲ τὸν πατέρα σου ἐδῶ. ἀσμένη=μὲ
χαράν. καὶ πατὴρ (ἔστεῖδε) σέ. τόδ' ἵσον. ὑπὲρ ἀμφοῖν λέγεις=
αὐτὸ ποὺ λέγεις ἴσχυει ἔξ ἵσου καὶ διὰ τοὺς δύο. Ὅρα ὅτι αἱ λέξεις
ἀποσπῶνται μὲ δυσκολίαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ πατρός.

642-655. εὗ ἐποίησας ἀγαγῶν=καλὰ ἔκαμες καὶ μὲ ἔφερες.
οὐκ οἶδ̄ ὅπως φῶ τοῦτο καὶ μὴ φῶ· ὅπως φῶ (ὅπως) μὴ φῶ·
πλάγιαι ἐφωτ. προτ. ἐκ τοῦ οὐκ οἶδα=ἄν πρέπει νὰ εἰπῶ νὰi ἡ ὅχι
ὦς πρὸς τοῦτο. ἔα (317)=περίεργον. ἔκηλος=ἥστιχος· ως οὐ βλέ-
πεις ἔκηλον· ἐπιφώνησις=μὲ τί ἀνήσυχον βλέμμα βλέπεις. ἀσμενός
μὲ ἴδων=ἐνῷ, καθὼς εἴπεις (641), μὲ εἰδες μὲ χαράν. πόλλα· ἀνδρὶ¹
βασιλεῖ καὶ στρατηλάτῃ μέλει=δ βασιλεὺς καὶ στρατηλάτης ἔχει·
πολλὰς φροντίδας· πρβλ. Ὅμηρον: οὐ χρὴ παννύχιον εὔδειν βου-
ληφόρον ἄνδρα, ὡς λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσα μέμηλε.
γίγνομαι παρά τινι=συγκεντρώνω τὴν προσοχήν μου εἰς τινα. μὴ
πὲ φροντίδας τρέπου=μὴ σὲ ἀπορροφοῦν αἱ φροντίδες. εἰμὶ παρὰ
σοὶ· δοντως μόνον ἡ θυσία τῆς κόρης τὸν ἀπησχόλει. μεθίημι ὁφοῦν
=παύω νὰ εἴμαι σκυθρωπός. ἐκτείνω ὅμια φίλον=γίνομαι εὐθυ-
μος. ίδου γέγηθα ως γέγηθα ὁδῶν σε=ίδου χαίρω, ὅπως καίρω
τὴν στιγμὴν ποὺ σὲ κοιτάζω· γέγηθα ως γέγηθα· ἡ εὐφημιστικὴ
αὕτη ἔκφρασις εἶναι συνήθης εἰς τὴν τραγῳδίαν, διὰ νὰ ἀποφευχθῇ
ἔκφρασις κακοῦ, τὸ δποῖον ἀποσιωπῶμεν. πρβλ. Μήδειαν: ἐσμὲν οἶόν
ἐσμεν. κάπειτα=καὶ ἔπειτα· ἐν ἐρωτήσει σημαίνει κατάπληξιν.

λείβω=χύνω. ἡ πιοῦσ' ἀπουσία=ἡ ἐπιοῦσα ἀπουσία ἡμῖν μάκρα (ἔσται)=δ χωρισμός μας, ποὺ θὰ ἀκολουθήσῃ κατόπιν, θὰ εἰναι μακρός. ἡμῖν δοτ. ἡθική. Σημείωσον τὴν παρόντην καὶ τὸ δίσημον· ἡ Ἰφιγένεια φαντάζεται τὸν μακρὸν ἐκ τοῦ γάμου χωρισμόν· δ Ἀγαμέμνων τὸν ἐκ τῆς θυσίας. νῦν χάριν τοῦ μέτρου ἀντὶ νύν=λοιπὸν θὰ εἴπωμεν ἀσύνετα (ἀνοησίες) εἰ σέ γ' εὐφρανῶ=ἄν πρόκειται νὰ σὲ εὐχαριστήσω. παπαῖ! τὸ σιγᾶν οὐ σύνενω, λέγει καθ' ἔαυτὸν ἔχων ἀπεστραμμένον τὸ πρόσπιωπον· διὰ τοῦ σὲ δ' ἥνεσα (σὲ ἐπαινῶ, σὲ θαυμάζω διὰ τὴν ἄγνοιάν σου) στρέφεται πάλιν πρὸς τὴν κόρην. παπαῖ ἐπιφώνημα σχετλιασμοῦ: φρίκη, φρικτόν !

656-671. ἐπὶ τέκνοις σέθεν=κοντὰ στὰ παιδιά σου. θέλω γε =ναι τὸ θέλω ἀλγύνομαι=λυποῦμαι οὐκ ἔχων τὸ θέλειν=γιατὶ δὲν ἔχω στὸ χέρι μου τὸ θέλειν αὐτό. λόγχαι=τὰ ὅπλα, δ πόλεμος. τὰ Μενέλεω κακὰ=τὸ κακὸν ποὺ ἐδημιούργησεν δ Μενέλαος μὲ τὸ πάθημά του. ἄλλους ὀλεῖ πρόσθ' ἀμὲ διολέσαντ' ἔχει=ἄ ἐμὲ διολέσαντα ἔχει ὀλεῖ ἄλλους πρόσθε. διολέσαντ' ἔχει, περίφρασις παρακειμένου· ὡς πρὸς τὴν φράσιν καὶ τὴν ἔννοιαν προβλ. Σοφ. Ἀντιγ. ἡδε θανοῦσ' ὀλεῖ τινα. ὡς πολὺν χρόνον ἀπῆσθα (ἥσο ἀπών) ἐν Αὔλιδος μυχοῖς· ἐπιφώνησις. Κατὰ τὴν Ἰφιγ. δ πατὴρ καρακτηρίζει ὡς ὅλεθρόν του τὴν μακρὰν ἐν Αὔλιδι παραμονήν, ποὺ εἶναι δι' αὐτὴν ἀνεξήγητος. ἵσχει με=μὲ κρατεῖ κάτι. μὴ στέλλειν στρατὸν=νὰ μη δίδω διαταγὴν πρὸς ἀπόπλουν. οἰκίζομαι=ἔχω κατοικίαν, οὐ ἔκει ὅπου μακρὰν (ὅδὸν) ἀπαίρεις=κάνεις μακρινὸ ταξίδι. εἰς ταύτὸν σύ γ' ἥκεις σῷ πατρὶ=σὺ καὶ δ πατέρας σου εὐρίσκεσθε εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν· δίσημος δ στίχος: καὶ οἱ δύο ἔχομεν νὰ κάμωμεν μακρινὸ ταξίδι· ἄν φύγω μακράν, θὰ φύγης καὶ σὺ μακρὰν (εἰς τὸν Ἀδην). καλὸν=εὐπρεπές. ἐπεστι καὶ σοὶ πλοῦς=ἔχεις καὶ σὺ νὰ ταξιδεύσῃς ἵνα μνήσει πατρός=ὅπου θὰ ἔχῃς ζωντανὴν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πατρός. μνήσει· μέλλ. τοῦ μιμησοκομαι. μόνη μονωθεῖσα· πλεονασμός. οὐ πού μ' ἔς ἄλλα δώματα οἰκίζεις, πάτερ=δὲν πιστεύω νὰ μὲ ἀποκαθιστᾶς εἰς ἄλλην οἰκογένειαν !

672-684. θῦσαι με—θυσίαν τινά· τὸ θῦσαι ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου μετὰ βάρους. θυσίαν τινὰ λιτότης· τὸ ἀρχιστον, ἵνα μὴ ἐννοήσῃ δι-

⁷Ιφιγ. ξὺν ιεροῖς=μαζὶ μὲ τὴν θυσίαν τὸ εὔσεβες=ἡ πιστὴ ἔκπλη-
φωσις τῶν θρησκευτικῶν τύπων. εἴσει σύ· ἔχει ὑπομονήν, θὰ τὰ μά-
θης ὅλα, θὰ τὰ ἰδῆς (εἴσει μέλλ. τοῦ οἴδα). χέρνιβες=τὸ ἡγιασμέ-
νον ὑδωρ· ἔδω ὁ βωμός. ἐστήξεις πέλας· δίσημον, δηλ. ὡς θῦμα—
ῶς θεατής. ζηλῶ σε τοῦ μηδὲν φρονεῖν=σὲ ζηλεύω διὰ τὴν τελείαν
ἄγγοιάν σου. μᾶλλον ἢ μὲ=παρὰ τὸν ἑαυτόν μου ποὺ τὰ ξέρω ὅλα.
ὁφθῆναι κόραις=διὰ νὰ σὲ ἴδουν τὰ κορίτσια. μέλλουσα δαρὸν
(=δηρὸν) χρόνον=μακρὸν χρόνον ἀποικήσειν πατρός. ἀποικῶ=
κατοικῶ μακράν. ώς ἄχθος ἐγένετο=τί βάρος ἔγινε. ταχεῖα νοτὶς
διώκει μ· ὄμμάτων ψαύσαντά σου· νοτὶς ὄμμάτων=δάκρυα τῶν
ὁφθαλμῶν διώκει με=μὲ βάζουν ἐμπρός, μόλις σὲ ἐθώπευσα.

685-690. σὲ παραιτοῦμαι τάδε=σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρῆ-
σης διὰ τὴν στάσιν μου αὐτὴν ἔδω· τὸ τάδε ἐπεξηγεῖται διὰ τῆς
αἰτιολ. κατ⁷ ἔννοιαν προτάσεως εἰ κατφκτίσθην ἄγαν=διότι ὑσθάν-
θην βαθεῖαν συμπάθειαν. Λήδας γένεθλον· ἡ τρυφερότης πρὸς κολα-
κείαν καὶ ἔξαπάτησιν. ἀποστολαὶ=ἡ ἀποκατάστασις κόρης μακά-
ριαι=εἰναι εὐτυχὲς γεγονὸς δάκνουσι=λυποῦσι. πολλὰ μοχθήσας·
διὰ τὴν ἀνατροφήν· σκοπίμως ἐτέθησαν αἱ λέξεις ἐν τέλει διὰ νὰ ἔξη-
γήσουν τὸ ἄλγος τοῦ πατρός.

691-694. πείσεσθαι· μέλλ. τοῦ πάσχω. ὥστε μῆ σε νουθετεῖν-
τὸ μὴ πλεονάζει. νουθετῶ=κάμνω ὑποδείξεις· εἰς τὸ πείσεσθαι ἡ
χρον. πρότασις: ὅταν κλπ. τάδε=ὅτι τώρα σὺ πάσχεις. ὁ νόμος=
ἡ συνήθεια. τῷ χρόνῳ· ἡ δοτικὴ ἐκ τῆς σὺν τοῦ συνισχνανεῖ· ὁ νό-
μος σὺν τῷ χρόνῳ=ἡ συνήθεια ὅπως καὶ ὁ χρόνος ἵσχνανεῖ: θὰ
μαράνῃ, θὰ ἀφανίσῃ αὐτά, τοὺς ὑρῆνους.

695 715. τοῦνομα... κατήνεσας· ἡ σειρά: οἶδα τοῦνομα (ἐκεί-
νου) ὅτῳ παῖδα κατήνεσας. καταινῶ=δίδω τὴν συγκατάθεσίν μου,
μνηστεύω. Γνωρίζει τὸ ὄνομα τοῦ γαμβροῦ ἡ Κλυτ., ἀλλὰ ζητεῖ ἀκρι-
βεστέρας πληροφορίας. χώποθεν=καὶ διόθεν (ἐστίν). Ἀσωπός· πο-
τάμιος θεός, υἱὸς τοῦ Ὡκεανοῦ. ταύτην τίς μνητῶν ἡ θεῶν ἔξευ-
ξεν; (ἔλαβεν ὡς σύγχυγον). πρόμον=πρῶτον, βασιλέα. Οἰνώνη· οὗτως
ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι ἡ Αἴγινα. τοῦ Αἰακοῦ δὲ τίς παῖς κατέσχε δώ-
ματα; ἔγινε κύριος τοῦ οἴκου, ποῖον ἀφῆκε κληρονόμον ὁ Αἰακός;

θεοῦ (=Νηρέως) διδόντος=έκόντος ἢ βίᾳ θεῶν ; ἢ παρὰ τὴν θέλησιν τῶν θεῶν ; Ζεὺς ἡγγύησε=ξμνήστευσε καὶ δίσωσ' ὁ αὔριος· δ ἀριστος, δηλ. ὁ πατήρ. ἵνα συναφθῇ γάμος, ὥφειλε νὰ προηγηθῇ τῶν γάμων ἡ ἐγγύη ἢ ἐγγύησις, συμβόλαιον μεταξὺ τοῦ μνηστῆρος καὶ τοῦ πατρὸς τῆς κόρης ἢ τοῦ νομίμου ἀντιπροσώπου του, τοῦ κυρίου. Διατί ὁ Ζεὺς ἔδωκε τὴν Θέτιν εἰς τὸν Πηλέα ἵδε Ὁμήρο. Α 516. ποῦ γαμεῖ νιν=ποῦ ἔτέλεσε τοὺς γάμους μὲ αὐτήν ; ἢ κατ' οἶδα (περιληπτικὸν) πόντιον=ἢ εἰς τὰ κύματα τοῦ πόντου. Ἱνα=ἔκει ὅπου σεμνὰ βάθυα=ίερα ὑμέλια. Πήλιον δασῶδες ὄρος κατὰ τὰ ἀνατολικὰ τῆς Θεσσαλίας, Ν. τῆς Ὀσσεις. φκισμαι=ἔχω κατοικιαν, είμαι ἐγκατεστημένος. Κενταύρειον γένος=τὸ γένος τῶν Κενταύρων. Περὶ Κενταύρων ἵδε Ὁμήρο. Α 263 268. δαίννυμι γάμους=τελὼ τὸ γαμήλιον συμπόσιον. Χείρων (209). φεῦ=θαυμάσια. χώ διδοὺς τὸν παῖδα=καὶ ὁ διδοὺς τὸν παῖδα, ὁ Πηλεύς. τοιόσδε ἀνὴρ ἔσται πόσις τῆς παιδός. οὐδὲ μεμπτὸς (λιτότης)=ἔξαιρετος. Ἀπιδανός· παραπόταμος τοῦ Θεσσαλικοῦ Πηνειοῦ. ἀπάγω=συνοδεύω ἀπὸ τῆς πατρικῆς στέγης. ὄροι=τὰ ὄρια, ἡ χώρα. ὁ κεκτημένος=δ κύριος.

716-724. εύτυχοίτην=εἴθε νὰ εύτυχοῦν, τὴν εὐχήν μου, καλὴ τύχη νὰ ἔχουν, ὁ Ἀχιλ. δηλ. καὶ ἡ Ἰφιγένεια. γαμεῖ· μέλλων=θὰ τελέσῃ τοὺς γάμους του ; κύκλος σελήνης· ἡ πανσέληνος. εύτυχῆς=φέρων εύτυχίαν. προτέλεια (ίερα) παιδὸς=ἡ προκαταρκτικὴ διὰ τὸν γάμον θυσία. μέλλω=τὸ ἔχω ὑπὸ δψφει. (ἐ)πὶ ταύτῃ καὶ καθέσταμεν τύχη=αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ ζήτημα μὲ δπασχολεῖ τώρα· τύχη· δίσπιμον· δ Ἀγαμ. θὰ σφάξῃ, ἀλλὰ θὰ σφάξῃ τὴν κόρην. (δαίσω) θύσας γε θύματα· ἀμὲ χρὴ θύσαι θεοῖς· τὸ ἀμὲ=ἄ ἐμέ· δίσημον. Ἡ Κλ. ἀπεροφημένη ἀπὸ τὸν γάμον δὲν δίδει προσοχὴν εἰς τὰς ὑπόπτους ἐκφράσεις τοῦ ἀνδρός της. ἡμεῖς=έγὼ καὶ σύ. θοίνη=εὐωχία. τίθημι θοίνην=πάραμέτω συμπόσιον. καλῶς ἀναγκαίως τε=καὶ καλὰ καὶ ἀσχημα κατ' ἀνάγκην, ἀφ' οὐδὲ διαφορετικὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη : στὴν ἀκριβεια τοῦ νεροῦ καλὸ ὑπὸ καὶ τὸ χαλάζι. συνενέγκοι δ ὅμως=ἐν τούτοις ἂς τὰ φέρη καὶ ὁ θεός δεξιά.

725-741. οἰσθ' οὖν ὁ δρᾶσον=οἰσθα οὖν ὁ βιούλομαι δρᾶσαι σε ; τί χρῆμα ;=τί πρᾶγμα ; πείθεσθαι σέθεν· τὸ πείθομαι πρὸς γενικὴν κατὰ τὸ ἀκούειν. ὁ νυμφίος· ὁ λόγος διακοπεὶς ὑπὸ

τῆς Κλυτ. συνεχίζεται εἰς τὸν στίχον 729. χωρὶς μητρὸς τί (ἐκείνων) δράσετε, ἀμὲδ δοῦν χρεών; τηνικαῦτα=τότε. τυγχάνω (ῶν)=εὑρίσκομαι. τημελῶ=φροντίζω, περιποιοῦμαι· ποβλ. ἀτημέλητος. λιποῦσα παῖδα· ἐννόησον τὸ χωρήσομαι. ἀνέχω φλόγα=κρατῶ ῥψηλὰ τὴν γαμήλιον λαμπάδα. οὐχ ὁ νόμος οὔτος· τὸ οὔτος καθ' ἔλξιν πρὸς τὸ νόμος ἀντὶ τοῦτο· οὐ τοῦτο ἔστιν ὁ νόμος=δὲν εἶναι ἡ τάξις αὐτῆς. φαῦλος=ἀσήμιαντος. ἔξομιλοῦμαι=γυρίζω ἔξω τοῦ οἴκου μέσα στὸν κόσμον. οὐ καλὸν—καλον· διαξιφισμοί· δ ἐρεθισμὸς τῆς Κλυτ. ἐπιτείνεται. ἀμφότεροι παφωδοῦν ἔκιντεροις τὴν σύνταξιν τοῦ ἄλλου 735, 7:6, 737. δύχυροῖσι παρθενῶσι φυσοροῦνται καλῶς· οἱ πληθ., τὸ ἐπίθ. ὄχυροις, τὸ φρεουροῦνται ἔξαιροιν τὴν ἀσφάλειαν τῶν παρθένων καὶ καθιστοῦν περιττὴν τὴν πορονσίαν τῆς Κλ πιθοῦ· τελεσίγραφον. ἄνασσα Ἀργεία θεὰ=ἡ Ἡρα. παρθένος νυμφίος=ἡ μελλόνυμφος.

742-750. μάτην ἥξ(α)=ἀδίκως ἐβιάσθην. ἀποστεῖλαι ἔξ ὄμμάτων=νὰ τὴν ἀπομικρύνω διὰ νὰ μὴ τὴν βλέπω. σοφίζομαι=διαρκῶς μηχανεύομαι. πορέζω τέχνας=ἐφεργίσκω τεχνόσματα. πανταχῇ νικώμενος=πανταχοῦ ἀπ. τυγχάτων. ἔξιτορῶ=ἐξετάζω. θυηπόλος=δ μάντις. τὸ τῆς θεοῦ φίλον=τὴν θέλησιν τῆς θεᾶς. ἔσοι οὐκ εὐτυχής=κακὸν τῆς κεφυλῆς μων. μόχθον Ἐλλάδος· παριθεσις=βίσιανα χιρόν τῆς Ελλάδος ὁ σοφός=δ ἔμπνοις. τρέφω=ἔχω. χοηπτὸς (χοηπτικός)=πειθωχικός. ἀγαθὴ γυνὴ=περιφρισμένη· ἀρετὴ τῆς γυναικὸς ἐν Ἀθήναις ἐθεωρεῖτο ὁ περιφρισμὸς ἐντὸς τοῦ οἴκου. ἦ=εἰ δὲ μή.

Τὸ ἐρμηνευθὲν τμῆμα τὸ διαλογικὸν ἀπὸ 607-750, τὸ δποῖον ἀκολουθεῖ μετὰ τὸ Α' Στάσιμον, καλεῖται Β' ἐπεισόδιον ἀποτελοῦν τὴν Γ' πρᾶξιν τῆς τραγῳδίας.

751 - 800

751-761. ἥξει δὴ κ.ε. Ἡ σειρά: ἥξει δὴ ἄγυρις στοατιᾶς Ἐλλάνων ἀνά τε ναυσὶν καὶ οὖν ὅπλοις Σιασεντα καὶ δινας ἀργυροειδεῖς εἰς Ἰλιον τὸ Τροίων Φοιβήιον δάπεδον. δὴ=ἐντὸς ὅλιγον. ἄγυρις στοατιᾶς Ἐλλάνων=ὅ συγκεντῷθεις στοατὸς τῶν Ἐλλήνων. ἀνὰ ναυσὶν=ἐπιβαινων πλοίων. ὅπλα=αἱ πεζικαὶ δόκι-

τῶν δυνάμεις, ἡ φράσις=στόλος καὶ στρατός. Σιμόεντα καὶ δίνας ἀργυροειδεῖς· ἐν διὰ δυοῖν=Σιμόεντα δινήεντα ἀργυροειδῆ=Σιμόεντα ἀργυροδίνην· αὐτ., τῆς εἰς τόπον κινήσεως. *"Ιλιον"* ἐπεξήγησις τοῦ Σιμοεντα, ἀκριβέστερος δὲ διορισμὸς τὸ *"Ιλιον"* τοῦ Τροίας. Τροίας Φοιβήιον (=ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Φοίβου Ἀπόλλωνος διαιτεῖον) δάπεδον=ἔδαιφος, χώρα. Σιμόεις· μικρὸς ποτυμὸς τῆς Τροίας πηγαίων ἐκ τῆς *"Ιδης"* καὶ ἐκβιάλων εἰς τὸν Σκάμανδρον. Φοιβήιον· ὁ Φοίβος ἥτιο πολιοῖχος τοῦ *"Ιλίου"* ἔχων ναὸν ἐν τῷ ἀκροπόλει, κτίσας μετὰ τοῦ Πισειδῶνος τὰ τείχη τῆς πόλεως. *Ἴνα·* τοπ. ἀκούω=ἀκήκοια. *ὅπιτω*=τινάσσω γύν. χλωύδορομος=δ ἔχων χλωράν κόμην, φύλλωμα=δ καταπράσινος. δάφνας (ης) μαντόσυνοι ἀνάγκαι=μαντικαὶ ἀσυγχράτητοι ἐμπνεύσεις τοῦ θεοῦ. πνέω=ἐμπνέω, ἐμβιάλω. Κασσάνδρα, ὡφαιοτάτη κόρη τοῦ Πριάμου λαβθῆσα ἀπὸ τὸν *"Απόλλωνα* τὸ δῶρον τῆς μαντικῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἀνταπεκριθῇ εἰς τὸν ἔρωτα αὐτοῦ, ὃς εἰχεν ὑποσχεθῆ, δ θεὸς τὴν κατηφαίσθη νὰ μαντεύῃ μὲν τὰ ἀληθῆ, ἀλλὰ νὰ μὴ πιστεύῃται. *"Ο Χορὸς* τὴν φανταζεται ἐδῶ εἰς μαντικὴν ἔκστασιν.

762-772. πέργαμα=ἡ ἀκρόπολις. *"Αρης* μετων.=αἱ πολεμικαὶ δυνάμεις. πόντιος=δ ἐχόδμενος ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν. εὔπρωφοι πλάται=εὔπρωφα πλοῖα· εὐπρέφοισι πλάταις εἰρεσίᾳ· ἐπιμερισμός: εἰρεσίᾳ εὐπρόφων πλατῶν. εἰρεσίᾳ (ἐρέτης)=κωπηλασίᾳ. Σιμούντιοι ὄχετοι=τὰ ορύματα τοῦ Σιμόεντος. τὰν Διοσκούρων (καισιγνήτην). ἐκ Πριάμου=ἐκ (γῆς) Πριάμου. δορίπονος=δ πονῶν ἐν δορί, ἐν μίχῃ=δ πολεμικός.

773-783. πόλις=ἀκρόπολις. λάινος (λᾶας=λίθος)=λίθινος. κυκλώσας· ὑποκ. *"Αρης* (164). δόρει φονίφ=δόροιτι φονικῷ λαμπτόμοις=δ ἀπὸ τοῦ λαμποῦ ἀποκοπείς σπῶ=ἀποσπῶ. πόλισμα=ἀκρόπολις· μετὰ τὸ πόλιν εἶναι περιττόν. κατ' ἄκρης=ἀπ' ἄκρους εἰς ἄκρον. τίθημι=ποιῶ. κόρας· τῆς Τροίας. πολύκλαυστος· εἰς ἐνεργ. σημασίαν=δ χύνων ἀρθρονα δάκουν· δμοίως πολύκλαυτος (*"Ελένα*). ἔσσεται· δ οὐ κὸς μέλλον τοῦ εἰμὶ=ἔσται. προλεπω=προδοτικῶς, ἀπίστως ἀκρήνω. *"Ο Χιρὸς* μὲν ἄιράς γοινιμάς ἀναπαυοισικὴ κατὰ φαντασίαν τὴν μέλλουσαν τύχην τῆς πόλεως. Σιμείωσον τὸ γραφικῶτα-

τον λαιμοτόμους. κυκλώσας—σπάσας—πέρσας· τὰ τρία στάδια τῆς πτώσεως τῆς πόλεως.

784-792. ἔλπις=φόβος. οἶσαν· εἰς τὸ ἔλπις ἄδε. πολύχρυσοι Λυδαί. Ἡ Λυδία ἦτο πολύχρυσος διὰ τὸν χρυσορρόαν Πακτωλὸν καὶ οἱ Λυδοὶ ἥσαν διαβόητοι ὡς τριψηλοὶ καὶ ἥδυπαθεῖς. ἵστημι ἔλ- πίδια κατὰ τὸ ἵστημι μάχην, βοήν, ιαχήν. μυθεύω=λέγω. παρ̄ ἵστοῖς=ὅταν θὰ κάθηνται, θὰ ἐργάζωνται στοὺς ἀργαλειούς. τάδε= τὰ ἔξης, ἀναφερόμενα εὐθύνες. ἀπολωτίζω=ἀποσπῶ ἄνθος τοῦ λωτοῦ· ἀπολωτεῖ· εἰς τοῦτο τὸ πατρίδος οὐλομένας=ποῖος θὰ μὲ ἀπο- σπάσῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα μου σὰν ἄνθος ὅπὸ τὸν βλαστόν. τανύσας ὁῦμα=τεντώσας, σύρας σύρσυμον. ὁῦμα· σύστοιχον ἀντικ. τοῦ τανύ- σας εὐπλοκάμου κόμας τανύσας ὁῦμα=σύρων με ἀπὸ τὰ μαλλιά τεντωμένην κάτω. δακρυόνε=κατὰ τρόπον προκαλοῦντα δάκρυα. Ὅλη ἡ εἰκὼν πολὺ γραφικὴ καὶ ἐποπτική. Σημείωσον τὸ γραφικώτατον ἀπολωτεῖ.

793-800. διὰ σέ· αὐτοτελῶς ὡς ἀναφώνησις· ὅλα αὐτὰ γίνονται ἐξ αἰτίας σου. τὰν (οὖσαν) γόνον κύκνου δολικαύχενος. δολι- χαύχην=δ ἔχων δολιχὸν (μακρὸν) λαιμόν· ἡ Λήδα ἐκ τοῦ Διός μεταμορφωθέντος εἰς κύκνον ἐγέννησε δύο φά' ἐκ τοῦ ἐνὸς μὲν ἔξεκο- λάφθη ἡ Ἐλένη, ἐκ τοῦ ἐτέρου δὲ δ Κάστωρ καὶ δ Πολυδεύκης, οἱ Διόσκουροι. οἱ ἐν αἰθέρι δισσοὶ Διόσκουροι: νοεῖται δ ἀστερι- σμὸς τῶν Διδύμων. εἰ δὴ φάτις ἔτυμός (ἐστι)=ἔὰν αὐτῇ ἡ φήμη, δ μ. θος εἴναι ἀληθῆς. ὡς ἔτεκεν...· εἰδ. πρότασις ἐκ τοῦ φάτις. ὅρ- νιθι=μὲ τὸν κύκνον πταμένω=ὅταν ἐπέταξεν εἰς τοὺς κόλπους της. δέμας Διός (=ό Ζεὺς) ἡλιάχθη=μετεμορφώθη (εἰς ὅρνιν). εἴτε μετὰ τὸ εἰ 795 ἀντὶ εἴτε—εἴτε. μῦθοι=τὰ παραμύθια. Πιερίδες· αἱ Μοῆσαι ὡς καταγόμεναι ἐκ Πιερίας, χώρας τῆς Μακεδονίας· ἐδῶ τὸ Πιερίσιν ἐπίθ., ποιητικαῖς· ἐν δέλτοις Πιερίσιν=εἰς τοὺς παπύ- ροις τῶν ποιητῶν=εἰς τὴν ποίησιν=διὰ τῆς ποιήσεως. ἦνεγκαν τάδε=διέδωκαν αὐτά. ἄλλως=μάτην. παρὰ καιρὸν=(πράγματα) ποὺ δὲν ἔχουν θέση στὴ λογική. Ὁ Εὐριπίδης κατὰ τὴν συνήθειάν του κάμνει δρυμολογιστικὴν κριτικὴν τῶν μύθων ἐλέγχων τοὺς ἀτόπους μύθους. Ἀμφιβάλλει ἂν ἡ Ἐλένη, μία τοιαύτη γυνὴ μυρίων συμφο- ων πρόξενος, ἦτο δυνατὸν νὰ εἴναι κόρη τοῦ Διός.

Τὸν χορικὸν ὡς πρὸς τὴν σειράν του καλεῖται Β' Στάσιμον. Γὸ συναίσθημα τοῦ Χοροῦ αἰσιοδοξία καὶ ἔπειτα φρίκη διὰ τὰς φρικτὰς συνεπέιας τοῦ πολέμου.

801 - 854

801-809. ὁ στρατηλάτης τῶν Ἀχαιῶν ποῦ ἐνθάδε; διὰ τοῦ ἐνθάδε δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀγ. εὐρίσκεται ἐδῶ εἰς τὴν Αὐλίδα, διὰ δὲ τοῦ ποῦ ζητεῖται νὰ δρισθῇ εἰς ποῖον ὠρισμένως μέρος ἐδῶ εὐρίσκεται. τίς προσπόλων=τίς ὀπὸ τοὺς θεράποντας τίς φράσειεν ἄν- ἐρώτησις εὐχὴν ἐκφράζουσε=ποῖος θὰ είχε τὴν καλωσίνην νὰ ἀναγ- γείλῃ. Ζητοῦντα· κατηγ. μετοχὴ ἐκ τοῦ φράσειεν ἄν. Ἀχιλλέα τὸν Πηλέως παῖδα ὑποκ., νὶν=Ἀγαμέμνονα ἀντικ. ἐν πύλαις=ἔξω εἰς τὴν εἴσοδον τῆς σκηνῆς του. γάρ· αἰτιολογεῖ νοοιμένην πρότασιν: εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν ἵδω· οὐ γάρ μένομεν ὑποκ. νόησον τὸ πάντες ἡμεῖς οἱ στρατεύοντες. ἐξ Ἰσοι=ὑπὸ τὰς ἴδιας συνθήκας. Εὔρίπουν πέλασ=πλησίον τοῦ Εὐρίπου. ὅζυρες γάμων=ἄγαμοι· γραφικώτε- ρον τοῦ ἄγαμοι. θ(α)άσσω=κάθημαι· πρβλ. ὁ θάκος (195). θάσ- σουν ἐπ' ἀκταῖς· γραφικὴ εἰκὼν τῆς ἀπογαμοσύνης. εῦνις· ιδος= σύζυγος. καὶ παιδας· ἐνν. ἐκλιπόντες. δειπνὸς ἔρως=ὑπερβολικὸς ἐν- θυσιασμός· ἐκ τούτου τὸ στρατείας. Ἐλλάδα· ἀνὶ· Ἐλλάδι εἰς τὸ ἐμπέπτωκεν.

810-818. τοῦμὸν δίκαιον=τὰς ἰδικάς μου δικαίας ἀπόψεις. ὁ κοζίζων=δοποιος θέλει. οὔτος=μόνος του. ύπερο οὔτισυ φεάσει= τὰς ἰδικάς του, τὰς προσωπικάς ἀντιλήψεις του θὰ δνοπιτέη. γάρ= λοιπόν. πὶ=ἐπὶ λεπτοῖς ταῖοδέ γ Εὔρίπουν πνοοῖς=ἐδῶ ὅπου μόλις φυσιν̄ αἱ ἀδύνατοι αἴται πνοαὶ (ἀνθραι) τοῦ Εὐρίπου. Ἰσχω =ἔχω=συγκρατῶ. πεόσκειμαι=πιέζω, ἐνοχῇ. πόσον χρόνον ἔτι ἐκμετρήσαι χρὴ=πόσον καιρὸν ἀκάμη πρέπει νὰ ἀφήσωμεν νὰ πε- ρούσῃ. πρὸς σιόλον Ἰλίου=μέχρις δτου ἀποπλεύσαμεν διὰ τὸ Ἰλιον. δρᾶ· προστ. τοῦ δρᾶ=κάμνω. μένων=περιμένων. μελλήματα=βρα- δύτητες, ἀναβολαί.

819-830. ἔξέβην=ἔξηλθεν. ὡς πότνι· αἰδάς=ῶ σεβασμία, ἕρα αἰδημοσύνη. τήνδε τίνα λεύσσω ποτὲ γυνοῖκα=τίς ἔστιν ἥδε ἥ γυνή, ἥν λεύσσω. τήνδε· ἀντικ., τίνα. κατηγ. ποτέ· ἐν ἐρωτήσει

σημαίνει τάχα. οὐθαῦμα=δὲν εἶναι παράδοξον. πάρος=πρότερον. αἰνῶ=ἐπαινῶ. σέβω=τιμῶ. τὸ σωφρονεῖν=ἡ σωφροσύνη, ἡ αἰλδώς. σύλλογος=τὸ συγκεντρωμένον στρατόπεδον. μούστιν=μοὶ ἔστιν. Θαιμαστὴ ἡ εἰς τοὺς δύο στίχους βραχυλογία τῆς Κλυταιμήστρας τὰ καίρια=τὰ ἀπαραίτητα, αἰσχρὸν δέ μοι γυναιξὶ συμβίλλειν λόγους=ἄλλος ἐντρέπομαι νὰ δμιλῶ μὲ γυναῖκας. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον διακόπτει τὸν πρὸς τὴν Κλυτ. διάλογον καὶ ἀπέρχεται.

831-842. δεξιὰν ἐμῇ χερὶ σύναψιν, ἀρχὴν μακαρίων νυμφευμάτων=ἄς ἐνώσωμεν τὰς δεξιὰς δῶς ἀρραβὼνα εὔτυχισμένου γάμου. Ὁ Ἀχ. ἀγνοῶν τὴν συμπατιγίαν Ἀγ. καὶ Ὁδυσσέως δὲν ἐννοεῖ τὴν Κλ. καὶ φαντάζεται ὅτι ἔκεινη ζητεῖ τὴν χεῖρά του ἐρασθεῖσα αὐτοῦ. Ἡ παρανόησις χαριεστάτη. Ταρίσσεται· τὴν ταραχὴν του φανερώνουν αἱ ἐρωτήσεις, αἱ βραχεῖαι προτάσεις καὶ τὸ ἀσύνδετον: τί φῆς; ἔγῳ σοι (συνάψω) δεξιάν, δῶν μή μοι θέμις (ἔστι) (ψαύειν)· τὸ ψαύειν νοεῖται ἐκ τοῦ προηγούμενου ψαύοιμεν. θέμις μάλιστα· ἡ Κλυταιμήστρα ἐπαναλαμβάνει τὸ θέμις δῶς ἐπίρρωσιν τοῦ λόγου αὐτῆς. θέμις μάλιστα=καὶ πολὺ μάλιστα ἐπιτετραμμένον· ἡμεῖς θὰ ἔλεγαμεν: θέμις; καὶ παραθέμις μάλιστα. γαμεῖς· μέλλων. τὴν ἐμῆντερ⁷ ἐμφάσεως ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς προτάσεως. Ἡ σκηνὴ σκορπίζει πολλὴν ἵλαρότητα. ἀφασία μ' ἔχει=δὲν ἔρω τί νὰ εἰπῶ. εἰ μή τι παρανοοῦσα καινουργεῖς λόγον=ἔκτὸς ἐὰν ἀπὸ κάποιαν παράκρουσιν λέγεις λόγια ἀκατανόητα. καινουργῶ λόγον=χρησιμοποιῶ λέξεις μὲ σημασίαν διαφορετικὴν ἀπὸ τὴν συνήθη. ἐμπέφυκε=εἶναι ἐμφυτον, φυσικόν. τόδε⁸ ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ αἰδεῖσθαι. ὁρῶσι· μετοχῇ εἰς τὸ πᾶσι ἀναφερούμενη. καὶ γάμου μεμνημένοις=καὶ ὅταν θέμα τῆς δμιλίας των εἶναι ὁ γάμος. Ἡ Κλ. ζητεῖ νὰ ἔξηγήσῃ φυσιολογικῶς τὴν ταραχὴν τοῦ Ἀχιλλέως. ἐμνήστευσα=ἐμνηστεύθην. ἥλθε μοι λόγος γάμων=μοῦ ἔγινε πρότασις συνοικεσίου.

843-854. τάπο σοῦ=τὰ ἀπὸ σοῦ (λεγόμενα)=τὰ λόγια σου. εἴκαζε=κάνε εἰκασίας πρὸς λύσιν τοῦ μυστηρίου. κοινόν ἔστιν εἰκάζειν τάδε=καὶ οἱ δύο ἐνδιαφερόμεθα νὰ λύσωμεν αὐτὸ δέδω τὸ μυστήριον. ἄμφω . . . τοῖς λόγοις ἴσως=καὶ οἱ δύο ξένου λέγομεν τὴν ἀλήθειαν. μνηστεύω γάμους οὐκ ὄντας=ἀρραβωνίζω μὲ γαμβρὸν ἀνύπαρκτον. ὡς εἴξασιν=ώς ἐοίκασιν (οἱ γάμοι)=ώς φαίνεται. αἰ-

δοῦμαι τάδε=ἐντρέπομαι διὰ τὸ πάθημά μου αὐτὸς ἐδῶ. ἐκερτόμησε=ἡ ὑέλησε νὰ πειράξῃ· κερτομῶ παρὰ τὸ κέρτομος=οἱ ἔχων κείρον στόμα, ὁ δηκτικός, ὁ πειρακτικός· σμελίᾳ δὲ=μὴ τὰ λαμβάνης ὑπὸψιν. φαύλως=κούφως. χαῖρε=ἀποχαρετίζει τὸν Ἀχέτοιμαζεμένην νὰ ἀπέλθῃ. οὐκ ὁρθοῖς ὅμμασιν εἰσορᾶ=ἀτενίζει μὲ κυμηλωμένους ὁφθαλμοὺς (ἀπὸ ἐντροπήν)· ἡμεῖς λέγομεν: δὲν ἔχω μοῦτρα νὰ σὲ ἰδῶ. καὶ σοὶ τόδ' ἐστὶν ἔξ ἐμοῦ=καὶ σὺ χαῖρε. ματεύω καὶ μαστεύω=ζητῶ.

855 - 916

855-864. γένεθλον=ἔγονος. πτύλας παροίξας=ἡμιανοίξας τὰς πτύλας. ώς τεταρβηκῶς=πόσον τρομαγμένος. ταρβῶ=τρομάζω. Ἐφοβεῖτο, διότι ἐπόκειτο νὰ προδώῃ μυστικὰ τοῦ κυρίου του· φοβισμένον τὸν ἔδειχνε ὁ χρυμῆλος τόντος τῆς φωνῆς καὶ αἱ προφυλάξεις ποὺ ἐλόμβανεν. οὐχ ἀβρύνομαι τῷδε=δὲν καμαρώνω δι' αὐτὸν ἐδῶ τὸν τίτλον (τοῦ δούλου δηλ.). τοῦτο λέγει μὲ βαριθυμίαν. τίνος; δοῦλος. ἐμὸς μὲν οὐχὶ=τούλαχιστον ἴδικός μου ὅχι. χρὶς τάμα κάγαμέμνονος=τὰ πράγματα τὰ δικά μου καὶ τοῦ Ἀγαμ. εἶναι χωριστά. τῆσδε· ἐνν. δοῦλος· ἀπόκρισις εἰς τὸ τίνος (δοῦλος). ὃν μὲ ἐπέσχες=διὰ τὰ δόποια μὲ ἐσταμάτησες· ἐπέχω· μεταβατικόν. ἐφίσταμαι=ἴσταμαι πλησίον. λέγοις ἄν· μετριωτέρα ἔκφρασις τῆς προστακτικῆς=δύνασαι νὰ λέγης· ἐννόησον τὸ νῦν, δοτ. προσ. ἀντ. α' προσ. διϊκοῦ=εἰς ἡμᾶς. ώς μόνοις (οὖσι)=μὲ τὴν ἴδεαν, ἔχων ὑπὸψει διτε εἴμεθα μόνοι ἡμεῖς οἱ δύο. ἡμὴ=ἡ ἡμή.

865-872. ἀνοίσει· μέλλων τοῦ ἀναφέρω=ἀναφέρομαι. εἰς μέλλοντα χρόνον=εἰς τὸ μέλλον. ἔχει=πορέχει=παρουσιάζει, προκαλεῖ. ὄκνος=δισταγμός, ἀνησυχία. δεξιᾶς ἔκατι=ἐντεκα τῆς δεξιᾶς. ὅσον ἀφορᾷ τὴν δεξιάν, ἐὰν θέλῃς ὡς ἐγγίησιν τῆς ἀσφαλείας σου τὴν δεξιάν μου, νὰ (καὶ προτείνει τὴν δεξιάν χειροῦ)· ἡδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ: πρὸ τῆς δεξιᾶς. λάτρις· ος=δοῦλος, ὑπηρέτης. χῶτι=καὶ διτε. ἐνταῖς σαῖσι φερονῖς=μέσα στὰ προικιά σου. κάμδος=καὶ ἐμὸς=καὶ δικός μου, πιστός. ἐκκαλύπτω=ξεσκεπάζω. στέγεις=σκεπάζεις, κρατεῖς μυστικούς.

873-885. αὐτόχειρ=διὰ τῆς ἴδιας (του) χειρός. μέλλει=σκέ-

πτεται, σχεδιάζει, μελετᾷ δ στίχος περιέχει σειρὰν ὅλην ἐγγλημάτων 1) παιδία σὴν μέλλει κτενεῖν, 2) ὁ φύσας πατήθ, 3) αὐτόχειρ. πῶς; ἡ ἐρώτησις δηλοὶ ἔκπληξιν. ἀπέπτυσα(ο) μῆνιον μόλις ἥκουσα δ τι εἶπες, ποὺν ἐκφράσω τὸ αἰσθημά μου, βθδιλύσσομαι. οὐκ εὖ δε ονεῖς=δὲν εἰσαι στὰ κιλά σου. φασγάνω=ξίφει (μέλλει κτενεῖν) φονεύων. δέρη=δ λιμός· λευκὴν δέρην· τὸ ἐπίθ. ἔξιάρει Μὴν τρυφερότητα καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ ἐγκλήματος. ἀρτίφεων=δ ἔχων ἀρτίας τὰς φρένας (προβλ. ἀρτιμελῆς)=ἔχει σφάς τὰς φρένας. πλὴν εἰς σὲ καὶ σὴν παῖδα=εἰς δόλα τὰ ἄλλα πλὴν εἰς οὐ, τι ἀφορᾷ σὲ καὶ τὴν κόρην σου. τοῦτ'(ο)=ώς πρὸς τοῦτο τὸ σημεῖον. ἐκ τίνος λόγου (μέλλει κτενεῖν)=διὰ ποίον λόγον. οὐπάγων=ό ἐπάγων=δ παρακινῶν, δ ὁ ὄθινος ἀλάστωρ=κακός δαίμων. θέσιφαθ' (ἐπάγει αὐτὸν)=τῶν θεῶν η θέλησις ὡς γέ φησι Καλχας: δοτις πιθιανὸν καὶ νὰ ψεύδεται, διότι η θεότης ἀδίνατον εἶναι νὰ διατιπώνῃ μίαν τοιαύτην σκληρὰν καὶ ἀπάνθρωπον ἀξίωσιν. Σημείωσον τὸν δρυμολογισμὸν τοῦ Εὑριπίδον. ἵνα πορεύηται στρατός· ἀπόκρισις εἰς τὸ ἐκ τίνος λόγου. ποῖ; γιὰ ποῦ; Ή Κλ. γνωρίζει γιὰ ποῦ πρόκειται νὰ ξεκινήσῃ δ στρατός, ἀλλ' εἶναι ἀλλόφων. δώματα=ἡ καθέδρα, η αὐλή. δώματα Διορδάνου=ἡ Τοσία, τὸ Ἰλιον. Δάρδανος. τιὸς τοῦ Διὸς καὶ πατήθ τοῦ Ἰλου, τοῦ οἰκιστοῦ τοῦ Ἰλίου, γινάρχης τῶν Δαρδάνων, συγγενῶν τῶν Τοσῶν. εἰς Ιφιγένειαν=διὰ τὴν κακὴν τύχην τῆς Ιφιγενείας. Ἐλένης νέστος ἦν πεπρωμένος=ἡτο πεπρωμένον νὰ γίνῃ η ἐκσορτεία διὰ τὴν Ἐλένην. πάντα ἔχεις=δόλα τὰ γυναικεῖς Ἀρτέμιδι... Τοῦτο εἶναι τὸ κεφαλαιον τῆς ὑλῆς σκηνῆς, ἀλλ' δ Πρεσβύτης ἀνέβιαλλε τὴν ἀνακοίνωσιν, ἵνα διεγείρῃ τὴν περιέργειαν. πρόφασις=ἀφορμή.

886 895. ἐπ' ὀλέθρῳ=διὰ τὸν θάνατόν σου. καὶ μήτηρ σέθεν =καὶ η μήτηρ σου. Η μήτηρ ἀγεται εἰς ὀλεθρον διὰ τὸν θάνατον τῆς μυγατρός. ἔτλη=ἔτλημησε. οἴχομσι· εἴφημισμός=εἴμαι χαμένη. δακρύων νάματα=τὰς διοὰς τῶν δακρύων. οὐκέτι στέγω=δὲν ημπιορᾶ πλέον νὰ συγκρατήσω. πόθεν φῆς εἰδέναι πεπυσμένος; η σειρά: φῆς εἰδέναι πεπυσμένος (αἵτιολ. μετοχή) πόθεν; δέλ τον πρὸς τὰ πρὸν γεγραμμένα=επιστολὴν ἀντίθετον πρὸς τὴν πρώτην ἐπιστολήν. οὐκ ἔων η ἔνγκελεύων παῖδ' ἄγειν θανουσμένην=θέλων νὰ μὲ ἐμποδίσῃς η θέλων να μὲ παρακινήσῃς μαζί του νὰ φέρω

τὴν κόρην μου γιὰ νὰ σφαγῇ. οὐκ ἔων· ἡ μετοχὴ μετηνέχθη ἀπὸ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς εἰς τὸν κομιστήν. μὴ μὲν οὖν ἄγειν· τὸ μὲν οὖν ἐνισχύει τὴν ἀρνησιν=δῖ, δῖ γιὰ νὰ φέρῃς. φρονῶν εὖ ἔτυχε=ἔτυχε νὰ εἶναι στὰ κιλά του. φέρων· ἐνδοτ. μετοχή. γε· ἔξαιρει τὴν ἀντίθεσιν τοῦ φέρων πρὸς τὸ δίδως λαβεῖν. ἀφείλεθ' ἡμᾶς =ἀπέσ τασεν ἀπὸ ἡμᾶς.

896 916. ἔκλυσον· παρατατικός· ἀφ' ἦς στιγμῆς ἥρχισαν αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ γέροντος. τὸ ἐμὸν=δ, τι ὅφορῷ εἰς ἐμέ, τὴν προσωπικήν μου προσβολήν. οὐ φαύλως=οὐ κούφως=βαρέως. δολώω=ξειπατῶ, παγιδεύω. οιεὶς γάμοις=μὲ τοὺς γάμους σου· ἡ Κλ. παρατηρήσατα δι τὸ Ἀχ. βαρέως φέρει τὴν προσβολὴν ἐφερθεῖται τοῦτον. οὐχ ἀπλῶς οὕτω φέρω=δὲν τὸ παιόνων ἔλιφρῷ ἔτσι ἀνεν συνεπιῶν. ἐπαιδεύθησομαι· μέλλ. παθ. τοῦ ἐπαίδευμα=ἐντρέπομαι. προσπεσεῖν τὸ οὖν γόνυ=νὰ πέσω στὰ γόνατά σου. θινητός χάριν τοῦ μέτρου ἀντί : θυνητή. γεγωτα· κατὰ σύνεσιν εἰς τό : σὸν γόνυ=σέ. τί γὰρ ἐγὼ σεμνύνομαι ;=διότι πρὸς τί νὰ ὑπερηφανεύωμαι ; ἡ ὑπερηφανεία της θύνητος φιλῆς δι τὸ ἀντί. οπουδάξω=σινθαρός ἐνδιαφέρομαι. ἀμύνω (τινὶ)=βοηθῶ. τῇ τ' ἐμῇ δυσπραξίᾳ τῇ τε λεχθείσῃ δάμαρτοι σῆ=καὶ ἐμένα δυστιχο σαν καὶ ἐκείνην, ἡ δοπία μόνον τὸν τίτλον τῆς ἰδικῆς σου σιζύγου ἔλιφε. μάτην=ψειδᾶς ἀλλ' ὅμως (λεχθείσῃ) καὶ ταστέφω=θέτω τὸν νιμφικὸν στέφανον εἰς τὴν κεφαλήν. νιν=αὐτὴν ώς γαμουμένην (μέλλων) σοί. νῦν δέ· εἰσάγεται ἡ πραγματικότης ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ μὴ πραγματοποιηθέν. ἔξεται ὄνειδος=θά ἔλθῃ ὄνειδος. δοτις· αἴτιον σημαίνει. εἰ μὴ=εἰ καὶ μή γοῦν=τοῦ λόγιστον. πρὸς γενειάδος . . . πρὸς μητέρος· ἡ βροχὴ τῶν ἐπικλήσεων δεικνύει τὴν θέρμαν τῆς ἵκεσίας. Τὸ λυμβάνεσθαι τῶν γονάτων (γονυνοῦμαι καὶ γοννάζομαι), τοῦ γενέον καὶ τῆς δεξιᾶς ἡτο σημεῖον ἵκεσίας. ἀμυναθεῖν· ποιητ. ἀδριστος τοῦ ἀμύνειν =νὰ ἵκενοποιήσῃς. πέλει μοι=ὑπάρχει εἰς ἐμέ. τὰ Ἀγαμέμνονος =ἡ στισίς, ἡ διαγωγὴ τοῦ Ἀγαμ. πάντολμα=θριστάτα, ἀναιδέστατα. γυνή· ἀσθενὲς πλάσμα. στρατευμα=στρατόπεδον. ἄναρχον=ἀπειθάρχητον. θραῦ· ύ ἐπὶ τοῖς πακοῖς=ἀναιδές εἰς τὴν δυστιχίαν τοῦ ἄλλου. χρήσιμον=πειθαρχικόν. θέλωσι· κατὰ σύνεσιν, διότι τὸ στρατευμα εἶναι περιληπτικόν. Ἰσως ὁ Εὐφοιπίδης εἰχεν ὑπ' ὅψει του τὴν σύγχρονον κατάστασιν τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἀθηναίων. ύπερετείνω

τινὸς χεῖρα=κρατῶ τὸ χέρι μου ἀπὸ πάνω ἀπὸ ἔνα, προστατεύω· ποβλ. "Ομηρον Ω 374. σεσώσμεθα· δι παραι. ἀντὶ μέll., διώτι ἡ Κλυταμήστρα, πραιγματικῶς πεπεισμένη; διὰ τὴν σωτηρίαν, φανταζεται αὐτὴν ἥδη τετελεσμένην.

917-974

917-918. δεινὸν τὸ τίκτειν=τὸ τίκτειν (έστι) δεινὸν=ἡ μητρότης εἶναι κατί ιπερφύης, μιστηριῶδες. καὶ φέρει φίλτρον μέγα πᾶσί τε κοινὸν=καὶ γεννᾷ εἰς ὅλας ἀντέξαιρέτως ἰσχυρὸν φίλτρον. ὃσθ' ὑπερκαάμνειν τέκνων=ῶστε νὰ ὑποφέρουν ὑπερβολικὰ χάριν τῶν τέκνων των. 'Ο Εὑριπίδης ἐν Φοινίσσαις λέγει παραπλήσια: δεινὸν γυναιξὶν αἱ δι' ὠδίνων γοναί· καὶ φιλότεκνόν πως πᾶν γυναικεῖον γένος.

919-925. θυμὸς=ἡ ψυχὴ αἰρεται πρόσω=αἰρεται εἰς ἀνωτέρας σφαίρας ὑψηλόφρων· προλ. κατηγ.=ῶστε νὰ δοκιμάζῃ ὑψηλὰ αἰσθήματα· οἱ πλεονασμοὶ ἔξαιρουσι τὴν μεγαλεφροσύνην του. ἀσχαλᾶν καὶ ἀσχάλλειν=νὰ λυπήται, στενοχωρῆται. τὰ πακὰ=ἡ δυστυχία. τὰ ἔξωγκωμένα=ἡ μεγάλη εὐτυχία. μετρίως=ἐν μέτρῳ. Τοῦτο ἀπιδοτέον εἰς ἀμφότερα τὰ ἀπαρέμφατα: ἀσχαλᾶν—χαίρειν. Παρ' 'Ομήρο φ δ 'Αχιλλεὺς χαρακτηρίζεται ὡς ἐμπαθὴς καὶ εὐέξαπτος. οἱ τοιοίδε βροτῶν=ἐκ των ἀνθρώπων ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι τοιοῦτοι, οἵος εἴμαι ἐγὼ λελογισμένοι εἰσὶν ὁρθῶς=ἔχον λάβει ὁρθὴν σκέψιν. διαζῶ τὸν βίον=περῶν ὅλην μου τὴν ζωὴν γνώμης μέτα=μετὰ γνώμης=μὲ σύνεσιν. ἔστιν ἵνα=ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τὸς δοπίας· τὸ ἵνα τοπικόν. ἔστι χῶπον=ἔστι καὶ δπον=ἐνιαχοῦ, ἐνίοτε. λίαν φρονῶ=εἴμαι ὑπερβολικὰ σοφάς. γνώμην ἔχει χοήσιμον=εἶναι χοήσιμον (πρᾶγμα) ἡ φρόνησις, ἡ ὁρθὴ κρίσις.

926-931. ἐν Χείρωνος=ἐν δόμοις Χείρωνος· Χείρων ὁ εὐσφέβεστατος τῶν Κενταύρων. ἥγονυματικαλῶς=ἀσκῶ καλῶς τὰ ἥγεμονικά μου δικαιώματα. παρέχων ἐλευθέραν φύσιν=παρουσιάζων ἐλευθερίαν (ἀνεξαρτησίαν) γνώμης. 'Αρῃ κοσμήσω δορὶ=τὸν θεὸν τοῦ πολέμου 'Αρῃ θὰ τιμήσω διὰ τῶν ὅπλων.

932-943. ποδὲς τῶν φιλτάτων ποιητ. αἴτιον εἰς τὸ παθοῦσα. τὰ φίλτατα=οἱ σιγγενεῖς (ἔδω δ σιζυγος). οἶκτον πεφιβαλὼν τοσοῦτον=ἀφ' οὐ σὲ περιέβαλα μὲ τόσην συμπάθειαν. ἀ δὴ κατ' ἄνδρα γίγνεται νεανίαν=ὅσην ἡμπερεῖ νά παράσχῃ εἰς νέος καταστέλλω (τινὰ)=καταπραῦνω. καθησυχάζω. ἐμὴ φατισθεῖσα=έμοὶ εἰς γάμον διοθεῖσα. τούμδον δέμας=ἔμε, ἔμαυτὸν ἐμπλέκω πλοκάς=τυλίγω εἰς μηχανοφραφίας. εἰ καὶ μὴ=καὶ εἰ μὴ ἤρατο σίδηρον=ἀνέσυρε τὸ ξίφος. τοῦνομα τούμδὸν φονεύσει προσωποποιίᾳ. δι' ἐμὲ διά τε τοὺς ἐμοὺς γάμους· ἐν διὰ δυοῖν. δεινὰ κούκλανεκτά· σχῆμα ἐκ παραλλήλουν. τλᾶσα=ὑπομείνασα. ἡτιμασμένη ἀνάξια=ὑποστᾶσα προσβυλήν, ἡς δὲν ἦτο ἀξία. θαυμαστὰ ώς=ἄντι: θαυμαστῶς ώς' ἐπιτείνει τὸ ἀνάξια=εἰς βιαμδὸν καταπληκτικόν.

944-947. κάκιστος=προστυχώτατος. τὸ μηδὲν=τὸ μηδενικὸν (ἀνήρ) ἐν ἀνδράσι. ώς οὐχὶ Πηλέως, ἀλλ' ἀλάστορος γεγώς=σὰν νὰ μὴ ἥμουν τιὸς τοῦ Πηλέως, ἀλλ' τιὸς κακοῦ δαιμονος. Καὶ δὲ Εὐριπίδης, ώς δ "Ομηρος, ἔξαίρει τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Ἀχιλλέως. Ο Ἀχιλ. ἀντιτάσσει πρὸς ἑαυτὸν τὸν Μενέλαον, διότι αὐτὸς εἶναι δ ἥδικὸς αὐτονογὸς τῆς ἀπάτης.

948-958. μὰ τὸν δι' ὑγρῶν κυμάτων τεθραμμένον=μὰ τὸν μεγαλώσαντα μέσια στὰ ὑγρὰ κύματα. φυτουργὸν=πατέρα· δ Ἀχ. ώς νέοις εἶναι εὐεπίφροος εἰς τὸν δρκούν. ούδ' εἰς ἄκραν χεῖρα=οὐδὲ μὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου του. ὕστε προσβαλεῖν (χεῖρι) πέπλοις=ῶστε νὰ ἔγγισῃ τοὺς πέπλους. Σίπυλος ἔσται πόλις=ἡ Σίπυλος θὰ ἔχῃ τὸ δνομα τῆς πόλεως. Σίπυλος, πόλις τῆς Φουγίας, ἡς ἔβασίλευεν δ Τάνταλος, δ γενάρχης τῶν Πελοπιδῶν. δρισμα βαρβάρων=περιφέρεια βαρβ. ὅθεν πεφύκασι γένος=ὅθεν ἔλκουν τὴν καταγωγὴν των. κεκλήσεται=θὰ ἀκούεται. ἐνάρχομαι· λέγεται καὶ κατάρχομαι καὶ ἔξάρχομαι=κάμινω ἀρχὴν (τελετῆς). προχύται=οὐλοχύται=κοιθαῖ ἀδρόν ἀληλεσμέναι=κοιθαῖλευρα. χέρνιψ (ἥ)=τὸ ἡγιασμένον ὕδωρ, δι' οὐ ἔνιπτον τὰς χεῖρας. τίς δὲ μάντις ἔσται ἀνήρ· μάντις ὑποκ., τίς ἀνήρ κατηγορούμενον=τί εἰδοις ἀνθρωπος εἶναι δ μάντις. δς=ἀφ' οὐ οὔτος. τυχῶν=στὴν τιγκῇ ἀνάφρεσ εἰς τὸ ὀλίγ' ἀληθῆ λέγει. μὴ τύχη=δὲν ἐπιτύχη. διοίχεται=χάνεται, γίνεται ἀφαντος.

959-967. ἔκατι· στίχ. 373. θηρῶσι λέκτρον τούμὸν=ἐπιδιώκουν τὸν γάμον μου· ἡ πρότυσις κεῖται παρενθετικῆς. ὕβριν ὕβρισεν ἡμᾶς=μᾶς προσέβαλεν. τούμὸν ὄνομα=τὴν ἀδειαν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ δνομά μου. ἐμοῦ πάρα=παρ' ἐμοῦ. θήραμα· πιράθεσις=ῶς δόλωμα ἐμοὶ μάλιστ' ἐπείσθη=ἀπὸ τὸ ἴδικόν μου δνομα κυριώτατα ἐπείσθη, παρεπείσθη. ἔκδοῖναι θυγατέρα ἐμοὶ πόσει (κατηγ.)=νὰ δώσῃ εἰς ἐμὲ ὡς εἰς συζύγον τὴν θυγατέρα της: τὸ δνομά μου ὡς συζύγου τῆς κόρης της τὴν ἐπλάνψε. ἔδωκα τάν=ἔδωκά τοι ἄν=θὰ ἔδιδα τὴν ἀδειαν βέβαια. "Ελλησι· δοτ. χαριστ. νόστος πρὸς Ἱλιον κάμνει ἐν τῷδε=ἡ εἰς Ἱλιον ἐκστρατεία προσκρυψε εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον. Βεβιάιως θὰ ἔδισκολευμάην νὰ δώσω τὴν ἀδειαν, ἀλλὰ τὰ τὴν ἔδιδα προκειμένου περὶ τῆς σωτηρίας δλης τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς ἔχει πανελλήνια αἰσθήματα. 'Η Κλυταιμήστρα... λέγει ταῦτα καθ' ἔαυτὸν ὁ Ἀχιλλεύς. τὸ κοινὸν ὅν μέτ' ἐστρατευόμην=τὸ κοινὸν συμφέρον (τούτων) μεθ' ὅν ἔξεστρατευον.

968-974. οὐδέν εἴμι παρά γε τοῖς στρατηλάταις=δὲν ἔχω καμμίαν σημασίαν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν στρατηλατῶν τοῦλόχιστον. ἐν εὑμαροεῖ (ἐστιν)=εἶναι εὔκολον (δι' αὐτούς). εὐμαρῆς=εὔκολος, εὐχροής. δρᾶν καὶ μὴ δρᾶν καλῶς=νὰ μὲ μεταχειρίζωνται καὶ καλὰ καὶ ἀσχημα. εἴσεται· μέλλ. τοῦ οἴδα. σίδηρος· κατὰ συνεκδοχὴν τὸ ξίφος χρανῶ· μέλλ. τοῦ χρανῶ=μολύνω. κηλῖσιν αἷματος φόνου πρὸιν ἐλθεῖν (με). ἔξαιροῦμαι=ἀποσπῶ. θεὸς πέφηνά σοι=ἔχω εὐρεθῆ διὰ σὲ ὡς θεός, ὅπως καὶ σὺ μὲ ἔχεις φαντασθῆ. μέγιστος=ἰσχυρότατος. οὐκ ὥν· ἐνδοτ. ἡ μετοχή. θεὸς πέφηνά σοι· οὐκ ὥν—δμως γενήσομαι· πολὺ παιδικά. 'Ο Εὐριπίδης ζητεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὸν Ἀχιλλέα εἰς τὰς σκέψεις του ὡς ἄωρο παιδί.

975-1035

975-976. σεμνὴ=σεβαστή.

977-982. φεῦ=εὔγε. πῶς ἄν σ' ἐπαινέσαιμ=πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ σὲ ἐπαινέσω. λίαν λόγοις=μὲ ὑπερβολικὰ λόγια. μηδὲ=καὶ μή. ἀπόλλυμι τὴν χάριν=χάνω τὴν δύναμιν νὰ εὐχαριστήσω. ἔνδεώς τοῦδε (τοῦ ἐπαινεῖν)=μὲ ἐλλιπῆ, ἀνεπαρκῆ πρὸς τοῦτο λό-

για, μὲ ἐπαίνους περιωρισμένους=πῶς θὰ ἥτο δινατὸν νὰ σὲ ἐπαι-
νέσω χωρὶς νὰ φανῶ δτι σὲ κοιλακεύω μὲ ὑπερθυλικὰ λόγια μήτε δτι
εἴμαι ἀχάριστος μὲ περιωρισμένους εὐχαριστίας. ἄγαθοι=οἱ ἀγαθοί.
αἰνῶ ἄγαν=εἴμαι ὑπερθυλικὸς εἰς τοὺς ἐπαίνους. παραφέρω=προ-
βάλλω (εἰς τὸ μέσον) ὃς ἐπιχείρημα, φέρω. οἰκτρός=οἱ οἰκτονοὶ προ-
καλῶν. ίδια νοσούσα=πάσχουσα προσωπικῆς· ή μετοχὴ εἶναι αἰτιο-
λογική. ἄνοσος κακῶν ἐμῶν=ἀπηλλαγμένος τῶν συμφορῶν μου=
ξένος πρὸς τὰς συμφορὰς μου.

983-991. ἀλλ' οὖν=ἀλλ' ὅμως. ἔχει τι σχῆμα ἀνήρ ὁ χρηστὸς
=κάμνει καλὴν ἐντύπωσιν ἀσφαλῆς ὁ χρηστός, ὁ εὐγενὴς ἀνήρ. κᾶν
ἄπωθεν ἦ=καὶ ἂν εἶναι μακρὰν τῶν συμφορῶν=καὶ ἂν εἶναι ξένος
πρὸς τὰς ἀλλοτρίας συμφοράς. η· αἰτίαν σημαίνει=διότι ἔγω. οἰ-
θεῖσα· ἐνδ. μετκ. κενὴν κατέσχον ἐλπίδα=εἰδα τὰς ἐλπίδας μου μα-
ταιούμενας. τάχα=ἰσως. ὅρνις γένοιτο⁷ ἄν=οἰωνὸς ἥμερε γίνει κα-
κός. ἔμὴ παῖς θανούσα=ἡ κόρη μου ἐάν σφαγῇ. σοὶς μέλλουσι
γάμοις=διὰ τὸν μέλλοντα γάμον σου. εὖ μὲν ἀρχὰς εἴπας, εὖ δὲ
καὶ τέλη=καὶ καλὰ ἀρχίσεις καὶ καλὰ τελείωσεις.

992 997. νιν=αὐτὴν τὴν θυγατέρα μου· ὑποκ. τοῦ περιπτύξαι.
ἀπαρδένεντα=ἀπρεπῆ εἰς παρθένον. ἔχουσα δι' αἰδοῦς ὅμμ' ἐλεύ-
θερον=ἔχουσα τὴν αἰδημοσύνην εἰς τὸ βλέμμα ὡς ἐλευθέρα, ὃς ἀρ-
μόζει εἰς αὐτὴν ἔχουσαν ἐλειθεροπρεπῆ ἀνατροφήν. ταύτα τενέο-
μαι=θὰ ἐπιτύχω τὰ ἔδια, δηλ. τὸν οἰκτόνον σου. οὐ παρούσης=χω-
ροὶς νὰ εἴναι παροῦσα=καὶ μὲ τὴν ἀπονίσιαν της. σεμνὰ σεμνύνεται=
ἡ σεμνότης εἶναι σεμνότης, δὲν χάνει ποτὲ τὴν ἀξίαν της. ὅμως δὲ=
ἀλλ' ὅμως. χρεών αἰδεῖσθαι=πρέπει νὰ χρησιμοποιῆταις τὴν αἰδη-
μοσύνην. ὅσον γε δυνατὸν=ἔφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, δηλ. ἡ αἰδημο-
σύνη καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ὅρια της.

998-1007. ἔξαγω εἰς ὅψιν=παρουσιάζω ἔξω, ἐνώπιον. ἔρχομαι
εἰς ὅνειδος=πίπτω εἰς τὴν κακογλωσσιὰν τῶν ἀνθρώπων. ἀμαθὲς=
ποὺ ἀγνοεῖ τὰ πράγματα. ἀργός τῶν οἰκοδευτῶν=ἀπηλλαγμένος ἀπὸ
τὰς οἰκιακὰς ἀπασχολήσεις. λέσχη=φλυαρία πονηρὰς λέσχας=τὰ
πονηρὰ σχόλια· κακόστομοι λέσχαι=ἡ κακογλωσσιά. φιλῶ=ἀγαπῶ.
ῆξετε εἰς ἵσον=θὰ φθάσετε εἰς τὸ αὐτὸν ἀποτέλεσμα. ίκετεύοντες

τροπ. μετοχή εἴτ' ἀνικετεύτως=εἴτε μὲ ἵκεσίας εἴτε χωρὶς ἵκεσίας. ἔξαπαλλάξαι τοῦ ἀγών μέγιστος=σοβιαρώτατος ἀγών. ώς= αἰτιολ. ἀσθενὲς καὶ χαλαρὸν δυνάμενον νὰ παραλειφθῇ. ἐν ἀκούσασ' ἶσθι=ἐν ἄκουσε καὶ μάθε. μὴ Φευδῶς μ' ἐρεῖν· ἐπεξήγησις τοῦ ἔν. λέγων—έγκερτομῶν· μετοχιὶ ὑποθ. ἐγκερτομῶν=κερτομῶν= περιπαίζων. μάτηη=μὲ λόγια τοῦ ἀρέος.

1008 - 1023. **ὅναιο**· εὐκτ. ἀρι. ώνήμην τοῦ ὄνιναμαι=ῶφελοῦμαι. **ὅναιο**=εἴθε νὰ χαρῆς ὅ,τι ἀγαπᾶς. **ἴνα**... καλῶς=γιὰ νὰ πάρῃ. καλὸ δρόμο ή ὑπόθεσις. **τί τοῦτ'** ἔλεξας=τοῦτο, ὃ ἔλεξας, **τί ἔστι;**= τί θέλεις νὰ εἰπῆς μὲ αὐτὸ ποὺ εἴπες; **πείθωμεν**· ὃ ἐνεστῶς δηλοῦ τὸ ἐπιχειρούμενον. **κακός τίς ἔστι**· τὸ τίς κατὰ λιτότητα ἐπιτείνει τὸ **κακός**=εἴναι πολὺ δειλός οἱ λόγοι καταπαλαίουσιν· ἡ μεταφορὰ ἐκ τῆς πάλης. **ψυχρὰ ἐλπῖς**=ἡ ἐλπίς μου αὐτὴ εἴναι παγωμένη· δεξύμωδον, διότι ἡ ἐλπὶς θερμαίνει τὴν καρδίαν. **ἀντιβαίνω**=φέρω ἀντιρρήσεις. **εἰ τὸ χρῆζον ἐπίνετε**=ἐὰν ἥθελετε (τὸν) πείσει (σὺ καὶ ἡ κόρη σου) εἰς τὸ ὅ,τι τοῦ ἔζητούσατε. **οὐ τούμὸν χρεῶν** (ἡν) **χωρεῖν**=δὲν θὰ ἥτο ἀνάγκη νὰ παρέμβω ἐγώ. **τούτο**=ἡ συγκατάθεσίς του. **ἔχει τὴν σωτηρίαν**=παρέχει τὴν σωτηρίαν. **ἀμείνων**= καλύτερος, εὐγενέστερος (παρὰ ἐὰν παρενέβαινον). **εἰ τὰ πράγματα πράσσουιμι**=ἐὰν ἥθελον τικτοποιεῖ τὰς ὑποθέσεις λελογισμένως μᾶλλον ἢ σθένει=μὲ περίσκεψιν μᾶλλον παρὰ μὲ τὴν δύναμιν, μὲ τὴν πυγμήν. **καλῶς κρανθέντων** κραίνω καὶ κραιαίνω=ἔκτελῶ· ἡ μετοχὴ ἔδει νὰ είναι εἰς δόνομ. συμφωνοῦσα πρὸς τὸ ὑποκ τῆς προτάσεως **τάδε**, ἀλλ ἔτεθη κατὰ γενικὴν ἀπόλυτον ἐμφάσεως χάριν= ἐὰν τὰ πράγματα αὐτὰ ἔδω λάβιν τέλος καλόν. **τάδε γένοιτ'** ἀν πρὸς ἥδονὴν φίλοις σοί **τε**=τὸ καλὸν τέλος τούτου τοῦ ἔδω ζητήματος ἥθελε χαροποιήσει τοὺς φίλους (Ἀγαμ), καὶ σέ. **κἄν**=καὶ ἄν· δὶς κεῖται τὸ ἄν. καὶ χωρὶς ἐμοῦ=καὶ ἄνευ τῆς ἰδικῆς μου παρεμβάσεως.

1024 - 1032. **δραστέον**· ἐνν. τὸ ἔστι μοι=πρέπει νὰ πράξω. **ποῖ** ἔλθοῦσαν=ποῦ ἀφ' οὗ ἔλθω. ἡμεῖς σε φύλακες οὗ χρεῶν φυλάξομεν=δὲν είναι ἀνάγκη νὰ ἔλθῃς νὰ μὲ ἀναζητήσῃς, ἡμεῖς θὰ παρακιολουμήσουμεν τὴν ὑπόθεσίν σου δπως πρέπει. 'Ο Ἀχιλ δὲν δρίζει τόπον συναντήσεως, **ἴνα** μὴ ἀναγκασθῇ ἡ Κλ. νὰ περιφέρεαι διὰ

μέσου τοῦ στρατοπέδου. μή τις=ἴνα μή τις. Δαναῶν· ἡ γεν. καὶ εἰς τὸ τίς καὶ εἰς τὸ ὄχλον. στείχουσαν· κατηγ. μετοχὴ εἰς τὸ ἔδη σε. ἐπτοημένην· τροπ. μετ. εἰς τὸ στείχουσαν. μηδὲ αἴσχυνε· κατὰ παράταξιν ἀντὶ τοῦ: μηδ' αἴσχυνης=καὶ οὕτω προσβάλλῃς πατρῷον δόμον=τὴν ὑπόληψιν τῆς πατρικῆς οἰκογενείας. κακῶς ἀκούω=κατηγοροῦμαι, ψέγομαι. μέγας (ἥν)=εἴλε μεγάλην ὑπόληψιν.

1038 - 1035. ἄρχε=προηγοῦ, ὑποδείκνυε τὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ. ὕν· αἰτιολ. μετοχή. κυρρήσεις ἐσθλῶν=θὰ ἀνταμειφθῆς. εἴ εἰσι θεοί=ἐὰν ὑπάρχοιν θεοί. εἴ δὲ μή εἰσι, τί δεῖ πονεῖν; τίς ἡ ἀνάγκη ματαίως νὰ κοπιᾶζῃ τις. 'Ο Εὑριπίδης κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Πρωταγόρου ἀμφιβίλλει διὰ τὴν ὑπαρξιν τῶν θεῶν.

'Ο Ἀχιλλέας ἀπέρχεται διὰ τῆς δεξιᾶς παρόδου, ἡ δὲ Κλυταιμῆστρα ἐπανέρχεται εἰς τὴν βασιλικὴν σκηνήν.

Τὸ τυῆμα τὸ ἔωμηνευθὲν τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ τῶν στίχων 801 - 1035, τὸ διαλογικόν, τὸ ἐπακολουθοῦν εἰς τὸ Β' Στάσιμον, ὀνομάζεται Γ' Ἐπεισόδιον, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν Δ' πρᾶξιν τῆς σημερινῆς τραγῳδίας, ὑποδιαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς σκηνάς. Ἐν τούτῳ τῷ τμήματι ἡ ἐνεργοῦσα ἐπέμβασις τοῦ Ἀχιλλέως παρουσιάζει ἀνακοπτομένην προσωρινῶς τὴν πρᾶξιν (τὴν θυσίαν τῆς Ἱφιγενείας) Τὰ συναστήματα τῶν θεατῶν εἶναι ἵλαρότης ἀπὸ τὴν α' σκηνήν, οἵκτος πρὸς τὴν ὑποφέρουσαν Κλυταιμῆστραν καὶ ἐλπὶς ἀπὸ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Ἀχιλλέως.

'Ο χορὸς ἐν τῇ ἐπισκοπήσει τοῦ προηγηθέντος ἐπεισοδίου καθηλώνει τὸ βλέμμα του εἰς τὸν Ἀχιλλέα, ὃν τόσαι σωματικαὶ καὶ ψυχικαὶ ἀρεταὶ κοσμοῦν, γόνον τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος. ὃν τοὺς πλανηγορικοὺς γάμους ἐτίμησαν οἱ θεοί, αἱ Μοῆσαι καὶ οἱ Κένταυροι. Τοὺς γάμους τούτους ποιητικάτατα περιγράφει ἐν τῷ χορικῷ, τὸ δποῖον ἔδει, καὶ τὸ δποῖον θὰ ἔρμηνεύσωμεν.

1036 - 1097

1036-1057. ύμεναις=γαμήλιον ἔσμα. διὰ λωτοῦ Λίβυος= ὑπὸ τοὺς ἥχους αἰλοῦ Λιβυκοῦ. Λωτὸς εἰδος φυτοῦ ἐξ οὗ κατεσκεύαζον σύριγγας. Λίβυος· το συγκεκριμένον ἀντὶ τοῦ γενικοῦ ἄλλως

Λίβις λωτὸς ἔθεωρεῖτο ὃς δ ἄριστος, διὰ νὰ κατασκευάζωνται σύριγ-
γες, μετά τε φιλοχόρου κιθάρας=μὲ τὴν εἰδικὴν διὰ τὸν χορὸν
κιθάραν. ὑπό τε συριγγῶν καλαμοεσσᾶν=καὶ μὲ τὴν συνοδείαν
συριγγῶν ἀπὸ καλάμια. ἔστασεν ἵαχὰν=ἔστησε, ἐξέβαλε βοήν, ἀντῆ-
χησε' προσωποποιία. τίς ἄρ' ὑμέναιος ἔστησεν ἵαχὰν=σὰν τί τάχα
νὰ ἦτο τὸ γαμήλιον ἄσμα, τὸ δπὸν ἀντήχησε κτλ. Πιερίδες=αἱ
Μοῖσαι, παρὰ δαιτὶ=ἐπάνω εἰς τὸ γαμήλιον συμπόσιον δαίς· θ.=
σιμπόσιον, πρβλ. δαιτυμόν. ἵχνος=πινός. μελῳδοῖς ἀχήμασι=με-
λῳδικοῖς ἀχήμασιν, ἄφοματι. πλέω καὶ κλεῖσω=ἔγκωματζω, ὑμνῶ.
Αἰακίδαιν (ην)=τὸν νίὸν τοῦ Αἰακοῦ, τὸν Πηλέα. καθ' ὅλαν Πη-
λιάδα=κάτω εἰς τὸ δάσος τοῦ Πηλίου· τοῦτο εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ
ἀνωτέρω: ἀν' ὅρος Κενταύρων. Δαρδανίδας=δ νίδης ἡ ἀπόγονος
τοῦ Δαρδάνου, δ Γανυμήδης, δοτις ἥτο Τρώς ἔφιβος. Τοῦτον δ Ζεὺς
ἥρπασεν εἰς τὸν οὐρανόν, ἵνα θέλγῃ τοὺς θειοὺς ἔκει μὲ τὸ κάλλος του
καὶ οἰνοχοῇ εἰς τὴν τράπεζαν. φίλον τρύφημα (τρυφᾶ)=τὸ ἐντρύ-
φημα τὸ ἀγαπητόν. ἀφύσσω=ἀντλῶ. λοιβᾶ=σπονδή, νέκταρ. ἐν
γυάλοις χρυσέοισι κρατήρων=μέσα ἀπὸ τὴν κοιλίαν κρατήρων
χρυσῶν, τὸ χρυσέοισι καθ' ὑπαλλαγὴν πρὸς τὸ γυάλοις ἀντὶ νὰ εἶναι
εἰς τὸ κρατήρων. λευκοφαής=δ φέγγων ἀπὸ τὴν λευκότητα. εἴλισ-
σόμεναι=ἔλισσόμεναι. εἴλισσόμεναι κύκλιαι=στριφογυριζούσαι
κυκλικῶς ἔχορευσαν γάμους=ἔωρτασαν τοὺς γάμους μὲ χορούς.

1058-1079. θίασος=δμιλος. ἵπποβάτας=ἵπποπόδαρος· καθ'
ὑπαλλαγὴν εἰς τὸ θίασος ἀντὶ εἰς τὸ Κενταύρων, οὔτινες κατὰ τὸ κάτω
ἢισιν ἥσαν ἵπποι· ὅθεν καὶ τὸ ἵπποβάτας ἔμοιλεν=ἡλθεν, ἀνὰ ἔμο-
λεν=ἡλθεν ἐπάνω. ἐπὶ κρατήρα Βάκχου=εἰς τὰ βαρέλια τὰ γε-
μᾶτα κρασί. Οἱ Κένταυροι ποιὸν ἥγάπων τὸν οἶνον. ἐλάταις σὺν
στεφανώδει τε χλόᾳ=μὲ κλάδους ἐλάτης καὶ μὲ στεφάνια ἀπὸ πρα-
σινάδα. ἀνέκλαγον· ἀδρ. β' τοῦ ἀνακλάζω καὶ ἀδρ. α' ἀνέκλαγξα
=ἔφωνιαξι δυνατὰ (ἀνὰ) μέγα=μεγαλοφόνως· τὸ ἀνακλάζω κυριο-
φιλεκτεῖται ἐπὶ ζῷων· ἐνταῦθα ἔχοησιμοποιήθη διὰ τὴν ζωφόδη ἐμφά-
νισιν τῶν Κενταύρων. ω̄ Νηρὴν κόρα, παῖδα . . . ἔξονόμαζεν· ἦ
σειρά: ω̄ Νηρὴν κόρα, Χειρῶνα μάντις ὁ φοιβάδα μοῦσαν εἰδὼς
ἔξονόμαζε γεννάσειν (=τεξεσθαι) σε (ὑποκ.) παῖδα (ἀντικ.), μέγα
φῶς (παράθεσις εἰς τὸ παιδία) Θεσσαλία (δοτ. χαριστ.). φοιβάς μοῦ-
σα=ἡ μαντικὴ τέχνη. ἔξονομάζω=ὅητος λέγω, ἀποκαλύπτω· φῶς·

μεταφροικῆς σημαίνει σύμβολον τῶν ἔλπίδων, σωτηρίαν, χαράν, δόξαν, αἴγλην. ὅς η̄ ει . . . ἡ νιν ἔτικτε· ἡ σειρά: ὅς η̄ ει κλεινὰν χθόνα Πριάμοιο σὺν λογχήρεσι ἀσπισταῖς Μυρμιδόνων ἐκπυρώσων (νιν) γᾶθεν περὶ σώματι κεκορυθμένος ἔνδυτ' ὅπλων χρυσέων Ἡφαιστοπόνων ἔχων δωρήματα ἐκ θεᾶς ματρὸς Θέτιδος, ἡ ἔτικτέ νιν. ἀσπιστὴς=ἀσπιδοφόρος, ὅπλιτης. λογχήρης (λόγχη-ἀριθμός)=λογχοφόρος, δορατομάχος. ἐκπυρώ ω=πιροπόλω, ἔξιφανίζω. γᾶθεν=ἐκ θεμελίων. ἔνδυτὰ ὅπλα=φορετὰ ὅπλα. ἥφαιστόπονος=ἥφαιστότεικτος=ἔργον τοῦ Ἡφαιστού. δωρήματα =δῶρα . . . ἔννοειν ὁ Χορ. τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως, τὰ ὅποια ὁ Ἡφαιστος κατεσκεύασε κατὰ παράκλησιν τῆς Θέτιδος ἐκ χοινιοῦ, ἀργύρου, κασσιτέρου καὶ χιλοῦ. ὅρα παρ' Ὁμηρος Σ 468 κέ. μακρὰν περιγραφὴν τῆς κατασκευῆς καὶ διακοσμήσεως αὐτῶν. δαιμονες=οἱ θεοί. τίθημι=καθιστῶ. μακάριον· κατηγ. τοῦ γάμον· γάμον θ ύμεναι· ους χρίν ποικιλίας. εὐπατριες=ἡ ἔχουσα εὐγενεῖς πατέρας, γονεῖς. μακάριον· ἡ λέξις σκοπίμως ἐιέθη ὑπὸ τοῦ Εὑριπίδου ἐν τέλει τῆς ἀντιστροφῆς, ἵνα εἴξερθῇ ἡ ἀντίθεσις τῆς μακαριότητος τῶν γάμων τούτων πρὸς τοὺς οἰκτροὺς δῆθεν γάμους τῆς Ἱφιγενείας ἐν τῇ ἐπωδῷ.

1080 1097. σὲ δὲ ἀντιθέτως, τοῦναντίον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Θέτιν· ἡ ἀντίθεσις ἰσχυρά. ἡ σύνταξις στέψουσι καλλικόμαν πλόκαμόν σε (σοῦ)· καλλικόμας (-ης) πλόκαμος=πλόκαμοι τῆς ὥραις κόμης. ὅστε μόσχον (θ.)=ώσαν δάμαλιν· εἰς τὸ στέψουσί σε ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ αίμασσοντες λαιμόν σε (σοῦ) ὅστε μόσχον (ὅστε λαιμὸν μόσχου). πετραῖα ἄντρα=βραχώδη, ἀπόκρημνα ἄντρα ὁρεία =ὅρεσίβιος. ἀκήρατος=ἄγνη, ἀμόλυντος (ἐκ ταύρου). βρότειος=ἀνθιώπινος. βαλιὰ=παρδαλή. αἰμάσσω=κυλίω εἰς τὸ ἀίμα, σφάζω. οὐ σύνιγγι τραφεῖσάν (σε)=ἄν καὶ δὲν ἐμργάλωσες εἰς τὴν μουσικὴν τῶν σοιριαυλιῶν. ούδε' ἐν ὁιβδήσεοι=οὐδὲ εἰς τὰ σινώγματα. παρὰ δὲ ματέρι=ἀλλὰ πλησίον τῆς μητρός σου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ οὐ σύνιγγι τραφεῖσαν γάμον· παράθ. εἰς τὸ σέ: νύμφην, σύζυγον. νυμφόκομος· παθητικῆς σιμπασίας=νυμφοστολισμένη. Ἰναχίδαι· οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰνάχου, πρώτου βασιλέως τοῦ Ἀργυρού. Ἰναχίδαι σιλλήβδην καὶ οἱ Ἀργεῖοι λέγονται. γάμον νυμφόκομον Ἰναχίδαις=στιλισμένη ὡς νύμφη διὰ γάμον μὲ ἔνα ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰνάχου, μὲ ἔνα ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς Ἀργείους. ποῦ τὸ τᾶς αἰδοῦς ἔτι,

ποῦ (τὸ) ταῖς ἀρετᾶς πρόσωπον σθένει τι; σθένει τι=ἔχει δύναμίν τινα. ὅπότε=καθ' ἦν στιγμήν. τὸ ἄσεπτον=ἡ ἀσέβεια. ἔχει δύναμιν=ἰσχύει. ἀ δ' ἀρετὰ ἀμελεῖται θνατοῖς κατόπισθεν=ἡ δὲ ἀρετὴ περιφρονεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων στρεφόντων πρὸς αὐτὴν τὰ νῶτα. καὶ (ὅπότε) μὴ κοινὸς ἀγὼν βροτοῖς (ἐστι)=οἱ ἀνθρώποι δὲν καταβάλλουν ἀπὸ κοινοῦ προσπάθειαν (διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡθικὴ ἔξυγίανσις). μή τις θεῶν φθόνος ἔλθῃ=μήπως ἐπέλθῃ τῶν θεῶν δογὴ=πρὸς ἀποτροπὴν τῆς θείας δογῆς. ποῦ· τὸ ἀσύνδετον ἐκ τοῦ πάθους. τὸ ταῖς αἰδοῦς πρόσωπον προσωποποιίᾳ· ἡ σύνδεσις πρὸς τὰ προηγούμενα εἴναι ἡ ἔξης : ἡ θυσία τῆς Ἱφ. εἶναι δεῖγμα τῆς ἡθικῆς ἐκτροπῆς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς θρησκευτικῆς διαστροφῆς· οὐδαμοῦ πλέον φαίνεται ἡθῶν ἀγνότης καὶ εὔσεβείας. Πανταχοῦ κρατεῖ καὶ βασιλεύει ἡθικὴ ἀναρχία.

Ο ποιητὴς πρὸ τῆς τερατώδοντος θυσίας τῆς Ἱφιγενείας ἀλλεται εἰς ἀνωτέρας ἡθικὰς σφαίρας καὶ δριμύτατα καυτηριάζει τὴν ἡθικὴν ἔξαθλίωσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου.

1098 - 1208

1098-1105. προσκοποῦμαι=παρατηρῶ, ὅπως ἀνακαλύψω τι. Ἡ Κλ. μαθοῦσα ἀπὸ τὸν Πρεσβύτην, ὅτι πρόκειται ὁ Ἀγ. νὰ φονεύσῃ τὴν θυγατέρα της, ταράσσεται καὶ ταραχθεῖσα ἔξέρχεται ἀπὸ τοὺς οἴκους, ἵνα μάθῃ ἀπὸ τὸν ἀνδρα της τὰ διατρέχοντα. πόσιν=τὸν σύζυγον. χρόνιον ἀπόντα=ἀπὸ πολλοῦ χρόνου, ἀπὸ πολλὴν ὥραν ἀπουσιάζοντα. οὐκέλεοιτότα στέγας· σχῆμα πρωθυστερον. ἐν δακρύοισι (ἐστι)=δακρύει. πολλὰς ιεῖσα μεταβολὰς ὀδυρμάτων=δυρμομένη κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, μεταβάλλουσα πολλάκις τὸν τόνον τῶν ὀδυρμῶν, τῶν θρήνων. ἀκούσασα=ἐπειδὴ ἤκουσε. μνήμην δ' ἄρ' εἶχον πλησίον βεβηκότος Ἀγαμέμνονος τοῦδε=ἄλλ' ἵδον δτι ἔρχεται ἐδῶ πλησίον ὁ Ἀγαμέμνων, τὸν δποῖον εἴχα εἰς τὸν νοῦν μου. εὔρεθήσεται=θὰ ἀποκαλυφθῇ.

1106-1121. Λήδας γένεθλον=Λήδας κόρη. ἐν καλῷ=εἰς κατάλληλον στιγμήν. παρθένου χωρὶς=χωριστὰ ἀπὸ τὴν κόρην, ἐν ἀπουσίᾳ τῆς κόρης. γαμούμεναι=αἱ μελλόνυμφοι. τί δ' ἔστιν, οὕ σοι καὶ οὓς ἀντιλάζεται ;=ἄλλὰ τί εἴναι ἔκεινο, τοῦ δποίου ἡ εὐκαιρία σὲ

ἔχει πιασμένον καὶ σὲ κρατεῖ κολλημένον ; τί εἶναι ἔκεινο, τὸ διόποιον σοῦ κινεῖ τὴν προσοχὴν καὶ τοῦ διόποιον δὲν θέλεις νὰ χάσῃς τὴν εὐ- καιρίαν ; Ἡ ἀνώμαλος ἐν προκειμένῳ σύνταξις ἐνδεικτικὴ τῆς διεγέρ- σεως τῆς Κλυταιμήστρας. Ὁ Ἀγ. ἀνεξάντλητος εἰς ψευδολογίας μετα- χειρίζεται ἐπιτετηδευμένην ἀβρόφρονα γλῶσσαν θέλων νὰ κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς συζύγου του. ἔκπεμπτε παῖδα δωμάτων πατρὸς μέτα=φώναξε τὴν κόρην ἔξω καὶ ἀφήσε την νὰ πηγαίνῃ μὲ τὸν πα- τέρα της (εἰς τὸν βωμὸν ἐννοεῖ δὲ Ἀγαμ.). ὡς=διότι. πάρεισι= εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν μας. αἱ χέρνιβες ητύρεπισμέναι=τὸ ἡγια- σμένον ὅδωρ ἥτοι μασμένον. βάλλειν χεροῖν πῦρ καθάρσιον=διὰ νὰ ὁαντίζωμεν μὲ τὰς χειράς μας πῦρ καθαρτικόν, πρὸς ἀγνισμόν, καθαρισμόν. θεῷ· δοτ. χαρ. μέλανος αἷματος φυσήματα· παρά- θεσις εἰς τὸ ἄς πεσεῖν χρεών (οἱ διόποιοι μόσχοι πρέπει νὰ πέσουν χάριν τῆς θεᾶς) φυσῶσαι μαῦρον αἷμα ἀπὸ τὸν λαιμόν των καθ' ὃν χρόνον θὰ σφάζωνται. δρα τὸν πληθ. ἀριθμὸν χέρνιβες—προχύται— μόσχοι. τί πλουσία καὶ μεγαλοπρεπής θυσία ! οὕτω θὰ εὐχαριστηθῇ ἡ μητήρ. τοῖς ὀνόμασι=μὲ τὰς λέξεις. οὐκ οἴδ' ὅπως τὰ ἔργα σου χοή μ' ὄνομάσασαν εὖ λέγειν=δὲν ξεύρω πῶς πρέπει νὰ ὄνο- μάσω τὰ ἔργα σου, διὰ νὰ τὰ χαρακτηρίσω ἐπιτυχῶς. ὅπως χοή, πλαγ. ἐρώτησις ἐκ τοῦ οἴδα. Τὰ ἔργα τοῦ Ἀγ. ἥσαν πράξεις διπλο- προσωπίας καὶ πατρὸς ἀστόργου καὶ ἀπάτορος. πατρὸς ἡ μέλλει (ἐνν. ποιήσειν) ἡ μέλλει=τὰ βουλεύματα· εἰς τοῦτο δὲ ἀποδοτέον τὸ πατρός. χύπτο=καὶ ὑπό. ὑπὸ τοῖς πέπλοις=ὑποκάτω ἀπὸ τοὺς πέ- πλους, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν πέπλων· πέπλος ἔνδυμα γυναικῶν πλατὺν καὶ μακρόν, τὸ διόποιον περιεβάλλετο περὶ τὸ σῶμα καὶ ἐπορ- ποῦτο ἐπὶ τῶν ὕμων καὶ ἔξωννυτο, ἔγχωμον. Ιδού πάρεστιν ἥδε πειθαρχοῦσά σοι· ἡ Ἰφ. παρέρχεται φέρουσα πέπλον καὶ τὸν Ὁρ. Ἡ παρουσία τοῦ μικροῦ, ἵνα συγκλονισθῇ μᾶλλον δὲ πατήρ πρὸ τῆς ἀνοσίας πράξεως. τὰ ἄλλα=ῶς πρὸς τὰ ἄλλα=ῶς πρὸς τὴν ἄλλην ἐπο- ψιν τοῦ ζητήματος. πρὸ τῆσδε=πρὸς ὑπεράσπισιν οὐτῆς. τί κλαίεις; =διατί κλαίεις; λέγει δὲ Ἀγ. πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν, ἥτις θὰ παρῆλθε μὲ νέον προσωπεῖον ἐμφαίνοντα δάκρυα ἡ κεκαλυμμένη ὑπὸ τοῦ πέ- πλου ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν κλαιούσης.

1122-1126. οὐδὲ ἔθ' ἥδεώς ὁρᾶς=καὶ δὲν ἔχεις πλέον χαρο- πὸν τὸ βλέμμα. ἐρείσασα=καρφώσασα. πρόσθ' (=πρόσθε ὅμιματος)

ἔχεις πέπλους. τίν' ἂν λάβοιμι τῶν ἐμῶν ἀρχὴν κακῶν; τίνα· ἀντικ. καθ' ἔλξιν πρὸς τὸ κατηγορούμενον ἀρχὴν ἀντὶ νὰ εἶναι τί= ἀπὸ ποῦ νὰ ἀρχίσω νὰ ἔξιστοω τὰς συμφοράς μου; πάρα=πάρε- στι=εἶναι δυνατόν. ἄπασι· ἀντικ. τοῦ ἀπαρεμφ. χρήσασθαι. πρώ- τοισι· κατηγ. κάν=καὶ ἐν, καὶ ἂν αὐτῇ εἶναι εἴτε μεταξὺ τῶν τελευ- ταίων εἴτε μεταξὺ τῶν μέσων, διποδήποτε καὶ ἀν εἶναι. Μὲ ἄλλους λόγους ἡ Κλ. λέγει: αἱ συμφοραί μου δὲν ἔχουν οὕτε ἀρχὴν οὕτε μέ- σον οὕτε τέλος. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ προοίμιον. Τῆς Κλ. δὲ λόγος διακό- πτεται ὑπὸ τοῦ Ἀγ. προσποιούμένου διτὶ δὲν ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῆς συζύγου του, συνεχίζεται δέ, δταν δὲ Ἀγ. ἀναγκάζεται νὰ σιωπήσῃ ἐλεγχόμενος.

1127-1155. ὡς ἐπιφώνημα. εἰς ἐν ἥκετε=εἰσθε σύμφωνοι. σύγχυσιν ἔχοντες καὶ ταραγμὸν ὄμμάτων=παρουσιάζοντες κά- ποιαν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν εἰς τὸ βλέμμα. Ἡ σύγχυσις ἔξεδηλοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τοὺς λόγους, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς τὴν στάσιν τῶν γυναι- κῶν (καὶ τᾶν τοῦ Χοροῦ περιλαμβανομένων). εἴφ'=εἴτε· εἰς τοῦτο ἀνάφερε τὸ γενναίως (=εἰλικρινῶς). ἀν=ἄ ἀν. οὐδὲν κελευσμοῦ δεῖ μ'. μ'=μὲ ἀντὶ μοι=καθόλου δὲν ἔχω ἀνάγκην διαταγῆς. τὴν παῖδα τὴν σὴν τὴν τ' ἐμήν· μετ' ἐμφάσεως εἰρημένα: τὸ σπλάγχνον μας. ἔα· ἐπιφ. σχετλιασμοῦ, οὐφ' δὲ Ἀγ. ἔκπλήσσεται, διότι ἡ Κλ. κάμνει ὑπονοίας ἀδικαιολογήτους· ἀλλ' ἔκαμε τὴν ἀναφώνησιν ἔα, διότι ἐνόησε διτὶ τὰ σχέδιά του δὲν ἦσαν ἰδικόν του ἀποκλειστικῶς μυ- στικόν. τλήμονα=τολμηρά, τραγικά. ὑπονοεῖς=βάζεις στὸ νοῦ σου, ὑποψιαίεσαι. ἀ μὴ σε χρη· ἐννοεῖται τὸ ὑπονοεῖν. ἔχ' ἥσυχος=μένε ἥσυχος, ἥσυχαζε. κάκεινό μοι τὸ πρῶτον ἀπόκριναι πάλιν=καὶ φρόντισε νὰ δώσῃς ἄλλην ἀπάντησιν εἰς ἐκείνην τὴν πρώτην μου ἐρώ- τησιν (στίχ. 1131). εἰκότα ἦν ἐρωτᾶς, εἰκότ' ἀν κλύοις=ἄν ἐρω- τᾶς λογικά, δρθά, λογικά θὰ ἀκούσῃς. Ὁ Ἀγ. ἀποδίδει τὴν αἰτίαν τῆς ἀστόχου ἀπαντήσεώς του εἰς τὴν ἀτυχῆ ἐρώτησιν τῆς συζύγου του. οὐκ ἄλλ' ἐρωτῶ, σὺ μὴ λέγ' ἄλλα μοι=δὲν διατυπώνω ἄλλην ἐρώ- τησιν καὶ σὺ νὰ ἀπαντήσῃς εἰς αὐτὴν μόνον μὴ λέγων ἄλλ' ἀντ' ἄλλων. πότνια=θεία. δαίμων τ' ἐμὸς=καὶ δὲ κακός μου δαίμων. δυσδαι- μονες=δύσμοιροι. τίς σ' ἥδικησε; δὲ Ἀγ. ὑποκρίνεται ἄγνοιαν τῆς ἀδικίας, ἥτις γίνεται εἰς τὴν Κλυταιμήστραν, δι' αὐτὸν καὶ ἐρωτᾶ: ποῖος σὲ ἔχει ἀδικήσει; τοῦτ' ἐμοῦ πεύθει πάρα; τοῦτο ζητεῖς νὰ

πληροφορηθῆς ἀπὸ ἐμένα; πεύθουμαι=πυνθάνομαι. ὁ νοῦς ὅδ' αὐτὸς νοῦν ἔχων οὐ τυγχάνει=τὸ νόημα τῶν λόγων σου (ὅτι δὲν δικαιοῦμαι νὰ ἔχω παράπονον, διότι κανεὶς δὲν μὲ ἀδικεῖ) δὲν ἔχει κανὲν νόημα. Λογοπαίγνιον. τὰ κρυπτά μου=τὰ μυστικά μου· ἡ λέξις κρυπτὸν λαμβάνεται ὡς οὐσιαστ., ἔξ οὖν καὶ ἡ γεν. μου. αὐτὸ τὸ σιγᾶν (σε) καὶ τὸ στενάζειν (σε) πολλὰ ἔστιν ὄμοιογοῦντός σου=αὐτὴ ἡ σιωπὴ καὶ ὁ πολὺς στεναγμὸς εἶναι διμοιογία τῆς ἐνοχῆς σου. μὴ κάμης λέγων=λέγε χωρὶς νὰ κουρασθῆς· εἰρων.: μὴ ὑποβληθῆς εἰς τὸν κόπον νὰ διμιλῇς, μὴ χάνῃς τὰ λόγια σου. τὸ γὰρ ἀναίσχυντον τί δεῖ λέγοντα προσλαβεῖν τῇ συμφορᾷ; ταῦτα λέγει κατ' Ἰδίαν διμοιογῶν ὅτι ἔως τώρα ἐψεύδετο. προσλαμβάνω τῇ συμφορᾷ=ἀποκτῶ κοντὰ εἰς τὴν συμφορὰν τὸ ἀναίσχυντον=τὴν ἀναισχυντίαν, τὸν τίτλον τοῦ ἀναισχύντου.

1146-1156. ἀνακαλύψω λόγους=θὰ μιλήσω δρόθα κοφτά, χωρὶς περιστροφάς. παρῳδὸν αἴνιγμα=ὑπαινιγμὸς εἰρωνικός. προσούδισας πέδω=πρὸς οὖδας (ἔδαφος) ἔροιψας. πέδω· πλεονασμ.=κατὰ γῆς. Τάνταλος ἡτο νίδος τοῦ Θεέστου, ἀδελφὸς τοῦ Ἀτρέως. 'Ο Αγαμέμνων ἐνταῦθα παρίσταται ὡς τις ὕμδος καὶ θηριώδης φονεύων καὶ τὸ νῆπιον, ἵνα διὰ τούτου ἀποφύγῃ τὴν μέλλουσαν ἐκδίκησιν αὐτοῦ. 'Ο Στασῖνος, ποιητὴς τῶν Κυπρίων ἐπῶν, λέγει : Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας νίοὺς καταλείπει. 'Ο Ομηρος παρουσιάζει τὸν Ἀγαμέμνωνα ὡς ἀγαθὸν βασιλέα καὶ κρατερὸν αἰχμητήν. Τὸν πρῶτον μετὰ τοῦ Ταντάλου γάμον τῆς Κλυτ. ἄγγωστον εἶναι ἂν δὲ Εὑριπίδης ἐπενόησεν ἀπὸ ἀνάγκην ποιητικὴν ἢ ἂν εὔρεν ἥδη ὑπάρχοντα. τῷ Διὸς παῖδες ἐμώ τε συγγόνω εἶναι οἱ δύο νεῖοι τοῦ Διὸς καὶ ἀδελφοὶ τῆς Ἑλ. Διόσκουροι, Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης. μαρραίσοντε ἵπποισιν=ἀπαστράπτοντες μὲ τὰ κατάλευκα ἄλογά των. Οἱ Διόσκουροι παρίστανται συνήθως ἔφιπποι ἢ ἵσταμενοι παρὰ τοὺς ἵππους των. 'Ο Πίνδαρος τοὺς δόνομάζει λευκοπόλους καὶ εὐίππους. Ομηρικός τις ὅμνος λέγει αὐτοὺς ταχέων ἐπιβήτορας ἵππων. ἐργάσατο σε=σὲ ἔσωσε, σὲ γλύτωσε (πρβλ. τὸ ὄψαι ήμας). τάμα ἔσχες αὖ λέχη=μὲ ἔλαβες ἐκ νέου σύζυγον.

1157-1165. οὐ=τότε καταλλαχθεῖσα=διαλαγεῖσα συμμαρτυρήσεις=θὰ μαρτυρήσῃς καὶ σύ. ἥ=ἥν=ἥμην γυνὴ ἄμεμπτος· εἰς τοῦτο·

τὸ ἄμεμπτος ἀναφέρεται τὸ περὶ σὲ σωφρονῶ εἰς Ἀφροδίτην=εἶμαι πιστὴ σύζυγος. αὕξω μέλαθρον=αὐξάνω τὴν περιουσίαν τῆς οἰκογενείας. θύραζε=ἔξω. θήρευμα=ἀπόκτημα. φλαύραν=φαύλην=εὔτελη. ἐπὶ τρισὶ παρθένοισι=κατόπιν τῶν τριῶν παρθένων· κατὰ τὸν "Ομηρον ἦσαν αὗται ἡ Χρυσόθεμις, Λαοδίκη καὶ Ἰφιάνασσα" οἱ κατόπιν μνημονεύουσιν Ἰφιγένειαν, Ἡλέκτραν καὶ Χρυσόθεμιν. τλημόνως=σκληρόκαρδα, ὁν, γεν. διαιρ. εἰς τὸ μιᾶς.

1166-1182. τὰ σὰ=τὰς ἴδιας σου δικαιολογίας, τὴν ἴδικήν σου ἀπολογίαν. ἵνα λάβῃ Μενέλεως Ἐλένην· εἶναι ἀπόκοιτις εἰς τό: τίνος ἔκατιν νιν (αὐτὴν τὴν μίαν) κτενεῖς. καλόν γέ τοι=ναί, εἶναι ὠραῖον ἀλήθεια· εἰρωνεία : ἄλλοι νὰ ἐγκληματοῦν καὶ ἄλλοι νὰ τιμωροῦνται ἀθῆσοι. ἀποτεῖσαι τέκνα μισθὸν κακῆς γυναικὸς=νὰ πληρώσουν τὰ τέκνα ἀντίποινα διὰ τὴν αἰσχοὰν διαγωγὴν ἀνηδίκου γυναικός. τάχθιστα=τὰ ἔχθιστα=τὰ μισητότατα (Ἑλ.) τοῖσι φιλτάτοις (δοτ. δργαν. Ἰφιγ.) ώνούμεθα· ἐνεστὼς τοῦ ἐπιχειρουμένου=ζητοῦμεν νὰ ἀγοράσωμεν. γίγνομαι διὰ μακρᾶς ἀπουσίας =ἀπουσιάζω· ἐπὶ μακρόν. θρόνους=τὰς ἔδρας. παρθενῶνες=τὰ δωμάτια ὅπου ἔμεναν αἱ παρθένοι. ἐπὶ δακρύνοις=δακρύουσα. ὁ τέκνον—ό φυτεύσας πατήρ· ἰσχυρὰ ἀντίθεσις, ήτις ἔξαίρει τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος. αὐτὸς κτανῶν οὐκ ἄλλος· σχῆμα ἐκ παραλλήλου. οὐδ' ἄλλη χερὶ=οὐδὲ ἔνη χειρὶ. τοιόνδε μῆσος=μῆσος ἀσβεστον. ἐνδεῖ βραχείας προφάσεως=χρειαζόμεθα μικρὰν ἀφορμήν. χαῖ=καὶ αἱ. δεξόμεθα δέξιν, ἥν σε δέξασθαι χρεῶν=θάσοῦ κάμωμεν ὑποδοχήν, ἥ δοιά σοῦ χρειάζεται· σαρκασμός.

1183-1184. κακή· εἰς ἥν σημασίαν καὶ ἡμεῖς· ὑπαινιγμὸς εἰς τὸν ἐν Μυκήναις φόνον μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του. μήτ' αὐτὸς γένη· (κακὸς περὶ ἔμε).

1185-1190. εἶεν=ἔστω· εἶναι κατὰ τοὺς ἀρχαίους συγκατάθεσις μὲν τῶν εἰρημένων, συναφὴ δὲ πρὸς τὰ μέλλοντα. θύσεις σὺ δὴ παῖδα· ἃς ὑποθέσωμεν ὅτι θὰ θυσιάσσῃς τὴν κόρην σου. ἔνθα=τότε, κατὰ τὴν θυσίαν. τί σοι κατεύξει τάγαθδν=τί καλὰς εὐχὰς θὰ κάμης διὰ τὸν ἕαυτόν σου· σοι=ἀντὶ τοῦ σαυτῷ. νόστος πονηρὸς=περιπετειώδης ἐπάνοδος. οἴκοισθεν γ' αἰσχρῶς ίῶν=ἄφ' οὗ ἀναχωρεῖς

ἀπὸ τὴν πατρίδα ἐπαισχύντως· ἐπάνοδος, τῆς δποίας αἱ περιπέτειαι καὶ τὰ βάσανα νὰ εἰναι ἀνάλογα πρὸς τὸ αἰσχος τοῦ ἐκ τῆς πατρίδος· ἀπόπλου· εἰρωνεία. ἢ τᾶς'(α)=ἢ τοι ἄρα=τότε λοιπὸν ἀσφαλῶς, δίχως ἄλλο. εὔφρονα ἥσομεν=εὔφρονα ἐπη ἥσομεν=θὰ ἐκστομίσωμεν εὐνοϊκὰς εὐχάς. αὐθέντης καὶ αὐτοέντης=δ αὐτούργδος· τοῦ φόνου. **προσβλέπω τινὰ=ἄτενίζω τινά.**

1191-1193. προσπίπτω τινὶ=πέφτω εἰς τὰς ἀγκάλας τινὸς=ἐναγκαλίζομαι τινα.

1194-1201. ἔρχομαι τι διὰ λόγων=διαλογίζομαι τι. ἢ σκῆπτρά σοι μόνον διαφέρειν καὶ στρατηλατεῖν σε δεῖ=ἢ ἐνδιαφέρεσαι μόνον νὰ κινῆς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὸ σκῆπτρον καὶ νὰ ἔχῃς τὴν ἀρχιστρατηγίαν; ἀνάλογα ἔλεγε καὶ ὁ Μενέλαος πρὸς τὸν ἀδελφὸν (στίχ. 357). Τὸ σκῆπτρα διαφέρειν εἰναι γραφικώτατον. Κάθε εὐγενικὸν αἰσθήμα ἐφυγαδεύθη ἀπὸ τὴν καρδίαν σου, λέγει πρὸς τὸν Ἀγ. ἢ Κλ., ἔνεκα τῆς φιλαρχίας· καὶ μόνην ἀποστολὴν νομίζεις ὅτι ἔχεις νὰ κινῆς τὸ σκῆπτρον ἐπιδεικτικῶς καὶ νὰ διατηρήσῃς τὴν ἀρχιστρατηγίαν· διὸ καὶ ἀποφασίζεις νὰ θυσιάσῃς τὴν κόρην σου. ὅν=ἄλλα· τοῦτον, ἀντὶ ὅ, καθ' ἔλειν πρὸς τὸ δίκαιον λόγον=ἄλλὰ τοῦτο, τὸ δποῖον θὰ ἥτο μία δικαία πρότασις, ἔπρεπε νὰ εἴπῃς. ολῆρον τίθεμαι=βάλλω κλῆρον. ὅτου=τίνος. ἢν τόδε ἐν ἵσῳ=ἢν τόδε ἵσον. ἄλλὰ μὴ παρασχεῖν σε (νποκ.) παῖδα σὴν (ἀντικ.) σφάγιον (κατηγ.). ἔξαιρετον=κατ' ἐκλογήν. Δαναΐδαις δοτ. χαριστ. πρὸ μητρός=διὰ τὸ ἀμάρτημα τῆς μητρός. οὔπερ τὸ πρᾶγμ' ἢν=τὸν δποῖον ἐνδιέφερε τὸ ζήτημα.

1202-1208. ύπότροπος=ὑποστρέψασα, ἐπιστρέψασα. κομίζουσα=περιποιουμένη. ἄμειψαι· τοῦ ἀμείβομαι=ἀπαντῶ. τούτων· γεν. διαιρ. εἰς τὸ τι (εἴ τι).

1209 - 1275

1209-1210. συνσώζω=ἐνεργῶ ἀπὸ κοινοῦ πρὸς σωτηρίαν.

1211-1215. λόγος=γλῶσσα, τὸ χάρισμα τῆς φωνῆς. Ὁρφεύς·

υῖδες τῆς Μούσης Καλλιόπης, μυθικὸς ἥρως, ὅτο περίφημος ποιητὴς καὶ μουσικὸς διὰ τῆς λύρας καὶ τῆς μουσικῆς συγχινῶν καὶ μαλάσσων τὰ ἄγρια θηρία, κινῶν δένδρα καὶ λίθους καὶ ἀναστέλλων τὸν ὁσῦν τῶν ποταμῶν. Ἐμάλαξε καὶ αὐτὸν τὸν Πλούτωνα. ἐπάρδω=ἄρδω. ὄμαρτῶ τινι=ἄκολουθῶ τινα. κηλεῖν τε· συνάπτεται πρὸς τὸ πείθειν (πείθειν—κηλεῖν τε). κηλῶ=θέλγω, γοητεύω. ἐνταῦθ' ἀν̄ ἡλθον=θὰ ἔχοντιμοποίουν αὐτὸν τὸ μέσον. παρέχω=χρησιμοποιῶ. τάπ' ἔμοις σοφὰ=αὐτὰ ποὺ μόνον γνωρίζω, δηλ. τὰ δάκρυα, ὡς λέγει εὐθὺς ἀμέσως.

1216-1232. ἵκετηρία=κλάδος ἑλαίας μὲ λευκὰ ἔρια περιτυλιγμένος, σύμβολον τῶν ἵκετῶν. τὸ σῶμα τούμὸν ἔξαπτω σέθεν ἵκετηρίαν (=ἵκετήριον κλάδον.). γόνασιν=διὰ τὴν ζωήν σου· ἥ ὅλη πρότασις παρενθετική ὡς τὸ ἵκετεύο. ἄωρος=νέος. τὰ ὑπὸ γῆς=ὅ ἄδης. δοῦσα σῶμ' ἔμὸν=καθίσασα. χάριτες=θωπεῖαι. ἐν δόμοισιν ἀνδρὸς=συζύγου. θάλλω=ἄκμαζω, εἶμαι εὐτυχής. οὔμὸς=ὅ ἐμὸς λόγος=ὅ λόγος ἐμοῦ, ἔξ οὖ τὸ ἔξαρτωμένης=κρεμασμένης. ἀντιλάζυμαι=ἀντιλαμβάνομαι, πιάνομαι ἀπὸ κάτι. ὑποδοχαὶ=δεξιώσεις. δόμων· γεν. ὑποκειμ. εἰς τὸ ὑποδοχαῖς. πόνων τιθηνούς ἀποδίδουσά σοι τροφὰς=ἀνταποδίδουσα εἰς σὲ τοὺς πολλοὺς κόπους διὰ τὴν ἀνατροφήν μου· τιθηνὸς (θάω, θηλάζω· τιθῆνη=τροφὸς)=ὅ τρέφων.

1233-1240. μή. (ἀποκτείνης) πρός σε Πέλοπος καὶ πρὸς Ἀτρέως πατρὸς=ἵκετεύο σε δι^τ ὅνυμα κλπ. ὠδίνω=ἔχω ὠδίνας (πόνους τοῦ τοκετοῦ). ὠδὶς - ἴνος θηλ., ἔδω=λύπη, ἄλγος. τι μοι μέτεστι=τί σχέσιν ἔχω. Ἀλέξανδρος=Πάρις. πόθεν=πῶς ἔγινε καὶ ἤλθε (δ Πάρις). ὄμματα=βλέμμα. ἵν' ἀλλὰ τοῦτο=ἴνα (εἰ μή ἀλλο) τοῦτο=ἴνα τοῦτο τοὐλάχιστον. σέθεν μνημεῖον=σοῦ ἀνάμνησιν.

1241-1245. μικρὸς σὺ (εἰ) ἐπίκουρος φίλοις=ῶστε νὰ βοηθήσῃς τοὺς φύλους. ἵκετεύο πατρὸς κατὰ τὸ δέομαί τινος. αἴσθημά τοι τῶν κακῶν ἐγγίγνεται κάν νηπίοις γε=καὶ τὰ νήπια ναὶ ἀσφαλῶς συναισθάνονται τὰ κακά. λίσσομαι=ἵκετεύο.

1246-1252. αἰδεσαί με=σεβάσου με, σεβάσου τὴν δυστυχίαν μου. κατοίκτειρον βίον=λυπήσου τὴν ζωήν μου. ἄντομαι=ίκετεύω. νεοσσὸς=τὸ νεογνὸν τῶν πτηνῶν, τὸ μικρὸ πουλάκι. ηὗξημένη=ἀνεπτυγμένη. πάντα λόγον=ὅ, τι εἴχα νὰ εἴπω. συντεμοῦσα ἔν=συντομεύσασα εἰς ἔν σημεῖον. νικήσω=θὰ νικήσω, θὰ πείσω. τὰ νέρθε=τὰ κάτω, τὰ ἔν Ὄρδου. οὐδέν (ἐστι)=δὲν ἀξίζουν τίποτε. κα·κῶς ζῆν κρείσσον ἢ καλῶς θανεῖν=προτιμότερον νὰ ζῇ κανεὶς κακῶς παρὰ νὰ ἀποθάνῃ καλῶς. Ἀντιθέτως ὁ Αἴας ἐν τῷ φερωνύμῳ δράματι τοῦ Σοφοκλέους λέγει: ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκέναι τὸν εὐγενῆ χορή. Εἰς ἀλλας τραγῳδίας ὁ Εὐριπίδης κατὰ τὰς περιστάσεις ἔχει διαφορετικὴν ἀντίληψιν διὰ τὴν ζωὴν λέγων: τοῦ ζῆν δὲ λυπῶς κρείσσον ἔστι καθανατεῖν. τὸ γὰρ θανεῖν κακῶν μέγιστον φάρμακον νομίζεται. Τὸ δρμέμφυτον τῆς ζωῆς ἐξεγείρεται καὶ αἱ πρὸς τὸν πατέρα τῆς ἴκεσίαι συντρίβουν τὴν καρδίαν μας. Εἶναι ὡραία ἡ ζωή, λέγει, ὁ ἄδης εἶναι φοβερός, μὲ τρομάζει. Χιλιάκις προτιμότερα εἶναι ζωὴ δυστυχισμένη ἢ ἔνδοξος θάνατος. Τόσον γλυκεῖα ἡ ζωὴ εἶναι. Ὁ Ἀχιλλεὺς παρ' Ὁμήρῳ λέγει ὅτι θὰ ἐποτίμα νὰ θητεύῃ παρ' ἄλλῳ παρὰ νὰ ἀνάσσῃ δλῶν τῶν νεκρῶν.

1253-1254. ὁ τλῆμον=ὁ ἀθλία. ἀγῶν μέγας ἥκει=φοβερὸς διαπληκτισμὸς ἔχει γίνει, προκληθῆ. Ὁ Χορὸς μετὰ πάντα μακρὸν κάπως λόγον λέγει δίστιχον, δι' οὓ ἐκφράζει τὴν γνώμην του.

1255-1268. συνετός είμι τὰ οίκτρα=ἔννοιω τὰ προκαλοῦντα οἴκτον, συμπάθειαν. μαινοίμην ἄν (ἔνν. εἰ μὴ φιλοίην). δεινῶς ἔχει μοι=ἡ θέσις μου εἶναι πολὺ δύσκολος. ταῦτα=τοῦτο, δηλ. τὴν θυσίαν. δεινῶς=δεινῶς· διὰ τῆς ἐπαναδιπλώσεως ἔξαιρει τὸ δύσκολον τῆς θέσεώς του· πρβλ. ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τὸ ήμέτερον: μπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω βράχος. δσον (ἐστι). στράτευμα ναύφρακτον=ναυτικὸν στρατόπεδον. δσοι τ' (εἰσι) ἄνακτες χαλκέων δπλων=δπλῖται (ύποκ.). νόστος=ἀπόπλους. πύργος=τὰ πυργωτὰ τείχη. ἔξαιρω=κυριεύω. βάθδον Τροίας=ἡ καθέδρα, ἡ πρωτεύουσα τῆς Τροίας. Ἀφροδίτη τις=τὸ τις κατὰ λιτότητα ἐπιτείνει. Ἀφροδίτη κατὰ συνεκδοχὴν=ἐπιθυμία. ἀρταγαὶ λέντρων ἐλληνικῶν=ἀρπαγαὶ *Ἐλληνίδων συζύγων. οἵ=οὗτοι λοιπόν. λύω θέσφατα· κατὰ τὸ λύειν νόμους=δὲν ἐκτελῶ τὴν θέλησιν.

1269-1275. τὸ βουλόμενον=ἡ βούλησις. ἢ δοτ. χαριστ. δεῖ=εἶναι ἀνάγκη. τούτου=ταῦτης τῆς ἀνάγκης, εἰς ταῦτην τὴν ἀνάγκην. ἥσσονες καθέσταμεν=ἔχομεν ὑποκύψει. συλῶμαι λέκτρα=ἀπογυμνώνομαι ἀπὸ τὴν σύζυγον, μοῦ ἀρπάζουν τὴν σύζυγον. Λέγων πάντα ταῦτα ὁ Ἄγ. παρουσιάζεται πλέον ὡς μέγας πατριώτης, ἐμπεποιησμένος ἀπὸ τὴν πανελλήνιον Ἰδέαν. Ὁ Ἄ., ἀφ' οὗ ἀπελογήθη εἰς τὰς ἐπιθέσεις Κλ., Ἰφ., Χοροῦ, καταλείπει τὴν δοχήστραν, ἐν φ τὸ θέατρον ἀντηχεῖ ἀπὸ τὸν ἀπελπινὸν θρῆνον Κλυτ., Ἰφιγενείας.

Τὸ τμῆμα 1098-1375 τὸ διαλογικὸν ἀποτελεῖ τὸ Δ' ἐπεισόδιον καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν Ε' πρᾶξιν σημερινῆς τραγῳδίας. Τελειώνει μὲ τὴν δητὴν δήλωσιν τοῦ Ἅγ. ὅτι δοφείλει νὰ θυσιάσῃ τὴν κόρην. Τῶν θεατῶν τὴν ψυχὴν συνέχει ἔλεος καὶ φόβος ἀπὸ τὴν θυσίαν τὴν ἐπικειμένην. Ἄλλ' ἂς ἀκούσωμεν τοὺς θρήνους καὶ τὰς ἀράς τῆς Ἰφιγενείας ἐν τῇ ἐφεξῆς μονῳδίᾳ.

1275 - 1335

1276-1278. οἱ (ἐπιφ. σχετλ.) ἐγὼ=οἱ μοι=διμέ. μέλεος α·ον=δυστυχῆς. θανάτου γεν. αἰτίας. σε ἀνάφερε εἰς τὸ παραδούς.

1279-1282. ταῦτὸν μέλος τύχης πέπτωκεν εἰς ἄμφω=τὸ ἵδιον μέλος τῆς τύχης ἔχει πέσει, λάχει καὶ εἰς τὰς δύο· τὸ ἵδιο μοι· φοιλόγι λέμε: οἱ ἐγὼ οἱ ἐγώ.

1283-1311. νάπος νιφόβιολον=φάραγξ χιονόβλητος. ὅθι=ὅπου. ἔβαλε=πέταξε, ἔξεθηκε βρέφος ἀντ., ματρὸς ἀποπόδο νοσφίσας=ἀποχωρίσας μακρὰν ἀπὸ τὴν μητέρα. ἐπὶ μόρῳ θανατόεντι=ἐπὶ μοίρᾳ θανασίμῳ=μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀποθάνῃ. Πάριν ἐπεγήγενσις τοῦ ἀνωτέρου: βρέφος ἀπαλόν. Φρυγῶν πόλις=τὸ Ἰλιον. ὕφελε (Ποιάμος). οἰκίζω=ἐγκαθιστῶ τινα. τὸν τραφέντα ἀμφὶ βουσὶ=τὸν τραφέντα μέσα στὰ βώδια. βουκόλον, κατ. θάλλων=θαλεός. χλωρὸς=τρυφερός. ὁδούεντα ἀνθη=ἄνθη ὁδῶν. Ἡ μάντις Κασσάνδρα κατά τινας μύθους, ἡ κόρη τοῦ Ποιάμον, εἰχε προφητεύσει κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Πάριδος, ὅτι οὕτος θὰ γίνη ὁ καταστροφεὺς τῆς πατρίδος του καὶ δι' αὐτὸν ἐπέμενε νὰ φονευθῇ τὸ βρέφος, ἵνα

ἀποτραπῇ τῆς πατρίδος ὁ ὅλεθρος. Κατ' ἄλλους μύθους ἡ 'Εκάβη, ἔχουσα ἐν τῇ κοιλίᾳ τὸν Πάριν, εἶδε καθ' ὑπνους ὅτι ἐγέννησε δαυλόν, οἱ δὲ ἐξηγηταὶ τῶν ὀνείρων προβλέποντες ὅτι τὸ παιδίον ποὺ θάγεννηθῇ θὰ γίνῃ ὁ καταστροφεὺς τῆς πατρίδος ἡξίωσαν τὸν φόνον αὐτοῦ. Καὶ ὁ Πρίαμος ἀντὶ νὰ τὸ φονεύσῃ τὸ ἐξέθηκεν εἰς χαράδραν τῆς "Ιδης, ὃπου ποιμένες εὑρόντες αὐτὸν ἀνέθρεψαν. "Υστερον δὲ Πρίαμος ἀναγνωρίσας τὸ ἐδέχθη πάλιν εἰς τὴν οἰκογένειάν του παρὰ τὰς ἀποτροπὰς τῆς Κασσάνδρας. 'Ο Πρίαμος φανταζόμενος αὐτὸν ὡς βουκόλον καὶ ὅχι ὡς βασιλόπαιδα ἔστειλεν αὐτὸν εἰς τὰ λιβάδια τῆς "Ιδης, ἵνα βόσκῃ τοὺς βοῦς, καὶ παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν πρὸς κατοικίαν θέσιν κοντά εἰς τὰς γνωστὰς κορήνας. ὑακίνθινα ἄνθη· ὑάκινθος, ὁραῖον εὐῶδες ἄνθος. 'Η λεπτομερῆς περιγραφὴ τοῦ θελκτικοῦ καὶ εἰδυλλιακοῦ τοπίου γίνεται, ἀν καὶ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς βαρέως πενθούσης Ἱφιγενείας, κατὰ τὸν τύπον τῶν μονῳδιῶν τοῦ Εὐδριπίδου καὶ ἐκ τῆς κλίσεως τοῦ τραγικοῦ φυσιολάτρου νὰ περιγράψῃ εἰδυλλιακὰ τοπία. ἔνθα=ἐκεῖ. 'Ερμᾶς=δὲ 'Ερμῆς. 'Ο Ζεὺς δρίσας διαιτητὴν τὸν Πάριν ἔστειλε τὸν 'Ερμῆν νὰ συνοδεύσῃ εἰς τὴν "Ιδην τὰς ἐριζούσας τρεῖς θεάς. τρυφῶ ἐπὶ πόθῳ=καμαρώνω διὰ τὰ ἐρωτικὰ φίλτρα. εύναῖσι βασιλίσιν Διὸς ἄνακτος=ῶς βασιλικὴ σύνευνος τοῦ Διός. Τὸ βασιλίσιν εἶναι ἐπίθετον. ἐπὶ κρίσιν ἔριν τε, θάνατον ἐκφράζουν τὸ τελ. αἴτιον. κρίσιν ἔριν καλλονᾶς· πρωθύστερον. στυγνὸς=φρικτός, ἀπαίσιος. ἐμοί, δοτ. ἀντικ. ἢ ἥθικη=διὰ τὸν θάνατον δὲ τὸν ἰδικόν μου. Ἐφεξῆς ἡ σειρά : φέροντα Δαναΐδαισι πρὸς Ἰλιον πομπάν, ὅς (=ῆς) πομπῆς προσθύματα ἔλαχεν "Αρτεμις κόραν.

1312-1318. δυσελένα=δυσελένη=ἡ παλιολένη, ἡ βρωμοελένη. πικρὰν ίδουσα=ἄφ' οὐ μὲ ἐφαρμάκωσεν· πρὸς τὸ δυσελέναν προβλ. δύσπαρις, αἰνόπταρις. φονεύομαι=διόλλυμαι· ἐπαναδίπλωσις ἔχουσαι ποικιλίαν, διότι τὴν ἀφόρητον αὐτὴν ἔννοιαν δὲν τὴν χωράει ὁ νοῦς της. ἀνοσίου πατρός· διότι φονεύει τὸ ἴδιον τέκνων.

1319-1329. πρύμναι ναῶν· περίφρ.=νῆες. χαλκεμβολάδες=ἔχουσαι χαλκᾶ ἔμβολα· ἀναχρονισμός. ἐλάτα (ἥ)=ναῦς, στόλος (ἐκ ἔύλου ἐλάτης) συνεκδοχή. πομπαῖος=δέ πέμπων, ὁ συνοδεύων· εἰς τοῦτο ἀνάφερε τὸ εἰς Τροίαν· ἐλάταν πομπαίαν εἶναι παράθεσις.

εἰς τό : πρύμνας ναῶν=στόλον ποὺ θὰ συνώδευε τοὺς "Ελληνας εἰς τὴν Τροίαν" ή σειρά: ἄδε Αὐλίς μή μοι ὥφελε δέξασθαι εἰς τούσδ' ὅρμους πρύμνας ναῶν χαλκευμβολάδων, ἔλάταν πομπαίαν εἰς Τροίαν. Τῶν ἐφεξῆς ή σειρὰ ἔχει ὡδε: μηδ' (ὥφελε) Ζεὺς πνεῦσαι ἀνταίαν πομπὰν Εύρίπῳ πομπή=δ συνοδεύων ἀνεμος, ή αὔρα. ἀνταῖος=ἐναντίος. Εύρίπῳ δοτ. τοῦ τόπου. μειλίσσων αὔραν=γλυκεῖαν αὔραν στέλλων. ἄλλαν=διάφορον. λαίφεσι θνατῶν=εἰς τὰ ἴστια τῶν θνητῶν. χαίρειν· θὰ νοήσωμεν πρὸ αὐτοῦ τὸ τοῖσι μὲν κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ κατωτέρῳ τοῖσι δέ τοῖσι μὲν χαίρειν=ῶστε ἄλλα μὲν πλοῖα νὰ χαίρουν. τοῖσι δὲ λύπαν=εἰς ἄλλα δὲ λύπην. τοῖσι δὲ ἀνάγκαν=ἀνωτέρων βίαν. τοῖσι δέ ἔξορμᾶν=εἰς ἄλλα δὲ νὰ ἀποπλέουν. στέλλειν (τὰ ἴστια)=νὰ μαζεύουν τὰ πανιά. μέλλειν=νὰ ἀναβάλλουν τὸν ἀπόπλουν. "Η ἔννοια : ἔξαποστέλλει δ· Ζεὺς ἔκάστοτε εἰς τὰ πλοῖα διάφορον αὔραν μὲ διάφορα ἀποτελέσματα" οὗτως εἰς ἄλλα μὲν ή αὔρα εἶναι γλυκεῖα, δι' ἄλλα δὲ φαρμακεῷ. "Ωστε ἄλλα νὰ ὑποκύπτουν εἰς τὴν ἀνωτέρων βίαν (ἀνάγκα), ἄλλα νὰ ἀποπλέουν, ἄλλα νὰ διπλώνουν τὰ πανιά, ἄλλα νὰ ἀναβάλλουν τὸν ἀπόπλουν" δρα τὴν παρήγησιν : πομπαίαν—ἀνταίαν καὶ τὴν ἐπαναδίπλωσιν : τοῖσι μέν, τοῖσι δὲ κλπ.

1330-1335. γένος ἀμερίων=γένος τῶν ἐφημέρων, οἱ ἐφήμεροι ἀνθρωποι. πολύμοχθος=πολυβασανισμένος. τὸ χρεὼν=ή μοιρα. δύσποτμος=δυστυχής· τὸ τι κατὰ λιτότητα ἐπιτείνει τὸ δύσποτμον. ίδω τιθεῖσα: ἐπιφάνησις. τιθεῖσα=προκαλοῦσα. πάθεα=συμφορά. ἄχεα=λῦπαι, φαρμάκια. "Η πρωταρχ. αἰτία ὅλων τῶν κακῶν ή 'Ελένη.

Τὸ τμῆμα 1283-1335 ἐπέχει θέσιν Δ' Στασίμου, εἶναι λυρικόν, μονῳδία τῆς Ἰφιγενείας συνοδευομένης ὑπὸ τοῦ αὐλητοῦ, καλεῖται δὲ ή μονῳδία θρῆνος ἀπὸ σκηνῆς. Εἰς τὴν μουσικὴν ἀπηχεῖ τῆς παρθένου δ θρῆνος. Τὸ μέλος τῶν τοιούτων λυρικῶν ἀσμάτων ἐψυχαγώγει τοὺς θεατάς. Εἰς τὴν μονῳδίαν ταύτην πρὸς τοῖς ἄλλοις σημειώτεα ή ἐπαναδίπλωσις, ήτις πράγματι μαίνεται : ίδω - ίώ, Ίδαιος-Ίδαιος, ἐλέγετο-ἐλέγετο, ὡ μάτερ-ὦ μάτερ, πικράν· πικράν, ἀνοσίοισιν-ἀνοσίου, ἡ πολύμοχθον-ἡ πολύμοχθον, ίδω-ίώ, μεγάλα-μεγάλα. "Η Ἰφιγένεια ἔχει χάσει κάθε δέλπιδα. Άλλὰ τί γίνεται ο Ἀχιλλεὺς μὲ τὰς ὑποσχέσεις του ; Τοῦτο θὰ ἰδωμεν ἐφεξῆς.

1336 - 1368

1336-1344. ὅχλος ἀνδρῶν=πλήθη στρατοῦ. τόν γε τῆς θεᾶς παιδία (εἰσορῶ). Ὡς δοτ. χαριστ. διαχαλῶ=ἀνοίγω. μοι=πρὸς χάριν μου, παρακαλῶ. δμῶες=ὑπηρέται. ὡς τί δή; =διατί τάχα; τὸ δυστυχὲς τῶν γάμων=ἡ ἀποτυχία τῶν γάμων, ὁ ματαιωθεὶς γάμος. Αἱ ἀντιλαβαὶ χαρακτηρίζουν τὴν ἐπίτασιν τῆς διεγέρσεως. 'Ο διάλογος γίνεται γοργότερος καὶ ζωηρότερος. οὐκ ἐν ἀβρότητι κεῖσαι πρὸς τὰ νῦν πεπτωκότα=μὲ τὸ νῦν κατάντημά σου δὲν σοῦ ἐπιτρέπεται νὰ δείχνης λεπτότητα καὶ ἀβρότητα τρόπων. πεπτωκότα· ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τοὺς κύβους. μίμων=μένω. οὗ σεμνότητος ἔργον=ὅπου ἔχει τὴν θέσιν της ἡ αἰδημοσύνη. ἀγνώμενος=ἀναδυώμεθα. ἀναδύομαι=ἀποσύρομαι, δείχνω αἰδημοσύνην.

1345-1368. Ἔρχεται ὁ Ἀχιλλεύς, ἀπὸ τὰς πρώτας λέξεις τοῦ δροίου (**τάλαινα**) προαισθανόμεθα κάτι τὸ σοβαρόν. οὐ ψευδῇ θροεῖς· ὁ χαρακτηρισμός σου εἶναι ὀρθός, διότι πραγματικὰ εἴμαι τάλαινα. δείν' ἐν Ἀργείοις βοᾶται=φοβερὰ βοὴ ἀκούεται μέσα εἰς τοὺς Ἀργείους. τὴν βοὴν σήμαινε μοι=δίδε ἐξηγήσεις ὡς πρὸς τὴν βοήν. πονηρὸν εἶπας οἰωνὸν λόγων=αὐτὸς τὸ δροῖον εἶπες εἶναι κακὸν σημεῖον διὰ τὴν εἰδῆσιν ποὺ φέρονται (βοᾶται). ἐκ τοῦ δεινὰ ἀμφὶ σῆς παιδὸς διαισθάνεται ὅτι ἡ βοὴ εἶναι κακὸν προμήνυμα. ὡς χρεὼν σφάξαι νιν· φαίνεται ὅτι ὁ στρατὸς ἔλαβεν ἐν τῷ μεταξὺ γνῶσιν τοῦ χρησιμοῦ καὶ τῆς δυστροπίας τοῦ Ἀγ. εἰς θόρυβον ἐγώ τοι καύτος ἥλυσθον=καὶ ἐγὼ ὁ ἔδιος ἔξετέθην εἰς θορυβώδεις ἀποδοκιμασίας. λευσθῆναι πέτροις=νὰ λιθοβοληθῶ. ἔξαρταται ἐκ τοῦ ἥλυσθον εἰς θόρυβον. 'Ο ὅχλος ἀποδοκιμάζων ἥξιον τὸν λιθοβολισμόν του. μῶν=μὴ οὖν. σφέζων ἐνεστῶς τῆς προσπαθείας. ἔχθρός· ὁ στρατὸς ἦτο δυσμενής, διότι εἶχε τὴν αὐτὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὸν αὐτὸν φιλοπλεμονὸν δργασμόν. δι' ἄρ' ὁλώλαμεν· τμῆσις=διολώλαμεν ἄρα. γάμων ἥσσονα ἀπεκάλουν=μὲ ἀπεκάλουν ὅργανον τῆς μνηστῆς. τοῦτο ἦτο ὕβρις. εῦνις=σύζυγος. ἐπέμψατο=μετεπέμψατο. κάργόθεν=καὶ Ἀργόθεν. νικῶμαί τινος· ἐλέχθη κατὰ τό: ἡττῶμαί τινος. κεκραγμός=κραυγαί. τὸ πολὺ=τὸ πλῆθος, ὁ ὅχλος κακὸν δεινόν (ἐστι)=εἶναι φοβερὸν κακόν. Δυσμενῶς ἐκφράζεται ὁ Εὔροιπ. διὰ τὴν ὅχλοκρατίαν. ἀργήγω=βοηθῶ (Ἄρωγή). μαχεῖ β' ἐνικ. μέλλ. τοῦ

χομαι. ὅναιο τῶν φρενῶν=νὰ χαρῆς τὰ εὐγενικά σου αἰσθήματα. ὄνησόμεσθα=θὰ χαροῦμε' θὰ χαροῦμε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἰφιγ. ὁ Σισύφου γόνος=ἡ σπορὰ τοῦ Σισύφου, δηλ. δ Ὁδυσσεύς. Ἡ μυθολογία θέλουσα νὰ συνδέσῃ τὸν δύο πολὺ πανούργους ήρωας ἔδωκε πατέρα εἰς τὸν Ὁδυσσέα τὸν Σίσυφον. Ἰδια πράσσων... ταχθεὶς ὕπο=ἐνεργῶν ἔξ ατομικῆς του πρωτοβουλίας ἢ κατ' ἐντολὴν τοῦ στρατοῦ. αἰρεθεὶς ἐκὼν=ἔκλεγεις τῇ ὑποδεῖξει του. πονηράν γ' αἴρεσιν (αἴρεθεὶς)=νὰι κάποια πονηρὰ ὑστεροβουλία ἐκρύπτετο εἰς τὴν ἐκλογήν. μιαιφονεῖν δηλ. νὰ διαπράξῃ μιαρὸν φόνον. ἔχω=ἔμποδίζω. ἄγω=ἀπάγω. δηλαδὴ=προφανῶς. ἔανθης ἔθειρας (ἀρπάσας)· ἔθειρα καὶ ἔθειραι=τρίχες, κόμη. ἀντέχομαι τινος=κρατιέμαι ἀπὸ κάποιον. ώς=διότι. τοῦδ' εἶνεκα=ὅσον ἔξαρταται ἔξ αὐτοῦ (ἔὰν δηλ. τὴν πιάσω σφιχτά). ἀλλὰ μὴν εἰς τοῦτο γ' ἥξει=ἀλλ' ὅμως τὸ πρᾶγμα θὰ καταλήξῃ εἰς τοῦτο, δηλ. εἰς τὴν σφαγήν. Ὁ Ἀχιλλεὺς βλέπει τὴν θυσίαν, ἦν δ στρατὸς στασιάσας ἀξιοῦ, ἀναπόφευκτον παρὰ πᾶσαν ἀντίδρασίν του.

1368 - 1401

1368-1373. εἰσακούσατε· σὺ καὶ ὁ Ἀχιλλεύς. μάτην θυμοῦμαι=ἄνευ λόγου, ἀδίκως δργίζομαι. καρτερῶ τὰ ἀδύνατα=ἐπιμένω εἰς τὰ ἀδύνατα. προθυμίας· γεν. αἰτίας εἰς τὸ αἰνέσαι (ἐπαινέσαι)=διὰ τὴν καλήν του διάθεσιν. διαβάλλομαι τινι=γίνομαι μισητὸς εἰς τινα. πλέον πράττω=κατορθώνω.

1374-1384. οἷα εἰσῆλθέν μ' ἐννοούμενην=ποῖαι σκέψεις μοῦ ἥλθαν, δταν ἐβασάνιζα τὸ πρᾶγμα. κατευναῖν μοι δέδοκται· δ στρατὸς ἔχει ἀποφασίσει τὴν θανάτωσίν μου. μοϊ δοτ. ἀντιχαρ. παρίημι. τὸ δυσγενὲς ἐκποδῶν=παραμερίζω, βγάζω ἀπὸ τὴν μέση κάθε ταπεινὸν αἴσθημα. ώς· εἰδικός. ἡ μεγίστη=ἡ ἴσχυροτάτη. καὶ ἐμοὶ=καὶ ἐν ἐμοί. πορθμὸς ναῶν=ἡ διαπεραίωσις τῶν πλοίων. τὰς μελλούσας γυναικας=τὰ γυναικας τοῦ μέλλοντος. τείσαντες=τιμωρήσαντες. ὁ Ἐλένης ὄλευθρος· περίφρασις=ἡ χαμένη Ἐλένη. ὁύσομαι=θὰ σώσω. κλέος μου μακάριον γενήσεται=ἀθάνατος θὰ είναι. ἡ δόξα μου ως ἐλευθερωτρίας τῆς Ἐλλάδος.

1385-1391. καὶ γὰρ οὐδέ τοί τι λίαν ἐμοὶ φιλοψυχεῖν χρεὼν =ἄλλὰ ἔχω πρὸς τούτοις καὶ ἄλλον λόγον νὰ μὴ ἀγαπῶ τὴν ζωήν μου. πᾶσι "Ελλησι· δοτ. χαριστ. ἔτεκές με ποινὸν (δηλ. ἀγαθόν), κατηγορ. ἐρέτμ' ἔχοντες=ἐρετμὰ ἔχοντες=κωπηλάται· ἐρετμὸν (ἐρέσσω)=κάπη. ἡ ἐμὴ ψυχὴ=ἡ ζωὴ μου μί' οὖσα=ἔγῳ δὲ μὲ μίαν ζωήν, ποὺ ἔχω. ἄλλὰ μυρίοι—ἡ δ' ἐμὴ ψυχὴ μί' οὖσα· ὁ συλλογισμὸς ἀπὸ τοῦ μείζονος.

1392-1401. κάπ' ἐκεῖνο=καὶ ἐπ' ἐκεῖνο=καὶ εἰς ἓν ἄλλο, τὸ ἔξῆς. διὰ μάχης μολεῖν=διὰ μάχης ἐλθεῖν=μαχέσασθαι. ιρείσσων (ἐστί), σύντ. προσωπικὴ ἀντὶ τῆς ἀποσώπου: ιρεῖσσόν (ἐστιν) ἕνα ἄνδρα ὁρᾶν φάος (=ζῆν) ἡ μυρίας γυναικας. Πρὸς τὴν ἔννοιαν προβλ. τὰ ἐν Ἰφιγ. ἐν Τ.: ἀνὴρ μὲν ἐκ δόμων θανῶν ποθεινός, τὰ δὲ γυναικὸς ἀσθενῆ. ἐμποδὼν γενήσουμαι=θὰ ἐμποδίσω. ἀμήχανον=ἀδύνατον. ταῦτα=ἡ θυσία μου. μνημεῖα· ως καὶ παρ' ἥμιν τὸ μνημεῖον τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου. διὰ μακροῦ=ἐπὶ μακρὸν χρόνον. οὗτοι· καθ' ἔλξιν πρὸς τὸ σταῖδες ἀντὶ ταῦτα· καὶ ἐπαναλαμβάνει τὸ ταῦτα 1398=ἀντὰ θὰ είναι τὰ παιδιά μου. τὸ μὲν=τὸ βαρβαρικόν. Οἱ "Ελληνες ἔχοντες συνείδησιν τοῦ ὑπεροτέρου πολιτισμοῦ των κατεφρόνοντων ως βαρβάρους πάντας τοὺς μὴ Ἐλληνας καὶ εἰχον τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀρχωσιν ἐκείνων ταυτίζοντες βαρβάρους καὶ δούλους.

"Η Ἰφιγένεια ἀπροσδοκήτως μετεστράφῃ· ἐλευθέρα ἀπὸ φόβου καὶ ὑψηλόφρων, ὑπερήφανος ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ τῆς, λαμβάνει τὴν ἀμετάκλητον ἀπόφασιν νὰ ἀποθάνῃ ὑπακούοντα σε εἰς τὴν ἔθνικὴν φωνὴν ποὺ τὴν καλεῖ νὰ προασπίσῃ τῆς πατρίδος τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀσφάλειαν. "Η πανελλήνιος ἰδέα ἐπεκράτησεν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς.

1402 - 1432

1403-1404. τὸν σὸν=ἡ ἰδική σου στάσις. γεννναίως ἔχει=είναι εὐγενική. τὸ τῆς τύχης δὲ καὶ τὸ τῆς θεᾶς=ἡ θέλησις ὅμως τῆς τύχης καὶ τῆς θεᾶς. νοσεῖ=δὲν είναι δικαία, δόθη. 'Ο Χορὸς θαυμάζει τὴν γενναιοψυχίαν τῆς κόρης, αἰτιάται δὲ τὴν τύχην καὶ τὴν θεάν. νοσεῖ· μεταφορικῶς κεῖται. 'Ο Εὑριπίδης κακίζει τοιούτους

θεοὺς ζητοῦντας ἀνθρωποθυσίας· ἡ θεὰ ζητοῦσα τὴν θυσίαν εἶναι ἥθικῶς ἐπιλήψιμος· ἡ κόρη ἔχει εὐγένειαν ἀνεπίληπτον.

1405-1415. τίθημι μακάριον=καθιστῶ εὗτυχῆ. σοῦ μέν, Ἐλλάδος δέ γεν. τῆς αἰτίας. ἀπολείπω=ἀφήνω κατὰ μέρος. τὸ θεομαχεῖν=ἡ θεομαχία, ἡ ἀντίδρασις κατὰ τῆς θεᾶς. ὃ σου κρατεῖ=τῆς δποίας πλήρης εἶναι ἡ ψυχή σου. ἔξελογίσω τὰ χρηστὰ τάναγκαῖα τε=ἔσκεψθης, δπως σοῦ ὑπηγόρευεν ἡ λογικὴ καὶ ἡ ἀνάγκη. μᾶλλον εἰσέρχεται με πόθος σῶν λέκτρων=ὅ πόθος νὰ σὲ ἀποκτήσω σύζυγον γίνεται δυνατάτερος, αὐξάνει, ἐπιτείνεται. φύσις=χαρακτήρ. ὅρα δὲ=κοίταξε δὲ (αὐτὰ ποὺ θὰ σοῦ εἴπω). ἄχθοματ=φέρω βαρέως. ἵστω Θέτις=μάρτυς μου ἡ Θέτις. ἀθρέω-ῶ προσέχω. κακόν· οὐσιαστ., δεινὸν ἐπίθ. *Ο Ἀχιλλεὺς θίγει τὴν ἀνθρωπίνην χορδήν, τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ζωήν, ἦτις εἶναι ἔμφυτος εἰς πάντα ἀνθρωπον.

1416-1420. οὐδὲν οὐδέν⁷ εὐλαβούμενη=χωρὶς καθόλου νὰ συστέλλωμαι πρὸς οὐδενός. ἡ Τυνδαρὶς παῖς=ἡ κόρη τοῦ Τυνδάρεω=ἡ Ἐλένη. ἀρκεῖ τιθεῖσα· ἡ σύνταξις προσωπικὴ ἀντὶ ἀπροσώπου. ἀρκεῖ τιθέναι=ἀρκεῖ δητὶ ἡ Ἐλ. προκαλεῖ. διὰ τὸ σῶμα=διὰ τὸ κάλλος τοῦ σώματος. μάχας—φόνους· ἐν διὰ δυοῖν=φονικάς μάχας. ἦν δυνώμεθα· ὁ πληθ. διότι καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς θὰ συμβάλῃ εἰς τοῦτο συντελῶν εἰς τὴν θυσίαν τῆς Τιφιγενείας.

1421-1432. λῆμα παρὰ τὸ λάω=θέλω (αἱ δὲ λῆς)=θέλησις, ψυχή, καρδία. ἄριστος=εὐγένεστατος. οὐκ ἔχω πρὸς τοῦτο λέγειν =δὲν δύναμαι νὰ ἀντιλέγω εἰς τοῦτο. γενναῖα φρονεῖς=ἔχεις εὐγενῆ αἰσθήματα. τί γὰρ τάλληθὲς οὐκ εἴποι τις ἄν; διότι διατί νὰ μὴ δμολογῇ τις τὴν ἀλήθειαν :=δφείλω νὰ τὸ δμολογήσω, δσον καὶ ἀν ἀντίκειται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μου. μεταγνοίης ἀν τάδε=δύνασαι νὰ ἀλλάξῃς αὐτάς τὰς σκέψεις. ως ἀν οὖν εἰδῆς τάπ' ἐμοῦ=γιὰ νὰ ἔννοησῃς λοιπὸν τὴν εἰλικρίνειαν τῶν λόγων μου. τάδ' ὅπλα=τούσδε τοὺς ἔνόπλους τοὺς συνοδεύοντας αὐτόν, οὓς δεικνύει. ως οὐκ ἔάσων =μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ σὲ ἀφήσω. χρῶμαι τοῖς λόγοις τινὸς=συμμορφώνομαι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τινός. ἀφροσύνη=ἀπὸ ἄγνοιαν

(τῆς φρίκης τοῦ θανάτου). Ὁ Ἀχιλλεὺς θαυμάζων τὸ ἥθος τῆς ἡρωΐδος δηλώνει ὅτι θὰ ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς θυσίας.

1433 - 1474

1433-1447. πρόφασις=ἀφορμή. παῦσαι με μὴ κάκιζε=παῦσαι κακίζουσά με=μὴ κάκιζέ με=μὴ μὲ ἀποθαρρύνης. Ἡ Κλ. ὑπολαβοῦσα τὸ κακίζειν ὡς ὑβρίζειν, ὀνειδίζειν, λέγει οὐδὲν ἀδικήσει=δὲν θὰ ἀδικηθῇς καθόλου, δὲν θὰ πάθῃς κανέν κακόν. τριχός· γεν. τῆς ὑλῆς. ἀμπέχομαι αὖτις. ἡμπεσχόμην· ἀμπίσχῃ ὑποτ. αὖτις., β' πρόσωπον=ἐνδύομαι, φορῶ (ὅρα ἀμπέχονον). τί τόδε εἴπας; τί ἐστι τόδε, δεῖ εἴπας; ἀπολέσασά σε· διάλογος διακοπεῖς ὑπὸ τῆς Ἰφιγ. 1441, συνεχίζεται ἐν 1442, ἀφ' οὗ ἡ σύνταξις μετεβλήθη: ἀντὶ ἀπολέσασά σε πενθήσω. οὐ σύ γε (ἀπώλεσας). κατ' ἔμε=ἔξι αἰτίας μου. ἥκιστα (δεῖ πενθεῖν)=ἔλαχιστα, οὐδαμῶς. χώννυται τύμβος=ἔγειρεται τάφος. νομίζεται=συνηθίζεται, συνήθως ἔγειρεται. βωμὸς θεᾶς τῆς Διὸς κόροης (ἔσται) μοι μνῆμά γε=ναὶ (λέγω εὖ) ὡς εὔτυχοῦσα Ἐλλάδος τ' εὐεργέτις=διότι καὶ ἡ τύχη μου εἶναι λαμπρὰ καὶ γίνομαι καὶ εὐεργέτις τῆς Ἐλλάδος. Πράγματι θὰ εὐεργετήσῃ τὴν Ἐλλάδα, διότι καὶ τὸν ἀπόπλουν θὰ διευκολύνῃ καὶ θὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς ὑβρεις τῶν βαρβάρων διὰ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ πολέμου.

1448-1457. σέθεν=σοῦ=περὶ σοῦ ἢ κασιγνήταισι σοῦ=εἰς τὰς ἀδελφάς σου. ἔξάπτω=περιβάλλω. χαίρειν γε=ναί, μάλιστα, χαιρετίσματα. ἄνδρα· κατηγ. προληπτικὸν=ῶστε νὰ γίνῃ ἀνήρ. προσέλκομαι=περιπτύσσομαι. ὅσον εἴχες=ὅσον ἥδυνασο. ἔστι (τι) ὅ, τι δρῶσα κατ' Ἀρεγος φέρω σοι χάριν=σὲ εὐχαριστῶ. πατέρα τὸν ἀμὸν μὴ στύγει πόσιν τε σόν· ἡ κόρη ἀμνησίκακος ἐν τῇ εὐγενείᾳ τῆς. Σημείωσον τὴν παρήγησιν τοῦ τ. δεινοὺς ἀγῶνας διὰ σὲ δεῖ κείνον δραμεῖν· ὑπαινίσσεται τὸν φόνον τοῦ Ἀγ., εἰς δὲν θὰ προβῆ. Ἐλλάδος· ἐπίθετον. δόλῳ δὲ=ἄλλα δολίως. ἀγεννῶς=πρόστυχα.

1458-1466. εἶσιν ἄξων=θὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ὁδηγήσῃ. πρὸν σπαράσσεσθαι κόμης=πρὸν μὲ πιάσουν καὶ μὲ σύρουν ἀπὸ τὰ μαλλιά. μὴ σύ γ' (ἴθι). πέμπω=συνοδεύω. οὐ μὴ μόλω πάλιν=δριστικῶς

δὲν θὰ γυρίσω^{*} τὸ οὐ μὴ μὲ ἀδρ. ὑποτ. η̄ μὲ μέλλ. δριστικῆς σημαίνει ἔντονον ἀρνησιν. (λείπω σε) εῦ κάξιος. σχές=σταμάτα. μή με προλίπης=μὴ μὲ ἀφῆσῃς.

1467-1474. ἐπευφημήσατε παιᾶνα=ὑμνήσατε μὲ παιᾶνα· παιάν, ἄσμα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος συνήθως. Ἐνταῦθα πρὸς τιμὴν τῆς Ἀρτεμίδος, ἵνα ἀποτραπῇ τὸ κακὸν (ἥ ἐν Εὐρίπῳ νηνέμια). τὴμη[†] συμφορᾶ=τῇ ἐμῇ συμφορᾷ· δοτ. τῆς αἰτίας. εὐφημία=ἥ ἰερὰ σιγή. ἵτω=ἄς διαχυθῇ. ἐναρχέσθω τις κανᾶ=ἄς κάμη ἀρχὴν τῆς ἱερᾶς τελετῆς ἀπὸ τὰ κάνιστρα. αἰθέσθω πῦρ=ἄς ἐναρριπίζεται τὸ πῦρ. προχύταις καθαροσίοισι (1112) ὁρ. ἐνδεξιούσθω βωμὸν =ἄς περιέρχεται δόλγυρα τὸν βωμὸν τρέχων δεξιά. Ὁ θύων περιήρχετο τὸν βωμὸν ὁντίζων αὐτὸν μὲ οὐλοχύτας καὶ μὲ ἀγιασμόν, τρέχων δὲ πρὸς τὰ δεξιά. Ἡ Ιφιγένεια ἀφῆκε τὰς τελευταίας παραγγελίας εἰς τὴν μητέρα καὶ παραγγέλλει νὰ ἴτοιμάσουν τὰ τῆς θυσίας.

1475 - 1509

1475-1486. ἐλέπτολις Ἰλίου καὶ Φρυγῶν=ἥ κυριεύουσα τὴν πόλιν τοῦ Φρυγικοῦ Ἰλίου. στέφεα περίβολα=στέφανοι περιβάλλοντες (τὴν κεφαλήν). πλόκαμος ὅδε (πάρεστιν)=ἴδον, οἱ πλόκαμοι μου ἔτοιμοι διὰ τὴν στέψιν (μου)· ἡ πρότασις κεῖται διὰ μέσου. χερνίβων τε παγᾶς (φέρετε)=ἀγιασμὸν ἀπὸ ὑδωρ πηγῆς. ἐλίσσω "Ἀρτεμιν=τιμῷ διὰ κυκλίων χορῶν περὶ τὸν βωμὸν τὴν Ἀρτεμιν. μάκαιρα, θηλ. τοῦ μάκαρ. εἰ λαρών· οἶνοι διαισθάνεται τὴν λύσιν, ήν παρασκευάζει ἡ θεά. Ἐπιστεύετο δτι οἱ μελλοθάνατοι είχον μαντικὴν δύναμιν. Σημείωσον τὸ πρωθύστερον ἐν τῷ δίδοτε-φέρετε, τὴν ἐπαναδίπλωσιν καὶ τὸ ἀσύνδετον ἐν τοῖς: ἀμφὶ ναὸν· ἀμφὶ βωμόν, ἐνδεικτικὰ τοῦ σφραδοῦ πόθου καὶ τῆς φλογερᾶς ἐπιθυμίας. Θέσφατ[‡] ἔξαλείψω=θὰ ἔξιφλήσω τὸν χρησμὸν σβήνουσα διὰ τοῦ αἵματός μου τὴν ὁφειλήν. αἴμασι θύμασί τε· ἐν διὰ δυοῖν=αίματηρ[§] θυσίᾳ.

1487-1499. δίδωμι δάκρυα=προσφέρω δάκρυα. οὐ πρέπει (δακρύειν). ίώ=ἐμπρὸς ἐμπρός. συνεπαείδετε=συνεπάδετε=ψάλλετε ὅμοι. Χαλκίδος ἀντίποδον=τὴν τιμωμένην πέροιαν τοῦ πρόσου τῆς Χαλκίδος (ἐν Αὐλίδι). ἵνα=ὅπου. δόρατα, συνεκδ. τὰ ξύ-

λινα καράβια (ποβλ. δούρειος ἵππος—ἔρωει τὰ καλά). δάια=δήια =τὰ πολεμικά' ἀναχρονισμός. μέμονε (μένω)=παραμένουν εἰς ἀδράνειαν. δι' ἐμὸν δῆμος=διὰ νὰ τιμηθῇ τὸ δῆμος μου. γᾶ Πελασγία =γῆ Πελασγική, τὸ "Αργος. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ "Αργους ἐλέγητο ὅτι ἡσαν Πελασγοὶ καὶ αἱ λέξεις "Αργος, Λάρισα εἶναι Πελασγικαί. μάτερ=μῆτερ=πατρίς. Μυκηναῖαι τὸ ἐμαὶ θεράπναι=καὶ σεῖς, Μυκῆναι, Ἰδική μου κατοικία.

1500-1509. καλεῖς=ἐπικαλεῖσαι. πόλισμα=πόλις. Πόλισμα Περσέως αἱ Μυκῆναι, αἴτινες φύκισθησαν κατὰ τὸν μύθον ὑπὸ τοῦ Περσέως, ὅστις ἤγειρε τὰ τείχη αὐτῶν διὰ τῶν Κυκλώπων, οἱ ὅποιοι ἐτείχισαν καὶ τὴν Τίρυνθα. πόνος=ἔργον. ἔθρεψατέ με=μὲ ἐμεγαλώσατε. φάος=χαρά, σωτηρία τὸ φάος τὸ λέγει μὲν περηφάνειαν φάος Ἐλλάδι=πρὸς εὐτυχίαν τῆς Ἐλλάδος. οὐκ ἀναίνομαι θανοῦσα· ἡ μετοχὴ κατηγορηματικὴ=δὲν μοῦ κακοφαίνεται ὁ θάνατος. οὐ μὴ λίπῃ σε (1465). λαμπαδοῦχος=ἡ ἔχουσα τὴν λαμπάδα τοῦ ἥλιου, ἥλιοφωτος. ἔτερον αἰώνα καὶ μοῖραν οἰκήσομεν=ἄλλην ζωὴν καὶ μοῖραν θὰ περάσωμεν.

Τὸ τμῆμα 1475-1509 εἶναι λυπηρὸν καὶ ἄδεται ὑπὸ τῆς Ἰφιγ. καὶ τοῦ Χοοῦ καὶ καλεῖται Κομμός, διότι ἐν θρήνοις ἐκόπτοντο τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στῆθος· ἄσμα θρηνῶδες ἀδόμενον ἀμοιβαίως ὑπὸ τοῦ Χοοῦ καὶ τῶν ὑποκριτῶν πρὸ τοῦ θανάτου ἡ κατὰ τὸν θάνατον ἡ μετὰ τὸν θάνατον προσώπου.

Τὸ τμῆμα 1336-1509 εἶναι τὸ Ε' ἐπεισόδιον ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὴν Σ' πρᾶξιν σημειωνῆς τραγῳδίας. Ἐν τούτῳ ἡ πρᾶξις ἀκωλύτως βαίνει ἥδη πρὸς τὴν λύσιν. Ἡ Ἰφ. λαμβάνει, πάσης προσπαθείας ματαίας ἀποβάσης, τὴν κρίσιμον ἀπόφασιν νὰ δώσῃ τὴν ζωὴν της ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Θαυμάζομεν αὐτὴν καὶ ἐλεοῦμεν διὰ τὸν πρόωρον θάνατόν της.

1510 - 1531

1510-1520. Ἡ σειρὰ ἵδεσθε τὰν Ἰλίου καὶ Φρυγῶν ἐλέπτολιν στείχουσαν (κατηγ. μετ.) στέφει ἐπὶ κάρα παγάς τε χεριόβων ὁανοῦσαν ὁανίσιν αἱματορρύτοις σφαγεῖσαν δέραν (=δέ-

οην) εὐφυά σώματος. διαίμων=αίματηρός, αίματοβαφής. όανίσιν αίματορρύτοις=μέσι εἰς δαντίσματα αίματων. σφαγεῖσαν ὑποκ. Ἰφιγ. δέραν φανερώνει τὸ μέρος μετὰ τὸ ὄλον. εύφυης=εὖ πεφυκὼς=ῶραιος. Τῶν ἐφεξῆς ἡ σειρά : εῦδροσοι πατρῷαι παγαὶ χέρνιβές τε μένουσι σε· παγαὶ χέρνιβές τε· ἐν διὰ δυοῖν. Ἡ ἔξηγησις : σὲ ἀναμένει ὁ πατήρ σου μὲ ἀγιασμὸν ἀπὸ δροσερὰ νερὰ πηγῆς.

1521-1531. κλήζω=κλεῖζω=ἀνυμνῶ. ώς ἐπ' εὔτυχεῖ πότμῳ =μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὅλα θὰ ἔχονται εὐτυχῆ ἔκβασιν. βροτήσιος=βροτειος=ἀνθρώπινος. χαρεῖσα θύμασι βροτησίοις=ἡ ὁποία εὐρεῖ εὐχαρίστησιν εἰς τὰς ἀνθρωπομυσίας. ἔδη=ἔδραι. δολόεντα=δολερά. Τὸ δολόεντα καθ' ὑπαλλαγὴν εἰς τὸ ἔδη ἀντὶ εἰς τὸ Τροίας=Τρώων. ἔδη δολόεντα Τροίας=εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς δολίας Τροίας. Ἡ σειρὰ τῶν ἐφεξῆς : δὸς Ἀγαμέμνονα ἀμφιθεῖναι κλεινότατον στέφανον Ἑλλάσι λόγχαις κλέος τε ἀείμνηστον ἀμφὶ ἐὸν κάρα (θεῖναι). ἀμφιτίθημι=περιβάλλω. Ἑλλάσι· ἐπίθ. Ἑλλάσι λόγχαις=ἐλληνικαῖς λόγχαις=λόγχαις τῶν Ἑλλήνων. ἐὸν κάρα=ἴαντοῦ κεφαλήν.

Τὸ χορικὸν εἶναι ἵσως μονῳδία τῆς Κορυφαίας συνοδευομένης ὑπὸ τοῦ αὐλῆτοῦ, καὶ ἐπέχει θέσιν Ε' στασίμον. Σημείωσον ὅτι αἱ ἔννοιαι του ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὸ ὄσμα τῆς Ἰφιγενείας, τὸ ὅποιον αὗτῇ ἔψαλε προηγουμένως, ὅταν ἀπεχαιρετίζε τὴν ζωὴν (στίχ. 1475-1499), προβλ. 1510-1520=1475-1487 καὶ 1521-1531=1491-1497. Ο Χορὸς μὲ τὴν φαντασίαν προτρέχων μεταφέρεται εἰς τὰγ πλήρωσιν τῆς θυσίας, τὴν ὅποιαν φαντάζεται τελεσθεῖσαν, ἐν στίχ. δὲ 1518 παρακολουθεῖ τὴν πραγματικότητα εὐχόμενος εἰς τὴν Ἀρτεμιν νὰ δώσῃ εἰς τὸν στρατὸν εὐπλοιαν καὶ κλέος ἀείμνηστον εἰς τὸν Ἀγαμέμνονα.

1532 - 1629

1532-1539. φθογγὴ=φωνή. ταρβέω=φοβοῦμαι. πάκπεπληγμένη=καὶ ἐκπεπληγμένη=τρομαγμένη. δεινὰ=παράδοξα, καταπληκτικά. διὰ τοῦ μὲν οὖν ἐπανορθώνει ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἡ Κλυτ. εἴπε πρὸς τὸν Ἀγγελον. μή τιν ἄλλην ξυμφορὰν ἥκης φέρων=δχι συμφοράν, ἀντιθέτως. μέλλω=βραδύνω.

1540-1550. πᾶν πεύσει σαφῶς=ὅλα θὰ μάθῃς λεπτομερῶς. Ἡ σαφήνεια εἶναι ἀρετὴ τῶν ἀγγεικῶν ὁρίσεων. σφάλλεται γνῶμη=σφάλλει ἡ μνήμη. ταράσσω γλῦνσσαν=μπερδεύω τὴν ἔκθεσιν. λεῖμαξ θ.=λειμών. ἄλσος λείμακάς τε· ἐν διὰ δυοῖν. σύλλογος στρατεύματος=οὐδισμένος διὰ συγκέντρωσιν τοῦ στρατεύματος τόπος· ὁ σύλλογος εἶναι ἡ διμη. ἀγορῆ. κάμπαλιν=καὶ ἔμπαλιν=πρὸς τὰ δύπιστα. προῆκε (προίημι)=ἔχεις δάκρυα. δύμάτων προσθεῖς πέπλον=ἀφ' οὗ ἔθεσε πρὸ τῶν δρθαλμῶν πέπλον. Οὗτος εἶχεν εἰκονίσει τὸν Ἀγ. διώκησάφος Τιμάνθης. Ἀντίγραφον τῆς εἰκόνος αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐν Πομπηίᾳ εὑρεθεῖσα τοιχογραφία.

1551-1562. πάρειμί σοι=εἴμαι εἰς τὴν διάθεσίν σου. θῦσαι (νῦμα) ἄγοντας πρός βθυμόν, εἴπερ τόδε ἐστὶ θέσφατον. τόδε, τὸ θῦσαι, θέσφατον=γραμμένον ἀπὸ τὴν θεάν. τούπ' ἐμὲ=τὸ ἐπ' ἐμὲ=δῶν ἔξαρταται ἀπὸ ἐμέ τύχοιτε νικηφόρου διορδός=εἴθε νὰ διεξαγάγητε νικηφόρου πόλεμον. πατρίδα γῆν=πατρικὴν γῆν=πατρίδα. πρός ταῦτα=ἀπέναντι τούτων, κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἀποφάσεώς μου ταύτης, ὅθεν. μή τις=μηδεὶς Ἀργείων (ψαύσῃ ἐμοῦ). σιγῇ· ἀδιαμαρτυρήτως, ἀνευ ἐκδηλώσεων ἀγωνίας ἢ ἄλγους. εύκαρδίως=μὲ γενναίαν καρδίαν. ἀρετὴ=εὐγένεια.

1563-1567. φ τόδ' ἦν μέλον (=έμελε)=δστις εἶχεν αὐτὴν τὴν φοροντίδα, αὐτὸ τὸ καθῆκον. ἀνεῖπε· ἀδρ. τοῦ ἀναγορεύω=κηρύττω ἀνεῖπε εὐφημίαν καὶ σιγήν· ἐν διὰ δυοῖν=ἐκήρυξε νὰ τηρήσῃ ὁ στρατῆς ἱεράν σιγήν. χρυσήλατον κανοῦν=κάνιστρον ἐκ χρυσοῦ σφυρηλάτου. χειρὶ σπάσας=ἀνασύρας διὰ τῆς χειρός. κολεῶν ἔσωθεν=ἀπὸ τὸ ἔσωτερον τῆς ξιφοθήκης· κολεός ἀρσ.=ἢ θήκη τοῦ ξιφους.

1568-1576. λαβὼν κανοῦν χέρινιβάς τε=ἀφ' οὗ ἔλαβε κάνιστρον μὲ κοιτιάλευρα καὶ ἀγιασμὸν συγχρόνως. ἔθιρεξ, ἀδρ. τοῦ τρέχω. θηροκτόνε· ἢ Ἀρτεμις ὡς θεὰ τῆς φύσεως εἶναι καὶ κυνηγὸς τῶν ἀγρίων θηρίων. τὸ λαμπρὸν εἰλίσσουσ' ἐν εύφρονῃ φάος=περιφέρουσα τὸ λαμπρὸν φῶς (τῆς σελήνης) κατὰ τὴν νύκτα. Γραφικὴ εἰκὼν τῆς τροχιαῖς τῆς σελήνης. Ἡ Ἀρτεμις ὡς ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι καὶ προσωποποιία τῆς σελήνης. ἄχραντον αἷμα καλλιπαρεῖ δέρης=ἄμόλυντον αἷμα λαιμοῦ ὥραιας παρθένου. ἀπήμων

πλοῦς νεῶν=ἀπόπλους τῶν πλοίων ἀβλαβής, ἄνευ ζημιῶν (ἀπῆμα, πάσχω).

1577-1589. ἐξ γῆν ἀνάφερε εἰς τὸ βλέπων καθ' ἥν στιγμὴν ὁ Ἱερεὺς αἴρει τὴν κοπίδα, πάντες νεύουσιν εἰς τὴν γῆν. Ἱερεὺς διάφορος τοῦ Κάλγαντος, ἐπηγένετο=ἀνέπεμψεν εὐχήν. ἐπεσκοπεῖτο=παρετήρει μὲ προσοχήν. ἵνα πλήξειεν ἄν=εἰς ποῖον μέσος θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ κτυπήσῃ. ἐμοὶ... φρενί· ἐπιμερισμός· εἰσήγει ἄλγος ἐμοὶ φρενὶ=ἡσθάνετο πόνον ἡ καρδία μου. καστην νενευκώς=καὶ ἔστην (ἐστάθη) κλίνας τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν γῆν. θαῦμα δ' ἥν αἴφνης ὁρᾶν=ἄλλα ἔξαφνα ἐπορθάλεν εἰς τοὺς ὁφθαλμούς μας θαῦμα. Ὁ Εὐριπίδης κατὰ τὴν συνήθειάν του λύει τὴν πλοκήν του διὰ τοῦ ἀπὸ μηχανῆς θεοῦ. πληγῆς κτύπον=τὸν κρότον τοῦ κτυπήματος. πᾶς τις ἥσθετο σαφῶς=πάντες ἥκουσαν εὐκρινῶς· δὲ κτύπος τῆς κοπίδος ἥκουσθη εὐκρινῶς διὰ τὴν κρατοῦσαν βαθεῖαν σιγήν. τὴν παρθένον οὐκ εἶδεν οἱ γῆς εἰσέδυν, πρόληψις=οὐκ εἶδεν οἱ γῆς εἰσέδυν παρθένος. οἱ γῆς=εἰς ποῖον μέρος τῆς γῆς κατεχωνιάσθη ἡ παρθένος· εἰς τὸν οὐρανὸν δὲν ἐφάνη, ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἐφάνη, ἅρα θὰ κατεχωνιάσθη. ἐπήχησε στρατός· δὲ στρατὸς ἐπανέλαβε τὴν βοὴν (βοῶ δὲ Ἱερεὺς). εἰσιδόντες· ἀνάφερε εἰς τὸ στρατός· δὲ στρατὸς περιληπτικόν. φάσμα=φαινόμενον, θαῦμα. ἄελπτον=ἀπροσδόκητον, ἀφάνταστον. οὐ γε μηδ' ὁρωμένου πίστις παρῇ=τὸ ὅποιον μάλιστα καὶ ἀν τὸ ἔβλεπε κανείς, ἦτο ἀδύνατον νὰ τὸ πιστεύσῃ. ἰδεῖν μεγίστη=μεγίστη εἰς τὴν θέαν. διαπρεπής τε τὴν θέαν=ὑπέροχος, εἰς τὴν θεωρίαν. ἄρδην=καθ' ὀλοκληρίαν.

1590 1601. κάν τῷδε=καὶ ἐν τῷδε=ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς αὐτῆς καταπλήξεως. πῶς δοκεῖς;=τί φανταζεσαι; ἡ πρότασις κεῖται παρενθετικῶς· είναι εἰρημένον ἐκ τῆς δημοτικῆς γλώσσης. κοίρανος=στρατηγός. θυσία=τὸ θῦμα· τὸ ἀφηρημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου· προύθηκεν βωμίαν=ἔρριψεν ἐμπρὸς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. ὁρειδρόμος=ὅρεσίβιος. ταύτην μάλιστα τῆς κόρης ἀσπάζεται σημείωσον τὴν σύμπτυξιν τῶν δύο συντάξεων: ταύτην ἀσπάζεται μάλιστα καὶ ταύτην ἀσπάζεται μᾶλλον τῆς κόρης=ταύτην προτιμᾷ καὶ ἔξοχήν, περισσότερον ἀπὸ τὴν κόρην. εὐγενεῖ φόνω=φόνω εὐγενοῦς θύματος. Ἰλίου ἐπιδρομὰς=ἐκστρατείαν ἐναντίον τοῦ Ἰλίου. πρὸς

ταῦτα=κατ' ἀκολουθίαν τούτων. αἴρω θάρσος=παιώνω θάρρος, ἀναθαρρῶ. **οἶδμα Αἰγαῖον**=τὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου.

1602-1603. **Ἡφαιστος**=τὸ πῦρ. τὰ πρόσφορα ηὔξατο=ἀνέπεμψε τὴν κατάλληλον εὐχήν.

1604-1608. **ῷστε φράσαι**: ἐν σημασίᾳ τελικῇ. **μοῖραν**=καλήν μοῖραν. **ἄφθιτος** (ἀ φθίνω)=αἰώνιος. **παρὼν**—**όρῶν** αἰτιολ. μετκ. χρόνου παρατ. Τονίζει τὴν αὐτοψίαν του πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἀξιοποσίας του. **ἀπέπτατο**=ἀνελήφθη. **σαφῶς**=διλοφάνερα.

1609-1612. **ἀφαίρει λύπης** (γεν. διαιρ.)=κάμνε ἀβαρίαν εἰς τὴν λύπην καὶ πόσει πάρες χόλον=καὶ παράτησε τὴν ἐναντίον τοῦ συζύγου σου δργήν· **πάρες**: ἀρ. τοῦ παρίμητος=έῶ παριέναι=ἀφήνων· νὰ περάσῃ=παραιτῶ, παρατῶ. **ἀπροσδόκητα** τὰ θεῶν βροτοῖς=οἱ θεοὶ δίδουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅ,τι δὲν περιμένουν.

1613-1614. **σὸν τέκος φράζει** (εἰδοποιεῖ) μένειν ζῶν ἐν θεοῖσι.

1615-1618. **τοῦ** (=τίνος) **θεῶν** γέγονας κλέμμα;=ποῖος θεὸς σὲ ἔχει κλέψει; **πῶς** σε προσείπω=πῶς νὰ σὲ δνομάσω; **ζῶσαν** ἢ νεκράν; **πῶς** δ' οὐ φῶ=πῶς δὲ νὰ μὴν εἴπω, νὰ μὴν πιστεύσω; **τούσδε** μύθους μάτην παραμυθεῖσθαι=ὅτι οὗτοι ἐδῶ οἱ λόγοι εἰναι ψευδεῖς πλασθέντες πρὸς παρηγορίαν μου· **μάτην**=ψευδῶς. **ώς** τελικὸς σύνδ. **πένθους λυγροῦ**=ἀπὸ τὸ φαθμακερὸν πένθος. **σοῦ** γεν. ἀντικ. εἰς τὸ πένθους.

1619-1626. **καὶ μὴν**=καὶ ἵδού, ἀλλ' ἵδον. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης προαγγέλλεται ἡ πάροδος προσώπου. **θυγατρὸς οὐνεκα**=ὅσον (ἔξαρταται) ἀπὸ τὴν θυγατέρα μας. **ὄντως**=πραγματικῶς. **ἔχει ὄμιλίαν** ἐν θεοῖς=ζῇ ἐν ἀναστροφῇ μὲ τοὺς θεούς. 'Ο **Ἄγ. βεβαῖοι** τὰ τοῦ **Ἀγγέλου**. **μόσχος**: ὁ **Ορέστης**. **πρὸς πλοῦν** ὄρῃ=ἔχει τὴν προσοσχήν του εἰς τὸν πλοῦν. **χρόνια τάμα σοι προσφθέγματα Τροίης** θεν ἔσται=μετὰ πάροδον μακροῦ χρόνου θὰ σὲ χαιρετίσω κατὰ τὴν ἐκ τῆς Τροίας ἐπάνοδόν μου. **γένοιτο σοι καλῶς**=νγίαινε.

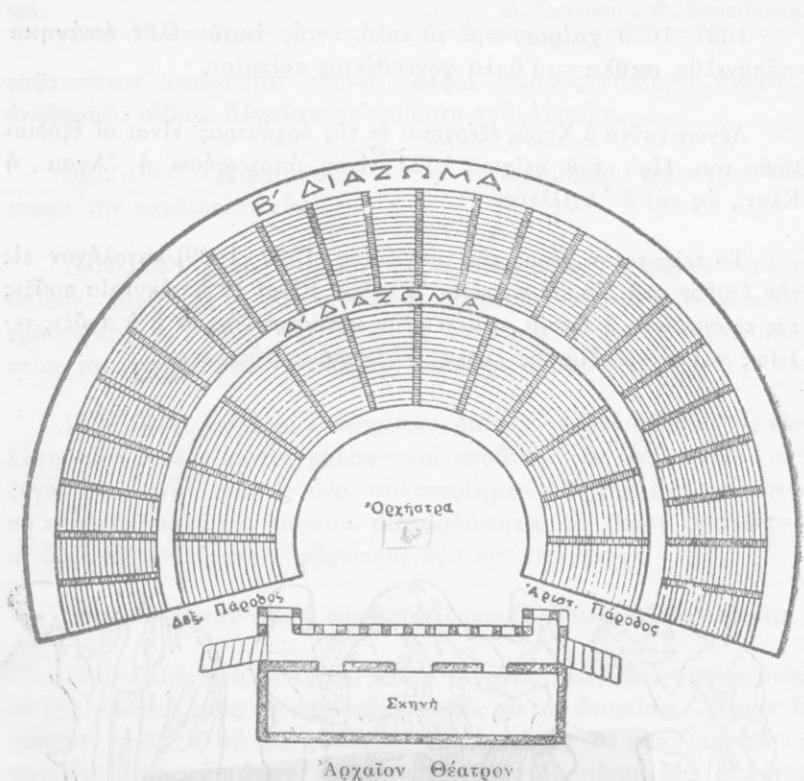
1627 - 1629. χαίρων=μὲ τὸ καλό, ὑγιής. ίκοῦ=ἔλθε. ἐπάνηκε=ἐπάνελθε. σκῦλα=τὰ δύπλα φονευθέντος πολεμίου.

Λέγων ταῦτα ὁ Χορὸς ἔξερχεται ἐκ τῆς ὁρχήστρας· εἶναι οἱ ἔξοδοι τῶν λόγων του. Πρὸ τοῦ στίχου 1622 εἶχον ἀποχωρήσει ὁ Ἡγαμ., ἡ Κλυτ., ὡς καὶ ὁ Ἀχιλλεύς.

Τὸ τελευταῖον μέρος τῆς τραγῳδίας (1532 - 1629) καταληγον εἰς τὴν ἔξοδον τοῦ Χοροῦ καλεῖται Ἐξόδος. Είναι δὲ ἡ τελευταία πρᾶξις τῆς τραγῳδίας, ἡ δποία περιέχει τὴν καταστροφήν, ἐν ᾧ ἡ πρᾶξις τελείωσις περαίνεται διὰ τῆς λύσεως τῆς δραματικῆς πλοκῆς.

Ἡ θυσία τῆς Ἱφιγενείας

02400025504

*Ἐπιμελητής ἐκδόσεως καὶ ὑπεύθυνος ἐπὶ τοῦ ἐλέγχου
τῶν δοκιμίων ὁ φιλόλογος ΝΙΚΟΛ. Ε. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ
Ἄνθρακοι ἐκτυπώσεως καὶ βιβλιοδεσίας
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΙΑΕΡΗΣ ΚΑΙ ΣΙΑ — Ἀθῆναι*

